ఉత్తర భారత యాత్రాదర్శిని

మైథిలీ వెంకటేశ్వరరావు

సరస్వతి పబ్లికేషన్
సత్యనారాయణపురం, విజయవాడ-11.

ఉత్తర భారత యాత్రాదర్శిని

మైథిలీ వెంకటేశ్వరరావు

UTTARA BHARATHA YATRADARSHINI

మూల్యం : రూ॥ 50/-

Price : Rs. 50/-

ముఖ చిత్రం :
రమణ

Cover Design :
Ramana

ప్రింటర్స్ :
వంశీ కృష్ణా ప్రింటర్స్
భవాని ఆఫ్‌సెట్,
కామాక్షి ఆఫ్‌సెట్.

Printed at :
Vamsee Krishna Printers,
Bhavani Offset,
Kamakshi Offset.

ప్రచురణ :
సరస్వతి పబ్లికేషన్,
సత్యనారాయణపురం,
విజయవాడ-11.

Published by :
Saraswathi Publications
Satyanarayanapuram,
VIJAYAWADA-11.

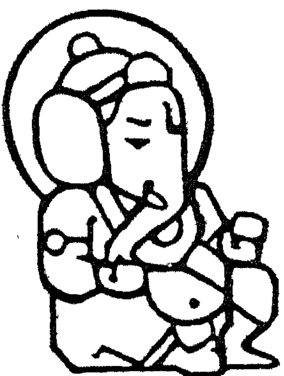
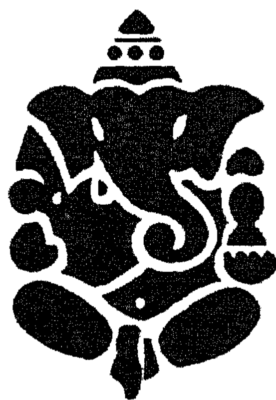
ప్రథమ ముద్రణ :
సెప్టెంబర్, 1998

First Edition :
September, 1998

(ఈ పుస్తకములోని ప్రతి అంశము వివిధ పుస్తకాల్లోంచి, టూరిజం బ్రోచర్స్ ద్వారా కొంత, తిరిగి సేకరించింది మరికొంత. ఈ వరుస క్రమాన్ని గాని పుస్తకములోని ఏ భాగమైన అవసరమైతే మీరు నిరభ్యంతరంగా ఉపయోగించుకోవచ్చు. ఒక్క పుస్తక ప్రచురణకు తప్ప.)

ఉత్తర భారత యాత్రలకు
ఇలా ప్రయాణించండి

భారతదేశంలోని (12) జ్యోతిర్లింగాలు

సోమనాథ్ : సౌరాష్ట్రంలో వుంది. దేవపట్నం అనికూడా అంటారు. 1951లో పునః ప్రతిష్ఠించిన ఈ దేవాలయం తురుష్కదండయాత్రవల్ల దెబ్బతింది. రోగులు, అనేక బాధలు వున్నవారు ఈ సోమనాథున్ని దర్శిస్తే అన్ని బాధల నుండి విముక్తి.

శ్రీశైల మల్లికార్జున స్వామి : చంద్రావతి అనే మహారాణి పూజించడంతో మల్లికార్జునుడిగా ప్రసిద్ధికెక్కింది. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో కర్నూల్ జిల్లాలో ఉంది ఈ ప్రసిద్ధి చెందిన శైవక్షేత్రం. ఇక్కడి శ్రీశైలశిఖరమును దర్శించిన పునర్జన్మ లేదు.

శ్రీ ఓంకారేశ్వర్ : ఇక్కడ స్వామి మాంధాత పర్వతం మీద వెలిశారు. నర్మదా తీరంలో మాళ్వాప్రాంతంలో ఉజ్జయినికి 140 కి.మీ. దూరంలో వుంది ఈ ఓంకారేశ్వర్.

శ్రీ మహాకాళేశ్వర్ : అన్ని తీర్థాలలోకెళ్ళ గొప్పతీర్థము. ఉజ్జయినిలో వుంది. శ్రీమహాకాళేశ్వర్ షిప్రానది వొడ్డున వున్నారు.

శ్రీ కేదారినాథ్ : ఉత్తరప్రదేశ్‌లో వుంది. నరుడు, నారాయణుడు హిమాలయాలలో తపస్సు చేసారు. వారి తపస్సుకి మెచ్చి శంకరుడు ఇచ్చట జ్యోతిర్లింగంగా వెలిసాడు. ఈ క్షేత్రమున జలము తాగినా పునర్జన్మలేదు.

శ్రీ భీమశంకర్ : మహారాష్ట్రలోని పూనా నుంచి 50 కి. మీ. దూరంలో ఖేడ్ ప్రాంతంలో బోహాగిరిపైన వుంది. ఇక్కడి విశేషం స్వామిలింగం నుంచి నీరు కారుతుంటుంది. ఇక్కడే భీమానది ప్రారంభమవుతుంది.

శ్రీ విశ్వనాథ్ : ఇక్కడ శివుడిని విశ్వనాథుడిగా కొలుస్తారు అన్నపూర్ణ మహాదేవి వెలిసిన ఇచ్చట శంకరుని శాశ్వత నివాసం.చాలా పురాతనమైన ఈ దేవాలయం ఎన్నో దాడులకి తట్టుకొని నిలిచివుంది. ఈ వారణాసి క్షేత్రమందు మరణించిన మరి జన్మలేదు.

శ్రీత్రయంబకేశ్వర్ : స్వయంభులింగం. నాసిక్ నుంచి 39కి.మీ దూరం నీటిమధ్యలో వున్న స్వామిలింగం గురించి పద్మపురాణంలో ప్రత్యేకంగా చెప్పబడి వుంది.

శ్రీ వైద్యనాథ్ : పశ్చిమబెంగాల్ సంతాల్ పరగణాలో దేవోగర్ అన్న చోట వుంది. ఇక్కడి లింగాన్ని రావణాసురుడు ప్రతిష్ఠించాడు.

శ్రీ నాగేశ్వర్ : సుప్రియ అనే భక్తునికి శివుడు ప్రత్యక్షమై కాపాడింది ఇక్కడే. ద్వారక నుంచి బెట్ ద్వారకకు పోయేదారిలో వుంది.

శ్రీ రామేశ్వర్ : ఇక్కడి స్వామి రామలింగేశ్వరుడు. ఈ రామేశ్వర్ తమిళనాడులో వుంది. ఇక్కడి జ్యోతిర్లింగాన్ని స్వయంగా శ్రీరాముడు, రావణా

సురుడిని వధించాక విమోచనకోసం ఇక్కడ ప్రతిష్టించారు. ఇక్కడే సీతాదేవి ఇసుకతో చేసిన శివలింగాన్ని కూడా దర్శించవచ్చు. అతిపురాతనమైన ఇక్కడ గంగాజలంతో స్వామిని అభిషేకిస్తారు.

శ్రీ గుషమేశ్వర్ : సుదేహ అనే భక్తురాలికి స్వామి ఇక్కడే ప్రత్యక్ష మయింది. ప్రసిద్ధిచెందిన ఎల్లోరా గుహలవద్ద వుంది ఈ శ్రీగుషమేశ్వర్.

సప్తనదులు

గంగ, యమున, గోదావరి, సరస్వతి, నర్మద, సింధు, కావేరి.

పంచ భూత లింగములు

1] పృథివి : మద్రాసుకి 90 కి, మీ, దూరంలో వున్న కంచిలో వుంది. సప్త మహాక్షేత్రాలలో ఒకటైన ఈ కంచిలో శివ, విష్ణుదేవాలయాలున్నాయి. ఇక్కడున్న మామిడిచెట్టుకిందే పార్వతీదేవి శంకరుణ్ని ప్రసన్నం చేసుకోవటానికి తపస్సు చేసింది. ఆ ప్రదేశం వద్దే ఏకాంబరనాధుడిగా స్వామి వెలిశారు. 557 మీటర్ల ఎత్తు గోపురంగల ఈ ఆలయాన్ని దర్శించినవారు ధన్యులు. అష్టాదశ శక్తి పీఠాల్లో ఒకటి అయిన శ్రీ కామాక్షిదేవిని ఇక్కడే దర్శించవచ్చు.

2] నీటి లింగాలు : జంబూ వృక్షం కింద వెలిసింది. అందువల్లేస్వామిని ఇక్కడ జంబుకేశ్వరుడని సంబోధిస్తారు. ఇక్కడ లింగం చుట్టూ నీరు వుంటుంది. ఎంత తీసినా వస్తుంది. ఈ ఆలయంలో మధ్యాహ్నం ఆడవేషం వేసుకొని పూజిస్తారు. తమిళనాడులో వున్న ఈ క్షేత్రంలో చోళ, పాండ్య, హోయసల శాసనాలున్నాయి. ఈ క్షేత్రం నుంచి శ్రీరంగం 10 కి. మీ. దూరం.

3] తేజోలింగం : మద్రాసు నుండి 165 కి.మీ. దూరం. అరుణాచలంలో వున్న దీనిని తిరువణ్ణామలై అనికూడా అంటారు. శ్రీ రమణమహర్షి ఇక్కడనే సిద్ధి పొందారు. కార్తీక మాసంలో బ్రహ్మాండమయిన దీపాల పండుగ జరుగుతుంది పార్వతీదేవి ఇక్కడ ఘోరతపస్సు చేసి శివునికి అర్థభాగమైంది.

4] వాయులింగం : మన ఆంధ్రప్రదేశ్ లో తిరుపతికి అతి దగ్గరలో శ్రీకాళహస్తిలో ఉంది. భక్తకన్నప్ప సేవించి, తరించిన ఈ వాయలింగం గర్భగుడిలో చిన్నకన్నంగాని, మరే ఇతర ప్రదేశాలనుంచి గాలి, వెలుతురు వచ్చే అవకాశంలేదు. అయినా కాంతి వుంటుంది. అందువల్లే దీన్ని వాయలింగమంటారు.

5] ఆకాశలింగం : మద్రాసుకు 240 కి.మీ. దూరంలో వుంది.చిదంబరం అత్యంత ప్రాచీన దేవాలయం. ఇక్కడ వున్న లింగం నుంచే నటరాజుప్రత్యక్షమై నాట్యం చేశారు. ఎందరో భక్తులు ఇక్కడ శివైక్యం పొందారు. విల్లుపురం నుంచి తంజావూరు వెళ్లే మార్గంలో వున్నదీక్షేత్రం. విల్లుపురం నుంచి చిదంబరం 82 కి. మీ.

అష్టాదశ శక్తి పీఠాలు

(కాళికాపురాణం ఆధారంగా)

1.	శ్రీ శాంకరీదేవి	(త్రింకోమలీ)	శ్రీలంక
2.	శ్రీ కామాక్షిదేవి	(తమిళనాడు)	కంచి
3.	శ్రీ సింహళదేవి	(బెంగాల్)	ప్రద్యుమ్నం
4.	శ్రీ చాముండీదేవి	(మైసూర్)	కంప పట్టణం
5.	శ్రీ జోగుళాంబాదేవి	(కర్నూలుజిల్లా)	అలంపురం
6.	శ్రీ భ్రమరాంబాదేవి	(కర్నూలుజిల్లా)	శ్రీశైలం
7.	శ్రీ మహాలక్ష్మిదేవి	(మహారాష్ట్ర)	కొల్హాపురం
8.	శ్రీ ఏకవేణికాదేవి	(మహారాష్ట్ర)	మాహూర్యాం
9.	శ్రీ మహాకాళీదేవి	(మధ్యప్రదేశ్)	ఉజ్జయినీ
10.	శ్రీ పురుహూతికాదేవి	(ఆంధ్రప్రదేశ్)	పిఠాపురం
11.	శ్రీ గిరిజాదేవి	(ఒరిస్సా)	ఓఢ్యాణం
12.	శ్రీ మాణిక్యాదేవి	(ఆంధ్రప్రదేశ్)	చిత్రకూటం
13.	శ్రీ కామరూపాదేవి	(అస్సాం)	హరిక్షేత్రం
14.	శ్రీ మాధవీశ్వరీదేవి	(ఉత్తరప్రదేశ్)	ప్రయాగ
15.	శ్రీ వైష్ణవీదేవి	(జమ్మూరాష్ట్రము)	జ్వాలాక్షేత్రం
16	శ్రీ సర్వమంగళాదేవి	(గయవద్ద)	గయ
17.	శ్రీ విశాలాక్షిదేవి	(కాశీక్షేత్రమున)	వారణాసి (కాశి)
18.	శ్రీ సరస్వతీదేవి	(కాశ్మీర్)	కాశ్మీరం

పంచసరోవరములు : 1) బిందు సరోవరము (సిద్దపూర్) 2) నారాయణ సరోవరం (కచ్ఛ) 3) పంపా సరోవరం (కర్నాటక) 4) పుష్కర సరోవరం (రాజస్థాన్) 5) మానస సరోవరం (టిబెట్)

నవారణ్యములు ; 1] దండకారణ్యము 2] సైంధవారణ్యము 3] పుష్కారారణ్యము 4] నైమిశారణ్యము 5] కురుజాంగలము 6] ఉత్పలావర్తకారణ్యము 7] జంబూ మార్గము 8] హిమవదరణ్యము 9] అర్బుదారణ్యము

అష్టాదశ మహాపురాణములు

బ్రహ్మపురాణం : ఇందులో ఎన్నో క్షేత్రమహిమల గురించి చెప్పబడింది. 14,000 శ్లోకాలు 245 అధ్యాయాలుగల ఈ పురాణంలో మరణానంతరం కలిగే అనేక అవస్థల గురించి చెప్పబడింది.

పద్మపురాణం : విష్ణువు గురించి చెప్పబడిన ఈ పురాణంలో 50,000 శ్లోకాలున్నాయి.

విష్ణుపురాణం : 6,000 శ్లోకాలు మాత్రమే ప్రస్తుతం కలిగివున్న ఈ పురాణం 40,000 శ్లోకాలు గలది

వాయుపురాణం : ప్రాచీన యోగ శాస్త్రానికి సంబంధించిన విషయాలతో పాటు సంగీత శాస్త్రానికి సంబంధించి అనేక విషయాలు విపులంగా వున్నాయి. ప్రాచీనమైన ఈ పురాణంలో 11,000 శ్లోకాలున్నాయి.

శ్రీమద్భాగవతం : 18,000 శ్లోకాలు ఏడు స్కంధాలుగా విభజించబడ్డాయి. పురాణాలకు వుండవల్సిన ఐదులక్షణాలేకాక భాగవతంలో చెప్పిన దశ లక్షణాలు కూడా వున్నాయి.

నారద పురాణం : వ్యాకరణ, నిరుక్త, జ్యోతిష్య, చందః శాస్త్రాలకు సంబంధించిన విషయాలు కూడా గల ఈ పురాణంలో 25,000 వేల శ్లోకాలు న్నాయి.

మార్కండేయపురాణం : 9,000 శ్లోకాలుగల పురాణం. వైదిక కర్మల ద్వారా కోరిన కోర్కెలను ఎలా పొందవచ్చో చెప్పబడింది.

అగ్నిపురాణం: దేవాలయాల ప్రతిష్ఠ,పూజావిధానాలతోపాటుజ్యోతిషశాస్త్ర; ధర్మశాస్త్ర, ఆయుర్వేద, వ్రతరాజనీతి, చందశాస్త్ర వ్యాకరణ అలంకార శాస్త్రాలకు సంబంధించి విపులంగా చెప్పబడింది. ఈ పురాణంలో అనేక తాంత్రికానుష్ఠానము లను కూడా చర్చించటం జరిగింది.

భవిష్యపురాణం : 14,000 శ్లోకాలుగల ఈ పురాణంలో అనేక కాలాల గురించి, అనేక వ్యక్తుల గురించి, రాబోయే చరిత్ర గురించి తెలుపబడింది.

బ్రహ్మవైవర్త పురాణం : ఆయుర్వేదానికి సంబంధించిన విషయాలతో పాటు రాధాకృష్ణుల చరిత్ర గూడా వ్రాయబడింది. నాల్గు ఖండాలతోవున్న ఈ పురాణంలో కృష్ణజన్మ ఖండం పెద్దది.

లింగపురాణం : శైవమతానికి చెందిన తీర్థాలు, వ్రతాలు తెలుపబడిన ఈ పురాణంలో 11,000 శ్లోకాలున్నాయి. ఇందులో 163 అధ్యాయాలున్నాయి.

వరాహపురాణం : వివిధ లోహాలతో భగవత్ ప్రతిమా నిర్మాణము వాటి ప్రతిష్ఠ గురించి చెప్పబడిన ఈ పురాణంలో 11,000 శ్లోకాలున్నాయి.

స్కందపురాణం ; ఇందులో 81,000 శ్లోకాలున్నాయి. పురాణాలన్నింటి

లోనూ పెద్దదయిన ఈ పురాణంలోనే శ్రీ సత్యనారాయణవ్రతకల్పము వున్నది. ఏడు ఖండాలున్నాయి ఇందు. ఈ పురాణంలో అనేక క్షేత్రాల గురించి వాటి మహాత్మ్యాలు గురించి వ్రాయబడి వుంది.

వామన పురాణం : ప్రస్తుతం 6,000 శ్లోకాలు మాత్రమే అందుబాటులో వున్నాయి. వామనావతార వర్ణన ప్రధానంగా వున్న ఈ పురాణంలో మొత్తం వుండవలసిన శ్లోకాలు 10,000.

కూర్మ పురాణం : శక్తిపూజకు ప్రాధాన్యమిచ్చిన ఈ పురాణంలో 18,000 శ్లోకాలున్నాయి. ప్రస్తుతం 6,000 శ్లోకాలుగల బ్రహ్మ సంహిత మాత్రమే అందుబాటులో వుంది.

మత్స్యపురాణం : కాశీప్రయోగ క్షేత్రాల గురించేకాక నర్మదానది పరిసరాల్లోగల పుణ్యప్రదేశాల గురించి ఇందు చెప్పబడింది. 15,000 శ్లోకాలుగల ఈ పురాణంలోనే ప్రళయకాలంలో ఎన్ని నదులు నశించినా నర్మదానది నశింపదు అని చెప్పింది.

గరుడపురాణం : మనిషి మరణానంతరమున ఏ విధంగా లోకాంతరాలకు వెళతాడో, యమలోకమార్గం, ప్రేత లక్షణాలు, ప్రేతత్వవిముక్తి, యమలోకము, గర్భావస్థ గురించి ఎంతో విపులంగా చర్చించబడింది ఈ పురాణంలో 18,000 శ్లోకాలున్నాయి.

బ్రహ్మాండపురాణం : 12,000 శ్లోకాలగల ఈ పురాణములో సమస్త బ్రహ్మాండము గురించి వర్ణించి చెప్పబడి వుంది.

ఇంకా ఇవికాక పదునెనిమిది ఉపపురాణాలున్నాయి.

ఇవి వరుసగా **1)** ఆదిపురాణం **2)** నరసింహపురాణం **3)** స్కాందపురాణం **4)** శివపురాణం **5)** దూర్వాసపురాణం **6)** నారదపురాణం **7)** కపిలపురాణం **8)** వామనపురాణం **9)** ఔశనసపురాణం **10)** బ్రహ్మాండపురాణం **11)** వరుణపురాణం **12)** కౌశికపురాణం **13)** మహేశ్వరపురాణం **14)** సాంబపురాణం **15)** సౌరపురాణం **16)** పరాశరపురాణం **17)** మారీచపురాణం **18)** భాస్కరపురాణం.

సప్త సరస్వతులు

1) సుప్రభ (పుష్కరక్షేత్రమున) **2)** కాంచనాక్షి (నైమిశార ణ్యమున) **3)** విశాల (గయాక్షేత్రమున) **4)** మనోరమ (ఉత్తర కోసలమున) **5)** ఓఘవతి (కురుక్షేత్రమున) **6)** సురేణు (హరి ద్వారమున) **7)** విమలోదక (హిమాలయమున)

నాలుగు ధామాలు

ఈ అఖండ భారతావని నాలుగు మూలల నాలుగు ధామాలు వున్నాయి. గుజ రాత్‌లో, ద్వారక ధామం, తమిళనాడులో రామేశ్వర ధామం, ఉత్తరప్రదేశ్‌లో హరిద్వార్ వద్ద బదరీనాద్ ధామం, ఒరిస్సాలో జగన్నాధ్ ధామం.

1) రామేశ్వర ధామం : చెన్నై నుంచి ట్రెయిన్‌లోనూబస్సులోనూవెళ్ళ వచ్చు. ఇక్కడ శ్రీ కోదండరామస్వామి, సేతువ మాధవస్వామి ఆలయము లున్నాయి. అరేబియా మహాసముద్రం, బంగాళఖాతం కలిసిన చోట, సముద్ర మధ్యలో ఓ అద్భుత చిన్నద్వీపం ఈ రామేశ్వరం. ఇక్కడ రామలింగేశ్వరుడిని కనులారా వీక్షించి సేవిస్తే కైవల్యం సునాయాసమని నమ్మిక.

2) బదరీనాథ్ ధామం : ఇక్కడ స్వామి శ్రీ మహావిష్ణువు పద్మాసనా సీనుడై దర్శన మిస్తారు. ఉత్తరప్రదేశ్‌లోని హరిద్వార్ వద్ద వున్న బదరీనాథ్ చేరుటకు ఢిల్లీ, బొంబాయి లాంటి నగరాల నుంచేకాక వారణాసి, ఉజ్జయిని, కల కత్తాలనుంచి రైలు సౌకర్యం వుంది.

3) ద్వారకధామం : అరేబియా సముద్ర తీర ప్రాంతాన వున్నదీ. ద్వారధామం. శ్రీకృష్ణభగవానుడు సింహాసనాన్ని అధిష్ఠించి పరిపాలించిన పవిత్ర ప్రదేశం. గుజరాత్ రాష్ట్రంలో వున్న ఈ పుణ్యక్షేత్రంలో నారాయణ ఆలయం, రుక్మిణి ఆలయం వున్నాయి. ఇక్కడి స్వామి శ్రీకృష్ణభగవానుడిని దర్శించు కోవ టానికి అహమ్మదాబాద్ నుంచి పూరిధామం నుంచి రైలు సౌకర్యం వుంది. అహమ్మ దాబాద్ నుంచి ద్వారక 470 కి.మీ.

4) జగన్నాధ్‌ధామం : బంగాళఖాత తీరప్రాంతంలో ఒరిస్సారాష్ట్రంలో వుందీ ధామం. ఇక్కడి స్వామి జగన్నాధుడు. దీన్నే పూరి జగన్నాధ అనికూడా అం టారు. ఈ ఆలయంలో శ్రీకృష్ణుడు, బలరాముడు, సుభద్రల విగ్రహాలు వుంటాయి. హిందువులకి మాత్రమే ప్రవేశమైన ఈ ఆలయంలో చక్రతీర్థం గోపినాధాలయం వున్నాయి.

పంచారామాలు

దేవతలకు, రాక్షసులకు జరిగిన యుద్ధంలో శ్రీ కుమారస్వామి తారకాసురుడు అనే రాక్షసుడ్ని వధించి, అతని కంఠంలోని అమృత లింగాన్ని అయిదు ఖండాలుగా ఖండిస్తాడు ఆ అయిదూ అయిదు ప్రదేశాల్లో పడతాయి అవే పంచారామాలు. ఈ పంచారామాలు ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోనే వున్నాయి.

అవి అమరారామము (అమరావతి), సోమారామము (భీమవరం), క్షీరారామము (పాలకొల్లు), ద్రాక్షారామము (తూర్పుగోదావరి జిల్లాలో), కుమారారామం (సామర్లకోట).

1) అమరారామము : గుంటూరు నుంచి 21 కి.మీ. పవిత్ర కృష్ణానదీ తీరమున విలసిన శ్రీ అమరేశ్వరస్వామి మొదటిది. సుప్రసిద్ధ బౌద్ధ క్షేత్రముగా భాసిల్లిన ఈ క్షేత్రములో దేవేరి రాజ్యలక్ష్మీ అమ్మవారిని కూడా దర్శించవచ్చు. ఇక్కడి స్వామి లింగము రోజురోజుకీ పెరిగిపోతుండటంతో శిరస్సున మేకు కొట్టడంతో ఆగిపోయింది. దాని తాలూకూ గుర్తులు చూడవచ్చు. ఇక్కడ ఆర్కియాలాజికల్ మ్యూజియం వుంది.

2) సోమారామము : ఇక్కడి స్వామి శ్రీ సోమేశ్వర జనార్థనస్వామి. పంచారామాల్లో రెండోదయిన ఈ క్షేత్రంలో స్వామి లింగమును గోధుమ, నలుపు వర్ణంలో వుంటారు. ఇక్కడ అమ్మవారిని, శ్రీ జనార్థనస్వామిని దర్శించవచ్చు. భీమవరం నుంచి దగ్గర.

3) క్షీరారామము : పాలకొల్లులో వున్న ఈ క్షేత్ర స్వామి రామలింగేశ్వరస్వామి. పంచారామాల్లో మూడవదయిన ఇక్కడి స్వామి వెనుక భాగంలో చారలుంటాయి. ఇవి జడలని ప్రతీతి. ఇదే అమృత లింగానికి శిరోభాగం. నరసాపూర్ నుంచి 8 కి.మీ.

4) ద్రాక్షారామము :- దక్ష ప్రజాపతి యజ్ఞాలు చేసిన ప్రదేశం. ఇక్కడి భీమేశ్వర లింగము 15 అడుగులుంటుంది. పైనుంచి అభిషేకాదులు చేస్తారు. తూర్పుగోదావరి జిల్లాలోని ఈ ద్రాక్షారామం పంచారామాల్లో నాలుగవది. ఇక్కడ అష్టాదశ శక్తిపీఠాల్లో ఒకటి అయిన మాణిక్యాదేవిని కూడా దర్శించుకోవచ్చు. ఈ క్షేత్రము కాకినాడ, కోటిపల్లి వెళ్ళే మార్గంలో వుంది.

5) కుమారారామము :- సామర్లకోట నుంచి అతిదగ్గర. ఆలయాన్ని చాలుక్య భీముడు నిర్మించాడు. ఇక్కడి స్వామి లింగం ఎత్తయినది. పంచారామాల్లో చివరిదయిన ఈ క్షేత్రంలో బాలత్రిపుర సుందరీదేవినికూడా దర్శించుకోవచ్చు. ఇక్కడికి దగ్గరలో 12 కి.మీ. దూరంలో పిఠాపురంలో కుక్కుటేశ్వర లింగము వుంది. ఇక్కడే శక్తిపీఠం పురుహూతికదేవిని దర్శించవచ్చు.

యాత్రలుచేస్తూ అనేక రాష్ట్రాలు తిరగవలసి వస్తుంది. ఆ సమయంలో భాష ఇబ్బంది తప్పనిసరి. అలాంటప్పుడు కొంత ఇబ్బంది తగ్గిస్తుంది

ఈ నానా భాషా వాక్యములు

తె=తెలుగు, మ=మహారాష్ట్రం, గు=గుజరాత్, హిం=హిందీ, బెం=బెంగాలీ

తె : తమది యే యూరు?
మ : ఆప్లాచ కాంచ్ గావ్?
గు : తమె క్యాంవా రహేవాసీఛో?
హిం : ఆప్‌కా క్యాగాంవ్ హై?
బెం : ఆపని కోన్ దేశేర్ లోక్?

తె : ఇది యే యూరు?
మ : ఏ కంచే గావ్?
గు : ఆజ గ్యామం నామ్ శుం?
హిం : యహ్ క్యా గావ్ హై?
బెం : ఏఇస్థా నేర్ నామ్‌కి?

తె : దేవాలయ మెంత దూరమున్నది?
మ : హిక్కడెహనూ కొడెదూర్ హై మందిర్?
గు : మందిర్ కేరలుం దూర్‌చే?
హిం : మందిర్ కెత్‌నా దూర్ హై?
బెం : మందిర్ కత్ దూరే ఆఛే?

తె : దేవాలయమునకు దారి యేది?
మ : మందిర్‌లో కంచ బాజూలావాట్ హై?
గు : మందిర్ మాంవానోరస్తోకయో?
హిం : మందిర్ కో జానే కేలియే రాస్తా క్యా హై?
బెం : మందిరే జాయినార్ రాస్తా కోన్‌టి?

తె : స్వామి దర్శన మెప్పుడగును?
మ : కంవ్హా భగవాన్‌పే దర్శన్‌హోతే?
గు : కయే యే వఖ్‌తే శ్రీభగవాన్ నాందర్శన్ థాయేచే?
హిం : భగవాన్‌కా దర్శన్ కబ్‌హోగా
బెం : ఠాకూర్ దర్శన్ కోన్ కోన్ సమయే హయ్

తె : ఇప్పుడెన్ని గంటలైనది?
మ : అధా కెత్తి ఘంటావాజులా?
గు : అన్యారే కేలాట్ వాగ్యాఛే?
హిం : అబ్ కితెనే బజేహై?
బెం : వర్తమానే కటా బేజేఛే?

తె : మార్కెట్టు ఎక్కడ? దారి యేది?
మ : ఇక్కెడె కంచావాట్ మార్కెలా?
గు : బజార్క ఇతరవ్ ఛేనేకయేర స్తేధీ జఇ శకాయే?
హిం : మార్కెట్ కహాఁ హై? ఉస్కా రాస్తా క్యాహై?
బెం : బజార్ కోన్‌దికే ఎవంజా ఇవార్ రాస్తా కోన్‌కు?

తె : స్నానమునకు నది గలదా? లేక చెరువు గలదా?
మ : హికడ్కా స్నానాలా నదీ హైకాయ్?

గు : స్నానకర వామాటెనదీ కే
తలావ్ ఛేకే?

హిం : క్యా నహానేకేలియే నదీ హై
యా తలాబ్ హై?

బెం : స్నానేర్ జన్యనదీ వా
పుష్కరిణీఆఛే కీ?

తె : బావి ఎంత దూరములోనున్నది?

మ : హిక్కడా స్నాన్ ఘంటా
కట్టహై?

గు : కూవొ కేటలో దూర్ ఛే?

హిం : కుహాఁకిత్ దూర్‌పర్ హై?

బెం : కుయాపర్యంత్ కత్‌దూర్
రాస్తాహ ఇవే?

తె : ఏ సత్రములో దిగుట మంచిది?

మ : కొంఛా సత్రమాందిసౌఖ్యహై?

గు : తమోకఇ ధర్మశాలా మాటెభలా
మణ్ కరోఛో?

హిం : కిస్ ముసాఫర్ ఖానేమేఁ
రహనా అచ్ఛాహై?

బెం : అవ్‌వికోన్ ధర్మశాలరి థాల్
మనేకరేన్?

తె : సత్రము ఎంత దూరములో ఉన్నది?

మ : సత్రయిక్కడె హనుంకౌడా
దూర్ హై?

గు : స్టేశన్‌థీ ధర్మశాలా కేటలీ
దూరిఛే?

హిం : ముసాఫర్‌ఖానా కిత్‌నే
దూర్‌పర్ హై?

బెం : స్టేశన్ హఇనే ధర్మశాలా
కత్ దూర్ ఆఛే?

తె : బండిబాడుగ ఎంత? కూలి ఎంత?

మ : గాడీవకిరాయ్ కౌడా ? మజూరి
కౌడదాహై?

గు : గాడీభాడుతా థాకులీ ఖర్చుకేట్
లుపడ్ రో?

హిం : గాడీకా కిరాయా కిత్‌నా హై?

బెం : గాడీభాడా ఓకులీఖర్చు కత్
లాగిలే?

తె : వంటచెరుకు అమ్ముదుకాణం ఏది?

మ : లాకడాకుట్టా మిల్తా?

గు : కోల్‌సా తథాలాక్ డానీ
వఖార్ క్యాంఛే!

హిం : రసోఈ కేంధర్‌దే బేచ్‌నేకా
దుకాన్ కహాఁ హై?

బెం : కయిలా వాకాఠేర్ దోకాన్
కోథాయ్?

తె : బియ్యము, పప్పు అమ్మఅంగడి
ఎక్కడ కలదు?

మ : తాందల్, దాల్ వగైరాచ
దుకాణ కుట్టా హై?

గు : మోదీ (కరియాణా) నీ దుకాన్
క్యాంఛే?

హిం : చావల్, దాల్ బేచ్‌నే దుకాన్
కహాఁహై?

బెం : ముదీర్ దోకాన్ కొథాయ్

108 శక్తిపీఠములు

1) విశాలాక్షి [కాశీ] 2) లింగధారిణి [నైమిశారణ్యము] 3) లలిత [ప్రయాగ] 4) కామాక్షి [గంధమాదనం] 5) కుముద [మానససరోవరము] 6) విశ్వకాయ [అంబర్] 7) గోమతి [గోమంతపర్వతము] 8) కామచారిణి [మందరపర్వతము] 9) మదోత్కట [చైత్రరథవనము] 10) జయంతి [హస్తినాపురము] 11) గౌరి [కన్యాకుబ్జము] 12) రంభ [మలయపర్వతము] 13) కీర్తిమతి [ఏకామరక్షేత్రం] 14) విశ్వేశ్వరి [విశ్వము] 15) పురుహూత [పుష్కరము] 16) మార్గదాయిని [కేదారము] 17) నంద [హిమవంతము] 18) భద్రకర్ణిక [గోకర్ణము] 19) భవానీ [స్థానేశ్వరము] 20) బిల్వపత్రిక [బిల్వకము] 21) మాధవి [శ్రీశైలము]22) భద్ర [భద్రేశ్వరము] 23) జయ [వరాహశైలము] 24) కమల [తిరువారూర్] 25) రుద్రాణి [రుద్రకోటి] 26) కాళి [కాళంజరపర్వతము] 27) కపిల [మహాలింగము] 28) ముకుటేశ్వరి [మకోటము] 29) మహాదేవి [సాలగ్రామము] 30) జలప్రియ [శివలింగము] 31) కుమారి [హరిద్వారము] 32) లలిత [సంతానక్షేత్రము] 33) ఉత్పలాక్షి [సహస్రాక్షము] 34) మహోత్పల [కమలాక్షము] 35) మంగళ [గంగాతటము] 36) విమల [పురుషోత్తమక్షేత్రము] 37) అమోఘాక్షి [విపాశాతీరము] 38) పాటల [పుండవర్ధనము] 39) నారాయణి [చిసుపార్శ్వము] 40) భద్రసుందరి [వికూటము] 41) విపులేశ్వరి [విపులము] 42) కల్యాణీ [మలయాచలము] 43) కోటవి [కోటి తీర్థము] 44) సుగంధ [మాధవవనము] 45) త్రిసంధ్య [హృషీకేశము 46) రతిప్రియ [గంగాద్వారము] 47) సునంద [శివకుండము] 48) నందిని [దేవికాతటము] 49) రుక్మిణి [ద్వారక] 50) రాధ [బృందావనము] 51) దేవిక [మధుర] 52) పరమేశ్వరి [పాతాళ] 53) సీత [చిత్రకూటము] 54) వింధ్య

వాసివి [వింధ్యాచలము] 55) ఏకవీర [సహ్యాపర్వతము] 56) చంద్రిక [హరిశ్చంద్రము] 57) రమణ [రామతీర్థము] 58) మృగావతీ [యమునాతటము] 59) మహలక్ష్మి [కొవాలాపురము] 60) ఉమాదేవి [వినాయకక్షేత్రము] 61) ఆరోగ [వైద్యనాథము] 62) మహేశ్వరి [మహాకాళము] 63) అభయ [ఉష్ణతీర్థము] 64) అమృత [వింధ్యకందరము] 65) మాండవి [మాండవ్యము] 66) స్వాహ [మహిష్మతి] 67) ప్రచండ [ఛాగలాండము] 68) చండిక [మకరందము] 69) వరారోహ [సోమేశ్వరము] 70) పుష్కరావతి [ప్రభాసము] 71) దేవమాత [సరస్వతీ సముద్రసంగమము] 72) మహాభాగ [మహాలయము] 73) పింగశేశ్వరి [పయోష్ణి తీరము] 74) సింహిక [కృతశౌచము] 75) యశస్కరి [కార్తికేయక్షేత్రము] 76) లోల [ఉత్పలావర్తము] 77) సుభద్ర [శోణగంగా సంగమము] 78) లక్ష్మిదేవి [సిద్ధపురము] 79) అంగన [భరతాశ్రమము] 80) విశ్వముఖి [జాలాంధరము] 81) తార [కిష్కింధా పర్వతము] 82) పుష్టి [దేవదారువనము] 83) మేధ [కాశ్మీరుమండలము] 84) భీమాదేవి [హిమాద్రి] 85) పుష్టి [విశ్వేశ్వరము] 86) శుది [కపాలమోచనము] 87) మాత [కాయవరోహణము] 88) ధ్వని [శంఖోద్ధారము] 89) ధృతి [పిండారకము] 90) కాల [చంద్రభాగాతీరము] 91) శివకారిణి [అచ్ఛోదము] 92) అమృత [వేణాతటము] 93) ఊర్వశి [బదరీవనము] 94) ఓషధి [ఉత్తర కురుభూమి] 95) కుశోదక [కుశద్వీపము] 96) మన్మధ(హేమకూటము) 97) సత్యవాదిని [ముకుటము] 98) వందనీయ [అశ్వత్థము] 99) నిధి [అలకాపురము] 100) గాయత్రి [వేదములు] 101) పార్వతి [శివసన్నిధి] 102) ఇంద్రాణి [దేవలోకము] 103) సరస్వతి [బ్రహ్మముఖము] 104) ప్రభ [సూర్యమండలము] 105) వైష్ణవి [మాతృకలు] 106) అరుంధతి [పతివ్రతలు] 107) తిలోత్తమ [రమణులు] 108) బ్రహ్మకళ [శరీరులందలి చిత్తములు]

[దేవీ భాగవతము, మత్స్యపురాణము నుంచి]

భారతదేశంలో ప్రాంతాలవారిగా ముఖ్యమైన హిందూ పండుగలు.

పండుగ	నెలలు	ప్రదేశాలు	విశేషం
కొత్తసంవత్సరం	జనవరి-1	గోవా-కేరళ మరియు మహానగరాలు	నూతన సంవత్సరం
రిపబ్లిక్ దే	జనవరి-26	భారతదేశం	ఢిల్లీ లో పేరేడ్
సంక్రాంతి	జనవరి-14-15	తమిళనాడు, కర్ణాటక ఆంధ్రప్రదేశ్	పంటలు కోత జరుగును ఈ పండుగ 4 రోజులు హిందువుల పండుగ
బసంత్ పంచమి	జనవరి/ఫిబ్రవరి	పశ్చిమబెంగాల్, మధ్యప్రదేశ్	గాలిపటాలు ఎగుర వేస్తారు.
ఫ్లోట్ ఫెస్టివల్	ఫిబ్రవరి	మధుర	రంగు రంగులుగా కప్పించుట
ఎడారి పండుగ	ఫిబ్రవరి	రాజస్థాన్	విదేశీయులను కూడా ఆకర్షించును
హోలి	ఫిబ్రవరి/మార్చి	ఉత్తర భారతదేశం	రంగునీళ్ళు చల్లు కొనుట, రంగులు పూసుకొనుట, పన్నీరు, అత్తరులు చల్లుకొనుట
స్ప్రింగ్ ఫెస్టివల్	మార్చి	జైపూర్, రాజస్థాన్, బెంగాలు, ఒరిస్సా	పార్వతీదేవి పండుగ మరియు లలిత కళల పండుగ
ఉగాది	ఏప్రియల్	ఆంధ్ర, కర్నాటక, తమిళనాడు	హిందువుల నూతన సంవత్సరం
బైసఖి	ఏప్రియల్/మే	అమృత్‌సర్	సిక్కుల పవిత్ర పండుగ, బెంగాలి సంవత్సరం ప్రారంభం కూడా-
పూరం	మే	త్రిచూర్	ఏనుగుల అంబారీలు బాణాసంచా ప్రత్యేకత

బుద్ధపూర్ణిమ	మే	సారనాథ్, బుద్ధగయ	బుద్ధుని జన్మదినం
మీనాక్షి కల్యాణం	ఏప్రిల్/మే	మధుర	పూర్వకాలం నుండి వస్తున్న ఆచారం, దేవుని వివాహం
రథయాత్ర	జూన్/జులై	పూరి	కృష్ణుడిని రథము మీద ఊరేగించుట
గురుపబ్	నవంబర్	అమృతసర్, పాట్నా	గురునానక్ జన్మ దినం, పవిత్ర పండుగ
పుష్కర్ ఫెయిర్	అక్టోబర్	అజ్మీర్	ఒంటెల ప్రదర్శన
నాగపంచమి	"	జోధ్‌పూర్	నాగుల చవితి లాంటిది
గణేష్ చతుర్థి	అగస్టు-15/Sep	మహారాష్ట్ర	వినాయక పండుగ నవరాత్రులు చేసి విమజ్జనం చేయటం
స్వాతంత్ర దినోత్సవం	అగస్టు-15	భారతదేశం	అందమైన ఉత్సవాలు
రక్షాబంధన్	అగస్టు/Sep	భారతదేశం	అన్నా చెల్లెళ్ళ అనుబంధానికి గుర్తు
జన్మాష్టమి	అగస్టు-15	భారతదేశం	కృష్ణుని పుట్టినరోజు
ఓనం	సెప్టెంబర్	కేరళ	4 రోజుల పండుగ పడవల పందాలు
దసరా	సెప్టెంబర్/ అక్టోబర్	ఢిల్లీ, మైసూర్, పశ్చిమ బెంగాల్ U.P., A.P.	వస్త్రప్రదర్శనశాలలు
గాంధీ జయంతి	అక్టోబర్-2	రాజ్‌ఘాట్, ఢిల్లీ	మహాత్మాగాంధీ జన్మదినం

ప్రయాణంలో తీసుకోవాల్సిన ఆరోగ్య జాగ్రత్తలు మరియు ప్రథమ చికిత్సగా వాడే మందుల పేర్లు...

1. జ్వరము	శరీర ఉష్ణోగ్రత 98.6 ° F కంటే ఎక్కువగా వున్న ఎడల జ్వరము తగ్గించుటకు చల్లని వస్త్రంతో శరీరమును తుడచవలెను. ధరించిన దుస్తులను వదులుగా ఉంచవలెను. జ్వరము తగ్గుటకు Crocin Tablet వేయవలెను.
2. వాంతులు	కొన్ని గంటల వరకూ ఏ ఆహారము ఇవ్వరాదు. తరువాత బార్లీ నీటిని పంచదార కలిపి త్రాగించవచ్చును. వాంతులు తగ్గుటకు Avomine or Perinorm వేయవచ్చును.
3. విరేచనములు	ద్రవపదార్థములను ఎక్కువగా త్రాగించవలెను. ఉదా : మజ్జిగ, కొబ్బరినీరు, కొద్దిగా ఉప్పు కలిపిన పంచదార నీరు, అరటిపండు, విరేచనము తగ్గుటకు Furaxone or lomotil tab వేయవచ్చును.
4. చలి	వేడిగా ఉండు ద్రవపదార్థములు, తేలికగా జీర్ణమగు ఆహారము ఇవ్వవలెను. Room heaters ఉంచవలెను.
5. గాయములు	ప్రమాదముల యందు గాయములైన వాటిని వేడి నీటితో శుభ్రముచేసి Antibiotic ointment వ్రాయవలెను. (Antibiotic oint Eg Soframycin, Inj Tetvec చేయించవలెను.
6. వడదెబ్బ	చల్లనిగాలి తగిలే ప్రదేశములలో ఉంచవలెను. దుస్తులను వదులుగా ఉంచవలెను. కొద్దిగా ఉప్పు కలిపిన నీటిని కాని, నారింజరసముగాని ఇవ్వవలెను. తేలికగా జీర్ణమగు ఆహారం ఇవ్వవలెను.
7. అజీర్ణము	వేడి వస్త్రమును పై పొట్టపై కప్పి ఉంచవలెను.
8. అల్సర్ (Stomach)	చల్లని పాలను ఇవ్వవలెను, లేక ఏదయినా Antacid ను ఇవ్వవచ్చును.
9.	ప్రయాణములో అసిడిగా వున్న నిమ్మకాయ వాసన పీల్చుటముకాని, నిమ్మరసమును కొద్దికొద్దిగా తీసికొనవలెను.
10.	నీరసముగా వున్న పంచదార నీటిని, లేదా కొబ్బరి నీరు, మజ్జిగ, పాలు ఇవ్వవచ్చును.

NOTE : ప్రథమ చికిత్స మాత్రమే పైవన్నీ, వెంటనే వైద్యుని సంప్రదించవలెను.

తర్పణములు

యాత్రలు చేసేటప్పుడు అనేకచోట్ల కర్మవిధులు నిర్వర్తించి పూర్వీకులకు తర్పణములు విడవచ్చు. అలాంటప్పుడు గోత్రాలు సమయానికి గుర్తుకు రాకపోవచ్చు. అలాంటి ఇబ్బంది లేకుండా పక్కనపేర్లు వ్రాసుకోండి. ఈ టూరిజం గైడ్‌ని చెంత వుంచుకోండి

శ్లో. ఆదౌ పితా, తథా మాతా, సాపత్నీజననీ తథా
మాతామహా స్వపత్నికా, ఆత్మపత్న్య స్త్వనన్తరమ్,
సుత భ్రాతృ పితృవ్యాశ్చ, మాతులా స్సహ భార్యకాః
దుహితా భగినీచైవ, దౌహిత్రో భాగినేయకః
పితృష్వసా మాతృష్వసా శ్యాలకో భావుకః స్నుషా
శ్వశురాచార్యగురవః స్వామినో గురురక్షినః

సంస్కృత పదము	వ్యవహార పదము	గోత్రము	స్వర్గస్తులైన వారి పేర్లు
1. పితరం	తండ్రి		
2. పితామహర	తాత		
3. ప్రపితామహం	ముత్తాత		
4. మాతరం	తల్లి		
5. పితామహీం	తండ్రితల్లి		
6. ప్రపితామహీం	తాతతల్లి		
7. సాపత్నిమాతరం	సవతితల్లి		
8. మాతామహం	తల్లితండ్రి		
9. మాతుఃపితామహం	తల్లితాత		
10. మాతుః ప్రపితామహం	తల్లిముత్తాత		
11. మాతామహీం	తల్లితల్లి		
12. మాతుః పితామహీం	తల్లి తండ్రితల్లి		
13. మాతుః ప్రపితామహీం	తల్లి తాతతల్లి		

సంస్కృత పదము	వ్యవహార పదము	గోత్రము	స్వర్గస్తులైన వారి పేర్లు
14. ఆత్మపత్నీం	తనభార్య		
15. సుతం	కొడుకు		
16. భ్రాతరం	అన్నలేకతమ్ముడు		
17. పితృవ్యం	పెదతండ్రి లేక పినతండ్రి		
18. మాతులం	మేనమామ		
19. దుహితరం	కూతురు		
20. భగినీం	అక్క లేక చెల్లెలు		
21. దౌహిత్రం	కూతురుకొడుకు		
22. భాగినేయకం	మేనల్లుడు		
23. పితృష్వసారం	మేనత్త		
24. మాతృష్వసారం	పెదతల్లి లేక పినతల్లి		
25. జామాతరం	అల్లుడు		
26. భావుకం	అక్కచెల్లెల భర్త		
27. స్నుషాం	కోడలు		
28. శ్వశురం	మామగారు		
29. శ్యాలకం	భార్యఅన్న లేక భార్యతమ్ముడు		
30. స్వామినం	మతగురువు		
31. గురుం	తండ్రి లేక ఉపనయనంచేసినవారు		
32. రిక్థినం	తనచే సద్గతినొందిన దిక్కులేనివారు		

పశ్చిమ బెంగాల్

పశ్చిమ బెంగాల్ (పశ్చిమ భారత్) విస్తీర్ణం 88,752 చ॥కి.మీ. దీని జనాభా 1991 సం॥ లెక్కల ప్రకారం 6,79,82,732.

ప్రధాన నగరములు, పట్టణములు : అసన్‌సోల్, పురులియా, ముర్షిదాబాద్, బాహారంపూర్, బంకురా, కలకత్తా, మిడ్నాపూరు, డార్జిలింగ్, దుర్గాపూరు, హుగ్లి, హౌరా, ఖరగ్‌పూరు, కుచ్‌బీహారు, కృష్ణానగర్, జల్పాయిగిరి.

ఉత్తరాన సిక్కిం, భూటాన్, వాయువ్యాన నేపాల్, తూర్పున అస్సాం, బంగ్లాదేశ్, దక్షిణాన బంగాళాఖాతం, పశ్చిమాన బీహార్, ఈ రాష్ట్ర సరిహద్దులు.

యాత్రాపర్యాటక ప్రదేశములు : బంకురా, బకరేశ్వర్, విష్ణుపూర్, బఖ్ఖాలి, కలకత్తా, చందన్‌నగర్, చిన్సురా, డార్జిలింగ్, డైమండ్ హార్బర్, డిఘా, గౌరు, జయరాంబాటి, కామర్పుకురా, ముర్షిదాబాద్, శాంతినికేతన్, సుందర్ బాన్సు, తారకేశ్వరం, వైద్యనాథము, రాస్‌మంచ్, హాల్దియా ఇంకా అనేక విహారయాత్రా క్షేత్రములు కలవు.

పై యాత్రా ప్రదేశాలన్ని అక్టోబరు నుండి మార్చిలోపు చూడండి.

ఎన్నో నదులకు పుట్టినిల్లయిన ఈ రాష్ట్రంలో యాత్రా ప్రదేశాలకు లోటు లేదు. ఈ రాష్ట్ర ప్రధాన భాష బెంగాలి. కలకత్తాలో అంతర్జాతీయ ప్రసిద్ధి పొందిన డమ్ డమ్ విమానాశ్రమము వుంది.

ఎయిర్ ఇండియా ఎయిర్‌లైన్ ఆఫీసు ఫోన్ నంబర్లు

286012, 442356, ఎయిరు పోర్టు నంబర్స్ 569685 మరియు 569611 ఇండియన్ ఎయిర్‌లైన్సు నంబర్లు 260730, 263390

వాతావరణం : 40°C నుంచి 24°C వరకూ

చలికాలం : 26°C నుంచి 7°C వరకూ

టూరిజం ఇన్‌ఫర్‌మేషన్

గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇండియా టూరిస్ట్ ఆఫీస్, 'ఎంబస్సీ', 4, షేక్స్‌పియర్ సరావి, కలకత్తా.

హిమచల్ ప్రదేశ్ టూరిజం, 25 కామక్‌స్ట్రీట్, కలకత్తా, ఫోను: 2476841

ఇండియా టూరిజం డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్, ఎవరెస్టు బిల్డింగ్, 46–C J. L. నెహ్రూరోడ్ కలకత్తా. ఫోను : 220922

కలకత్తా

అత్యంత జనాభా కలిగిన నగరం. విశ్వకవి రవీంద్రనాథ్ టాగూరు 1861లో ఇక్కడే జన్మించారు. మహోన్నత భవనాలు, వీటికి దాటిగా మురికికూపాలు రెండూ

నమపాళ్ళలో వుంటాయి. దౌర్జన్యం, కారుణ్యం, ప్రశాంతత అన్నీ వున్నాయి. లండన్‌కి దీటయిన ఈ నగరమ్ పశ్చిమ బెంగాలు రాష్ట్ర రాజధాని. ఈ కలకత్తాను హుగ్లీనది రెండుగా విభజిస్తుంది. ఇక్కడికి పది కిలోమీటర్ల దూరంలోనే వుంది. శ్రీరామకృష్ణ మిషను వారి ప్రధాన కార్యాలయం, 1987లో బేలూరులో ఈ మిషన్‌ను శ్రీ వివేకానందస్వామి సంస్థను స్థాపించారు 1899లో ఈ మఠమును ప్రధాన కేంద్రంగా స్థాపించారు. శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంస నడిచిన ఈప్రదేశంలో ఆయన వస్తువులన్నీ భద్రంగా ఉన్నాయి. మరో పదకొండు కిలోమీటర్ల దూరం లోనే వుంది దక్షిణేశ్వరం, గంగ కవతల పెద్ద గోపురాలతో కనపడుతుంది. రాణి రసమణీదేవి నిర్మించిన ఆలయం. ఇక్కడ కాళీమాత ఆలయం, రాధాకృష్ణాలయం శివాలయం ఉన్నాయి.

ఇక కలకత్తాకి వస్తే

హౌరా బ్రిడ్జి : నదిలో తిరిగే వాహనాలకి రాకపోకలకి వీలుగా తెరిచి మూస్తుంటారు. బ్రిడ్జి పొడవు 2,150. ఒకేసారి 10 వాహనాలకి రాకపోకలకి వీలుగా 280 అడుగుల ఎత్తు ఉంటుంది. హౌరా స్టేషను చేరాలంటే ఈ హుగ్లీనది బ్రిడ్జి దాటవలసిందే.

నగరంలో విశాల పచ్చిక బయళ్ళు, రైటర్సు బిల్డింగ్, మ్యూజియం, బిర్లా ప్లానిటోరియం, విక్టోరియా మెమోరియల్, రేస్‌కోర్సు, ఈడెన్ గార్డెన్స్ ఇలాఎన్నో వున్నాయి.

దక్షిణ కలకత్తాలో జులాజికల్ పార్కు, రవీంద్ర సరోవర్, హేస్టింగ్స్ భవనం, పురాతనమైన కాళీమాత ఆలయము వున్నాయి.

విక్టోరియా మెమోరియల్ ; అద్భుతమైన చలువరాతి కట్టడం, రెండవ తాజ్‌మహల్‌గా పేరు. విక్టోరియా రాణి కంచువిగ్రహంతోపాటు ఎన్నోవేలపురాతన వస్తువులున్నాయి. రోజ్‌వుడ్‌తో తయారుచేసిన పియానో కూడా వుంది.

ఇండియన్ మ్యూజియం : ఈ మ్యూజియంలో అనేక రకాలైన వస్తు ప్రదర్శనవి చూడచ్చు. పాతకాలంనాటి జంతువుల కళేబరాలు, అస్థిపంజరాలు ఎన్నో వున్నాయి. కళాఖండాలు చారిత్రక విశేషాలు కోకొల్లలు.

ది మార్బుల్ ప్యాలెస్ : ఎన్నో రకాల పాలరాళ్ళవి ప్రపంచం నాలుగు మూలల నుండి సేకరించి నిర్మించారు. ఇందు శిల్పాలు నయనానందకరంగా కను విందు చేస్తాయి.

జూలాజికల్ గార్డెన్స్ : చిత్ర విచిత్రమయిన ఎన్నో రకాల పక్షులు కనులకి ఇంపుగా దర్శనమిస్తుంటాయి.

బిర్లా ప్లానిటోరియమ్ : అతిపెద్దదైన నక్షత్రశాల తప్పనిసరిగా చూడ వలసిన ప్లానిటోరియమ్.

కాళీఘాట్ ఆలయం : 52 శక్తి పీఠాల్లో ఒకటి. ఈ కలకత్తా కాళీ గురించి తెలియనివారు భారతదేశంలో లేరంటే అతిశయోక్తి కాదు. అతి ప్రాశస్త్యం గల ఈ అమ్మవారిని దర్శించడానికి ప్రపంచం నలుమూలల నుంచి వస్తారు. కలకత్తా వచ్చి మాతను చూడకుండా ఎవ్వరూ తిరిగి వెళ్ళరు. చైత్రమాసంలో నవరాత్రోత్సవాలు బ్రహ్మాండంగా జరుగుతాయి.

నేషనల్ లైబ్రరీ : ఇటాలియను శైలిలో వుంటుంది. ఇది భారతదేశానికి అతిపెద్ద లైబ్రరీ. అనేక పురాతన తాళపత్ర గ్రంధాలు, వ్రాతప్రతులు ఉన్నాయి. కోట్ల పుస్తకాలు వుంటాయి.

ఈడెన్ గార్డెన్స్ : బర్మావారి దేవాలయం ఉత్తర కోనల్లో వుంది.

ఎన్నో క్రికెట్ మ్యాచ్‌లు ఇక్కడ జరిగాయి. ఈడెన్ గార్డెన్సు సముదాయంలో ఎన్నో ఉద్యానవనాలు కూడా వున్నాయి. కలకత్తా పరిసరాల్లో బొటానికల్ గార్డెన్సు, సిటీలో ఫోర్టు విలియం, అపూర్వమైన కట్టడం షహీద్ మినార్ వున్నాయి.

కలకత్తాలో వసతికి ఎన్నో ఖరీదయిన, మధ్య తరగతి హోటళ్లు వున్నాయి. సద్దరు స్ట్రీటులో తక్కువలో అనేక హోటళ్ళు వున్నాయి. సుదార్ధు లేన్‌లో మోడరన్ లాడ్జి, వెల్‌కమ్ వున్నాయి. ఇకపోతే కొద్దిగా ఖరీదయిన హోటళ్ళు ఆకాశగంగ, ఒరియంటల్ (పార్కు సర్కస్ మెయిడెను) ఫోను : 473341, 473640, అశోకా, P 24, డాబ్‌సను లేను హబరా-711101, ఫోను : 604281: 603222; గ్రేట్ ఈటర్న్, 1-3 ఓల్డు కోర్టు హౌస్ స్ట్రీట్ ఫోను : 282311, 282331. హిమాలయ, 134/1, M.G రోడ్డు, ఫోను : 381951, 383530, హిందుస్థాన్ ఇంటర్నేషనల్ 235/1, ఆచార్య జగదీష్ బోస్ రోడ్డు; ఫోను : 472394- హౌరా, 1, ముఖ్రమ్ కానోరియా రోడ్డు; ఫోను : 603877 తాజ్ బెంగాల్, 34 B, బెల్వెడెల్ రోడ్డు, అలిపోర్, ఫోను : 283939.

బఖాలి : హుగ్లీ నదీ తీరానికి 132 కి. మీ. దూరములో వున్న విశ్రాంతి కేంద్రం. ఇక్కడి నుండి పడవలో జంబూ ద్వీపానికి కూడా వెళ్ళవచ్చు. వసతికి వెస్ట్ బెంగాలు టూరిస్టు లాడ్జి ఫోను నెం. 26.

డీఘా : 185 కిలోమీటర్ల ఆగ్నేయంగా వున్న సముద్ర తీరం. ఇక్కడికి దగ్గరిలోనే చందనేశ్వర ఆలయం వుంది. వసతికి టూరిస్టు లాడ్జి ఫోను : 56, 57 ఇంకా సీహాక్ ఫోను ; 46.... వున్నాయి.

డైమండ్ హార్బర్ : హుగ్లీ నది సిగ్గుపడుతున్న పల్లెటూరి పిల్లలా వంకర తిరిగి అద్భుతంగా కనిపిస్తుంది. అన్ని స్టీమర్లు ఇక్కడికి వచ్చిపోతుంటాయి ఇక్కడున్న కోటను కూడా చూడవచ్చు. వెస్టుబెంగాలు టూరిస్టు లాడ్జి వుంది వసతికి.

సుందర్‌బాన్స్ : గంగానది సాగర సంగమం చేసే చోటు. ఈ అటవీ ప్రాంతములో బెంగాలు పైగర్లు, లేళ్ళు, దుప్పిలు, చిరుతపులులు, కొండముచ్చులు, మొసళ్ళు చూడవచ్చు.

గంగాసాగర్ : స్టీమరులో వెళ్ళాలి. అష్టాదశ శక్తి పీఠాల్లో ఒకటి. గంగ సాగర సంగమం చేరే ప్రదేశంలో మాఘమాసములో గొప్ప ఉత్సవము జరుగుతుంది.

బాన్స్‌బెరియా : వాసు దేవాలయం, హంపేశ్వరి ఆలయాలున్నాయి.

చంద్రనాగూర్ : కలకత్తాకి 39 కి. మీ. దూరములో వున్న ఇందులో భువనేశ్వరి, నందలాల్ ఆలయాలున్నాయి. ఫ్రెంచి సంస్కృతిని చాటి చెప్పే యీ చంద్రనాగూర్లో చేతి మగ్గాలు అనేకం.

చిన్సురా : డచ్‌వారి గోరీలు వున్నాయి. ఇక్కడనుంచి బాన్స్‌బెరియా 8 కి.మీ. 5 కి.మీ. దూరములో వున్న బందేల్ మంచి పిక్నిక్ స్పాట్. ఈ బందేల్ నుంచి 15 కి.మీ. దూరములో ఓంకార్‌నాధ్‌గారి ఆశ్రమముంది.

జయరాంబాటి : శ్రీరామకృష్ణ పరమహంస జన్మించిన ఊరు. వసతికి రామకృష్ణ మిషన్ గెస్టుహౌస్ వుంది.

శాంతినికేతనము : విశ్వకవి రవీంద్రుడు స్థాపించిన విశ్వభారతి విద్యాలయం ఇక్కడే వుంది. రకరకాల పక్షులున్న శాంక్చువరి వుంది. 3 కి.మీ. దూరములో శాంతినికేతన్‌లో చేతితో చేయబడిన వస్తువులు దొరుకుతాయి. ఉండటానికి యూనివర్శిటీ గెస్టుహౌస్, బోల్‌పూర్ టెలిఫోను : 451, ఇంకా యూత్ హాస్టలుంది.

నవద్వీప్ : సువర్ణ గౌరంగ, నందకుమార్ మందిరమూ, భజనాశ్రమము వున్నాయి. బ్యాంక్ ఎదురుగా మాయాపూర్ గౌరంగ జన్మస్థలం.

కెన్‌దురి : జయదేవుని అష్టపదులు వ్రాసిన జయదేవకవి జన్మస్థానం.

బకరేశ్వరు : రెండు వందల పైనే దేవాలయాలున్నాయి. ఇందులోని ప్రధాన శివాలయం శైవ పీఠాల్లో ఒకటి. W.B.T.D C. టూరిస్టు లాడ్జి, బీర్ భూమ్ డిస్ట్రిక్టు టెలిఫోను : 26 వయా సియురి వుంది వసతికి.

వైద్యనాథధామ్ : శివగంగ, జగదాంబ మందిరాలున్న యీ క్షేత్రం ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగములలో పదకొండవది. లింగము శిరస్సుపై లంకాధీశుడు రావణాసురుడి వేలి గుర్తులున్నాయి. ఇక్కడికి హౌబ్లీ నుంచి బస్సు ప్రయాణం సుఖం. మహారాష్ట్రలోని మన్మారు, మన్మాడు నుంచి పర్లీ-వైద్యనాధ్‌కి రైలులో చేరుకోవచ్చు.

మదనమోహనుని ఆలయం : పురాతన కాలంనాటి దుర్గామందిరము. మల్లరాజుల కాలంనాటి శిధిలాలు వున్నాయి.

తారకేశ్వరం : ఇక్కడ స్వామికి సేవలు చేస్తే రోగాలు పోతాయని ప్రతీతి. ఎందరోవచ్చి స్వామిని దర్శించి, సేవించి తరిస్తుంటారు.

విష్ణుపూర్ : కలకత్తాకు 101 కి.మీ టూరిస్ట్ లాడ్జి వసతి వుంది. టెలిఫోన్ : 238271

జూన్‌పుట్ : బీచ్ సెంటర్, ఇక్కడ సరదాగా చేపలు పట్టవచ్చు.

కర్సియంగ్ : ఈ పర్వత ప్రాంతములో బౌద్ధుల సన్యాసిమఠం వుంది. అనేక పూలతోటలున్నాయి.

కోచ్ బీహార్ : అనేక రాజ సౌధములు-దేవాలయాలున్నాయి.

తారాపీథ్ : అనేక ఆలయాలున్న తీర్థయాత్ర ప్రదేశం.

డార్జిలింగ్

హిమాలయ పాదాల చెంత విలిచిన నగరం. అత్యంత గొప్ప వేసవి విడిది. ఇందు ప్రపంచంలోకెల్లా ఎత్తయిన ఎవరెస్టు మౌంట్ వుంది . ఇక్కడే కాంచన గంగా శిఖరాలు మెరుస్తూ ఆహ్వానిస్తుంటాయి. విహార యాత్రికులను, కలకత్తాకు 663 కి మీ దూరములో 2,134 మీ. ఎత్తువున్న ఇక్కడికి కలకత్తా నుండి సీల్దా స్టేషన్‌నుండి రైలు ద్వారా రండి. మధురమైన అనుభూతి మిగులుతుంది. ప్రతి వారు తమ జీవితాల్లో ఒక్కసారయినా చూడాల్సిన ఈ ప్రదేశం నుంచి సిలిగురి వెళితే, అక్కడ్నించి ఖాట్మండు 564 కి.మీ.

డార్జిలింగ్ పర్వతప్రాంతాల్లో విశేషాలు :

మొదట గుర్తువుంచుకోవాల్సింది అక్టోబరు నుండి నవంబర్‌లోపు ఇక్కడికి రావాలి. లేదా జూన్ 15 లోపు అత్యధిక ఉష్ణోగ్రత 72° ఫారెన్‌హీట్. చలికాలములో అయితే 105° నుండి 6° సెంటిగ్రేడు లోపలే, ఇక్కడ గొడుగు తప్పని సరిగా వెంట ఉంచుకోవాలి. మహాకాల్ ఆలయం వున్న ఈ డార్జిలింగులో చూడటానికి ఓపిక వుండాలే గాని అనేక ప్రదేశాలు.

సందక్‌ఫూ : ఇక్కడికి వెళ్ళేటప్పుడు పర్వతారోహణకు కావలసిన సామాను తీసుకెళ్ళండి. ఎయిర్‌పిల్లో, పరుపు, స్లీపింగ్ బ్యాగ్, కావలసినవన్నీ అద్దెకు దొరుకుతాయి.

సంబాల్ : డార్జిలింగ్ నుండి 10 కి.మీ దూరంలో వుంది. మంచి పిక్నిక్ స్పాట్.

టైగర్ హిల్ : కాంచనగంగ శిఖరం నుంచి కనపడే అద్భుత దృశ్యం. ప్రపంచంలో ఎక్కడా కనిపించని అరుదైన దృశ్యం కనిపిస్తుంది. ఈ శిఖరం మీద సూర్యోదయం సమయంలో మంచు శిఖరం మీద కిరణాలు పడినప్పుడు ఆకాశంలో కొన్నివేల ఇంద్ర ధనుస్సులు ప్రత్యక్షమైనట్లు అబ్బురంగా అవిపిస్తుంది.

ఘూమ్ : మైత్రేయ బుద్ధుని విగ్రహం వున్న ఈ ప్రదేశం కేవలం ఆరు కిలోమీటర్లదూరంలో వుంది.

ఇంకా జూలాజికల్‌పార్క్, టీతోటల మీదుగా వేయబడిన రోప్‌వే, రేస్ కోర్సు.

డార్జిలింగ్‌లో వసతి : మోహన్‌లాల్ ధర్మశాల వుంది. తక్కువలో, చౌకలో రైల్వే స్టేషన్ కాదంబరి ఇంకా అనేక టూరిస్ట్ లాడ్జిలున్నాయి.

కాస్త ఖరీదులో

న్యూ ఎలగిన్, H,D లంబరోడ్, ఫోన్ : 3314

ఒబరాయ్ మౌంట్ ఎవరెస్టు, 29 గాంధీరోడ్, ఫోన్ : 2616

WBTDC డార్జిలింగ్ టూరిస్ట్ లాడ్జి, మాల్‌రోడ్, ఫోన్ ; 2616/13

WBTDC టైగర్ హిల్ టూరిస్టు లాడ్జి, సెంచల్ P O ఘూమ్, ఫోన్ ; 2813

WBTDC యూత్ హాస్టల్, 16, Dr. జకిర్ హుస్సేన్ రోడ్. ఫోన్ : 2290

WBTDC మాపెల్ టూరిస్టు లాడ్జి, పాతకుఛంరోడ్, ఫోన్ ; 2092

ప్రథాన్స్ హోటల్ పొలినియ, H. D. లామారోడ్, ఫోన్ ; 2816, 2628

వింఢమియల్, అబనర్‌వేటరి హిల్, ఫోన్స్ : 2841, 2397

పర్వతారోహణచేయు ప్రదేశాలలో, యూత్‌హాస్టల్, డాక్ బంగళా, ఇన్‌స్పెక్షను బంగళా, ఫారెస్టు బంగళాలున్నాయి. పర్వతాలు ఎక్కేవారు ఎక్కువ బరువు తీసుకెళ్ళకుండా ఆహారానికి రెడీమేడ్‌ఫుడ్స్ తీసుకెళ్ళండి, ఓ ప్లానుగా పర్వతారోహణు చేసి ఆనందంగా తిరిగి రండి. ముఖ్యంగా నీరసం తగ్గటానికి గ్లూకోజ్, నొప్పులకు జనరల్‌గా వాడే టేబ్లెట్స్ దగ్గర వుంచుకోండి.

కాలింపాంగ్ : డార్జిలింగ్‌కి 50 కి.మీ. పర్వతాల మధ్యనుంచి రోడ్డు ప్రయాణం బావుంటుంది. ఇక్కడ రెండు బుద్ధ విహారాలున్నాయి పర్వతారోహణ మార్గాల గుండా ప్రయాణం చేసేవారు తప్పనిసరిగా, పర్వతారోహకుల

అనుభవాలు, అనుభూతులు తెలుసుకోండి. యూత్ హాస్టల్‌లో లభ్యమవుతుంది సమాచారం. ఈకాలింగ్‌పాగ్ హిమాలయ పాదాల చెంత 1200 మీటర్లు ఎత్తున వుంది. వసతికి హిమాలయ హోటల్ ఫోన్ 248 ఇంక పార్క్ గెస్టుహౌస్‌లు వున్నాయి.

కుర్చియాంగ్ : డార్జిలింగ్‌కు 32 కి. మీ. దూరం. పగ్లాఘోరా జల పాతం వుంది. డాహిల్, యూగిల్స్‌క్రాగ్ అనే పర్వతాల నుంచి పర్వత శిఖరా లను నయనానందకరంగా చూడచ్చు. ఉండటానికి జీత్‌హెచ్ సిరోడ్, WUBTDC టూరిస్టు సెంటర్. ఫోన్ 409 వుంది.

ఈ పరిసరాల్లోనే కుచ్ బీహార్ (దేవాలయాలు) వన్యమృగ రక్షితకేంద్రం (ఏనుగులమీద అడవిలో తిరిగి రావచ్చు ఇక్కడ.)

కలకత్తా నుండి వివిధ ప్రాంతాలకు దూరం (కి.మీటర్‌లలో) కలకత్తానుండి విశాఖపట్టణం 879 కి. మీ. విజయవాడ 1245 కి. మీ, తిరుపతి 1625 కి.మీ. మైసూర్ 2147 కి. మీ. హైదరాబాద్ 1516 కి. మీ. ఢిల్లీ 1442 కి.మీ.

ఇక్కడితో పశ్చిమ బెంగాల్ పూర్తి అయినట్టే పర్వతాలకి కలకత్తా కాళికి వోమారు ఇక్కడ్నించీ నమస్కరించి, పశ్చిమబెంగాల్ నుండి ప్రవేశించటానికి అన్ని దారులూ వున్న సిక్కింకు వెళదాం.

సిక్కిం

విస్తీర్ణం : 7,096 చ. కి. మీ.

జనాభా : 4,08,612

ప్రధాన భాషలు : హిందీ, భూటియా, నేపాలీ, వెప్చా, విందు

ప్రధాన నగరాలు, పట్టణాలు : గాంగ్‌టక్, మాంగన్, గ్యాల్ హింగ్, నాంచి సరిహద్దులు. ఉత్తరాన చైనా, పశ్చిమాన నేపాల్, దక్షిణాన పశ్చిమ బెంగాల్, తూర్పున టిబెట్, భూటాన్ వున్నవి. పూర్తిగా పర్వతాలతో కూడుకున్న ఈ సిక్కిం రాజధాని గాంగ్‌టక్ 8579 మీటర్ల ఎత్తయిన కాంచనగంగ శిఖరం ఈ రాష్ట్రంనుండి పైకెగసింది. వృక్షశాస్త్రానికి సిక్కిం కేంద్రబిందువు. ఈ రాష్ట్రాన్ని మార్చి సెప్టెంబరు నవంబర్ మాసాల్లో దర్శించండి.

పర్యాటక ప్రదేశాలు : గాంగ్‌టక్, బక్కిం, యోక్సం. ముఖ్యమైన విషయం సిక్కింలో విదేశీయులు సందర్శించకూడని ప్రదేశాలు వున్నాయి. ఈ రాష్ట్రంలో యాత్రికులను యెలాపడితే అలా అనుమతించరు.

భారతీయులకు ఇలాంటి షరతులు లేవు. విదేశీయులు తప్పనిసరిగా పర్మిషన్ తీసుకోవాలి. మినిస్ట్రీ ఆఫ్ హోమ్ ఎఫెయిర్స్, న్యూఢిల్లీ నుంచిగాని, డిప్యూటీకమీష నర్, డార్జిలింగ్, సిక్కిం టూరిస్టునుంచిగాని అనుమతి తీసుకొని వారి సూచనమీద యాత్ర చేయాలి.

టూరిస్టు ఇన్‌ఫర్‌మేషన్ : టూరిస్టు డిపార్టుమెంటు గవర్నమెంట్ ఆఫ్ సిక్కిం, లోవర్ సెక్రటేరియట్ గేంగ్‌టక్.

టూరిస్టు ఇన్‌ఫర్‌మేషన్ సెంటర్, M. G. మార్గు, గేంగ్‌టక్, సిక్కిమ్ టెలిఫోన్ 2064

గాంగ్‌టక్

రాణిపూల్‌నది వొడ్డున అత్యంత సుందరంగా వుంటుందీ పట్టణం. ఇక్కడ్నించి కాంచనగంగా శిఖరాలు కనిపిస్తూవుంటాయి. 5,800 అడుగుల ఎత్తువున్న ఈ పట్టణంలో బౌద్ధమతానికి సంబంధించిన అనేక ప్రార్థనాలయాలు ఎక్కడచూసినా కనిపిస్తుంటాయి.

చోగ్యాల్ భవనం చూడదగ్గది 23 కి.మీ. దూరంలో వున్న రూమ్ టెక్‌లో బౌద్ధ ఆశ్రమాలు వున్నాయి. గాంగ్‌టక్‌లోంచి 24 కి.మీ దూరం.

ఐక్కిం : పర్వతారోహకులకు మజిలీ మంచి ఉద్యానవనం వుంది.

ధుబ్ది ఆశ్రమం : అతి పురాతనమైన ప్రశాంతమైన ఆశ్రమం వుంది.

యూక్సం : ముగ్గురు లామాలు కలిసిన పవిత్ర ప్రదేశం. హిమాలయ పర్వతారోహకులకు ముఖ్యమైన ప్రదేశం.

తాష్‌డింగ్ : కాంచనగంగా శిఖరాలను కనులారా చూడచ్చు. **గాంగ్‌టక్ నుంచి 9 కి.మీ. దూరం. ఇక్కడ్నించి శిఖరాలను చూస్తే సర్వపాపాలు పోతాయని ప్రతీతి.**

పెమాయింగ్సే : అద్భుతమయిన శిల్పకళవుంది. గేట్‌వే ఆఫ్ వెస్టర్న్ సిక్కింకూడా. వసతికి గవర్నమెంట్ టూరిస్టు లాడ్జి వుంది.

ఇంకా ట్యాక్లా ఖంగ్, ఉత్తరాన ఫోడాంగ్, ఫెన్సాంగ్, తాహంగ్ ఇక్కడ మనిషి ఎముకలతో తయారుచేసిన కొమ్ము బూరాలు, రకరకాల వస్తువులు దొరుకు తాయి.

యంథాంగ్ : (యాక్ కంట్రీ), లాచుంగ్, ఇక్కడ జలపాతాలు చూడ టానికి అందమైన ప్రదేశాలు వున్నాయి, డోంగ్‌క్యాశ్రేణి టిబెట్‌కు సిక్కింకు అడ్డు గోడగా నిలిచివుంది.

గాంగ్ టక్‌లో వసతి

టిబెట్, పాజ్‌లోర్ స్టేడియమ్ రోడ్, ఫోన్ 2523, 2568
ఓర్‌చంద్, నేషనల్ హైవే, ఫోన్ 2381
గ్రీన్, ఫోన్ : 2254
సిక్కిమ్ గెస్టుహౌస్
CPWD రెస్టు హౌస్, నార్తు సిక్కిమ్ హైవే
మయూర్ ఫోన్ ; 2558, 2752
నార్- ఖిల్, ఫోన్ : 3186, 3187
తాషి డెలెక్, MG మార్గ్, ఫోన్ : 2038, 2362, 2299
టూరిస్టు లాడ్జి
కాంచన్ వ్యూ P O తాజంగ్ ఫోన్ : 2086
డెన్‌జాంగ్, ఫోన్ : 2263

ఉన్నతశ్రేణి బంగారం, వెండి, కాపర్ నిల్వలను ఈ రాష్ట్రంలో యీ మధ్యనే కనుగొన్నారు. దేశంలో ఎక్కడా పండని అనేక కూరగాయలు యిక్కడ దొరుకుతాయి. ఇక్కడున్న అయిదు పర్వతాల్లో ఒకటైన కాంచనగంగ ప్రపంచం లోని ఎత్తయిన పర్వతాలలో మూడవది. ఇక్కడ్నించి మగధ సామ్రాజ్యానికి రాజ ధానిగా వున్న పాటలీపుత్ర నగరానికి అంటే నేటి బీహార్‌కి వెళదాం.

బీహార్

బీహార్ (తూర్పు భారత్) విస్తీర్ణం 173, 827 చ.కి.మీ. ఇందు జనాభా 8, 63, 38, 853.

సరిహద్దులు : తూర్పున, పశ్చిమాన ఉత్తరప్రదేశ్, నైరుతి దిశన మధ్య ప్రదేశ్ వున్నాయి.

ప్రధాన నగరాలు, పట్టణాలు : ఔరంగాబాద్, బేగుసరాయ్, అర్రాహ్, బీహారు, చాప్రా, షరీఫ్, దర్భాంగ, కథియూర్, వోహర్షగ, మధుబని, పాట్నా, రాంచి, పూర్ణియా.

1936లో ఏర్పడిన బీహారులో ఎన్నో విశ్వవిద్యాలయాలు ఉన్నాయి. బీహారు విశ్వవిద్యాలయం ముజఫర్‌పూర్లోనూ, దర్భాంగలో కామేశ్వర్ జంగ్ సంస్కృత విశ్వవిద్యాలయం, మగధ విశ్వవిద్యాలయం బుధగయలో, పాట్నా విశ్వవిద్యాలయం పాట్నాలోనూ ఇంకా రాంచిలో ఆ పేరుతో విశ్వవిద్యాలయం వుంది.

వాతావరణం : వేసవికాలం 47డిగ్రీల C నుంచి 20 డిగ్రీల C, చలికాలం 28 డిగ్రీల C నుంచి 4 డిగ్రీల C.

యాత్రా పర్యాటక ప్రదేశాలు : బుద్ధగయ, రాజగిరి, నలందా, పాట్నా, వైశాలి గల ఈ బీహార్లో అక్టోబరు నుంచి మార్చిలోపు యాత్రా పర్యటనకు బెస్ట్ సీజను.

టూరిజం ఇన్ఫర్మేషన్

బీహారు స్టేట్ టూరిజం డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్, టూరిస్టు భవన్.
బీర్‌చందు పటేల్‌పథ్, పాట్నా. ఫోను : 222622
బీహారు స్టేట్ టూరిజం ఇన్ఫర్మేషను సెంటరు, ఫ్రేసర్‌రోడ్, పాట్నా.
గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇండియా టూరిస్టు ఆఫీస్, టూరిస్టు భవన్.
బీర్‌చంద్ పటేల్ పథ్, పాట్నా. ఫోను : 226721.

పాట్నా : అశోకుని రాజభవనం 4 చ. మైళ్ళ వైశాల్యాన్ని ఆక్రమించి వుంది. ఇక్కడ అశోకునిచే నిర్మించబడిన పవిత్ర స్థూపాలు అనేకం వున్నాయి. ఈ నగరం నుండి కలకత్తా, వారణాసి, ఖాట్మండు, ఢిల్లీలకు విమాన సౌకర్యాలు వున్నాయి పాట్నాలోని మ్యూజియంలో మౌర్యుల, గుప్తుల కాలంనాటి శిల్పాలు, మధ్య యుగాలనాటి సమస్త సముదాయాలు ఈ మ్యూజియంలో కనిపిస్తాయి.

పాట్నాలో వసతికి : అప్సర, కాదమ్ కౌన్: అవంతీ డాక్ బంగ్లా ఎదురు, ఫేసరు రోడ్, ఫోను : 31851 to 31855; మమత, ఘాస్వరి, చంపపుర్, బక్తియార్ పుర్, ప్రెసిడెంట్, అఫ్రేసర్ రోడ్ ఫోను: 31893, రిపబ్లిక్, లయలిస్ బిల్డింగ్; ఎగ్జిబిషను రోడ్; P.B. నెం. 33; ఫోను : 55021: నర్యాఓట్ హౌస్; గార్డినర్ రోడ్.

గోల్‌ఘర్ : ధాన్యపు నిల్వల కోసం కట్టించిన ఈ భవనం నుంచి నగరాన్ని, పావన గంగానదిని చూడవచ్చు.

కుమ్రాహార్ : బౌద్ధ విహారం; తవ్వకాలు జరిపిన ప్రదేశం కూడా చూడవచ్చు.

జలాన్‌ఖిల్లా : హర్ మందిర్‌కి కిలోమీటరు దూరంలో వుంది. పచ్చల మీద పొదిగిన నగిషీలు, అనేక పురాతన వస్తువులు చూడవచ్చు.

ఖుద్రి-కి-హవేలి ; అనేక అముద్రిత గ్రంథాలు; పురాతన చేతివ్రాతలు; అనేక దేశాలవారివి చూడవచ్చు.

సోనాపూర్ : అనేక దేవాలయాలు వున్న ఈ ప్రాంతంలో జరిగే సంతలో ఏనుగులని సైతం బేరానికి పెడతారు.

మాంఘిర్ : పురాతన అంగరాజ్యానికి ముఖ్య పట్టణం. ముచ్చటయిన హిందూ దేవాలయాలతోపాటు కోట కూడా వుంది.

పాట్నా పరిసరాలలో బెల్లా నేషనల్ పార్క్, పదాకల్ ఆశ్రమం, బయోలాజికల్ పార్కు వున్నాయి.

గయ : దీన్నే పితృగయ అని పిలుస్తారు. ఇక్కడ శ్రార్ధం పెడితే జీవితమంతా శ్రాద్ధ విధులు నిర్వర్తించ అవసరంలేదు. హిందువులకు చాలా ముఖ్యమయిన స్థలం. పాట్నా నుండి 206 కి. మీ. దూరంలో వున్న ఈ గయ క్షేత్రం బౌద్ధులకు కూడా గొప్ప యాత్రాస్థలం. గయలో విష్ణు పాదాలయం ఫల్గునీ, మధుర స్వేదానదులు కలిసేచోట వుంది. ఈ ఆలయంలో ప్రవేశం హిందువులకి మాత్రమే. ఇండోర్ మహారాణి అహల్యాబాయి కట్టించిన 30 మీటర్ల గాలిగోపురం, రాతితో చేసిన విష్ణుపాదం ముద్రని వీక్షించి నది ఒడ్డున వున్న అనేక స్నాన ఘట్టాలని దర్శించండి. ఈ నదిఒడ్డున శవ దహనాలు చేస్తుంటారు.

అక్షయ వటము : ఇక్కడున్న వృక్షం క్రింద పితృకర్మలు చేయించి పిండప్రధానం చేస్తారు. అప్పుడే పితృ దేవతలకి శాశ్వత కైవల్యం వస్తుందని నమ్మకం.

బుద్ధగయ : ఇక్కడున్న చెట్టుకిందే బుద్ధుడు తపస్సు చేసింది. ఆయనకు జ్ఞానబోధ గలిగిన ఈ బోధివృక్షం క్రింద పిండములు వేస్తారు. బౌద్ధులు ప్రపంచ నలుమూలలనుండి వస్తారు ఇక్కడికి. ఇక్కడ వున్న రాతి ఫలకం మీద బుద్ధుడు కూర్చున్నాడని చెబుతారు. బుద్ధుడు స్నానం చేసిన నిరంజనానది పక్కనే ప్రవహిస్తుంటుంది. వసతికి అశోక్ ట్రావెలర్స్ లాడ్జి (ITDC) గయజిల్లా, ఫోన్ : 22708, BTDC టూరిస్టు బంగ్లా 1 అండ్ 2, సర్క్యూట్ హౌస్, డాక్ బంగ్లా-గవర్నమెంట్ రెస్ట్ హౌస్.

బోధి ఆలయం : పెద్ద బుద్ధవిగ్రహం వుంది. అనేక దేశాలనుంచి తెచ్చిన విగ్రహాలు కూడా వున్నాయి. గంగా తీరంలోని శివాలయాన్ని చూసుకుని సిద్ధేశ్వర ఆలయానికి రండి. గయ నుండి 10 కి.మీ. దూరం. ఎత్తయిన పర్వతశిఖరం మీద వుంది ఆలయం. ఇక్కడ సిద్ధేశ్వర లింగమును రాత్రియందు పూజిస్తారు. కొండ కింద గుహలున్నాయి. పక్కనే పాతాళగంగ నది ప్రవహిస్తూ వుంటుంది.

గయలో ఉండటానికి వసతి

అజాతశత్రు, స్టేషన్‌రోడ్, ఫోను : 1514

అజిత్ రెస్టు హౌస్, రైల్వేస్టేషన్ దగ్గర, స్టేషన్ రోడ్.

పాట్నా నుండి వివిధ ప్రాంతాలకు రోడ్ మార్గం కి. మీ॥లలో

బుద్ధగయకి : గయ—భక్తియారుపూర్ మీదుగా 184 కి.మీ

వారణాసికి : బిక్రంగంజ్ మీదుగా 270 కి.మీ

రాజగిర్‌కి : బీహారు-నలందా మీదుగా 327 కి.మీ

వైశాలికి : ముజఫర్‌పూర్ దర్గాపూరు-గాల్చి మీదుగా 608 కి.మీ

రాంచికి : భక్తియారుపూరు నవీడా మీదుగా 328 కి.మీ

వారణాసి నుండి హైదరాబాద్‌కి 1197 కి.మీ; బెంగుళూరు 1763 కి.మీ కలకత్తాకి 667 కి.మీ - ఢిల్లీ 765 కి.మీ - మద్రాసు 1901 కి.మీ- తిరుపతి 1807 కి.మీ - లక్నో 286 కి.మీ - ఆగ్రా 5·5 కి మీ.

వైశాలి : జైనదేవాలయాలు, విశాలరాజు ప్రాసాదం, మ్యూజియం, పురాతన సరస్సులువున్న ఈ వైశాలి 527 నం॥లో తీర్థంకరులు జన్మించిన స్థలం, క్రీ.శ. 383 న॥లో ఇక్కడే రెండవసారి బౌద్ధ సమావేశం జరిగింది. ఇక్కడ ఆమ్రపాలి ఉద్యానవనం నుంచి బుద్ధుడు ప్రజలకి సందేశం అందించింది.

షరాప్‌నాథ్ కొండ : 24 మంది జైనతీర్థంకరులలో 21 మంది ఇక్కడే నిర్యాణం పొందారు. 1365 మీటర్ల ఎత్తున పర్వతంమీద అనేక జైనాలయాలతో పాటు చక్కని వనాలున్నాయి. ఇంకా దక్షిణ బీహారులో రాంచీ (వేసవి కేంద్రం జగన్నాధుని ఆలయం) ననరామ్ (కొండలమధ్య సరస్సు) జమ్‌షెడ్‌పూర్ (స్టీల్ సిటీ) తీవైయాడామ్ రిజర్వాయరు (పచ్చటికొండల మధ్య అమరియున్నడామ్) హజారబాగ్ (2000 అడుగుల ఎత్తున వున్న వేసవి కేంద్రం, ఇక్కడే నేషనల్ పార్కు కూడా వుంది. అనేక పుష్పాలు లభ్యమవుతాయి ఇక్కడ)

భాగల్పూర్ : రాయిని తొలిచి కట్టిన దేవాలయాలు బరారి గుహలు,

రాజరప్ప : శివుని జటజూట రౌద్రాగ్ని కీలమంటల్లో లేచిన సతిదేహాన్ని గిరగిర తిప్పేటప్పుడు శిరోభాగం ఇక్కడే పడింది. 51 శక్తి పీఠాల్లో ఒకటిగా వున్న ఈ ప్రాంతం తప్పనిసరిగా దర్శించదగ్గది.

రాజగిర్ : కొండల నడుమునవున్న రాజగిర్ నలందాకు 19 కి. మీ. దూరంలో వుంది. ఇక్కడ ప్రవహించే నదిని సరస్వతినది అంటారు. ఇదే కొంత

దూరం పోయాక వైతరణి నది అవుతుంది. బౌద్దస్థూపం కూడా ఉంది. వసతికి **BTDC** టూరిస్టుబంగ్లా, సెంటూర్ హోటల్, ఫోన్ 31, 45 ఫారెస్టురెస్టు హౌస్, యూత్ హాస్టల్.

బెట్ల : బ్రహ్మాండమైన నేషనల్ పార్కు వుంది

బక్సర్ : అనేక హిందూ దేవాలయాలున్నాయి.

చిత్తరంజన్ : మంచి ఇండస్ట్రియల్ సెంటర్. ఇక్కడికి 55 కి.మీ. దూరంలో మసంజోర్ మంచి పిక్నిక్ స్పాట్.

డెహారీ : ఈ ఇండస్ట్రియల్ సెంటర్ దల్మియానగర్‌లోనే వుంది. ఇండియాలో అతి పెద్దదైన బ్రిడ్జి.

రాజమహల్ : ఇక్కడ ప్రాచీనకాలపు కోట వుంది.

రోతాస్ : తప్పనిసరిగా చూడాల్సిన భవనం వుంది. ఇందు అనేక ప్రాచీన వస్తువులు వున్నాయి.

తిలయ్యా : ఉల్లాసంగా గడపాలనుకునేవారికి, మంచి పిక్నిక్ స్పాట్. ప్రకృతి అందాలు ఇక్కడ అణువణువున దర్శనమిస్తుంటాయి. బౌద్ధులకు ముఖ్యమైన ప్రదేశంగా వున్న "విహార్" అనే పేరుతో చాలాకాలం పిలవబడిన యీ బీహార్‌ని విక్రమాదిత్యుడు క్రీ. పూ. నాలుగవ శతాబ్దం కాలంలో పరిపాలించాడు. అంతటి ప్రశస్తి కలిగిన యీ వేదభూమి నుంచి అద్భుత శిల్పసౌందర్యంతో పర్వతాలమయమైన మధ్యప్రదేశ్‌కి వెళదాం

మధ్యప్రదేశ్

మధ్యప్రదేశ్ (మధ్య భారత్) విస్తీర్ణం 4,43,466 చ కి.మీ. ఇందు జనాభా 6,61,35,862. రాజధాని భోపాల్.

ప్రధాన నగరాలు, పట్టణాలు : అంబికాపూర్, విదీష, ఉజ్జయిని, శివపురి రాహంఘర్, రాజగృహ, బ్రహ్మంపూర్, దర్గ్, గుణ, ఇండోర్, గ్వాలియరు, బిలాస్‌పూర్, బింద్ మొదలగునవి.

సరిహద్దులు : తూర్పున బీహార్, ఒరిస్సా, ఉత్తరాన రాజస్థాన్, ఉత్తర ప్రదేశ్. పశ్చిమాన గుజరాత్, దక్షిణాన ఆంధ్రప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర వున్నవి.

వాతావరణం : వేసవికాలం 48 డిగ్రీల సెంటీగ్రేట్ నుంచి 22 డిగ్రీల సెంటీగ్రేట్ వరకూ, చలికాలం 23 డిగ్రీల సెం॥ నుంచి 4 డిగ్రీల సెం॥ వరకూ.

విశ్వవిద్యాలయాలు : విక్రమ్ విశ్వవిద్యాలయం (ఉజ్జయిని) శివాజీవిశ్వ విద్యాలయం (గ్వాలియర్) అవదేష్ ప్రతాప్ విశ్వవిద్యాలయం (రెవా) బరకతుల్లా విశ్వవిద్యాలయం (భోపాల్) దేవి అహల్య విశ్వవిద్యాలయం ఇండోరులో వున్నాయి.

ప్రధాన భాషలు : హిందీ, ఉర్దూ, మరాఠి.

యాత్రా పర్యాటక ప్రదేశాలు : ఖజురహో, ఉజ్జయిని, ప్రఖ్యాతి గాంచిన సాంచిస్థూపం, ఇండోర్, కాన్హా.

ఎయిర్‌పోర్ట్స్ : భోపాల్, గ్వాలియర్, ఇండోర్, జబల్‌పూర్, ఖజురహో

బెస్ట్‌సీజను : అక్టోబరు నుండి ఏప్రియల్, మే ....

టూరిస్టు ఇన్‌ఫర్మేషన్ కేంద్రాలు

గవర్నమెంట్ ఆఫ్ టూరిస్టు ఆఫీసు, ఖజురహో ఫోన్ : 2047

మధ్యప్రదేశ్ టూరిస్టు ఆఫీసు, టూరిస్టు బంగ్లా కాంప్లెక్స్, ఖజురహో

మధ్యప్రదేశ్ టూరిజం డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్, గంగోత్రి, టి. టి నగర్, భోపాల్. ఫోను : 554340

భోపాల్

అద్భుతమైన రెండు సరస్సులున్నాయి. బోటింగ్ కూడా చెయ్యోచ్చు. అందమైన ఉద్యాన వనాలు ఎన్నో వున్నాయి. వాటిలో ముఖ్యమయినవి కమలాపార్కు, అయిష్‌బాగ్, నూర్‌బాగ్.

అరేరా కొండమీద లక్ష్మీనారాయణ ఆలయం వుంది. ఇంకా నవాబుల ఆడిటోరియం, ఆర్కియలాజికల్ మ్యూజియం, భారతీయ విద్యాభవనం చూడవల్సిన స్థలాలు.

భోజాపూర్ : భోపాల్‌కి 28 కి.మీ. దూరంలోవుంది, భోజరాజు కట్టించిన సోమనాధ ఆలయం వుంది.

చిక్‌లోడ్ : భోపాల్‌కి 45 కి.మీ. దూరంలో వుంది. సుందర వనాలతో, సరస్సులతో, పర్వతాలతో కడు రమ్యంగా వుంటుంది. ఇక్కడే మారుతీ ఆలయం కూడా వుంది.

దులవాడి : 63 కి మీ. దూరంలో వున్న యీ ప్రాంతం మంచి ఫారెస్ట్ పిక్నిక్ స్పాట్.

ఇస్లామ్ నగర్ : అనేక గార్డెన్స్, సుందర భవనాలు వున్నాయి.

జినోన్నర్ ఘర్ కోట : విశేషంగా చిలుకలు వున్న ఈ కోట పెద్ద కొండ మీద వుంది.

రాయ్‌సేన్ : సాంచికి ఇరవై రెండు కిలోమీటర్ల దూరంలో వున్న ఈ ప్రాంతంలో ఒక కీలకమయిన కోట వుంది. ఈ కోటని క్రీ. శ 1200లో నిర్మించారు. చూడవల్సిన అద్భుత దుర్గం....

భింబెట్కా : పర్వతాల నడుమున 680 గుహాశ్రమాలు వున్న ఇక్కడ పాతరాతి యుగపు కాలపు నాటివి ఇక్కడే కనుగొనబడ్డాయి.

సాంచి : అనేక బౌద్ధస్థూపాలు వున్నాయి. పద్మ శిల్పం, ధర్మచక్రంలాంటి గొప్పస్థూపాలు ఇక్కడ చూడచ్చు. పురాతన వస్తుప్రదర్శనశాల కూడా వుంది.

పిపాలియా : సాంచికి 12 కి.మీ. దూరంలో వున్న ఇక్కడ పురాతన కాలపు స్థూపాలు వున్నాయి. పదికిలోమీటర్ల దూరంలో వున్న సత్‌ధర్మలో కూడా పిపాలియాలోలానే నాశనమైన స్థూపాలు అడుగడుగునా కానవస్తాయి.

ఉదయగిరి ; 7 కి మీ. దూరంలోవున్న ఈ ఉదయగిరిలో గుహలున్నాయి.

ఉజ్జయిని : పన్నెండు సంవత్సరాలకి ఓసారి కుంభ మేళా మహోత్సవం జరుగుతుంది. ముఖ్యమయిన స్థూపనగరాలలో వకటి ఈ ఉజ్జయిని

గోపాల మందిరం : వెండి విగ్రహంతో చేయబడిన కృష్ణుడి విగ్రహం వుంది. అతి పురాతనమైన నక్షత్రశాల వుంది. 18వ శతాబ్దములో నిర్మించిన ఈ నక్షత్ర వేధశాల పెద్ద జంతర్ మంతరే.

భర్తృహరిగుహ : భర్తృహరి సుభాషితాలు తెలియనివారు తెలుగునాట లేరనటంలో అతిశయోక్తిలేదు. ఆయన నివసించిన గుహని 11వ శతాబ్దమునాటి శివాలయపు శిధిలాలను కూడా వీక్షించవచ్చు ఇక్కడ.

మహాకాల్ టెంపుల్ : 13వ శతాబ్దములో నాశనము చెయ్యబడిన పురాతన శివుడి ఆలయం. ఇక్కడే శ్రీ కృష్ణభగవానుడు విద్యాభ్యాసము చేసినట్టు పురాణ ఆధారాల్లో తెలుస్తోంది.

ఇండోర్ : పురాతన రాజుల ప్రాసాదములు మ్యూజియమ్‌లు, అనేక సుందర ఉద్యానవనాలు, ఇక్కడున్న కాంచన మందిరములో నరకములో పడే బాధలు గురించి (చిత్రాలలో) వ్రాసివున్న మందిరము. ప్రతివారు వక్కసారన్నా చూడ దగ్గది. మ్యూజియములో మాల్వా ప్రదేశములో దొరకబడిన నాణాలు, శిల్ప ఖండాలు, అనేకము వున్నాయి. ప్రతి పన్నెండేళ్ళకు కుంభమేళ జరుగుతుంది.

ఉజ్జయినికి 52 కి.మీ. దూరంలో వున్న ఈ ఇండోర్ నుంచి రోడ్డు, రైలు ప్రయాణము ద్వారా అన్నివైపులకి వెళ్ళచ్చు.

కాన్హా : దేశంలోనే అతి గొప్ప వన్య మృగ సంరక్షణ కేంద్రము ఈ కాన్హాలోనే వుంది. ఏప్రియల్ నుంచి జూన్‌లోపలగాని నవంబరు నుంచి జనవరి లోపుగాని ఇక్కడికి వెళ్ళండి.

మాండు : రాజ ప్రాసాదాలు, భవనాలుగల అత్యంత రమ్యమైన సుందర ప్రదేశము. దేవదాసు-పార్వతి విషాద ప్రేమలానే ఇక్కడి అమర ప్రేమికులు రాణి రూపమతి-బాజ్ బహదూర్‌ల ప్రణయ ప్రేమగాథ విషాదమైయ్యింది. మాండులో చూడవల్సిన వాటిలో ముఖ్యమైనవి.

జహాజ్ మహల్ : 15 మీటర్ల వెడల్పు 110 మీటర్లు పొడవు కల్గిన ఈ మహల్ రెండు కొలనుల మధ్య నిలిపిన పాత్రలా వుంటుంది.

హిందోళ్‌మహల్ : అప్పట్లో ఈ మహల్లోకి ఏనుగులు ఎక్కి వచ్చే వారు అప్పటి రాజులు.

చంపాబోలి : దీని ప్రత్యేకత యెంత యెండగావున్న లోపలకెళ్ళేసరికి చల్లగా ఎ.సి.లో వున్నట్లు వుంటుంది. ఇంకా రాణీ రూపవతి భవనాలు నీలకంఠ మహాదేవ ఆలయం చూడదగ్గవి. మాండు పరిసరాల్లో ఓంకారేశ్వర్ వుంది. ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగములలో వకటి. ఇది ఇండోర్‌కి 80 కి.మీ. దూరములో వున్న ఓంకారేశ్వర్‌కి భక్తులు అనేక మంది వస్తారు.

మహేశ్వరాలయం : నర్మదాతీరములోవున్న ప్రసిద్ధి చెందిన శివాలయం.

ధార్ : ఇక్కడున్న కోటలో సంస్కృత భాషలో రాసిన వ్రాతలున్నాయి. ఒకప్పుడు మాళవదేశానికి చెందిన రాజధానే ఇప్పటి ఈ ధార్.

ఖజురహో : ఇక్కడున్న ప్రతి దేవాలయంమీద రస ప్రబంధాలు చూసి వాత్సాయనుడు గుర్తుకు రాకమానడు. ఈ దేవాలయపు శిల్ప సోయగాలు కనులతో చూస్తే నరాలు జివ్వున లాగుతాయి. తియ్యగా, ఈ ఖజురహోలో 9 నుండి 12 శతాబ్దాల మధ్యకాలంలో నిర్మించిన అపూర్వమైన దేవాలయాలు 22 వున్నాయి.

కందరీయ మహదేవుని ఆలయం : కామ రసోద్దీపనం వున్న అనేక శిల్పాలు....లెక్కిస్తే వెయ్యికి తక్కువ వుండవు. అనేక శిల్ప సముదాయములున్న ఈ ఆలయములో మైధున జంటల శిల్పాలు మనసుని పక్కదారి పట్టించకుండా వుండవు. ఇలాంటి శృంగారలీలలను ప్రతిబింబించే మరో ఆలయం, జగదంబాలయం ఇక్కడ కాళిమాత విగ్రహము నల్లరంగులో వుంటుంది.

చిత్రగుప్త ఆలయం : సూర్య భగవానుడి విగ్రహం వున్న ఈ ఆలయం స్వతః సిద్ధంగా విష్ణుమూర్తి ఆలయంగా మలచబడిందని స్థానికులు చెబుతారు.

విశ్వనాథుని ఆలయం : మతంగేశ్వర ఆలయంలక్ష్మణాలయం ఆర్కియాలాజికల్ మ్యూజియం తప్పనిసరిగా చూడదగ్గినవి. తూర్పు విభాగంలోపార్శ్వనాథాలయం వుంది. అద్భుతమైన కళారూపాలువున్న ఈ ఆలయం జైనదేవాలయాలన్నింటిలోకి పెద్దది. ఇక్కడ ఆది నాధుని వృషభ సింహాసనము వుంది.

ఘంటై : జైనదేవత అష్టభుజియై కనిపించే ఈ ఆలయము బాగా శిధిలమైయిపోయి వుంది.

వామనునికి దేవాలయం : గుడి చుట్టూ వున్న శిల్పాలు చిత్రవిచిత్రమైన భంగిమలతో వుంటాయి. అందమైన స్త్రీకి నిర్వచనం ఇక్కడ విగ్రహాల్లో చూడవచ్చు

బ్రహ్మదేవుని ఆలయం ; అరుదైన ఆలయం. కారురాయితో కట్టబడిన ఈ ఆలయం శ్రీ మహావిష్ణువు కోసము కట్టినది....

దక్షిణ విభాగంలో దలలాదేవ్ ఆలయము వుంది. మూడు మీటర్ల ఎత్తులో వున్న శ్రీ మహావిష్ణువు విగ్రహం వుంది. ఈ ఆలయంలో శృంగార శిల్పాలు కోకొల్లలు. శృంగారపు భంగిమలు అడుగడుగునా దర్శనమిస్తుంటాయి. ఖజురహోకి 63 కిమీ దూరములో మహోబాలోకీర్తి సాగరం మదీన సాగరము వున్నాయి. పద మరన గోకార పర్వతం వుంది. ఇక్కడ భైరవ విగ్రహం, చీకటి గుహలు వున్నాయి. మహోబాకు కొద్ది దూరంలోనే సూర్యుని దేవాలయం వుంది.

కాలాంజనగిరి : నీల కంఠ మహాదేవుని ఆలయం వుంది. భరతుడు తపస్సు చేసిన ప్రదేశం కూడా ఇదే.

జబల్‌పూర్ : రాణి దుర్గావతి మ్యూజియం వుంది, ఇక్కడికి 23 కి.మీ. దూరంలో మార్బుల్‌రాక్స్ చూడాలంటే పున్నమిరాత్రే చూడాలి. నర్మదానది ఇక్కడి రాళ్ళమీద తుళ్ళి తుళ్ళిపడి ఓ సుందర జలపాతాన్ని నిర్మించింది. ఇక్కడికి వచ్చే దారిలోనే మదహామహల్ ఆలయం వుంది. జబల్‌పూరుకి 20 కి.మీ. దూరంలో గౌరీశంకరం వుంది. ఇదే నర్మదా సరస్వతి నదుల సంగమస్థానం. ఆలయం కింద వున్న గుహల్లో మంత్ర తంత్ర శాస్త్రములకు సంబంధించిన విగ్రహాలు వున్నాయి.

పంచమర్హి : పర్వత విశ్రాంతి కేంద్రం. కొద్దిదూరంలోనే మహాదేవాలయంతోపాటు పాండవులు నివసించిన గుహలున్నాయి.

విరాట్‌పూర్ : పాండవులు 11 సం॥ అరణ్యావాసం తర్వాత అజ్ఞాతవాసం చేసింది ఇక్కడే. పాండవులు దాచిపెట్టిన చెట్టుకూడ చూడచ్చు.

కపిలధార : మహాకవి కాళిదాసు మేఘసందేశం రచనకు ప్రారంభం ఇక్కడే.

అమర్‌కంటక్ : నర్మదానది జన్మస్థలం.

గాయత్రికుండు : రావణాసురుడు తపస్సు చేసిన ప్రదేశం.

ఝూన్సీ : జోన్ఆఫ్ ఆర్క్‌గా కీర్తించబడిన ఝూన్సీరాణి గుర్తుకురాక మానదు ఆమె సాహసం పోరాట పటిమ అందరికి ఆదర్శం. ఇక్కడినుండి ఖజురహోకి బస్సులుంటాయి. ఇక్కడికి 16 కి.మీ. దూరంలో జర్నాకోట వుంది.

గ్వాలియర్ : బ్రహ్మాండమయిన కోటవుంది. 100 మీటర్ల ఎత్తుగలకొండ మీద 3 కి. మీ, పొడవున్న ఈ కోట చుట్టూ 11 మీటర్ల ఎతున గోడ కట్టబడి వుంటుంది.

మాన్‌సింగ్ భవనము : ఈ భవనపు గోడలమీద ఆశ్చర్యంగా కనిపించే రంగురంగుల చిత్రాలున్నాయి ఉత్తరకొనన జోహార్ సరస్సు వుంది అత్తా కోడళ్ళ దేవాలయాలున్నాయి ఇక్కడ.

గ్వాలియర్‌లో జయవిలాస ప్రసాదంలో శృంగారనాయికా శిల్పం చలువ రాతితో చెక్కినది వుంది.

గ్వాలియర్ పాతపట్టణంలో : తాన్‌సేన్ సమాధి వుంది ఇక్కడున్న చింత చెట్టు చిగురు తింటే స్వరానికి మాధుర్యం పెరుగుతుందని గాయకుల నమ్మకం.

ఈ పరిసరాల్లోనే **ముచికుంద తీర్థం, చందేపురి శివపురి** (వేసవి విశ్రాంతి కేంద్రం) ఝూన్సీకి 50 కి.మీ, దూరంలో వుంది ఈ శివపురి.

మధ్యప్రదేశ్‌లో చూడదగ్గ కొన్ని ముఖ్యమైన యాత్రా ప్రదేశాలు

ఖైరాగర్హ్ : ఏషియా మొత్తంలోనే ఉన్న ఏకైక మ్యూజిక్ యూనివర్శిటి "ఇందిరా కళా సంగీత విశ్వవిద్యాలయం" వుంది.

ముక్తగిరి : జైన్ టెంపుల్స్‌తోపాటు అనేక హిందూ దేవాలయాలు వున్నాయి.

నౌగాంగ్ : పురాతన వస్తువులు, మ్యూజియం, అనేక జ్ఞాపక చిహ్నాలు.

పచ్‌మరి : హిల్ రిసార్ట్ ఇది. గుహలు, జలకాలాడే సరస్సులువున్నాయి.

పన్నా ; వజ్రాల గనులున్న ప్రదేశం.

రేవా : రాజసౌధాలున్న ఈ ప్రదేశం తెల్ల చిరుతల జన్మస్థలం. ఇక్కడికి 32 కి మీ. దూరంలో చచాయేలో అందమైన ప్రకృతి మధ్య సుందర జలపాతాలు వున్నాయి.

భోపాల్ నుండి రోడ్డు మార్గాలు కి.మీ. లలో

విశాఖపట్టణం 1221 కి మీ. విజయవాడ 1084 కి.మీ. వారణాసి 79 కి.మీ. తిరుపతి 1423 కి.మీ. మైసూర్ 1514 కి.మీ. మద్రాసు 1517 కి మీ. హైదరాబాద్ 813 కి.మీ ఢిల్లీ 741 కి.మీ. కలకత్తా 1456 కి మీ బొంబాయి 789 కి.మీ. గ్వాలియర్ 422 కి.మీ ఆగ్రా 540 కి.మీ. మాండు 290 కి. మీ. సాంచి 68 కి.మీ. ఉజ్జయిని 189 కి మీ ఖజురహో 387 కి.మీ.

గ్వాలియర్ నుండి విజయవాడ 1405 కి.మీ. తిరుపతి 1744 కి.మీ. విశాఖపట్టణం 1542 కి మీ. వారణాసి 555 కి.మీ. మైసూర్ 1835 కి.మీ. మద్రాసు 1838 హైదరాబాద్ 1134 కి.మీ.

రైలు మార్గం : ఢిల్లీ-బొంబాయి మెయిన్ లైనులో వుంది ఈ గ్వాలియర్ ఢిల్లీకి 317 కి మీ ఆగ్రానుండి 118 కి మీ. బొంబాయి నుండి 1225 కి మీ.

మధ్యప్రదేశ్ యాత్రా పర్యాటక ప్రదేశాల్లో వసతి....

ముందుగా భోపాల్

మధ్యతరగతి వారికి గోయెంక ధర్మశాల, సింధి ధర్మశాల, రైల్వే రిటయిరింగ్ రూములు ఇంకా ఖరీదులో

మదీనా : సుల్తానియారోడ్.

MPSTDC పంచవన్; కొత్తమార్కెట్; TT నగర్ ఫోన్ : 63047. 67247

జహాన్‌నూమా సౌధము; శమ్లాపర్వతాలు Tel ; 540100; 76080: 761-90: 76050

గుల్షాన్, హమీడియా రోడ్: Tel : 3506
క్వాలిటీస్ మోటల్ షిరాజ్ ఏరియా కాలనీ. Tel : 64513
మయూర్; బిరేశియా రోడ్: Tel ; 77094-98

బిలాస్‌పూర్ ;

ఇంపీరియల్ క్లబ్, పాలెస్ గ్రౌండ్స్ Tel-2738; 3881
చంద్రిక, లింక్ రోడ్; Tel : 3281
సువిధ; పాత బస్‌స్టాండు Tel : 3542

గ్వాలియర్ : మధ్యతరగతి వారికి స్టేషన్ దగ్గరలో చాలా హోటల్స్ వున్నాయి ఖరీదులో.

గుజరీమహల్ హైకోర్టులేన్ Tel-23492
MPSTDC తాన్‌సేన్ హోటల్, గాంధిమార్గ్ Tel-21568
టూరిస్టు బంగ్లా, గాంధిమార్గ్, Opp : రైల్వేస్టేషన్ Tel - 22491
సఫారి, స్టేషన్ రోడ్, లాష్కార్ Tel - 24638
వివేక్ కాంటినెంటల్, టోపి బజార్ Tel - 27016

ఇండోర్ :

ఇండోటెల్ మానోర్‌హౌస్, కంచన్, 12/2 సౌత్ టకోగర్దే, Tel 32122
మయూర్, 39 చోటీ గ్వాలూహ
శ్రీమాయా, 12/1, ఆర్. ఎన్. టాగూరుమార్గ్ Tel - 34151
సుందర్, 17/2, సౌత్ టకోగంజ్, యూనివర్శిటి ఎదురు Tel-38128
సెంట్రల్, 70-71, రాంపురవాలా బిల్డింగ్స్, M.G రోడ్ Tel - 32131-32041
లాన్‌తరన్, 28, యశ్వంత్ నివాస్‌రోడ్, Tel - 30369, 30371.

జబల్‌పూర్ :

ఆరోక్, రైట్ టౌను Tel - 22167-22267-22371-21616
జాక్సన్స్ సివిల్ లైన్సు Tel - P.B X. 21320
రాజన్స్, Opp క్రిస్టియన్ హైస్కూల్, నేదేరాబ్రిడ్జి Tel - 2495
MPSTDC టూరిస్టు బంగ్లా.
ఎమ్‌బేసిడర్, రూసెల్ క్రాసింగ్, నేపియర్ టౌను Tel - 21771

ఖజురహో :

తాజ్ చండీలా Tel - 2054, 2101, 2102
MPSTDC రాహి Tel - 62
MPSTDC టూరిస్టు బంగ్లా ఫోను - 64
ఖజురహో అశోక్ (ITDC) ఫోను -24
జాప్ ఒబరాయ్, బై-పాస్ రోడ్ ఫోను - 66, 85-89
MPSTDC పాయల్ ఫోను - 76.

మాండు :

అశోక్ ట్రావెలర్స్ లాడ్జి (ITDC), Dist Dhar, Tel – 21
MPSTDC టూరిస్ట్ హట్స్, Tel - 35
ARCH. Dept. గెస్టహౌస్

సాంచి :

మహాబోధి బుద్ధిస్టు గెస్టుహౌస్ Tel - 39
అశోక్ ట్రావెలర్స్ లాడ్జి (ITDC) Dist రాయ్‌సేన్ టెలిఫోన్-23
సర్క్యూట్ హౌస్, టెలిఫోన్-22.

శివపురి :

ఫారెస్టు రెస్టుహౌస్ (నేషనల్ పార్కులోపల)
MPSTDC చింకారా మోటల్, బొంబాయి రోడ్డు, టెలిఫోను-97
సర్క్యూట్ హౌస్.

ఉజ్జయిని :

MPSTDC షిప్రి మోటల్, యూనివర్శిటీ రోడ్డు టెలిఫోన్-4862
సర్క్యూట్ హౌస్, టెలిఫోన్-78

రసోద్దీపణ కావించే అనేక సుందర పద్మిని జాతి స్త్రీల శిల్పాలు మహోద్భుతమైన స్థూపాలున్న ఈ మధ్యప్రదేశ్ అనుభూతులను మోసుకుంటూ కొన్ని వేల గుడులు వున్న ఉత్తర ప్రదేశ్‌కి వెళదాం....

ఉత్తరప్రదేశ్

ఉత్తరప్రదేశ్ (ఉత్తర భారత్) విస్తీర్ణం 2,94,411 చ॥కి॰మీ. ఇందు **జనాభా** 13,87,60,417....

ప్రధాన నగరాలు, పట్టణాలు ; ఆగ్రా, అలహాబాదు, **అలీఘర్, బలియా,** ఫత్‌నూర్, ఫైజాబాదు, ఫత్‌నగరు, ఎటావా, డెహ్రాడూన్, బారబంకి, **బరేలి,** బులంద్ షహర్, గర్వాల్, గోరఖ్‌పూరు, ఘజియాబాద్, ఝాన్సీ, మధుర, **మీరట్,** మిర్జాపూరు, సీతాపూరు, ఉన్నత్, షాజహాన్ నగరు, ఉత్తరకాశి, వారణాసి నైనిటాల్, రాయ్‌బరేలి, ముజఫర్ నగరు మొదలగునవి.

యాత్రా పర్యాటక స్థలాలు ; యమున, గంగోత్రి, కేదార్‌నాద్, బదరీ **నాధ్,** హిమకలంద్, వారణాసి, ప్రయోగ, హరిద్వార్, ఆగ్రా, అయోధ్య, సార

నాధ్, మధుర, కుశినగరు, కౌశాంబి, ప్రముఖమైన స్థలాలకు ఉత్తర ప్రదేశ్‌లో కొదువలేదు. పవిత్రస్థలాలు....పుష్పాల లోయలాంటి సుందరలోయలకి అన్నింటికి ఈ ఉత్తరప్రదేశ్ ప్రసిద్ధి.

సరిహద్దులు : తూర్పున బీహార్, దక్షిణాన, నైరుతిన మధ్యప్రదేశ్, పశ్చిమాన రాజస్థాన్, హర్యానా, ఢిల్లీ, ఉత్తరాన టిబెట్, నేపాల్ వాయువ్యాన హిమాచల్ ప్రదేశ్ వున్నవి.

ప్రధాన భాషలు : హిందీ, ఉర్దూ.

వాతావరణం : వేసవికాలం 45°C నుంచి 11°C, చలికాలం 32°C నుంచి 2°C వరకూ.

వర్షాకాలం ; జూన్ నుంచి సెప్టెంబరు, చలికాలం ; సెప్టెంబరు, అక్టోబరు. మే....జులై.

విశ్వవిద్యాలయాలు : ప్రసిద్ధి పొందిన బెనారస్ హిందూ విశ్వవిద్యాలయంతోపాటు ఇరవై ఒక్క విశ్వవిద్యాలయాలు ఉన్నాయి.

బెస్ట్‌సీజన్ ; అక్టోబరు నుంచి మార్చి వరకూ.

ఎయిర్‌పోర్ట్సు ; ఆగ్రా, కాన్పూరు, లక్నో, గోరఖ్‌పూరు, అలహాబాదు, వారణాసి, డెహ్రాడూన్, ఝాన్సీ, నైనిటాల్, రాయ్‌బరేలి.

టూరిస్ట్ ఇన్ఫర్మేషన్ కేంద్రాలు

గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇండియా, టూరిస్టు ఆఫీస్ 191, ఆదిమాల్, ఆగ్రా, ఫోను : 36377, 363959.

గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇండియా టూరిస్టు ఆఫీస్, 15-B. దిమాల్, వారణాసి, ఫోను ; 43744.

ఉత్తరప్రదేశ్ టూరిజం దిమాల్, ముస్సోరి. ఫోను : 2883

U.P. గవర్నమెంట్ టూరిస్టు ఆఫీస్, దిమాల్ మల్లితల్, నైనిటాల్, ఫోను : 2337.

U.P. గవర్నమెంట్ టూరిస్టు ఆఫీస్, స్టేషన్‌రోడ్, లక్నో. ఫోను ; 246205.

లక్నో

చరిత్రలో లక్ష్మణపురిగా పిలవబడిన ప్రదేశం. నేటి ఉత్తరప్రదేశ్ రాజధాని. ఇక్కడ యాత్రాస్థలాలు ;

చోటా ఇమాంబారా : ఉద్యానవనం, తాజ్‌మహల్ నమూనాలని ఇక్కడ చూడచ్చు. ఇందులోనే రజిత సింహాసనం వుంది నవాబుగారిది. దీని ఎదురుగానే

"సౌత్ ఖండ్" ఏడు అంతస్తుల గోపురం వుంది. అయితే ఈ గోపురం పూర్తికాలేదు. 1840లో దీన్ని కట్టించాలనుకున్న అలీషా చనిపోవటంతో ఈ కట్టడము అసంపూర్తిగా ఆగిపోయింది.

లక్ష్మణ తిన్నె : శ్రీరామచంద్రుడు తన సోదరుడు లక్ష్మణస్వామికి బహుమతిగా ఇచ్చిన ప్రదేశం.

గడియార స్థంభం : 1880 లో నిర్మాణం ప్రారంభించిన ఈ గడియార స్థంభం ఎత్తు 226 అడుగులు. హూస్సేనాబాదు టాంకు ఎదురుగా వుంది స్థంభం.

సికిందర్ బాగ్ : చారిత్రాత్మక స్థలం. బొటానికల్ రిసెర్చి ఇన్‌స్టిట్యూట్ వుంది.

నారన్ మహల్ : లక్నోలో పురాతన భవనాల్లో ఒకటి. అక్బరు రాజ ప్రతినిధి సమాధి వుంది.

కైసరు బాగ్ : చక్కటి ఉద్యానవనం. ఆర్కిలాజికల్ మ్యూజియంలో కొన్ని అద్భుత వస్తువులను చూడవచ్చు.

రెసిడెన్సీ ; శిధిలమై జీర్ణావస్థలో ఉన్న భవనాల్లో గోడల మీద చిత్రించిన లతాగుచ్ఛములున్నాయి. నేలమాళిగ గదులు, ఉద్యానవనాలు ఈ భవనపు శోభని తెలియచెబుతాయి. ఈ రెసిడెన్సీ ఎదురుగా వున్న గోమతీ నదీ తీరంలో స్వాతంత్ర్య సంగ్రామంలో అసువులు బాసిన అమరవీరుల స్మారక చిహ్నం వుంది.

మ్యూజియం : 1921 లో స్థాపింపబడిన ఈ జంతుప్రదర్శనశాల పెద్ద గార్డెన్లో వుంది. భారతదేశంలోని జంతుజాలాలను ఇక్కడ చూడవచ్చు దీనితోపాటు లక్నో స్టేట్ మ్యూజియం కూడా వుంది. ఇందులో గుప్తుల స్వర్ణయుగాలనాటి చారిత్రక వస్తువులు ఎన్నో చూడవచ్చు.

లక్నో పరిసరాల్లో చూడదగ్గ ప్రదేశాలు : 14 కి.మీ. దూరంలో చినీహట్ ప్రివిక పెవిలియన్ వుంది. ఇదో చూడచక్కని సరస్సు.

నవాబ్ గంజ్ బర్డ్ శాంక్చువరీ : ఇక్కడికి శీతాకాలంలో వెళ్ళండి. వలసవచ్చే అనేక పక్షులను చూడవచ్చు. కాన్పూర్ హైవేలో 44 కి.మీ. దూరంలో వుంది.

లక్నోకు రావటానికి మార్గం : వారణాసి నుండి, ఆగ్రా నుండి, గోరక్‌పూర్ నుండి రైలుమార్గం వుంది. ఇక్కడ నుంచి 12 గంటల్లో నేపాల్ సరిహద్దుకి కూడా వెళ్ళవచ్చు అమౌసి ఎయిర్‌పోర్టు నగరానికి 12 కి.మీ. దూరములో వుంది.

లక్నోలో వుండటానికి వసతి

అవధ్, టిలోయ హౌస్, 1, రామమోహన్‌రాయ్ మార్గ్. ఫోను : 43821
కాపూర్, 52, హజరత్ గంజ్, ఫోను : 243938, 24262.

కార్లటన్ షనాజవ్ రోడ్డు, ఫోను ; 244021, 242439, 242443, 242413, 242451.

సెంట్రల్, అమిన్‌దాబాద్, ఘందవేలా పార్కు, ఫోను ; 44558.

గవర్నమెంట్ గెస్టు హౌస్, జవహర్‌లాల్ భవన్ వెనుక, ఫోను : 40164 46168.

గుల్‌మర్గు, అమినున్‌దల పార్కు, అమిన్‌దాబాద్, ఫోను : 31227.
హిందుస్థాన్ చార్‌బాగ్, ఫోను : 50851.
మధువన్, 55, హెవెత్ రోడ్డు, శివాజీమార్గు.
మోహన్, చార్‌బాగ్, ఫోను : 52251, 53397, 53492, 51502, 55768.
టూరిస్టు, విశేశ్వరనాథ్ రోడ్డు, ఫోను : 45313.
UPSTDC హోటల్ గోమతి 6, సాప్రుమార్గు, ఫోను : 34282, 34284.
విష్ణుగోపాల్, 19, హెవిత్ రోడ్డు, ఫోను : 44216.
కోహినూర్, పి.ఒ. బాక్సు 334, 6, స్టేషను రోడ్డు, ఫోను: 35421, 31734.
డీప్, హుసేన్‌గంజ్ క్రాసింగ్, ఫోను : 32637, 49207.
చౌదరి, 3, విధాన్ సభమార్గే, ఫోను : 32654.

హరిద్వారము : ఐదు మోక్షదాయక పురాణాల్లో ఒకటి. హిందువులకి అతి పవిత్రమయిన ఈ హరిద్వారము సముద్రమట్టానికి 1000 అడుగుల ఎత్తులో వుంది. పావన గంగానది, పర్వతలోయల గుండా మార్గం సుగమం చేసుకొని హరి ద్వారం వద్ద సమతల ప్రదేశంలోకి ప్రవేశించి, ఈ పేరుని సార్థకం చేసింది. ప్రతి పన్నెండు సంవత్సరాలకి గంగా పుష్కర సమయంలో కుంభమేళ జరుగుతుంది.

బ్రహ్మకుండు : చనిపోయినవారి అస్థికలు ఇక్కడ నిమజ్జనం చేస్తారు. ఈ గంగానది తీర స్నానఘట్టాల నుంచి యాత్రికులు జలాలను పట్టుకొని వస్తారు. పవిత్రంగా.... ఇక్కడ చాలా దేవాలయాలున్నాయి.

కన్‌ఖాల్ : చాలా పురాతనమైన ఈ కన్‌ఖాల్ హరిద్వార్ స్టేషనుకి 4 కి.మీ. దూరంలో వుంది. దక్షప్రజాపతి ఆలయం, సతీకుండంతోపాటు మహా వీరాంజ నేయ ఆలయం వుంది. స్థలమహాత్యం ప్రకారం.... దక్షప్రజాపతి యజ్ఞాన్ని తలపెట్టి అందరినీ పిలిచి, తనని వ్యతిరేకించి వెళ్ళిన కూతురు సతీదేవిని, శివుడ్ని పిలవ కుండా యజ్ఞాన్ని ప్రారంభించాడు పుట్టింటిమీద మమకారంతో శివుడు వద్దంటున్నా వెళ్ళిన సతీదేవికి భంగపాటే జరిగింది. తండ్రి ఆగ్రహించి అల్లుడయిన శివుడ్ని ఘోరంగా దూషించాడు. అది విని భరించలేక యజ్ఞకుండంలోకి దూకింది సతీదేవి. అది తెలిసి శివుడు కాలరుద్రుడై యజ్ఞాన్ని ధ్వంసంచేసి మృతురాలైన సతీ దేహాన్ని తీసుకొని శోకతప్త హృదయుడై తిరగటంతో లోకాలే అల్లకల్లోలమయ్యాయి. ఆ

ప్రళయాన్ని ఆపే ఉద్దేశ్యముతో శ్రీమహావిష్ణువు చక్రాయుధాన్ని ప్రయోగించాడు. అప్పుడే సతీదేవి దేహం 52 శకలాలుగా ఛేధించబడింది.

ఆ ప్రదేశాలే నేటి 55 శక్తిపీఠాలు.

భీమగోడా : పాండవుల అంతిమయాత్ర చేసింది ఇక్కడనుంచే. హరిద్వారానికి చాలా కొద్ది దూరంలో వుంది. హరిద్వార్‌కి పడమరగా చిన్నకొండ మీద బిల్వమాంతరంగా అమరివున్న ఆలయం, గౌరికుండం వున్నాయి. ఇక్కడ గుహాంతరంలో దుర్గాదేవి కొలువై వుంది.

గంగానది అవతలి తీరంలో భయంకరమైన అడవిలో చండి పర్వతం వుంది. క్రూర మృగాలు అనేకం సంచరిస్తుంటాయి. ఈ పర్వతం పరిసరాల్లో, చుట్టుప్రక్కల చాలా ఆలయాలు, మందిరాలు వున్నాయి

ఋషికేష్ : పర్వతారోహకులికి మంచి ప్రదేశం. పేరుకి తగ్గట్టు సాధువులకి నిలయం

త్రివేణి ఘాట్ : గంగ, యమున, సరస్వతి నదులు కలిసేచోటు. ఈ ఘాట్‌లో భరత మందిరం, ఋషికుండం, గీతా భవనం వున్నాయి ఋషికుండంలో స్నానం చేసి రఘునాధాలయాన్ని దర్శించండి.

లక్ష్మణ ఝూలా ; ఋషికేష్‌కి అయిదు కిలోమీటర్ల దూరంలోవుంది. కాలినడకన వెళుతూ భరత, లక్ష్మణ రామ మందిరములను దర్శించుకోవచ్చు.

కార్బెట్ నేషనల్ పార్కు : ఏనుగులమీద ఎక్కి తిరగొచ్చు, చక్కని ఆహ్లాద వాతావరణం ఈ వన్యమృగ సంరక్షణ కేంద్రంలో చిరుతలు, సింహాలు, పెద్దపులులు, లేళ్ళు, దుప్పులు లాంటివి అనేకం చూడవచ్చు.

ఋషికేషిలో విడిదికి :

బేసర 1, ఘాట్‌రోడ్, ఫోను : 767

మేనక - U P S R T C బస్‌స్టాండ్ వద్ద ఫోను : 288

బిర్లా గెస్టుహౌస్, సర్క్యూట్ హౌస్

ఇంద్రలోక్, రైల్వేరోడ్, ఫోను : 555

మందాకిని ఇంటర్నేషనల్ 63, హరిద్వార్ రోడ్ ఫోను : 78[illegible], [illegible], [illegible]

GMVN టూరిస్టు బంగ్లా, ముని-కి-రేతి

నటరాజ్, డెహ్రా-డూన్-రోడ్, ఫోను : 1099, 1252

అల్మోరా : పర్వత శిఖరాల మధ్యవున్న చిన్న పట్టణం. గోదాము స్టేషన్ నుండి మనోహరమైన రోడ్డు వుంది. సముద్ర మట్టానికి 1650 మీటర్ల ఎత్తువున్న ఈ ప్రదేశం ఒకప్పుడు నేపాల్ రాజ్యాలలో భాగంగా వుండేది. ఈ ప్రాంతానికి ఢిల్లీ నుండి బస్సులున్నాయి. నైనిటాల్‌కి 63 కి.మీ. దూరంలోవున్న ఈ అల్మోరాకి 5 కి.మీ. దూరంలో కాశీనాథ్ ఆలయం వుంది. ప్రకృతి కన్య తన సమస్త పరువు

లని పరిచిందా అన్నట్టు వున్న ఇక్కడ్నించి కిలోమీటరు దూరంలో కేసరదేవి ఆలయం వుంది. ఆల్మోరా బస్‌స్టాండ్‌కి దగ్గరలోవున్న బ్రైటన్‌కార్నర్‌కి తప్పని సరిగావెళ్ళి సూర్యోదయ, సూర్యాస్తమి మొ॥ కమనీయ దృశ్యాలను చూడండి.

ఉండటానికి వసతి :

సర్క్యూట్ హౌస్, ఫోను - 2292
ఫారెస్టు హౌస్, ఫోను - 2065
నీలకంఠ, ఫోను - 2032
టూరిస్టు కాటేజ్, ఫోను - 2012

కౌసాని : ఆల్మోరాకి 63 కి. మీ. దూరంలో వుంది. ఇది పర్వతశ్రేణి. ఇక్కడనుంచే అద్భుతశిఖరాలను చూడచ్చు. రాణీఖేట్ నుండి రామ్‌నగరు వెళ్ళే బస్సు ఎక్కండి. వసతికి టూరిస్టు బంగ్లా వుంది.

నైనితాల్ : కాట్‌గోదాము నుంచి అద్భుతమైన రోడ్డు మార్గం ద్వారా ప్రయాణం చేయండి. కుమావీవన్ పర్వత సముదాయము అయిన ఈ నైనితాల్ ప్రసిద్ధమైన వేసవి మకాం. పొడవయిన్న పర్వతాల మధ్యవున్న నైనితాల్ సముద్ర మట్టానికి 6,400 అడుగుల ఎత్తున వుంది. ఇక్కడ ఓ అందాల సరస్సు వుంది. ఇక్కడున్న ఈ సరస్సు ప్రపంచంలోనే అందాల సరస్సుల్లో ఒకటి.

చైనాపేక్ ; హిమాలయ పర్వతాలు మంచు కిరీటాలు ధరించి కనపడతాయి ఇక్కడ సరదాగా జంటలు బోటింగ్ చేయచ్చు. అత్రి, పులస్త్య మహా మునులు తపస్సు చేసిన పవిత్ర ప్రదేశం కూడా ఇది. ఉండటానికి మూల్ హాస్టల్ వుంది.

రాణిఖేట్ : ఇదో చక్కని వ్యూపాయింట్. ఈ ప్రదేశం నుండి హిమాలయ శిఖరాలను చూడచ్చు.

వసతికి ;

KMVN టూరిస్టు బంగ్లా, మూన్, సదర్ బజారి, ఫోను - 58.
వెస్ట్‌వ్యూ M.G. రోడ్, ఫోను - 61, 196
ఫారెస్ట్ రెస్టుహౌస్, ఫోను - 1

గద్వాల్ హిమాల్ : పర్వతారోహణులకి ఉత్సాహం - స్ఫూర్తి నిచ్చే శిఖరాలు ఎన్నో వున్నాయి. అతి పవిత్ర స్థలం పావన గంగ జన్మస్థలం. అప్పటి మునులు నివసించిన ఆశ్రమాలు ఎన్నో మనకి అడుగడుగున కానవస్తాయి.

ముఖ్య గమనిక :- ఇక్కడ విపరీతమైన చలి....వేడి ప్రదేశం నుండి వచ్చినవారు చాలా జాగ్రత్తగా వుండాలి. చలి తట్టుకోవడానికి కావలసినసరంజామా ముందే సిద్ధం చేసుకొని బయలుదేరండి. చలి ఎక్కువగా వుందని ఎక్కువపేవు

బదరీలో గాని- కేదారినాథ్‌లో గాని వేడినీటి కుండీల్లో చాలాసేపు స్నానంచేయకండి.

కేదార్‌నాథ్ : సోక ప్రయోగ వరకూ బస్సులో వచ్చి నడక సాగించవల సిందే....బాగా ఓపిక వున్నవాళ్ళు గంగోత్రి నుండి ఇక్కడికి నడిచిరావచ్చు. ఋషీకేశ్ నుండి 250 కి.మీ. దూరంలో సముద్రమట్టానికి ....00 ఎత్తున వున్న పర్వత శిఖరాల మధ్య వుంది కేదార్‌నాథ్..... ఇక్కడి శివాలయం పురాణ ప్రసిద్ధి పొందినది. పాండవుల్లో పెద్దవాడు ధర్మరాజు తప్ప అందరూ ఇక్కడే తమ అంతిమ శ్వాస విడిచారు

70 మీటర్ల వెడల్పు శిలమీద 4 మీటర్ల ఎత్తుగా అమరి వున్న ఈ శివ లింగము ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగములలో 9వది. శ్రీశైలంలో స్వామిని తాకి ధన్యం చేసుకోవచ్చు. సంవత్సరంలో సగభాగమే తెరిచివుంటుంది ఆలయం. మే, అక్టోబర్‌ల మధ్య ప్రయాణం పెట్టుకోండి. మిగతా మాసాల్లో ఆలయం మూసి వుంచుతారు. ఆల యము మూయబోయేముందు జ్యోతిని వెలిగిస్తారు. ఈ జ్యోతి ఆలయం మళ్ళీ తెరిచే వరకూ ఆరునెలలూ వెలుగుతూనే వుంటుంది. ఇక్కడే పాండవులు ద్రౌపదితో కలిసి స్వర్గారోహణ చేసిన ప్రదేశం వుంది. వసతికి ధర్మశాలలు వున్నాయి. ఇంకా బిర్లా హౌస్, ట్రావెలర్స్ లాడ్జి, UPSTDC, టూరిస్టు బంగ్లా వున్నాయి.

గంగోత్రి : గంగపావన భగీరధుడు శివుని ఝటాఝూటం నుండి దివి నుండి భువికి దిగినచోటు. ఋషీకేశ్ నుండి 247 కి.మీ. దూరం, ముస్సోరి నుండి 212 కి. మీ. దూరంలో వున్న ఈ గంగోత్రి సముద్రమట్టానికి 3,140 మీటర్ల ఎత్తు వుంది. ఇక్కడ తర్పణములు, శ్రాద్ధ విధులను ఆచరించవచ్చు.

ఇక్కడికి 24 కి.మీ. దూరంలో భాగీరధి శిఖరాల మధ్య 4,225 మీటర్ల ఎత్తున వుంది గోముఖ తీర్థం....దారిలో చాలా జాగ్రత్తగా వుండండి. మంచుపెళ్ళల మధ్య ప్రయాణం. ఇదే గంగావతరణ పుణ్యస్థలం. మంచుతో కప్పబడి వున్న యీ ప్రదేశమే అలకాపురి.... కుబేరుని స్థానం. ఇది దేవభూమి ఇక్కడి హిమ పర్వతాలు కరిగి అలకనందా, మందాకిని నదులుగా ఏర్పడ్డాయి. గోముఖం అవతల ఋషిపుంగవులు తపస్సు చేసుకునే నందనవనం వున్నాయని అంటారు.

గంగోత్రి—కేదార్‌నాథ్ మార్గమధ్యంలో చాలా పుణ్య ప్రదేశాలు వున్నాయి. **రుద్రప్రయోగ**కు సుమారు 20 కి.మీ. దూరంలో అగస్త్య మహాముని తపస్సు

చేసిన ప్రదేశం వుంది. కేదార్‌నాథ్‌కు వెళ్ళే దారిలో, రుద్రప్రయోగకు మధ్యలో గుప్తకాశి వుంది. ఇక్కడ స్ఫటిక విగ్రహం వున్న విశ్వనాథాలయం వుంది. ఈ శైవక్షేత్రంలో సీటికుంగు తప్పనిసరిగా చూడండి. విడిదికి ధర్మశాలలు, GMVN టూరిస్టు గెస్టు హౌస్, PWD లాగ్‌కాబిన్, PWD ఇన్స్పెక్షన్ హౌస్, ట్రావెలర్స్ లాడ్జి, టూరిస్టు బం... గెస్టు రెస్ట్‌హౌస్ వున్నాయి.

త్రిజోగి నారాయణం : పార్వతీదేవి పెండ్లి జరిగినచోటు. యాత్రికులు ఇక్కడ భస్మాన్ని పవిత్రంగా తీసుకుంటారు.

గౌరీకుండం : 6,500 ఎత్తులో వున్న ఈ గౌరీకుండమే పార్వతిమాత జన్మస్థలం. బ్రహ్మాండమైన చలితో మంచుగడ్డలతో వున్న ఈ ప్రదేశంలో పొగలు కక్కే ఉష్ణకుండం వుంది. ఈ ఉష్ణకుండంలోనే పార్వతీదేవి స్నానం చేసేదట... యాత్రికులు ఇక్కడ స్నానం చేస్తారు. వసతికి GMVN CPRI హట్స్, ట్రావెలర్స్ లాడ్జి, GMVN టూరిస్ట్ రెస్టు హౌస్ వున్నాయి.

బాలగణేష్ : రామ్‌పూర్ చట్టి దగ్గరనుంచి 3 కి మీ. దూరంలో వుంది ఈ గణేష్ ఆలయం. ఇక్కడికి 8 కి మీ. దూరంలో దుర్గాచట్టి వుంది. మహిషాసుర మర్ధనీదేవిని చూడవచ్చు ఇక్కడ.

నారాయణకోట చట్టీ : వీరభద్రేశ్వర, భస్మాసుర ప్రాచీన దేవాలయాలు వున్నాయి.

ఉఖీమఠం : కేదారనాథ దేవాలయం మూసివుంచే నెలల్లో కేదారనాథుని ఇక్కడ నుంచే అర్చించేది. ఈ మఠంకి 6 కి.మీ. దూరంలో గ్వాలియర్ రాజులు కట్టించిన ధర్మశాలలు వున్నాయి.

వ్యాస్‌ఘాట్ : ఋషీకేశ్ నుండి 55 కి.మీ. దూరంలో వున్న ఈ ప్రదేశములోనే వ్యాసభగవానుడు తపస్సు చేసింది.

బదరికాశ్రమం : బ్రహ్మకపాలం వెళ్ళటానికి ఇక్కడ శ్రాద్ధవిధులను ఆచరించండి.

జోషీమఠ్ : గులాబీలు విశేషంగా దొరుకుతాయి. కేదార్‌నాథ్ ఆలయం లాగానే బదరీనాథాలయం కూడా సంవత్సరంలో సగం భాగం మూసి వుంటుంది. ఆ మూసివున్న సమీపంలో బదరీనారాయణునికి అర్చనాదులు ఇక్కడే నిర్వహిస్తారు. 6000 అడుగుల ఎత్తు వున్న ఈ ప్రదేశంలో గణేష్, నృసింహ, పార్వతీ ఆలయాలు వున్నాయి. వసతికి ధర్మశాలలు, కామత్‌లాడ్జి, నీలికంఠ హోటల్, PWD ఇన్స్పెక్షన్ బంగ్లా, ట్రావెలర్స్ లాడ్జి వున్నాయి.

విష్ణు ప్రయోగ : పాండుకేశ్వరమని మరో పేరు వుంది. వాసుదేవ, బదరీ ఆలయాల్లోని స్వామి విగ్రహాలు పాండురాజు మహారాజులు ప్రతిష్ఠించారు.

బ్రహ్మ కపాలం : దీన్నే బదరీనాథాలయం అని కూడా అనవచ్చు. శ్రీ మహావిష్ణువు పద్మాసనాసీనుడై నరుడికి మంత్రోపదేశం చేస్తూ దర్శనమిస్తారు. ఫాల భాగంలో దివ్యాతి దివ్యమైన వజ్రం కాంతులను వెదజల్లుతూ వుంటుంది. ఈ స్వామిని శీతాకాలం మూసి వుంచుతారు. కేదారేశ్వరంలో లాగ్ మూసేటప్పుడు జ్యోతిని వెలిగిస్తారు. తిరిగి ఆలయం తెరిచేదాకా వెలుగుతూనే వుంటుంది జ్యోతి. అక్కడి లాగ్.... మూసివున్న కాలమంతా దేవతల కోసం.... వారు చేసే పూజల్ని అందుకుంటారు స్వామి. అలకనందా నది దగ్గర వేడినీటి కుండు తప్త కుండం వుంది. ప్రక్కనే నారద కుండు కూడా వుంది. ఇక్కడ స్నానం చేసి ఆపై తప్త కుండంలో చేయాలి. లేదంటే రోగగ్రస్తులయ్యే అవకాశముందని ఇక్కడి స్థల పురాణంలో చెప్పబడింది. హిమాలయాలలో అత్యంత పవిత్ర పుణ్యక్షేత్రమైన ఈ ప్రదేశం హరిద్వారం నుంచి 184 మైళ్ళు. శ్రీనగర్ నుంచి 105 మైళ్ళు....ఉత్తర అక్షాంశం 30 డిగ్రీల 44"లో తూర్పురేఖాంశం 79 డిగ్రీలు, 32 డిగ్రీలోనూ, సముద్ర మట్టానికి 10,284 అ॥ ఎత్తులో వున్న ఈ ఆలయానికి పెద్ద చరిత్ర వుంది. క్రీ.శ. 9వ శతాబ్దంలో ఆదిశంకరాచార్యులు నారద కుండంలో ఈదుకొని వెళ్ళి బదరీ నారాయణ విగ్రహాన్ని సేకరించి ఆలయం నిర్మించారట ఈ బదరీ ఆలయాన్ని ఋషికేశ్, దేవ ప్రయాగ, కీర్తి నగర్, రుద్రప్రయాగ, కేదారి మీదుగా ప్రయాణం చేసి చివరి మజిలీగా చేరుకుంటారు.

గణేష గుహలు : వ్యాసభగవానుడు చెబుతుంటే గణేశుడు ఘంటం ఎత్తకుండా మహా భారతాన్ని రాసింది ఇక్కడే. ఇక్కడికి దగ్గరిలోనే 'మానా' వుంది. ఇక్కడ్నించి మానస సరోవరం వెళ్లొచ్చు.

సతోపకాధా : అద్భుత అందాల వరస్సు. బదరీనాథ్‌కు 20 కి.మీ. దూరంలో వుంది.

ఋషికేశ్, బదరీనాథ్‌ల మధ్య పురాణ స్థలాలు :

నంద ప్రయోగ : మందాకినీ, అలకానందల సంగమస్థానం. ఇక్కడే రావణబ్రహ్మ తపస్సు చేసిన ప్రదేశం.

నందాదేవి శిఖరం : జలపాతాలు, నదీనదాలు, సుందర వనాలతో నిండి వున్న ఈ శిఖరం 70 హిమ శిఖరాలపై 7,818 మీటర్ల ఎత్తులో గంగోత్రి-మిలన్‌ల మధ్య వుంది.

ముస్సోరి : డెహ్రాడూన్‌కి 35 కి.మీ. దూరంలో వుంది. అనేక రకము లైన పండ్లు కవిపిస్తాయి. మోషి, భట్టా, కేంతి మొదలైన జలపాతాలున్న ఈ ప్రదేశంలో గన్‌హిల్ వరకూ రోప్‌వే వుంది. ఈ గన్‌హిల్ కొండ నుంచి బద్రీనాథ్ పుణ్య స్థలం చూడవచ్చు.

వసతికి : అప్సర ఫోను : 2480, డీప్ ఫోను : 2470, హేవార్ట్ ఇంటర్నేషనల్ ఫోను : 2213, మౌంటెన్‌వ్యూ ఫోను ; 2476, ముస్సోరి ఇంటర్నేషనల్ ఫోను : 2943, రాక్‌వుడ్ ఫోను: 2686, షిల్‌టాన్ ఫోను; 2482, వేలీవ్యూ ఫోను: 2324,2211, సేవాయ్ ఫోను: 2601, 2510-2620 లైబ్రరీక్లబ్, గాంధీచౌక్.

డెహ్రాడూన్ : ముస్సోరికి అతిదగ్గర రాబర్స్ గుహలు, అశోకుని శిలా శాసనం, తాపకేశ్వర శివాలయం, బ్రిటీషు మ్యూజియంగల ఈ డెహ్రాడూన్‌లో డూన్ స్కూల్‌లోనే రాజీవ్‌గాంధి చదువుకున్నాది ఋషికేశ్‌కి 425 కి.మీ. దూరములో వున్న ఈ ప్రాంతములోనే పాండవులు. కౌరవులు ద్రోణాచార్యుని వద్ద యుద్ధవిద్యలు నేర్చుకున్నారు. "డెహ్రాద్రోణ"గా పిలవబడిన ఈ ప్రదేశం ఇప్పుడు డెహ్రాడూన్‌గా అయింది.

వసతికి ; అశోక్ ద్వీప్ ఫోను 27278—25434, సర్క్యూట్ హౌస్ ఫోను 3573 డూన్‌వ్యూ, 26 రాజ్‌పూర్ రోడ్డు, జైన్ ధర్మశాల ఫోను 25823, మందాకిని ఫోను 27860, సింధి ఫోన్ 24611, రైల్వే గెస్టుహౌస్ ఫోను 23617 రీజెంట్ 47/1 తూర్పుకెనాల్ రోడ్డు, వైట్‌హౌస్, ఫోను 23694, 26845.

లాల్‌దిబ్బా : ఇక్కడ నుంచి కేదార్‌నాథ్, బద్రీనాథ్ పర్వత శిఖరాలు కవిపిస్తాయి. ముస్సోరీలోనే ఎత్తయిన శిఖరం లాల్‌దిబ్బా....

యమునోత్రి : పావన యమున పుట్టుక ప్రదేశం, సముద్ర మట్టానికి 4421 మీటర్ల ఎత్తులో వుంది. యమునాదేవి ఆలయముంది. ఆలయం కింద ఉష్ణజల ధారల ఊటలున్నాయి. ఈ నీటి వేడి 194 డిగ్రీల ఫారెన్ హీట్ వుంటుంది. రమణీయమైన ప్రకృతి అందాలు గల ఈ ప్రదేశం నుంచి పవిత్ర జలాలను బదరీ, కేదారంలో అభిషేకానికి తీసుకు వెళతారు. వసతికి ఫారెస్టు రెస్టుహౌస్ వుంది.

రూప్‌కుండు సరస్సు : త్రిశూల్ పర్వత పాదంలో వుంది.... రమణీయమైన దృశ్యాలతో రూప్‌కుండు సరస్సు కనులకు పండగ చేస్తుంది. ఈ సరస్సు 4,778 మీ. ఎత్తులో (సముద్ర మట్టానికి) వుంది.

హిమకుండు సరస్సు : సిక్కులకు అతి పవిత్ర స్థలం. సిక్కుల గురువు గురు గోవింద్‌సింగ్ ఈ సప్త శిఖరాలమధ్య సరస్సు తీరంలో తపస్సు చేశారు.

పిండాది మైదానం : బహ్మాండ శిఖరాలు ఉన్నాయి. ఉత్తుంగ శిఖరాలు

జలధారలు ఇవన్నీ మనకు మనోహరమైన మధురాతి మధురమయిన అనుభూతి కలిగిస్తాయి.

శ్రావస్తి : గౌతమ బుద్ధుడు పద్మంలో ఆసీనుడై విశ్వరూపాన్ని చూపించిన ప్రదేశం గోరకపూర్ నుండి రవాణా సౌకర్యం వుంది ఇక్కడికి.

ఫైజాబాద్ : శ్రీరామచంద్రుడు అవతారం చాలించింది ఇక్కడే....

అయోధ్య : వందకంటే ఎక్కువ దేవాలయాలున్న ఈ ప్రదేశాన్ని చైనా యాత్రికుడు హ్యూయన్ సాంగ్ 7వ శతాబ్దంలో దర్శించారు. వసతికి బిర్లా ధర్మశాల, ఫోను - 41 కనకభవన్ ధర్మశాల, ఫోన్ 24 UPSTDC టూరిస్టు బంగ్లా, స్టేషన్ రోడ్డు.

రఘుకుల సోముడు, పట్టాభిరాముడు ఆ శ్రీరాముడి జన్మభూమి అయిన ఈ అయోధ్యలో చూడవల్సినవి.

రామజన్మస్థానం : దశరథ మహారాజు ఇక్కడే పుత్రకామేష్టి యజ్ఞాన్ని నిర్వహించింది చరిత్రలో ఎన్నో ఆధారాలుగల ఈ రామజన్మస్థానము చూస్తే ప్రతి భారతీయ శరీరం పులకిస్తుంది "రామా" అన్నమాట నోటివెంట వస్తుంది.

చేరా : తులసీదాసు మందిరం వుంది.

త్రేతా-కా-ఘర్ : శ్రీరాముడు నిర్వహించిన యజ్ఞవాటికతోపాటు సీతారాముల విగ్రహాలు వున్నాయి.

క్షీరేశ్వరుని ఆలయం : కౌసల్యచే ప్రతిష్ఠింపబడినది.

కాలారామమందిర్ : విక్రమాదిత్య ప్రభువుచే ప్రతిష్ఠింపబడిన యిక్కడ రామకోటికి నిత్యం పూజ జరుగుతుంది.

హరిహరమందిర్ : శ్రీరాముని ధ్యానమందిరం.

కనక భవనం ; బంగారు సింహాసనం వున్న ఈ భవనమే శ్రీరామచంద్రుడి నివాస స్థానం. బంగారు కిరీటాలు ధరించిన విగ్రహాలున్నాయి. ఈ భవనంలోనే కైకేయి కోప గృహం వుంది.

హనుమాన్ ఘడీ : నవాబు షాజుద్దౌలా నిర్మించిన రామచంద్రాలయం వుంది.

స్వర్గద్వార్ : యాత్రికులు పింఢ ప్రదానములు చేసే ఈ చోటునే శ్రీరాముడు అవతారం చాలించి అంతర్ధానమైంది.

మఘర్ : భక్త కబీరు సమాధి వుంది.

మహాపారి నిర్యాణం : కీ. పూ. 487 లో గౌతమబుద్ధుడు 80 వ యేట సాలవృక్ష వనంలో నిర్యాణం చెందాడు ఇక్కడున్న కాసియా అనేచోట——

లుంబిని : ఇక్కడికి రావటానికి విదేశీయులకు అనుమతి వుండాలి. బుద్ధ

భగవానుని జన్మస్థలం...గౌతమ బుద్ధుడు భూమి మీద పడినచోటు బావి వుంది. ఆ బావి నీరు యాత్రికులు తీర్థంగా తీసుకుంటారు.

సారనాద్ : బుద్ధుడు మొట్ట మొదట బోధ చేసిన ప్రదేశం. పాలరాతితో నిర్మించబడిన చైనా దేవాలయం, పురాతన శిల్ప విశేషాలున్న మ్యూజియం, అశోక స్థంభం వున్నాయి నాగార్జున స్థూపంలో దొరికిన బుద్ధుని దంతముతోపాటు చైనా, బర్మా, దేశముల ఆలయాలు చూడదగ్గవి.

రామ్‌నగర్ కోట : ఈ కోటలో మ్యూజియం వుంది. రాణీవాసపు వెండి పల్లకీలు, హంసతూలికా తల్పం....పాత ఖడ్గాలు అనేకం చూడచ్చు.

సితార్ : సంగీత ప్రియులు ఇక్కడనుంచి సితార్‌లు కొనుక్కోవచ్చు.

యజ్ఞేశ్వర నాథాలయం : చంద్ర ప్రభానది దగ్గర యజ్ఞేశ్వరనాథ మహదేవ మందిరం వుంది.

దుర్గాలయం : 4 కి.మీ. దూరంలో వుంది కాశీరాజు కోట నుంచి.

దక్షయజ్ఞ కుండం : సరోవర స్నానం చేయండి. దక్షప్రజాపతి యజ్ఞం చేసిన చోటు.

దేవలాన్ : దేవలమహర్షి ప్రతిష్ఠించిన సూర్యుని మందిరం వుంది.

దుర్వాసధామం : ఖురాసన్ రోడ్డు నుండి 5 కి. మీ. దూరం. ఇక్కడే దూర్వాస మహాముని తపస్సు చేసింది.

చునారుకోట : వామనునికి మూడు అంగలు బలి ఇచ్చినప్పుడు స్వామి మొదటి అడుగు ఇక్కడే వేశారు.

వారణాసి : (కాశి) 100 శివాలయాలు వున్నాయి. ఇక్కడే విశ్వామిత్ర మహర్షి పరీక్షకు నిలబడి హరిశ్చంద్ర మహారాజు తన సత్యనిష్ఠను లోకానికి చాటింది. తన అహింసా ప్రవచనాన్ని గౌతమబుద్ధుడు మొదట ఇక్కడే చాటింది. ఈ పుణ్య స్థలంలోనే అశోకుడు నిర్మించిన సారనాథ స్థూపం వుంది. ఈ స్థూపంమీద ఉన్న మూడు తలల సింహస్థూపాకృతమే మన జాతీయజండా మీద వున్న మూడు తలల రాజ్యాంగముద్ర. కాశీయాత్ర చేయనిదే స్వర్గద్వారాలు తెరుచుకోవని హిందువుల నమ్మకం. కాశీలో మరణిస్తే పునర్జన్మ ఉండదని పెద్దలు చెబుతారు. బ్రహ్మజ్ఞానము ప్రసాదించే ఈ స్థలంలో విశ్వనాథాలయం ప్రధానమైనది. ద్వాదశజ్యోతిర్లింగములలో 10వది. హిందువులకి మాత్రమే ప్రవేశము విశ్వవిద్యాలయానికి దగ్గరలోనే "అన్నపూర్ణేశ్వరి" ఆలయం వుంది. ఈ కాశీక్షేత్రమంతా గోవులు ఎక్కడ చూసినా కనపడుతుంటాయి. 64 స్నానఘట్టములు ఉన్నాయి. గంగ ఉత్తర వాహినియై ప్రవహించే ఈ క్షేత్రములో ముఖ్యమైన ఘట్టాలు అయిన. అసిఘాట్, వీర్లసంగం, దశాశ్వమేధఘాట్, పంచగంగ మణికర్ణికా.

ఇక్కడున్న ప్రతి స్నానఘట్టానికి ఓ చరిత్ర ఉంది.

ఇక్కడున్న 64 స్నానఘట్టముల పేర్లతోపాటు పంచతీర్థ స్నానఘట్టముల పేర్లు.

1. అస్సీఘాట్, 2. రీమామహల్, 3. తులసీఘాట్, 4. పానీకల్‌ఘాట్, 5. జానకీఘాట్, 6. ఆనందమాయిఘాట్- (ఆనందమాయి అను గొప్ప సిద్ధురాలు దీనిని కట్టించెను. ఇచ్చటి భవనమున నిరంతరము గోపి, సంకీర్తన, ప్రవచనములు జరుగును.) 7. అక్రూరఘాట్, 8. జయినీపాఠశాలాఘాట్, 9. పంచఘాట్, 19. చేతసింగ్ ఘాట్, 11. నిరంజనీ, నిర్వాణీ అఖాడా (ఇచ్చట నాగ 'దిగంబర' సాధువులుందురు), 12. శివాలాఘాట్, 13. దండిఘాట్, 14. జూన్నా అఖాడా, 15. హనుమాన్‌ఘాట్, 16. మైసూర్ మహారాజాఘాట్, 17. హరిశ్చంద్రఘాట్ (హరిశ్చంద్రుడు పాము కాటుచే మరణించిన తన కుమారుడు లోహితాస్యుని దహన మొనరించెనందురు. ఇచటు శవముల నిచ్చట దహనం చేస్తారు), 18. లీలాఘాట్, 19. కేదార్‌ఘాట్ (ఇక్కడి ఆలయము చాలా పెద్దది. తెలుగువారు విశేషముగ వస్తారు. ఆలయ కుడ్యములపైనను, రాళ్ళపైనను తెలుగువారి పేర్లు చాల కలవు), 20 కుక్కుటగదఘాట్, 21. క్షేమేశ్వరఘాట్, 22. మానససరోవరఘాట్, 23. నారదఘాట్, 24. అన్నపూర్ణాఘాట్ (ఉచిత భోజనము గలదు), 25. సర్వేశ్వరఘాట్, 26. పాండేఘాట్, 27. చౌచట్టి, 28. రాణాఘాట్ (ఉదయగిరి), 29. ధర్మాంగ మహారాజఘాట్, 30. మున్షీఘాటు, 31. అహల్యాబాయిఘాటు (ఇందూర్ మహారాణి అహల్యాబాయిచే నిర్మితము). 32. దశాశ్వమేధఘాటు (స్నానములకిది రెండవ ముఖ్యస్థానము. అన్ని ఘట్టములకన్న ఇది చాలా క్రిక్కిరిసి వుండును. ఇచ్చట బ్రహ్మ పది అశ్వమేధములొనర్చెనట), 33. ప్రయాగఘాటు, 34. ఘొడాఘాటు, 35. మాన్ మందిర్ (ఇది జయపూర్ మహారాజా నిర్మితము), 36. త్రిపురభైరవఘాటు, 37. విశాలాక్షిఘాటు, 38. భజనాశ్రమము (అఖండ సంకీర్తన జరుగును), 39. లలితాఘాటు (నేపాల్ మహారాజ నిర్మితము). 40. మణికర్ణికా ఘాటు (పరమ పవిత్రమైనది. ఇదియు అహల్యాబాయిచే నిర్మించబడినదే. ఇందు రెండు భాగములున్నవి. ఒక భాగము స్నానములకు ప్రధానము; రెండవ భాగము శవ దహనములకు ప్రధానము. మణికర్ణికను మోక్ష క్షేత్రమందురు. మహాదేవుని చెవి కుండలము క్రింద పడినదనియు, దానిచే మణికర్ణిక అనెడి పేరు సార్థకమనియు నందురు. ప్రతి యాత్రికుడు చక్రతీర్థములో స్నానము చేసిన తరువాత గంగలో స్నానము చేయాలి), 41. మాతృ లింగేశ్వరఘాటు, 42. శిందియాఘాటు, 43. సంకటాఘాటు (గ్వాలియర్ మహారాజావారిది), 44. కోసలఘాటు (నాగపూర్ రాజావారిది), 45. నయాఘాటు, 46. రామఘాటు, 47. చోర్‌ఘాటు, 48. బాలాఘాటు, 49. మంగళఘాటు, 50. పంచగంగా ఘాటు (ఇది స్నానములకు 4వ ముఖ్యస్థానము. బిట్టచివరిది. 5వ స్నానము వరుణ. ఇది రైల్వే బ్రిడ్జికి అవల

గలదు. పంచగంగా ఘాటునొద్దున బిందుమాధవాలయము గలదు), 51. దుర్గాఘాటు, 52. బ్రహ్మఘాటు, 53. రాజమందిర్ ఘాటు, 54 లాల్‌ఘాటు (బిర్లా మకాం— పెద్ద భవనము గలదు), 55. గాయ్‌ఘాటు (దాల్మియాభవనము గలదు), 56. మాతా ఘాటు, 57. త్రిలోచనఘాటు, 58. ఘోలాఘాటు, 59. క్షత్రియఘాటు, 60. ప్రహ్లాదఘాటు, 61. మహిషాసురఘాటు, 62. రాజఘాటు, 63. వరుణాఘాటు.

పంచతీర్థ స్నానములు — 1. అస్సీ, 2. దశాశ్వమేధ, 3. వరుణ, 4. పంచ గంగ, 5. మణికర్ణిక.

సరస్వతీ భవనము : ఇది క్వీన్సుకళాశాలకు సమీపమున గలదు. సంస్కృత వాఙ్మయమునకు ప్రసిద్ధి చెందినది.

శ్రీరామకృష్ణ మిషన్ : ఇది 1990 సం॥ స్థాపింపబడినది.

కాశీ పరిసరాల్లో 1900లో స్థాపించిన రామకృష్ణమిషన్, బెనారస్ హిందూ యూనివర్శిటీ, భారతమాత ఆలయం, తులసీమానసాలయం ముఖ్యమైనవి

అలహాబాద్ : దీన్నే ప్రయాగ, త్రివేణి అనికూడా అంటారు. వారణాసికి 135 కిలోమీటర్ల దూరంలో వుంది. ఇక్కడ గంగా, యమునలు మన కళ్ళముందే కలుస్తాయి. సరస్వతిదేవి అంతర్వాహినిగా ప్రవహించి కలుస్తుంది మూడు పవిత్ర నదులు కలవటంవల్ల ఇది త్రివేణి సంగమం అయింది. సంవత్సరంలో నెలరోజుల పాటు మాఘమేళా అంటే పవిత్ర స్నానోత్సవం జరుగుతుంది. 12 సంవత్సరాలకి ఒకసారి పుష్కరోత్సవం జరుగుతుంది. దీన్నే కుంభమేళా అంటారు ఈ కుంభ మేళా నాలుగు ప్రదేశాల్లో జరుగుతుంది. నాసిక్, ఉజ్జయిని, హరిద్వార్, అలహాబాద్ ....గరుత్మంతుడు అమృతభాండాన్ని దేవతల కోసం తీసుకువస్తూ ఈ నాలుగుచోట్లా ఆగాడట. అందుకనే ఆ నాలుగుచోట్లా కుంభమేళా ఉత్సవం జరుగుతుంది.

సాక్షాత్తు శ్రీరామచంద్రుడు ఈ త్రివేణి సంగమంలో స్నానమాచరించినట్టు రామాయణంలో వుంది.

కోట : 1583లో అక్బరు చక్రవర్తి కట్టించాడు. ఈ కోట త్రివేణి సంగ మాన్ని ఆనుకొని యమునా నదివైపు వుంది. భారతీయులకు మాత్రమే ప్రవేశం. అశోకుడి శాసనాలు, ఇంకా సముద్రగుప్తుని, గుప్తుల కాలంనాటి శాసనాలు వున్నాయి. ఈ కోటలోనే గుంటలో శయనించిన ఆంజనేయస్వామి మూర్తివుంది. ఇక్కడే వట వృక్షం వుంది. ఎన్నిసార్లు పీకినా మరలా మొలవటంతో సీసం పోశారు. అయినా మొలకవేసింది. భూగర్భంలో వుందీ అక్షయ వటవృక్షం.

మ్యూజియం : రాజస్థానీ చిత్రాలు, నెహ్రూగారు సేకరించిన చిత్రాలతో పాటు, అరుదైన వస్తువులు కూడా వున్నాయి.

రీవా : ఇక్కడ కోట వుంది.

పన్నా : వజ్రాల గని.

ఇంకా నాగేశ్వరాలయం, నెహ్రూ కుటుంబీకులు నివసించిన గృహం, విశాల ఉద్యానవనాలు అలహాబాదులో వున్నాయి.

హనుమాన్ ధార : ఆంజనేయస్వామి విగ్రహం చేతినుండి జలధార పడుతుంది. బాబూర్, ఛాధాయి (జలపాతాలు), రామఘాట్ (శ్రీరాముడు తండ్రికి పిండ ప్రధానం చేసిన చోటు) కామితగిరి : (కైలాసనాధేశ్వరం, శ్రీరామ నామ వృక్షం వున్నాయి) జానకీకుండం (తులసీదాసు మందిరం గల ఈ ప్రదేశమే సతీ అనసూయ సీతాదేవికి పాతివ్రత్య మహిమను చెప్పిన పవిత్ర స్థలం) రాజాపురం (తులసీదాసు జన్మభూమి) బంధూర్‌పూర్ (జగదేశ్వర మహాదేవుని ఆలయం వుంది.)

అలహాబాద్‌లో వసతి : అలహాబాద్ రీజెన్సీ. 16 తష్కంత్ మార్గ్. ఫోను ; 56043.

N.C. కాంటినెంటల్ నియర్ రైల్వేస్టేషన్ జంక్షన్. ఫోను ; 4231; 4052.

UPSTD టూరిస్టు బంగ్లా, 35, M.G. రోడ్, సివిల్ లైన్సు.

YMCA 13 సరోజిని నాయుడు రోడ్

YMCA 9-A కమలానెహ్రూ రోడ్

ప్రెసిడెన్సీ 19 D సరోజినీనాయుడు మార్గ్ ఫోను : 4460; 4097.

యాత్రిక్ 33 సర్దార్ పటేల్ మార్గ్ ఫోను : 56920; 56020; 601509;

కాన్పూరు : ఇండస్ట్రియల్ సెంటర్ అయిన ఇక్కడ దేవాలయాలతో పాటు మంచి ఉద్యానవనాలు ఉన్నాయి.

రామ్‌పూర్ : పురాతన కాలానికి చెందిన వ్రాతప్రతులున్నాయి.

ఇటవా : బాగా శిధిలమైన కోట వుంది.

కనోజ్ : అశ్వతీర్థమంటారు. దేవి భాగవతంలో చదివిన 108 శక్తి పీఠాల్లో 11వ స్థానంగల గౌరీదేవి ఆలయం వుంది.

ఆగ్రా : సెవన్ వండర్స్‌లో ఒకటిగా ప్రసిద్ధి చెందిన కళాత్మకమైన కట్టడం....సింబల్ ఆఫ్ లవ్ తాజ్‌మహల్ ఇక్కడే వుంది. ప్రపంచం నలుమూలల నుంచి వచ్చే విదేశీయులు ఈ మహల్‌ని చూడకుండా వెళ్ళరు. షాజహాన్ ముంతాజ్‌ల ప్రణయస్మారక చిహ్నమే ఈ పాలరాతి తాజ్‌మహల్. 52 మీటర్లు ఎత్తుగా వున్న సెంట్రల్ డోమ్ నాలుగువైపులా సన్నని తెల్లని స్థంభాలు నిలబెట్టి వుంటాయి. ఆ డోము క్రిందనే ముంతాజ్, షాజహాన్ సమాధులున్నాయి. యమునా నది వొడ్డున వున్న ఈ తాజ్‌మహల్ పైనుంచి ఆగ్రా పట్టణం కళ్ళకు కట్టినట్టు కనిపిస్తుంది. ఈ మహల్‌ని చూస్తే పున్నమి వెన్నెలలోనే చూడాలి. తాజ్ ముందున్న నీటి సరస్సులో నీరు నిండుగా వుంటే ప్రతిబింబిస్తుంది. ఆ దృశ్యం చూడవలసిందే గాని వ్రాయుట సాధ్యంకాదు ఈ మహల్ 1653వరకు నిర్మించినను ఈ మహల్ ప్రారంభించినది 1632లో.

ఆగ్రాకోట : అక్బర్ ఈ కోటను 8 సంవత్సరాలు కట్టించాడు. అనేక విశేషాలు వున్న ఈ కోట గురించి పూర్తిగా వివరంగా తెలియాలంటే గైడ్‌ని పెట్టుకోండి. సాయంత్రం వరకే ప్రవేశం.

దివాని-ఇ-ఆమ్ : ఒకప్పుడు ఇది కొయ్య కట్టడం సింహాసనం ఓ ప్రత్యేక గదిలో ఉంది.

దివాన్-ఇ-ఖాస్ : షాజహాను 1636-37 మధ్యన నిర్మించాడు. ప్రసిద్ధి చెందిన నెమలి సింహాసనం ఒకప్పుడు ఇక్కడే ఉండేది. ఆ తరువాత ఔరంగజేబు ఈ సింహాసనాన్ని ఢిల్లీ తరలించాడు.

జహంగీరు ప్రదేశం : సుందర విలాస భవనం.

షాజహాన్ భవనం : ఇది చలువరాతి భవనం. ఎండా కాలంలో అతి చల్లగా వుంటుంది. ఎలాంటి ఎయిర్ కూల్ పరిజ్ఞానం లేని ఆ రోజుల్లో ఎలాకట్టారో గాని ఆశ్చర్యం.

అష్టభుజి గోపురం : ఈ కట్టడం నుంచి చూస్తే ముంతాజ్ మహల్, తాజ్‌మహల్ కనిపిస్తాయి.

అద్దాల భవనం : అప్పటి అంతఃపుర స్త్రీలు బట్టలు మార్చుకునే కళాత్మకమైన మందిరం.

రామబాగ్ : బాబరు చక్రవర్తి నిర్మించిన ఉద్యానవనం యమునా తీరంలో వున్నది. ఈ ఉద్యానవనంలోకి ప్రవేశం సాయంత్రం వరకే.

దయాల్‌బాగ్ దేవాలయం : ఆగ్రాకి 10 కి. మీ. దూరంలో ఉందీ రాధాస్వామి పాలరాతి దేవాలయం.

ఆగ్రాలో చూడవలసినవి : అమర్‌సింగ్ గేటు, సికింద్రా సమాధులు మొదలగునవి.

ఫతేపూర్ సిక్రీ : ఆగ్రాకు 37 కి.మీ. దూరంలో వుంది.

జోధ్‌బాయి భవనం : అంతఃపుర స్త్రీలు సేద తీరటానికి నిర్మించిన భవనమే ఈ హవామహలు.

బీరబల్ భవనం : హాస్య సంభాషణ చతురుడు, అక్బర్ ఆస్థానంలోని హైందవ రాజాదయిన భవనం ఇది.

మారియమ్స్ భవనం : జహంగీరు తల్లి ఉపయోగించిన బంగారు మందిరం.

పంచ మహల్ : రాణివాసపు స్త్రీలు ఉపయోగించిన ఐదంతస్థుల మేడ ...

ఈ ఫతేపూర్ సిక్రీ పరిసరాల్లో దివాన్-ఇ-ఖాస్ (అక్బర్ తన మంత్రులతో మంతనాలు జరిపిన ప్రదేశం) దివాన్-ఇ-ఆమ్ (అక్బర్ బానిస స్త్రీలను పావికలుగాను, పావులుగాను ఉపయోగించి క్రీడించిన ప్రదేశం) చూడవలసినవి

మారియమ్స్ సమాధి ఢిల్లీ, ఆగ్రా హైవేలో వుంది

అక్బర్ భార్య జహనాబీ సమాధి 1617 లో నిర్మించబడినది.

శిల్పగ్రామ్ : తాజ్‌మహల్‌కి తూర్పువైపున వున్న ఈ గ్రామంలో చేతి వస్తువులు తయారు చేస్తారు.

సుర్ సరోవరం : ఆగ్రాకి 23 కి.మీ. దూరంలో వుంది. 2, 3 వెరల్పు ఉంది. సుకబాస్ అడవిలో వున్న యీ సరోవరంలో అనేక రకములైన చేపలు, నీటి పక్షులను చూడొచ్చు. ఇది చాలా ప్రసిద్ధి చెందిన పిక్నిక్ స్పాట్. ఇక్కడికి రణకట్ 3 కి. మీ. దూరంలో వుంది.

ఆగ్రాలో వసతి : రైల్వే రిటయిరింగ్ రూమ్స్ - ఫోను 72515

తాజ్‌వ్యూ హోటల్ (5 STAR) ఫోను 64171 to 64175 TARIFE రు. 1100 నుంచి 3500 వరకూ.

అమర్ హోటల్ (3 Star) ఫోను - 360695; రు. 590/- నుంచి 1000/-
సన్‌రైజ్ హోటల్; ఫోను - 360315; రు. 450/- నుంచి 850/-
ఆగ్రా డీలక్స్ హోటల్; ఫోను - 360110; రు. 450/- నుంచి 750/-
గ్రాండ్ హోటల్ ఫోన్-364014, 364311, రు. 400/- నుంచి 800/-
చక్రవ్యూ హోటల్; ఫోను - 363609, రు. 300/- నుంచి 1000/-
షీతా హోటల్: ఫోను - 361794; రు. 50/- నుంచి 250/-
నీలకంఠ హోటల్; ఫోను - 362039: రు. 500/- నుంచి 850/-
రాధా అశోక్ రెసిడెన్సీ ఫోను - 40537 Pax : 404756, రు 550/-నుంచి950/-
స్వామి సొఫిటెల్; ఫోను - 64471, 62125: రు 250/- నుంచి 450/-
ది ప్రెసిడెంట్ హోటల్; ఫోను - 360246: రు. 350/- నుంచి 600/-
అతిధి హోటల్; ఫోన్ - 0562 360077 రు. 550/- నుంచి 700/-
రైల్వే రిటైరింగ్ రూమ్స్ : ఆగ్రాఫోర్ట్ రైల్వేస్టేషన్ ఫోను — 76161
యూత్ హాస్టల్ : సంజయ్ పాలెస్; M.G రోడ్డు, ఫోను - 65812
ఆగ్రా హోటల్ : ఫోను - 363331, రు. 150/- నుంచి 350/-
గోవర్ధన్ హోటల్; ఫోను - 52335: రు. 70/- to 100/- (ఇద్దరికి) రు. 150/- (నలుగురికి) రు. 200/- (ఆరుగురికి లేదా ఫ్యామిలి)
ప్రిన్స్ సంజయ్ హోటల్; ఫోను - 364177, 364178, 364179: రు. 50/- నుంచి 250/-
క్లాసిక్ హోటల్: ఫోను - 360800; రు. 50/- నుంచి 350/-

ట్రావెల్ ఏజెంట్స్ మరియు టూర్ ఆపరేటర్స్ :

అశోక్ ట్రావెల్స్ & టూర్స్, హోటల్ ఆగ్రా అశోక్, దిమాల్ ఫోను - 361223
ఆర్షి టూర్స్ : లక్ష్మి కమర్షియల్ కాంప్లెక్స్, ఫతేహాబాద్, P.O Box-125, ఆగ్రా ఫోను - 360456, 360529

మెర్క్యూరీ ట్రావెల్స్: ఫోను - 360282
సిత వరల్డ్ ట్రావెల్స్, సదర్ బజార్, ఫోను - 363181, 373922
తాజ్ ట్రావెల్స్, ఫతేహాబాద్ రోడ్, ఫోను - 360128, 360363
టూరియస్ట్ (I) ట్రావెల్ సర్వీస్, సదర్ బజార్, ఫోను - 72138, 74957
ట్రావెల్ కార్పొరేషన్ (I) Hd; తాజ్‌రోడ్, ఆగ్రా, ఫోను - 361121, 361122
ట్రావెల్ సెంటరు; 54 తాజ్‌రోడ్, ఆగ్రా, ఫోను - 360059, 361421
అమర్ ట్రావెల్స్; ఫోను - 364571, 364572
ప్లెషర్ టూర్స్: ఆగ్రా ఫోను - 464103, 364105
మాస్టరు ట్రావెల్స్: ఆగ్రా ఫోను - 360315, 360615

ఆగ్రా నుంచి వివిధ ప్రాంతాలకి దూరం కి.మీ లలో

బొంబాయి 1204కి.మీ ఢిల్లీ 200కి.మీ. గ్వాలియరు 118 కి.మీ జైపూరు 236 కి.మీ. ఖజురహో 393 కి.మీ లక్నో 362 కి.మీ మధుర 56 కి.మీ నైనితాల్ 353 కి.మీ వారణాసి 605 కి.మీ ముస్సోరి 417 కి.మీ ఖజురహో 350 కి.మీ భరత్‌పూర్ 54 కి.మీ.

ఆగ్రా నుండి బయలుదేరు రైళ్ళ వివరములు

2615 / 2616	జి. టి. ఎక్స్‌ప్రెస్	న్యూఢిల్లీ—మద్రాసు
1057 / 1058	దాదర్ ఎక్స్‌ప్రెస్	బొంబాయి—అమృతసర్
4677 / 4678	జీలీ	జమ్ముతావి—పూనా
8477 / 8478	కళింగ ఉత్కల్	న్యూఢిల్లీ—పూరి
2627 / 2628	కర్నాటక ఎక్స్‌ప్రెస్	న్యూఢిల్లీ—త్రివేంద్రం
4309 / 4310	ఉజ్జయిని ఎక్స్‌ప్రెస్	డెహ్రాడూన్—ఉజ్జయిని
2701 / 2702	గోవా ఎక్స్‌ప్రెస్	ఆగ్రా—గోవా

ఇంకా 7021 / 7022 హైదరాబాద్ ఎక్స్‌ప్రెస్‌లు, 2161 / 2162 బొంబాయి వెళ్ళే మెయిల్ వున్నాయి.

బస్సు సౌకర్యం : ఢిల్లీ, జైపూరు, హరిద్వార్, లక్నోకి U.P.S R.T C. బస్సులున్నాయి. బస్టాండ్ ఫోన్ నెంబరు 124

ట్రావెల్ రిజర్వేషన్స్ :

ఎయిరు : ఇండియన్ ఎయిర్‌లైన్స్, హోటల్ క్లార్క్సు‌షిరాజ్ 54 తాజ్ రోడ్ ఫోను : 360948, ఆటోఆన్సర్ - 360153, ఎయిర్‌పోర్టు ఫోను : 65950, 361181 Ext. 2457 ఓపెన్ 0900-2000hrs.

వాయుదూత్ : హాండ్లింగ్ & బుకింగ్ ఏజెంట్స్, ఆల్ఫా ట్రావెల్స్ 18. ధ్యమాల్ ఫోను - 363453, ఓపెన్ 1000 - 1800 hrs.

రైల్వే : ఆగ్రాకాంట్ రైల్వేస్టేషన్; ఎంక్వయిరీస్, ఫోను - 364516, 364517, 364518 రిజర్వేషన్స్ ఫోను - 364244 ఓపెన్ 0900-16.30 hrs

ఆగ్రాఫోర్టు రైల్వేస్టేషన్, ఎంక్వయిరీస్, ఫోను - 364163
రాజా-కి-మండి రైల్వేస్టేషను, ఎంక్వయిరీస్ ఫోను - 362821
ఆగ్రా సిటిరైల్వేస్టేషను, ఎంక్వయిరీస్, ఫోను - 364612
బస్ :
యు పి.ఎస్.ఆర్.టి.సి. బస్‌స్టాండ్
ఇదా, ఎంక్వయిరీస్, ఫోను - 66124
Open : 0600-2200 hrs
యు.పి.యస్.ఆర్.టి.సి బస్‌స్టాండ్ అపోజిట్ పవర్ హౌస్, ఎంక్వయిరీస్ ఫోను - 364557 Open ; 0600-2200 hrs.
రాజస్థాన్ యస్. ఆర్. టి. సి.
షీతల్ టూరిస్ట్ హోమ్, నియర్ ఇదా బస్టాండ్
ఫోను : 64249
Open : 0700-1900 hrs

యు.పి. స్టేట్ రోడ్ ట్రాన్స్‌పోర్ట్‌వారు కండక్టడ్ టూర్స్ నిర్వహిస్తారు.

వాటి వివరాలు : ఉదయం 10-15 కి బయలుదేరి తాజ్‌మహల్, ఆగ్రా ఫోర్టు, ఫతేపూర్ సిక్రీ చూపించి తిరిగి సాయంత్రం 6-30 గంటలకు ఆగ్రా రైల్వే స్టేషను వద్ద దింపుతారు. వెళ్ళాలనుకున్నవారు టిక్కెట్లు ముందుగా రిజర్వేషను చేసుకోండి. U P S R T C 96 గ్వాలియరు రోడ్, ఆగ్రా ఫోను : 72206.

మధుర : ఆగ్రాకి 56 కి.మీ. దూరములోవున్న ఈ ప్రదేశమే శ్రీకృష్ణ భగవానుడు జన్మించిన పవిత్రభూమి. యమునానదీ తీరంలో వుంది మధుర. శ్రీకృష్ణ భగవానుడు నడిచిన ఈ పవిత్ర ప్రదేశం యమున బృందావనానికి పడమర దిక్కున వుంది.

కంసుని కోట : 5000 సంవత్సరాలనాటి క్రితం కట్టబడిన కోట ఇప్పుడు బాగా శిధిలమయిపోయి వుంది.

శ్రీకృష్ణ జన్మభూమి : శ్రీకృష్ణుని జన్మస్థానం....దేవకీ వసుదేవుల జైలు వున్న ఈ ప్రదేశంలో హిందువులు పూజలు జరుపుతారు.

బలిదేవుని మందిరము : వామనావతారం, శుక్రాచార్యుడు విగ్రహాలు వున్నాయి.

ద్వారకాదీశ మందిరము : గీతా మందిరము వుంది.

సతీబురుజు : యమున ఒడ్డున నిర్మించబడింది. 17 మీటర్ల ఎత్తుగల గోపురము వుంది.

విశ్రామగాట్ : శ్రీకృష్ణ బలరాములు విశ్రాంతి తీసుకున్న ప్రదేశం. వారి పాద చిహ్నాలు చూడవచ్చు.

మహావనం : మన్ను తిన్న కృష్ణుడు ఆజ్ఞాపించితే నోరుతెరిచి పదునాలు

భువనభాండములను యశోదకి చూపించింది ఇక్కడే. నందన వనం వున్న యీ ప్రదేశంలోనే చిన్ని కృష్ణుడు ఉయ్యాలూగి వెన్న దొంగిలించి దోబూచులాడింది.

బర్సానా : రాధాదేవి ఆలయం వుంది. మధుర నుండి 40 క. మీ. దూరం 200 మెట్లు ఎక్కి వెళ్ళాలి.

బలదేవ్‌గాంచ : బలరామ ఆలయం.

గోకులం : మహావనం నుండి 2 కి.మీ. లోపే వుంటుంది.

శ్రీకృష్ణుడు గోవులను కాచింది ఇక్కడే.

మధుర పరిసరాల్లో : వసుదేవ్‌ఘాట్, ఆశాకుండ్‌ఘాట్, సప్తర్షి మందిరము, కంసుడిని ఏనుగు దంతంతో చంపినచోటు, లక్ష్మీనారాయణ మందిరము చూడవచ్చు.

ఈ పవిత్రమైన మధురని ఓసారి ప్రదక్షిణంచేసే సమస్త భూఖండలాన్ని ప్రదక్షిణం చేసినట్లే.... అంత మహిమాన్వితమైన స్థలమిది.

సౌరిఖ్ : ఇక్కడ త్రవ్వకాల్లో పురాతన కాలంనాటి అవశేషాలు ఎన్నో బయటపడ్డాయి. ఈ ప్రదేశం మధురకి 23 కి.మీ. దూరములో వుంది.

మధురలో వసతి

హోటల్ మధువన్, ఫోను: 5601201 Brid in, Rs.300/- నుంచి 750/-

బ్రిజ్ బీహార్ డీలక్స్ హోటల్- ఫోను : 404209

ఆగ్రా హోటల్, ఫోను : 403318

హోటల్ సంజయ్ పాలెస్- సంజయ్ బజారు- హోలీగేట్

గౌరవ్ హోటల్- డామ్‌పియర్ నగర్

UPSTDC టూరిస్ట్ బంగ్లా, సివిల్ లైన్స్

మధుర జంక్షన్ రైల్వే స్టేషన్- ఫోను : 6640

మధుర కాంట్, రైల్వే స్టేషను- ఫోను : 6000

ఎయిర్‌పోర్టు : 56 కి.మీ. దూరములో వున్న ఆగ్రాలో వుంది.

రైలు సౌకర్యం : ముఖ్యమైన రైలుబళ్ళ రాకపోకల వివరాలు

3007/3008 ఉదయన్ అభ ఎక్స్‌ప్రెస్ (శ్రీగంగ నగర్/ఢిల్లీ—కలకత్తా).

3284/3214/4213 గంగ-యమున ఎక్స్‌ప్రెస్ (దానపుర్/పాట్నా-ఢిల్లీ-భివని)

మధురనుంచి వివిధ ప్రాంతాలకి దూరం కి.మీ.లలో

ఆగ్రా 56 కి.మీ, భరత్‌పూర్ 39 కి.మీ, బృందావన్ 10 కి.మీ.

ఆల్మోరా 155 కి.మీ, డిగ్ 42 కి.మీ, విశాఖపట్టణం 1717 కి.మీ.

విజయవాడ 1580 కి.మీ, తిరుపతి 1924 కి.మీ, హైద్రాబాద్ 1309 కి.మీ.

గ్వాలియర్ 175 కి.మీ, బెంగుళూరు 1815 కి.మీ, కలకత్తా 1298 కి.మీ.

బృందావనం : నీలమేఘశ్యాముని నవరస శృంగార రాసలీలలు జరిపిన

....ఈ చోటు.... ఈ యమునాతీరం ప్రతి అంగుళంలోనూ లీలాకృష్ణుని గుర్తులే.... మధుర నుండి పది కిలోమీటర్ల దూరములో వున్న ఈ బృందావనం ఢిల్లీకి 135 కి.మీ, ఆగ్రా 71 కి.మీ. దూరములో వుంది.

గోవిందదేవునాలయం : ఈ మందిరాన్ని 1590 లో నిర్మించారు.

బాంకి బిహారిక మందిరము : బృందావనంలో ప్రధానమైన చలువరాతి మందిరము.

స్నానఘట్టాలు : కళాగాట్, చేలాగాట్, కాశీగాట్ మొదలగునవి వున్నాయి. 1926 లోనిర్మించిన రాధావల్లభుని ఆలయముకూడావుంది. నింబార్కుడు తపస్సు చేసిన ప్రదేశము. రాధాకృష్ణుల సమ్మేళన ప్రదేశము అయిన నందగావ్ లోనే నందుని నివాసముంది.

శ్రీకృష్ణ భగవానుడు : భామలతో రాసక్రీడలు జరిపిన రమ్యప్రదేశం విజాబిహారి వనం ఈ పరిసరాల్లోనే ఉంది.

ఇక్కడ ముఖ్యంగా గోవర్థనగిరి దర్శించండి. ఇక్కడ మానస గంగ అనే సరస్సు వుంది. ఇక్కడ స్నానంచేస్తేనే గోవుని చంపిన పాపం పొయ్యేది. మానసా దేవి మందిరం లక్ష్మినారాయణ మందిరాలు ఇచ్చట ఉన్నాయి.

ధరణి తీర్థం ; విశ్వామిత్రుడు యజ్ఞంచేసిన ప్రదేశము. శివాలయం, పురాతన ఆంజనేయుల ఆలయాలున్నాయి ఈ తీర్థంలో.

గోవర్థన గిరినుండి 5 కి. మీ. దూరములో రెండు సరస్సులున్నాయి. అదే రాధాకుండు. ఇక్కడ యాత్రికులు స్నానాలు చేస్తారు.

బృందావనంలో వసతి

హోటల్ ప్యారడైస్-హోటల్ ఈగల్స్ నెస్ట్-హోటల్ గోలా పాలెస్.

మీరట్ ; సూరజ్ జలాశయం ఉంది. ఈ తీరంలోనే అనేక ఆలయాలు ఉన్నాయి. ఇక్కడ చూడాల్సినది సతీ స్థంభములు, బాలేశ్వర ఆలయముంది.

మన్‌హరనాధాలయం : పాండవుల సంతతివారు నిర్మించిన ఆలయము.

నైమిశారణ్యం ; గోమతి తీరంలోవుంది. ప్రసిద్ధి పొందిన పురాణ పుణ్య క్షేత్రం ఇక్కడ బ్రహ్మకుండం, చక్రతీర్థం వున్నాయి. ఇక్కడున్న చక్రతీర్థం శ్రీమహావిష్ణువు నిర్మించారని స్థానికులు చెబుతారు. ఈ తీర్థంలోప్రత్యేకత ఒకవంక వచ్చి మరోవంక పోతుంది నీరు. తీర్థవిధులు నిర్వర్తించే ఈ తీర్థములో స్నానం చేస్తే కొన్ని దోషాలు పోతాయి. ఇక్కడికి అనేకమంది సాధుపుంగవులు వస్తారు. ఇంకా ఉత్తరప్రదేశ్‌లో చూడాల్సిన యాత్రా పర్యాటక ప్రదేశాలు పాండవుఖిల్లా (పాండవులు 12 సంవత్సరములు వనవాసం చేసిన చోటు) హత్యాహరణ సరోవరం (ఇక్కడ తీర్థవిధులు చేస్తారు. లలితాదేవి ఆలయమున్న ఈ చోటు నైమిశారణ్యమునకు 1? కి. మీ. దూరము వుంది. దశాశ్వమేధఘాట్ లక్ష్మినారాయణ మందిరముతోపాటు రామలక్ష్మణుల ఆశ్రమముంది.)

ఢిల్లీ

ఉత్తరభారత కేంద్రపాలిత ప్రాంతమయిన ఈ ఢిల్లీ విస్తీర్ణం 1483 చ.కి మీ పాత ఢిల్లీ మొగల్ సంస్కృతి గుబాళిస్తుంటే కొత్త ఢిల్లీ ఆధునికతకు అద్దం పడుతున్న మన రాజధాని, జనాభా 9,370, 475. ఇక్కడ అయిదు విశ్వవిద్యాలయాలు వున్నాయి.

బెస్ట్‌సీజను : అక్టోబర్ నుంచి మార్చివరకూ.

ఎయిర్‌పోర్ట్సు : ఇందిరాగాంధీ ఇంటర్నేషనల్ ఎయిర్‌పోర్టు వుంది.

వాతావరణం : వేసవికాలం 45°C నుంచి 35°C చలికాలం 20°C నుంచి 7°C.

ప్రధాన భాషలు : హిందీ, ఇంగ్లీషు

ఢిల్లీ ఎయిర్‌లైన్సు ఆఫీసు ఫోను నంబర్లు :

ఎయిర్ ఇండియా : 5482621, 5452011

ఇండియన్ ఎయిర్‌లైన్స్ ఆఫీసు నంబర్లు : 5483535, 5452434, 3310052, 3310084.

టూరిజం ఇన్‌ఫర్‌మేషన్ కేంద్రాలు

ఢిల్లీ టూరిజం డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్ - బొంబాయిలైఫ్ బిల్డింగ్, N-బ్లాక్, కానాట్ సర్కస్, న్యూఢిల్లీ ఫోను - 697250

గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇండియా టూరిస్టు ఆఫీస్, 88, జనపథ్, న్యూఢిల్లీ, Tel - 3320005, 3320342.

హర్యానా గవర్నమెంట్ టూరిస్టు బ్యూరో, చంద్రలోక్ బిల్డింగ్, 36 జనపథ్, న్యూఢిల్లీ, ఫోను - 3324911

హిమాచల్ ప్రదేశ్ టూరిజం, చంద్రలోక్ బిల్డింగ్, 36 జనపథ్, ఫోను - 3324764, 3325320

M. P. టూరిజం, కనిష్క షాపింగ్ ప్లాజా, 19 అశోక్ రోడ్, ఫోను - 3321187, 3324811

ఒరిస్సా టూరిజం Blu Baba Kharak సింగ్ మార్గ్, న్యూఢిల్లీ ఫోను - 344580

పబ్లిక్ రిలేషన్స్ ఆఫీసర్, అండమాన్ నికోబార్ అడ్మినిస్ట్రేషన్, F/105, కస్తూరిబ గాంధీ మార్గ్, న్యూఢిల్లీ, ఫోను - 387015

సిక్కిమ్ టూరిస్టు ఇన్ఫర్మేషన్ సెంటర్, సిక్కిమ్‌హౌస్, ఎన్నెక్సి 14, పంచషీల్‌మార్గ్, చాణిక్యపురి, న్యూఢిల్లీ, ఫోను - 3015346

తమిళనాడు టూరిస్టు ఆఫీసు, బాబాఖరక్ సింగ్‌మార్గ్, న్యూఢిల్లీ, ఫోను - 353421.

U.P టూరిజం, చంద్రలోక్ బిల్డింగ్, 36, జనపథ్ ఫోను : 3322251
వెస్ట్‌బెంగాల్ ఇన్ఫర్‌మేషన్ బ్యూరో, A/2 స్టేట్ ఎంపోరియా, బాబాఖరక్ సింగ్ మార్గ్, న్యూఢిల్లీ, ఫోను : 353840

ఇండియాగేటు : మైళ్ళ కొద్ది వ్యాపించిన ఉద్యానవనాలతో వున్న స్మారక చిహ్నం. 42 మీటర్ల ఎత్తున రాయితో నిర్మించబడిన రాజ్ పథ్ తూర్పున వుంది. ఇక్కడే రాష్ట్రపతి భవనం, పార్లమెంట్ భవనాలున్నాయి.

అశోక స్తంభం : క్రీ. పూ. 3వ శతాబ్దానికి చెందిన ఈ స్తంభం ఎత్తు 13 మీటర్లు. 1354లో ప్రతిష్టించిన ఈ స్తంభం మీరట్ దగ్గరలో వున్న తోప్రా దగ్గరి నుండి తీసుకువచ్చారు.

రెడ్‌ఫోర్టు : ఎర్రకోట లాల్ ఖిల్లా అనికూడా అంటారు. స్వాతంత్ర్య దినోత్సవం సందర్భంగా మన ప్రధాని ఈ ఎర్రకోట నుండే సందేశాన్ని యిచ్చేది. ఎర్రటి రాళ్ళతో కట్టబడింది కనుక ఎర్రకోట అయింది. 1638లో ఆరంభించి 16‌48లో పూర్తిచేశారు.

వకప్పుడు వెలలేని వజ్రాలు, వైఢూర్యాలు, అద్భుతమైన కోహినూర్ వజ్రం, నెమలి సింహాసనం ఇక్కడే చోటు చేసుకున్నాయి.

కోటలో నగిషీల పువ్వులపై పర్షియా భాషకు చెందిన వాక్యాలు వుంటాయి. తెలుగు అర్థం ఈ భూమిలో స్వర్గం అంటూ వుండి వుంటే అది ఇక్కడే ఈ ఎర్ర కోటలోనే వుంది అని.

ఇందులోకి ప్రవేశరుసుము 1 రూపాయి. ఎంట్రెన్స్‌లో షాప్స్ వున్నాయి. లేడీస్ ఐటమ్స్, హ్యాండ్లూమ్స్ అమ్ముతారు. ఫోటోరీల్స్ దగ్గరినుంచి గోల్డ్‌వాచీల వరకూ బైట చేతులతో డజన్లకొద్ది పట్టుకొని చూపిస్తుంటారు. వాటిలో చాలా వరకు మన్నికయినవికావు, బాగా తెలిస్తేనే కొనండి. ఈ ఎర్రకోట ఎదురుగావున్న లాల్ ఖిల్లా బజారులో ఆదివారంపూట ఫ్లవర్ మార్కెట్ పెడతారు.

చూసిన ప్రతిది కొని ఇంట్లో అలంకరించుకోవాలన్నంత అనుభూతి మిగులు తుంది. మిగిలిన రోజుల్లో సాయంత్రం పూట రోడ్డువారగా డ్రస్ మెటీరియల్స్, జీన్స్, పిల్లలకి అన్నిరకాల గౌనులు, చెప్పులు, హెయిర్ పిన్స్ ఒకటేమిటి అన్ని వరుసగా పెడతారు. ఆంధ్రా నుంచి వెళ్ళిన వాళ్ళు కావాల్సినవన్ని కొనుక్కోవచ్చు. మనరేట్లు కంపేర్ చేసుకొని, రేట్ల గురించి పెద్దగా బేరంకూడా అడగక్కరలేదు. రోడ్డువారగా పెట్టివున్న దుకాణాల్లోనే చిన్న ఆట్టమీద రేటు తగిలిస్తారు. ఇక్కడే శివాలయం వుంది. ఢిల్లీ సైట్ సీయింగ్ చూపించే ఆటోలు ఇక్కడ రెడ్ ఫోర్ట్ వద్ద దొరుకుతాయి. లాల్‌ఖిల్లా పోలీస్‌స్టేషన్ వెనుక వైపు వున్న టూరిస్ట్ ట్రావలర్స్ వాళ్ళు చుట్టుప్రక్కల విహార ప్రదేశాలకి టూర్స్ నిర్వహిస్తుంటారు. ఉత్సాహం వున్నవాళ్ళు అటువెళ్ళి వివరాలు తెలుసుకోవచ్చు.

లాహోర్ గేటు : ఈ గేటు లాహోర్‌వైపు వుండటంతో ఆ పేరుతో పిలుస్తున్నారు. ఢిల్లీని రాజులు ఏలిన కాలంలో ఇదో పెద్ద షాపింగ్ సెంటర్. రకరకాల వాయిద్యాలతో సందడిగా హడావుడిగా వుండేది ఒకప్పుడు.

దివాని ఖాస్ : అతిలోక ప్రసిద్ధి చెందిన నెమలి సింహాసనము ఒకప్పుడు ఇక్కడే వుండేది. 1739లో ఇరాక్‌కి తరలించాడు, పూర్తిగా బంగారంతో వజ్ర వైఢూర్యాలతో శోభాయమానంగా ఉన్న ఆ నెమలి సింహాసనాన్ని నాదిర్షా.

దివాని-ఇ-ఆమ్ : అప్పటి రాజులు ప్రజల ఫిర్యాదులు విచారించే ప్రదేశమే ఈ దివాన్-ఇ-అమ్. పాలరాయితో నిర్మించిన ఈ భవనాన్ని దుండగులు చాలా వరకూ నాశనంచేసి ఎత్తుకుపోయారు.

రాయల్ బాత్స్ : దివాని ఖాస్ మందిరం. వాటిలో మూడు స్నానాల గదులు దర్శనమిస్తాయి. అప్పటి రాజులు, వారి అంతఃపుర స్త్రీలు ఇక్కడే జల క్రీడలాడేవారు. ఈ నీటిలో సుగంధద్రవ్యాలు కలుపుకుని మధ్యలో నీటిఫౌంటెన్‌లు చూస్తుంటే ఆనాటి రాచరిక వైభవం కళ్ళకు కట్టినట్లు కనబడకమానదు.

మోతీకోట : ఈ కోటలో శయనాగారం. ఈ రంగమహల్‌లో రంగు రంగుల చిత్రాలు చూడవచ్చు. పురావస్తు ప్రదర్శనశాల కూడా వుంది.

కుతుబ్ మినార్ : ఇదో పెద్ద గోపురం. 1803లో జరిగిన భూకంపంలో శిఖరం వొరిగింది. ఇది ఎవరు నిర్మించారన్నది సందేహమే. కొంతమంది హిందు రాజు కట్టించాడంటే మరొకరు కుతుబుద్దీన్ షా నిర్మించాడని అంటారు.

మైటీ ఆఫ్ ఇస్లామ్ : 1193లో కుతుబుద్దీన్‌షా ప్రారంభించిన కట్టడం హిందూ దేవాలయాల పునాదిమీద కట్టారు. ఒకప్పుడు ఇక్కడ పెద్ద దేవాలయం, అందులో అనేక దేవతా విగ్రహాలుండేవని ఇక్కడున్న శాసనాల ద్వారా తెలుస్తుంది. ఇక్కడ కొన్ని సమాధులు వున్నాయి. ముఖ్యమైనది ఆదంఖాన్ సమాధి....

గురుద్వారా : చాందినా చేరువలో వుంది చలువరాతి మందిరం. పైన బంగారు శిఖరాలు వున్నాయి.

గౌడియా మఠము : ఇక్కడే రాధాకృష్ణ మందిరంకూడా వుంది. రెడ్ ఫోర్ట్‌కి దగ్గరిలో వుంది.

ఖాన్-ఇ-ఖానన్ మసీదు : 1627లో మరణించిన ప్రముఖ కవి సమాధి ఉంది. ఈ ఖాన్-ఖానన్ నిజాముద్దీన్ వద్ద ఉంది.

ఘియాసుద్దీన్ సమాధి : పాలరాతితో నిర్మించిన ఇక్కడ చక్కటి సరస్సు వుంది.

జంతర్ మంతర్ : సామ్రాట్ యంత్రం, భాస్కరగడియారాలు వున్నాయి రాజా జయసింగుచే 1724లో నిర్మించబడిన నక్షత్రశాల.

జూ ; అన్నిరకాల జంతువులను చూడవచ్చు.

పార్లమెంటుభవనం : వృత్తాకారంలో నిర్మించిన బ్రహ్మాండమైనభవనం. మనం ఎన్నుకున్న ప్రతినిధులు ఇక్కడే సమావేశమవుతారు.

ఫిరోజ్‌షా కోట : 1354లో ఫిరోజ్‌షా కట్టించాడు. కోటలో అశోకుని స్థంభం ఉంది.

పురానా ఖిల్లా : ఇది పాండవుల కోట. ఈ ఇంద్రప్రస్థంపైనే హుమా యన్ 1540లో బ్రహ్మాండమైన కోటని కట్టించాడు.

తుగ్లకాబాదు: 13 ద్వారాలు వున్న దీనిని తుగ్లక్ నిర్మించాడు ఈ కోటలో పాదుషావారి సమాధి వుంది.

లక్ష్మీనారాయణ ఆలయం : 1938లో ఈ లక్ష్మీనారాయణ మూర్తుల పాలరాతి విగ్రహాలు ప్రతిష్ఠించారు. ఈ ఆలయాన్నే బిర్లామందిర్ అని కూడ అంటారు.

రాజఘాట్ : భారత ప్రధాని పండిట్ జవహర్‌లాల్‌నెహ్రూ, మహాత్మ గాంధీ, రాజీవ్‌గాంధీల స్మారక చిహ్నలున్నాయి. శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీకి ఇక్కడే అంత్యక్రియలు జరిగాయి. యమునా నది తీరానవున్న ఈ రాజ్‌ఘాట్‌లోకి ప్రవే శించే ముందు బైట పూలు అమ్ముతారు. వాటిని తీసుకొని ఆ మహానాయకుల ముందు పెట్టి నివాళులర్పించండి. మీరు కారు లేదా బస్సుల్లో వస్తే చెప్పులను బస్సులోనే వదలి లోనికెళ్ళండి.

రాష్ట్రపతి భవనం : 340 గదులున్న ఇండియా ప్రెసిడెంట్ నివాసం. ప్యాసులు వుంటేనే అనుమతి.

లోడీ సమాధులు : 15, 16 శతాబ్దాలకు చెందిన లోడీ చక్రవర్తుల సమా ధులున్నాయి.

సఫ్దర్ జంగ్ సమాధి : మొగలాయి శిల్పకళగల సమున్నత చదరంపై కట్టబడిన సఫ్దర్ సమాధి ఇక్కడే సంజయ్‌గాంధీ విమాన ప్రమాదంలో మరణిం చింది.

హుమాయున్ సమాధి : బ్రహ్మాండమైన ఉద్యానవనాలు, ఇక్కడే హాజీ బేగమ్‌ని కూడా ఖననం చేశారు.

హనుమాన్ మందిరం : అత్యంత ప్రాచీనమైన ఆలయం ఇది.

హౌజ్ ఖాన్ ; ఫిరోజ్‌షా సమాధి వుంది.

హజరత్ నిజాముద్దీన్ : మధురమైన ఉర్దూకవి గాలిబ్ సమాధితోపాటు షాజహాన్ కుమార్తె జహనారా, చరిత్రకారుడు విద్వాంసుడు అమీర్ ఖుస్రూ సమాధులున్నాయి.

నెహ్రూ మ్యూజియం : తీన్‌మూర్తి రోడ్‌లో వుంది. భారత ప్రధాని పండిట్ నెహ్రూ జీవితానికి సంబంధించిన అనేక వస్తువులు వున్నాయి.

రైలు ట్రాన్స్‌పోర్టు మ్యూజియం : అనేక బొగ్గు ఇంజన్‌లు నమూనాలు, ఇప్పటి అభివృద్ధిలాంటి వివరాలు ప్రదర్శనలో వుంటాయి.

నేషనల్ మ్యూజియం : పురాతన వస్తు ప్రదర్శనశాల. ఈ శాలలో ప్రాచీన కాలానికి చెందిన కంచు లోహ విగ్రహాలు అనేకం వున్నాయి విజయ నగరానికి చెందిన కుడ్య చిత్రాలు వివిధ కాలానికి చెందిన వస్తువులు వున్నాయి ఈ మ్యూజియంలో.

డాల్స్ ఇంటర్నేషనల్ మ్యూజియం : సుమారు 7000 బొమ్మలుంటాయి ఈ డాల్స్ మ్యూజియంలో.

టిబెట్టు గృహం : టిబెట్టు హస్తకళల నైపుణ్యం చెప్పే వస్తువుల గల అద్భుత మ్యూజియం. ఇక్కడ హస్తకళల విక్రయశాలకూడా వుంది.

ఇంకా క్రాఫ్టు మ్యూజియం నేచరల్ హిస్టర్ మ్యూజియం పాలం ఎయిర్ పోర్టు మ్యూజియం మొదలగునవి.

ఢిల్లీలో షాపింగ్ సెంటర్స్.

కన్నాట్ ప్లేస్ : బ్రహ్మాండమైన షాపింగ్ కాంప్లెక్సులు, శంకర్ మార్కెట్టు జనపథ్ షాపులు, సూపర్ బజారు ఇక్కడ దొరకవి వస్తువంటూలేదు. న్యూఢిల్లీకి గుండెలాంటి ఈ ప్లేస్ అంతా తిరిగి వకటికి రెండుసార్లు బేరమాడి కొనండి.

అజ్మల్ ఖన్ మార్కెట్టు : వస్తువులు ఆభరణాలు దొరికే ఈ స్థలం అతి పెద్ద మార్కెట్టు.

స్టేట్ ఎంపోరియా కాంప్లెక్స్ : వివిధ రాష్ట్రాలకు చెందిన హస్తకళల నైపుణ్యాన్ని వెలిబుచ్చే సామాగ్రి దొరుకుతుంది.

సుందర్ నగర్ మార్కెట్టు : ఇత్తడి, కంచు, లోహాలపాత్రలతో పాటు అనేక దేవతా విగ్రహాలు కంచుఖడ్గాలు దొరుకుతాయి. రేట్లు ఎక్కువగా అనిపించినా మంచి వస్తువులు దొరుకుతాయి

సరోజిని నగర్ మార్కెట్ : గృహోపయోగమైన ఎన్నో రకాల వస్తువులు ఇక్కడ దొరుకుతాయి. (సోమవారం ఎక్కువ వెరైటీస్ వుంటాయి).

చాందినీచౌకు : ఎర్రకోట నుండి ఫతేపూరు వరకూ షాపుల్లో.... నవరత్నాలు, వజ్రవైఢూర్యాలు అతి విలువైనవి దొరుకుతాయి.

ఓక్లా : ఢిల్లీ 13 కి.మీ. దూరంలోవున్న ఇండిస్ట్రియల్ సెంటర్ మంచి పిక్నిక్ స్పాట్. ఇక్కడ చేపలు పట్టచ్చు సరదాగా.

కరోల్ బాగ్ : రెడీమేడ్ డ్రస్సులు, షూస్, జ్యూయలరీ, శారీస్, ఇక్కడ దొరుకుతాయి.

ఢిల్లీలో పరిసరాల్లో పిక్నిక్ స్పాట్‌లు : బల్లభ్‌నగర్ హిండక్, జఖ్లా, బాధ్ కాక్ లేక్ మొదలగునవి వున్నాయి. ఢిల్లీలో పార్కులు, రోజ్‌గార్డెన్, బుద్ధజయంతి పార్క్, మొగల్‌గార్డెన్, బాలభవన్, హోజ్‌ఖాస్ డీర్‌పార్కు, రోషనారగార్డెన్స్.... లోటస్ పార్కు మొదలగునవి.

ఢిల్లీలో మొదటి తరగతి వసతి

హోటల్ అశోక్, ఫోన్ : 600121. 600412, రు 2,700/-నుంచి 20,000/-

వెల్‌కమ్ గ్రూప్ మౌర్యాషెరటాన్ (5-నక్షత్రాలు) ఫోన్ : 3010101, రు. 5300/- నుంచి 20,000/-

లేమెరిడియన్ హోటల్, ఫోను : 371011, రు. 4200/-నుంచి 4500/-

హైయిత్ రీజెన్సీ, ఫోన్ : 668 1234, రు. 4750/-నుంచి 20,000/-

దిఒబరాయ్, ఫోను : 4363030, రు. 3,850/-నుంచి 16,000/-

ది తాజ్ మహల్ హోటల్, ఫోను : 3016162/-

హోటల్‌తాజ్ ప్యాలెస్ ఇంటర్ కాంటినెంటల్, ఫోను : 3010404, రు. 2050/–మంచి 8500/–

హోటల్ సెంటల్, ఫోను : 5452223, 5481411, రు. 1300/-నుంచి 5000/-

హోటలు కాల్‌రిజ్జస్, ఫోను : 301021/, రు. 3000/-నుంచి 3,500/–

హాలీడే ఇన్‌క్రేన్‌ప్లాజా,ఫోను : 3320110!, రు. 4200/- నుంచి రు.4500

హోటలు ఇంపీరియల్, ఫోన్ : 3325332, రు. 2150/-నుంచి 2300/-

హోటలు సిద్దార్థ ఫోను : 5712501, రు. 2300 నుంచి 2,500/-

హోటలు ఖుతాబ్, ఫోను : 660060, రు. 1190/-నుంచి 1500/-

హోటలు బెస్ట్ వెస్టర్న్ సూర్య, ఫోన్ : 6835070, రు. 2950/-నుంచి రు. 3250/-

హోటలు వసంత్ కాంటినెంటలు, ఫోను : 678800, రు. 2500/-మంచి 2800/-

హోటలు అమ్బాసిడర్. ఫోను : 690391

హోటలు పార్క్, ఫోను : 3732477, రు. 2300/- నుంచి 5000/-
హోటలు డిప్లమాట్, ఫోన్ : 3010204, రు. 1031/- నుంచి 1550/-
హోటలు హాక్స్ ప్లాజా, ఫోను : 8316868, రు. 1190/- నుంచి 1798/-
హోటలు జనపథ్, ఫోన్ : 3320070, రు. 1100/- నుంచి 1800/-
హోటలు కనిష్క, ఫోను : 3324422, రు 1190/-నుంచి 2,350/-
హోటలు మదీనా, ఫోను : 3324658. రు. 1015/- నుంచి 1250/-
హోటలు రాజ్‌దూత్ ప్రైవేలి, ఫోను : 4699583, 699583
హోటలు విరూలోన్, ఫోను : 3322419
హోటలు ఆల్కా, ఫోను : 344328
హోటలు బ్రాడ్‌వే, ఫోను : 3273821, రు. 595/-నుంచి రు. 795/-
హోటలు ప్రెసిడెంట్, ఫోను : 3277836/37133.
హోటలు రంజిత్, ఫోన్ : 3311256, రు. 500/-నుంచి 800/-
హోటలు జ్యూయెల్ ప్యాలెస్, ఫోను : 5739991, 5739992/93
హోటలు సరతాజ్, ఫోను : 667881, 657836
హోటలు సోబి, ఫోను : 5729035, 5711834, 5729030, రు.500/- నుంచి 800/-
హోటలు విక్రమ్, ఫోన్ : 6436451, రు. 695/-నుంచి-895/-

ఎకనామి క్లాస్ హోటల్స్

హోటలు సిటీలాడ్జి, చాందిని చౌక్, ఢిల్లీ-6, ఫోను : 2529805
హోటలు గౌతమ్ డీలెక్స్, 2105, దేశ్‌బంధ్ గుప్తమార్గ్. కరోల్ బాగ్. న్యూఢిల్లీ-110005, ఫోను : 5729162/ 163/ 164/ 165
హోటలు క్లాసిక్, కరోల్‌బాగ్, న్యూఢిల్లీ, ఫోను : 5745060, 5747070
ఏవెన్ గెస్టు హౌస్ : న్యూఢిల్లీ-49, ఫోను : 6442034/35,6444245
హోటలు న్యూసిటి ప్యాలెస్; జామా మసీద్, ఢిల్లీ-06, ఫోను : 3279548
హోటలు అశోక్ : కరోల్‌బాగ్, న్యూఢిల్లీ-110005, ఫోను : 5718900, 5711503.
హోటలు షంగ్రిలా ప్యాలెస్, 11A/27. W. F. A. కరోల్‌బాగ్, న్యూఢిల్లీ 110005. ఫోను : 5752699, 5752586, 5729449, 5725693
హోటలు యువరాజ్, 38, అరకాశన్‌రోడ్ రామ్‌నగర్, న్యూఢిల్లీ-110055 ఫోను ; 7520423/433

హోటల్ ఆల్ ఒరియంటల్ డీలక్స్ - 10209, పదమ్ సింగ్‌రోడ్, కరోల్ బాగ్, న్యూఢిల్లీ-110005, ఫోను : 5745214, 5745478, 574980.

హోటల్ వైట్ హౌస్, బ్యాంక్ స్ట్రీట్, కరోల్‌బాగ్, న్యూఢిల్లీ-5, ఫోను : 7770637, 7770312, 5740733, 5741905.

హోటల్ బ్రైట్ : 85, M-బ్లాక్ కాన్నాట్ సర్కస్, న్యూఢిల్లీ-1, ఫోను : 3320444, 3321433.

రాజా హోటల్ : అరకాశన్ రోడ్, రామ్ నగర్, న్యూఢిల్లీ-55, ఫోను : 739592, 7514429.

హోటల్ షావన్, కరోల్‌బాగ్, న్యూఢిల్లీ-5, ఫోను: 5726819, 5781050.

హోటల్ రాజ్‌దీప్, కరోల్‌బాగ్, న్యూఢిల్లీ-5, ఫోను: 5717360,5717362/366/367

హోటల్ ప్లాజా, న్యూఢిల్లీ-1, ఫోను : 3320072, 3327226/228

హోటల్ జగీర్ ప్యాలెస్, రింగ్‌రోడ్, న్యూఢిల్లీ-15, ఫోను : 534500, 5432609.

రెస్టారెంట్స్

సమోవర్, అశోక్ హోటల్, చాణక్యపురి, న్యూఢిల్లీ-21, ఫోను: 600121/412.

ది రెన్డజ్‌వోస్, హాలిడే ఇన్ క్రౌను ప్లాజా, బరకాంబ ఎవెన్యూ, కాన్నాట్ ప్లేస్, న్యూఢిల్లీ-1, ఫోను : 3320101.

మచన్, తాజ్‌మహల్ హోటలు 1, మన్సింగ్ రోడ్డు, న్యూఢిల్లీ-1, ఫోను-3016162.

కాఫీషాప్, హోటల్ సెంట్యూర్, గుల్‌గోన్ రోడ్, ఐ. జి. ఎయిర్‌పోర్టు, ఢిల్లీ-37, ఫోను– 5452223.

పింక్‌పిక్స్, హోటలు క్లారిడేజస్, 12 ఔరంగజేబు రోడ్, న్యూఢిల్లీ, ఫోను-3010211.

పామ్ కోర్టు, హోటలు కనిష్క, 19 అశోక్ రోడ్, న్యూఢిల్లీ-1, ఫోను-3324422.

ఓపెన్ హౌస్ హోటలు, జన్‌పథ్, న్యూఢిల్లీ-1.

ఇస్ఫాహన్, తాజ్ ప్యాలెస్ హోటలు, 2 సర్దార్ పటేల్ మార్గ్,న్యూఢిల్లీ-5, ఫోను- 3010404.

ది పామ్స్, ది ఒబరాయ్ హోటలు, డా. యూకిర్‌హుస్సేను మార్గ్, న్యూఢిల్లీ-3 ఫోను- 363030.

లా బ్రావరి, లె మెరిడియను, విండ్సర్ ప్లేస్, న్యూఢిల్లి-1, ఫోను-3710101, 383960.

కాఫీ షాప్, ఒబరాయ్ మెయిడెన్సు, 7, షమ్‌నాథ్ మార్గ్, న్యూఢిల్లి-54, ఫోను- 2525464.

న్యూలార్డ్సు కేఫ్, విశాల్ హోటలు, పహర్గంజ్, ఢిల్లి, ఫోను-525009.

రీజెన్సీ నాన్‌క్వెట్ కమ్ రెస్టారెంటు,తాల్‌కొటారా స్టేడియం,ఫోను-3016840, 3013899.

సిల్వర్ ప్లేట్ రెస్టారెంటు, 6179, WEA కరోల్‌బాగ్, Opp. శాస్త్రి పార్కు, ఢిల్లి, ఫోను-5739533.

నన్-ఎన్-షేడ్ 122, యశ్వంత్ ప్లేస్, చాణక్యపురి, న్యూఢిల్లి, ఫోను-67608.

తందూరి క్లబ్ రెస్టారెంటు,M-17,గ్రేటరు కైలాష్-II; Mkt. న్యూఢిల్లీ-48 ఫోను-6430658.

ది తందూరి; 62 కమ్యూనిటి సెంటరు; బసంత లోక్ వసంత్ విహార్; న్యూఢిల్లి-57; ఫోను-607381.

D. S. బిర్యాని కార్నరు; 91-93 డిఫెన్సు కాలని; ఫ్లైయిఒవరు Mkt. వియరు విరుత్స; న్యూఢిల్లి-49; ఫోను-692067.

దాసప్రకాష్ వెజిటేరియను రెస్టారెంటు హోటలు; అంబాసిడరు; ఫోను-690395.

హోటలు సత్కారు; గ్రీను పార్కు; మెహరేలి రోడ్డు; న్యూఢిల్లి-16; ఫోను-664572/667811.

న్యూలార్డ్సు కేఫ్; వియరు విషాల్ హోటలు; పహరుగంజ్; న్యూఢిల్లి; ఫోను- 525009.

ఢిల్లి దర్బారు రెస్టారెంటు; L-9; కాన్నాటు ప్లేస్; న్యూఢిల్లి-1; ఫోను-3326290.

మోతి మహల్ డీలక్స్, 3, కమ్యూనిటి సెంటరు. మల్చమార్గ్ మార్కెట్ డిప్లోమాటిక్ ఎన్‌క్లేవ్, ఫోను - 3018698

మిని మహల్ రెస్టారెంట్, C-బ్లాక్, షాపింగ్ సెంటర్, పశ్చిమ మార్గం వసంత విహారు, న్యూఢిల్లి-57 ఫోను - 674620/674874

ముంతాజ్ మహల్ ప్యాలెస్ రెస్టారెంట్, శివా మార్కెట్, మధుబన్ చౌక్ పీతమ్‌పుర, ఫోను - 7118975

మోతిమహల్ డీలక్స్, B-5, మోడల్ టౌన్-II ఢిల్లి.

ట్రావెల్ ఏజెంట్స్ :

ఆల్‌పైన్ ట్రావెల్స్ టూర్స్ Pvt. Ltd, 12, చంద్రహౌస్, 8 లేడి హార్డింజ్ రోడ్ (డాక్టర్స్ లేన్), గోల్డు మార్కెట్, న్యూఢిల్లి ఫోను - 344599, 311410

అమెరికన్ ఎక్స్‌ప్రెస్ బ్యాంకు లి. ట్రావెల్ రిలేటెడ్ సర్వీసెస్, వెన్‌జర్ హౌస్. ఎ-బ్లాక్. కానాట్ ప్లేస్, న్యూఢిల్లి-1

బక్షి టూరిస్టు కార్పొరేషన్, 47, 1-S B-T Ist ఫ్లోర్, కాశ్మీరు గేట్, ఢిల్లి-6, ఫోను - 2920373

చామర్‌లారీ & Co Ltd.. 32-33. ఖుషల్ బజారు, నెహ్రూ ప్లేస్, న్యూఢిల్లీ-110019, ఫోను - 6442196, 6419515

బిజినెస్ లారీ & టూరిస్టు సర్వీసెస్, 212, సూర్యకిరణ్, K G, మార్గ, న్యూఢిల్లీ-110 001, ఫోను - 3317133, 33155878

ఢిల్లీ ఎక్స్‌ప్రెస్ ట్రావెల్సు: 13-90. కానాట్ సర్కస్, న్యూఢిల్లి-1, ఫోను - 343218/3323107

హాలీడ్ మేకర్ (ఇండియా) ప్ర. లి., హెడ్ ఆఫీసు (ట్రావెలు డిపార్టుమెంట్ 4, యశ్వంత్ ప్లేస్, చాణిక్యపురి, న్యూఢిల్లీ 110021. ఫోను - 673227, 605848

ఇండియన్ ట్రావెలు సర్వీస్. 1780, Ist ఫ్లోర్, బల్లిమరన్, ఢిల్లి - 6 ఫోను - 3238220, 32522649

ఐలాండ్ ట్రావెల్సు, చంద్రలోక్ బిల్డింగ్స్, గ్రౌండ్‌ఫ్లోర్, 36 జనపథ్, N.D. ఫోను - 3324619, 3320556, 3710242

కాశ్మీర్ హిమాలయన్ ఎక్స్‌పెడిషన్స్ (P) Ltd., M, ఇండియన్ ఆయిల్ బిల్డింగ్, జనపథ్, న్యూఢిల్లీ-1. ఫోను - 3373829, 3322063

మెర్క్యూరి ట్రావెల్సు జీవన్‌తార బిల్డింగ్, సంసద్ మార్గు, న్యూఢిల్లీ-1 ఫోన్ - 344667, 312008

పావికర్స్ ట్రావెలు. 16-10200, గురుద్వార్ రోడ్, కరోల్‌బాగ్, న్యూఢిల్లీ-5 ఫోను - 5723125/5727749/5723395

గవర్నమెంటు ఆఫ్ ఇండియా టూరిస్టు ఆఫీసు అడ్రసులు :

ఆగ్రా, 191, దిమాల్ : ఫోను - 72377/67959

ఔరంగాబాదు: క్రిష్ణవిలాస్, స్టేషనురోడ్. ఫోను - 4817

బెంగుళూరు: KFC బిల్డు; 48; చర్చిస్ట్రీట్; ఫోను - 579517

భువనేశ్వర్ : B-21; కల్పన ఏరియా ; ఫోను - 54203

బొంబాయి : 123, M కార్వీరోడ్, Opp, చర్చిగేట్, ఫోను - 293144, 291585

కలకత్తా : "ఏమ్పస్సి" 4 షేక్స్పియర్ సరని, ఫోను - 441475/441402 443521

కొచ్చిన్ : విల్లింగ్డన్ ఐలాండ్: ఫోను - 6045

గౌహతి: B.K. కాకతిరోడ్, ఉలబరి ఫోను - 31381

హైదరాబాదు; 3-6 (–)/A-25&26, నందోజ్ బిల్డింగ్, 2వ ఫ్లోర్, 26 హిమాయత్నగర్ ఫోను - 66877

ఇంఫాల్ : ఓల్డు లాంబులేన్, జైలురోడ్, ఫోను - 21131

జైపూర్ : స్టేట్ హోటలు

ఖజురహో : ఏయిర్ వెస్టర్న్ గ్రూప్ ఆఫ్ హోటల్సు ఫోను — 47

మద్రాసు : 154, అన్నసాలై, ఫోను - 88685

నాహర్లాగున్ : సెక్టర్ 'C' ఫోను - 328

న్యూఢిల్లీ : 18 జనపధ్ ఫోను - 3302342, 3320005

పానాజి : కమ్యూనిడెడ్ బిల్డింగ్, చర్చిస్క్వేర్ ఫోను - 3412

పాట్నా : పర్యాటన భవనం, బీర్చంద్ పటేల్పథ్ ఫోను - 26721

త్రివేంద్రం : త్రివేంద్ర ఎయిర్పోర్టు, వారణాసి, 15-B, దిమాల్ ఫోను - 43744

ఇంటర్నేషనల్ ఎయిర్ లైన్స్ :

ఏరోఫ్లాట్ సోవియట్ ఎయిర్లైన్స్, N-1, కాన్నాట్ప్లేస్, ఫోను 3310426/331284 ఎయిర్పోర్టు ఎంక్వయిరీ-5482331

ఎయిర్ కెనడా. ఇంద్రప్రకాష్ బిల్డింగ్సు, 31 అంబర్కంబ రోడ్, ఫోను : 3325876

ఎయిర్ఫ్రాన్స్, స్వెండియా హౌస్, జనపద్ ఫోను : 3310407/2853 ఎయిర్పోర్టు ఫోన్ : 5452099

ఎయిర్ ఇండియా, జీవన్ భారతి బిల్డింగ్, 124 కాన్నాట్ సరకస్ ఫోను: 3311225 ఎయిర్పోర్టు ఫోన్ : 545250 ఫ్లైయిట్ ఎంక్వయిరి ఫోన్ : 5452049/2055

ఎయిర్ లంక : GSA-STK, ట్రావెల్&టూర్స్. హోటల్ ఇంపీరియల్-జనపద్ ఫోను: 3327909

అలితలియా : "సూర్యకిరణ్" బిల్డింగ్. 19. కస్తూరిబాగాంధి మార్గు, ఫోను : 3311019/3110201 ఎయిర్ పోర్టు ఫోను. 5483174

బ్రిటిష్ ఎయిర్వేస్, న్యూఢిల్లీ. ఫోను : 3327278/428 ఎ పో. ఫోన్ : 5452078

కాంటినెంటల్ ఎయిర్‌లైన్స్, GTA-STK ట్రావెల్సు హోటలు ఇంపీరియల్, జనపథ్ ఫోన్: 3325559/4789
ఈజిప్టు ఎయిర్, హోటల్ అంబాసిడరు సుజన్, సింగ్‌పార్కు ఫోన్ : 697232
ఈజిప్టు ఎయిర్, హోటల్ అంబాసిడరు సుజన్, సింగ్‌పార్కు, ఫోను : 697232
గల్ఫ్ ఎయిర్ కాన్‌నాట్ ప్లేసు, ఫోను : 3320961/5929
ఇరాన్ ఎయిర్, చాణుక్యపురి, ఫోను : 604393/606471
ఇరాకి ఎయిర్ వేస్, K G మార్గు ఫోను : 3318632-5631, ఎయిర్‌పోర్ట్ ఫోను : 391429
కెన్యా ఎయిర్‌వేస్, కన్-నాట్ ప్లేస్, ఫోను; 3318502/4296
మలేషియా ఎయిర్‌లైన్సు, G-75, కాన్‌నాట్ ప్లేస్, ఫోను : 3213764
సౌదియా అరేబియన్ వరల్డు ఎయిర్ లైన్సు సిస్టమ్ ఫోను: 3310464 66167. AP ఫోను:5487l279
స్విస్సేయర్, 56 జానపథ్ ఫోను : 3325511
సింగపూర్ ఎయిర్‌లైన్స్: ఫోను : 3320145/6373 ఎయిర్‌పోర్టు, ఫోను : 545201l, Extn, 2398

జ్యూయలరీ షాప్స్ :

త్రిభువన్ దాస్ భీమ్‌జి జావేరి, 2, స్కిండియా హౌస్, జనపథ్ న్యూఢిల్లీ-1 ఫోను ; 3313435/3436/3336
భగవాన్‌దాస్ ఖన్నా, G-17, సౌత్ Extn-1, న్యూఢిల్లీ -49, ఫోను : 4622880, 611333
చౌహాన్ జ్యూయలర్సు E-8; సౌత్ Extn-11, న్యూఢిల్లీ-49, ఫోను : 6467058
కాశ్మీరు జ్యూయలర్సు, 23 గఫ్ఫరు మార్కెట్, కరోల్‌బాగ్, న్యూఢిల్లీ 5, ఫోన్ ; 5726078/5733433
కపూర్ డి హత్తి, హాలీడ్ ఇన్ క్రీన్ ప్లాజా, బరకాంబ ఎవెన్యూ, న్యూఢిల్లీ-1 ఫోను : 3320101 Ext. 2154
అర్టుకరట్, 5-48, పంచశీల పార్కు. న్యూఢిల్లీ-17 ఫోను : 6416690/ 6445274

లాంప్ షేడ్స్ :

ఓరియంట్ లైట్స్ : న్యూఢిల్లీ ఫోను-6416012 / 6413814
ది కపూర్ షేడ్ CO. ఫరీదాబాద్ ఫోను-8255613 / 849

క్రిస్టల్ ప్యాలెస్, N.D. ఫోను-698476
సుప్రీమ్ లాంప్ షేడ్ CO.

మ్యూజియం ఇన్‌స్ట్రుమెంట్స్ షాప్స్ :

ఏషియన్ మ్యూజికల్ కంపెనీ, 5620i8, 1వ ఫ్లోర్, ఇన్‌సైడ్ కత్రా, నియాసారక్, ఢిల్లి ఫోను-239898 (p.p)
బినా మ్యూజికల్ స్టోర్సు, 769, 1వ ఫ్లోర్ నయా సారక్, ఢిల్లీ. ఫోను - 263595
లాహోర్ మ్యూజికల్ హౌస్, నేతాజీ సుభాష్ మార్గ్, దర్యగంజ్, ఢిల్లీ. ఫోను - 271305.

హాస్పటల్స్ :

A. I. I. M. S.
3, అన్సారి నగర్, రింగురోడ్, న్యూఢిల్లీ-29, ఫోను - 661123.

FOREIGN MISSIONS

ఢిల్లీ లో కొన్ని ముఖ్యమైన దౌత్య కార్యాలయాలు

ఆఫ్ఘనిస్తాన్, 5/50 F, శాంతిపధ్ చాణక్యపురి ఫోను-606625, 603331
అల్జిరియా, 15 ఆనంద్‌లోక్, ఫోను-644521b, 6441865
అర్జెంటీనా, B-8/9 పశ్చిమమార్గ్, వసంత్ విహార్, ఫోను-671345, 671348
ఆస్ట్రేలియా, 1/50, జి. శాంతిపధ్, చాణక్యపురి ఫోను-601336, 672637
బంగ్లాదేశ్, 56, మహాత్మాగాంధి మార్గు, లజ్‌పత్‌నగర్ III, ఫోను-6834668
భూటాన్, చంద్రగుప్త మార్గు, చాణక్యపురి ఫోను-604076
కెనడా, 7/8, శాంతిపథ్, చాణక్యపురి ఫోను-608161
చైనా, 50-డి, శాంతిపధ్, చాణక్యపురి ఫోను-600328, 601394
కొలంబియా, 82-డి, గ్రౌండ్‌ఫ్లోర్, మలాచమార్గ్, చాణక్యపురి
చకోస్లవేకియా, 50-యమ్, నితిమార్గు, చాణక్యపురి-608382
డెన్‌మార్క్- 2, గోల్ఫ్‌లింక్స్, ఫోను-616273
ఫ్రాన్స్ 2/50-ఇ, శాంతిపధ్ ఫోను-604004
జర్మనీ, 6/50-జి, శాంతిపధ్, చాణక్యపురి ఫోను-604861
హంగేరి, 2150-యమ్, నితిమార్గు, చాణక్యపురి ఫోను-608415, 608152
ఇండోనేషియా, 50-ఎ, చాణక్యపురి ఫోను-602352, 605988
ఇరాన్-5, Bara Khamatra రోడ్, ఫోను-3329600
ఇస్రాయల్, బొంబాయి ఫోను-362793

జపాన్, 4-5 బాక్, 50-జి, శాంతిపథ్, చాణక్యపురి ఫోను-6376564
కెన్యా, 66, వసంత్‌మార్గు, వసంత విహార్ ఫోను-672303
మలేషియా, 50-యమ్, చాణక్యపురి ఫోను-601291 / 601292
మెక్సికో, 114, సుందర్ నగర్ ఫోను - 623193
న్యూజిలాండ్, 25, రోల్స్‌లింక్స్ ఫోను-687296, 697318
పాకిస్తాన్, 250-జి, శాంతిపథ్, చాణక్యపురి ఫోను-600601, 609161
రుమేనియా, ఎ-52, వసంత్ మార్గు; వసంత్ విహార్ ఫోను-670700; 674447
సింగపూర్, ఇ-6, చంద్రగుప్త మార్గు, చాణక్యపురి ఫోన్-608149, 604162
శ్రీలంక, 27; కౌటిల్యమార్గ్, చాణక్యపురి ఫోను - 608149, 6044162
స్విట్జర్‌లాండ్, న్యాయామార్గు, చాణక్యపురి ఫోను - 604225; 604226
టర్కీ, 4/56-N; న్యాయామార్గు; చాణక్యపురి ఫోను - 607807
U.S.A. శాంతిపథ్; చాణక్యపురి ఫోను - 600551
యుగోస్లేవియా; చాణక్యపురి ఫోను - 606022, 604313
జింబాబ్వే, B—1/42, సఫదార్‌జంగ్ ఎంక్లేవ్ ఫోను - 677436

ఢిల్లీ నుండి ముఖ్య నగరానికి దూరం కి.మీ లలో

ఆగ్రా 203 కి.మీ.
మధుర 147 కి. మీ. పాల్వాక్ కోసిమీదుగా
ఖజూరాహో 596 కి. మీ. ఆగ్రా, గ్వాలియర్ ఛత్తర్‌పూర్‌లు మీదుగా
జైపూరు 306 కి.మీ. ఆల్వార్ సారిస్కాల మీదుగా
చండిఘర్ 233 కి.మీ. అంబాల మీదుగా
భరత్‌పూర్ 190 కి.మీ. మధుర మీదుగా
అమృత్‌సర్ 447 కి.మీ. అంబాల, జలంధర్‌ల మీదుగా
శ్రీనగర్ 876 కి.మీ. అంబాలా, పఠాన్‌కోట జమ్ము మీదుగా
వారణాసి 758 కి.మీ. ఈటా; అలహాబాదుల మీదుగా
నైనితాల్ 318 కి.మీ. గాల్వీముక్తేశ్వర్: రాంపూర్‌ల మీదుగా
ముస్సోరి 269 కి.మీ. రూర్కి డెహ్రాడూన్‌ల మీదుగా

ఢిల్లీలో జాగ్రత్తగా వుండండి. రష్‌గా వుండే ప్రదేశాల్లో దూరితే మీజేబు ఖాళీ అవుతుంది.

స్థానికంగా న్యూఢిల్లీ చుట్టూవున్న ప్రదేశాలకు గ్రూప్ టూర్స్ నిర్వహిస్తారు.

ఇండియన్ టూరిజం డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్, యల్‌బ్లాక్ కన్నాట్‌ప్లేస్ న్యూఢిల్లీ ఫోన్ : 332033 కి ఫోన్ చేసి పూర్తి వివరాలు కనుక్కోండి.

ఢిల్లీ నుండి నిర్వహించు గ్రూప్ టూర్స్, (ప్యాకేజి టూర్) వివరాలు:

హవామహల్ ప్యాకేజి : 3 రోజుల ప్రయాణం పెద్దలకు రు. 1600 పిల్లలకు 1150 / ఢిల్లీ, ఆగ్రా, ఫతేపూర్ సిక్రీ, భరత్‌పూర్, డిగ్, జైపూర్, ఢిల్లీ, సరిస్కా మంగళవారం బయలుదేరి శుక్రవారం తిరిగి ఢిల్లీ చేరతారు

గోల్డెన్ ట్రయాంగిల్ : ఇది కూడా మూడు రోజుల ప్రయాణమే. శుక్రవారం బయలుదేరి ఆదివారం తిరిగి చేరుతారు. ఢిల్లీ, జైపూర్, భరత్‌పూర్, ఫతేపూరు, సిక్రీ, ఆగ్రా, సరిస్కా, ఈటూరులో కవర్ చేస్తారు.

మేవర్ ప్యాకేజి : పెద్దలకు రు. 3100/- పిల్లలకు రు. 2200/- గల ఈ టూరు 6 రోజులు. ఢిల్లీ లో ఆదివారం బయలుదేరి జైపూరు, చిత్తూరు ఘార్, ఉదయపూరు, రాణక్‌పూర్, అజ్మీరు, పుష్కర్, ఢిల్లీ కవర్ చేసుకొని తిరిగి గురువారంకి బయలుదేరిన ప్రదేశానికి వచ్చేస్తారు.

డెజర్ట్ ప్యాకేజి : 8 రోజులు ప్రయాణం. పెద్దలకు 3800/-, పిల్లలకు 2650/- సోమవారం బయలుదేరి తిరిగి మళ్ళీ సోమవారం వచ్చేస్తారు. ఈటూరులో బికనీర్, జైసల్‌మర్, బామర్, జోధ్‌పూరు, అజ్మీరు, పుష్కర్, ఢిల్లీ కవర్ చేస్తారు.

బుక్ చేసుకొని యాత్ర చెయ్యాలనుకునేవారు రాజస్థాన్ ప్యాకేజీ టూర్సు వారికి ఫోను చేయండి. ఫోన్సు : 5724922, 5745339, 3722899, 3323628

ప్రశాంతి హాలిడే నెహ్రూ ప్యాలెస్ న్యూఢిల్లీ P H 642 3974, 6430168 వారు డైలీ టూర్సు నిర్వహిస్తున్నారు. అవి సిమ్లా, కులుమనాలి, హరిద్వార్, ఋషికేష్, ముస్సోరి, గంగోత్రి, యమునోత్రి, డెహ్రాడూన్, హిమాకుంద్ సాహిద్.

ఢిల్లీలో తెలుగువారిది హోటల్ సదరన్ వుంది. వీరు ఉత్తర ప్రదేశ్ తదితర ప్రదేశాలకి గ్రూప్ టూర్సు నిర్వహిస్తారు. రుచికరమైన కమ్మటి తెలుగు భోజనం కూడా దొరుకుతుంది.

250/- నుంచి 900/- వరకు ఇక్కడ రూమ్స్‌రేట్లు వుంటాయి. చివరికి 900 రూపాయలతో 15 నుండి 20 మంది వరకూ వుండచ్చు.

ఈ హోటల్‌వారు నిర్వహించు టూర్సు.

న్యూఢిల్లీ సిటీ టూర్ : ప్రతిరోజు 9-30 నుంచి సాయంత్రం 5-30 వరకూ సాగే సైట్ సీయింగ్ ట్రిప్‌లో....కుతుబ్ మినార్, లోటస్ టెంపుల్. ఇంధిరాగాంధీ మెమోరియల్, నెహ్రూ మ్యూజియం, ఇండియాగేట్, బిర్లామందిర్ గాంధీ మెమోరియల్ రాజ్‌ఘాట్, శాంతివన్, శక్తిస్థల్, రెడ్ ఫోర్టు, ఈ ప్రదేశాలన్ని చూపిస్తారు. ఈ ట్రిప్ రు. 60/- లోటస్ టెంపుల్ ఇందిరాగాంధి మెమోరియల్, తీన్‌మూర్తి భవనాలు సోమవారం మూసి వుంచబడతాయి.

తాజ్‌మహల్ - ఆగ్రా - మధుర : ఈ డైలీ ట్రిప్‌లో ఆగ్రా ఫోర్టు తాజ్‌మహల్, మధుర, సికింద్రా, ఈ ట్రిప్ A/C బస్సులో అయితే రు. 300/- మామూలు బస్సులో అయితే రు. 190/- పై టూరులతో పాటు ఫతేపూరు సిక్రి టూరు కలిపితే రు. [illegible]60/-

జైపూర్ సిటీ టూర్ : ఉదయం 6-00 గంటలకు బయలుదేరి తిరిగి రాత్రి 11-00 గంటలకి చేరే ఈ టూరులో బిర్లా మందిర్, ఆల్బర్టు హాల్ హవా మహల్, జంతర్ మంతర్, సిటీ ప్యాలెస్, గాటూర్, వాటర్ ప్యాలెస్, ఏమ్బర్ ఫోర్టు ఈ ట్రిప్ రు. 300/-

జైపూర్ - సిక్రి — ఆగ్రా - మధుర - బృందావన్ : రెండు రోజులు జరిగే ఈ టూరులో సోమవారం 10 P. M. కు బయలుదేరి బుధవారం / శుక్రవారం 10 P. M కు తిరిగి వస్తారు. ఈ టూరులో బిర్లామందిర్, ఆల్బర్టు హాల్, హవామహల్, జంతర్ మంతర్ సిటీ ప్యాలెస్, ఏమ్బర్ ఫోర్టు ఫతేపూరు సిక్రి, ఆగ్రా ఫోర్టు, తాజ్‌మహల్, సికింద్రా, మధుర, బృందావన్ ప్రదేశాలన్నీ చూపిస్తారు. ఈ ట్రిప్‌కి రు. 500/-

హరిద్వార్ - రిషీకేష్ - లక్ష్మణ్‌జోల - రామ్‌జోల ; ఒకరోజు జరిగే ఈ ట్రిప్‌లో లక్ష్మణ్ జోల, యోగ ట్రైనింగ్ సెంటరు, స్వర్గ్ ఆశ్రమం, పరమార్థ ఆశ్రమం, గీతా భవన్, సప్తర్షి ఆశ్రమం, అవధూత్ మండల్, మానస దేవి టెంపుల్. యీ ట్రిప్ రు. 180/-

ముస్సోరి – హరిద్వార్ - రిషికేశ్ - లక్ష్మణ్‌జోల - రామ్‌జోల యీ ట్రిప్ రెండురోజులు. యీ ట్రిప్‌లో ముస్సోరి, రిషికేశ్, లక్ష్మణ్‌జోల, యోగ ట్రైనింగ్ సెంటరు, సర్ ఆశ్రమ్; పరమార్థ ఆశ్రమం; గీతా భవన్, సప్తర్షి ఆశ్రమం, మానసదేవి గుడి మొ॥ ప్రదేశాలను చూపెడతారు. ఈ ట్రిప్ రు. 400/-

శ్రీ బదరీనాథ్ కేదార్‌నాథ్ యాత్ర : 7 రోజులు జరిగే ఈ ట్రిప్‌లో హరిద్వార, రిషికేశ్, లక్ష్మణ్‌జోల, రామజోల, దేవప్రయాగ శ్రీనగర్, రుద్ర

ప్రయాగ, గౌరికుండ, కేదారనాథ్, కర్ణప్రయాగ, నందప్రయాగ, పిపల్‌కోటి, జోషిమాత, బదరినాథ్ చూపబడతాయి. ఈ ట్రిప్ రూ. 2000/– శాఖాహార భోజనం, వసతితోసహా.

* యమునోత్రి — గంగోత్రి - కేదార్‌నాధ్ - బదరినాథ్ ; 11 రోజులు జరిగే ఈ ట్రిప్‌లో హరిద్వార, రిషికేశ్, లక్ష్మణ్‌జోల, రామజోల, దేవప్రయాగ, శ్రీనగర్, రుద్రప్రయాగ, కేదార్‌నాధ్, కర్ణప్రయాగ, నంద ప్రయాగ పిపల్‌కోటి, జోషిమాత, బదరినాధ్, గంగోత్రి, యమునోత్రి చూపబడతాయి. ఈ ట్రిప్ 3,700/-వసతి శాఖాహార భోజనంతో కలిపి.

* సిమ్లా-కులు- మనాలి- రోతంగ్ పాస్ మణికిరణ్ — కుఫ్రి- చండీఘర్-పింజోరి గార్డెన్స్ ; ఆరు రోజులు జరిగే ఈటూరు రూ. 2000/-

* ఢిల్లీ నుంచి మధుర - బృందావనం - ఆగ్రా - అలహాబాదు-వారణాసి, శ్రీనాథ్ - గయా, బుద్దగయ - లక్నో - అయోధ్య - నైమిశరణ్యా - ఢిల్లీ-ఈట్రిప్ 7 రోజులు జరుగుతుంది. రేటు రూ. 1900/-

* ఢిల్లీనుంచి జమ్ము-వైష్ణవదేవి - అమృతసర్-కురుక్షేత్ర - కర్నాల్‌లేక్ - ఢిల్లీ. 5 రోజులు జరిగే ఈ టూర్ రూ. 800/-

* ఢిల్లీ-జమ్ము-పహల్‌గామ్-అమర్‌నాధ్-వైష్ణవిదేవి, అమృతసర్, కురుక్షేత్ర- ఢిల్లీ: 11 నుంచి 12 రోజులు జరిగే ఈ ట్రిప్ రూ. 1500/- ఈ ట్రిప్‌సంవత్సరానికి ఒక్కసారి ఆగస్టు రెండవారం జరుగుతుంది. కరెక్టు డేట్ ఆఫీస్ నుంచి తెలుసుకోవలెను.

గ్రూప్ టూర్స్

1. రాజస్థాన్ టూర్ : ఈ టూరులో జయపూర్, అజ్మీర్, పుష్కర, జోధ్‌పుర్, జైసల్మర్, బికనీర్, ఉదయపూరు, చిత్తోర్‌ఘరు, నత్‌ద్వారా, మౌంట్ అబు 10 రోజులు జరిగే ఈ టూరులో వసతితో సహా రూ. 3150/-

2. ఢిల్లీ-నైనిటాల్–భీమటాల్, పత్తల్ - కేశవి రాణికేత్, కోరుబత్ నేషనల్ పార్కు 4 రోజులు జరిగే ఈ ట్రిప్ వసతితో సహా రూ. 1260/–

3. ఢిల్లీ నుంచి జైపూరు, ఫతేపూరు, సిక్రి, ఆగ్రా, మధుర, బృందావనం, హరిద్వార, రిషికేశ్; ముస్సోరి-సిమ్లా-చండీఘర్ - పింజోర్-గార్డెన్స్, 7 రోజులు జరిగే ఈ ట్రిప్ వసతితో సహా రూ. 2300/-

పై టూర్సు నదరన్ ట్రావెల్స్, హోటల్ నదరన్ కాంప్లెక్సు 18/2 ఆర్య సమాజ్ రోడ్డు W.E.A. కరోల్‌బాగ్ న్యూఢిల్లీ వారు నిర్వహిస్తున్నారు. మీరు

ముందుగా తెలియచేస్తే స్టేషన్‌కొచ్చి మిమ్మల్ని పికప్ చేసుకుంటారు; వారి బ్రాంచీలు హైదరాబాద్, విజయవాడ, వైజాగ్‌లలో కూడా వున్నాయి. వారి ఫోను నెంబర్స్. హైదరాబాద్ : 227233; 223658; విజయవాడ : 62227; 66624; వైజాగ్ : 545565; 541099; మద్రాసు 585253 బెంగుళూరు; 2262633 చివరగా ఢిల్లీలోని నదరన్ హోటలు నెంబర్స్ : 5722210 / 5728728 /5739508

ఇంకా :

రాజస్థాన్ ప్రభుత్వం; రైల్వే మంత్రిత్వశాఖ సంయుక్తంగా అందించే అద్భుతం "పాలెస్ ఆన్ వీల్స్" (కదిలే రాజసౌధం) ఈ ట్రైన్ ఢిల్లీ కంటోన్మెంట్ నుంచి సెప్టెంబరు, ఏప్రిల్ నెలలో ప్రతి బుధవారం బయలుదేరుతుంది. మీకు ఆనాటి రాజుల వైభవాన్ని తలదన్నేలా అందించే ఈ రైలు ప్రయాణం ఖరీదు కూడా ఆ స్థాయిలోనే వుంటుంది. ఉదయపూరు, జైసలుమీరు, భరత్‌పూరు; కాశీ ఇంకా ఎన్నో చూపించే ఈ టూరిజం రైలుపూర్తి ప్రయాణవివరాలు కావలసినవారు మేనేజరు; పాలెస్ ఆన్ వీల్స్: టూరిస్ట్‌రిసెప్షన్ సెంటరు; బికనీర్‌హౌస్, న్యూఢిల్లీ; ఫోన్ : 3381884; లేదా 3389525 చేయాలి. ఇంకా రాజస్థాన్ టూరిజం డెవలప్‌మెంటు కార్పొరేషన్ లిమిటెడ్ ఆఫీస్ ఎన్నెక్స్; హోటలు స్వాగతం జైపూరు ఫోన్సు : 319531, 310586 సంప్రదించవచ్చు.

పంజాబు, హర్యానా, చండీఘర్

పంజాబు విస్తీర్ణం : 50,362 చ.కి.
హర్యానా విస్తీర్ణం : 44, 218 చ.కి.
చండీఘర్ విస్తీర్ణం : 114 చ.కి. (ఉత్తర భారత్ కేంద్ర పాలిత ప్రాంతం)

మూడు రాష్ట్రాల ప్రధాన భాషలు : హిందీ, పంజాబీ.

జనాభా : పంజాబు : 20, 190, 795, హర్యానా 16,217,715 చండీఘర్ 640,725

వాతావరణం :

పంజాబు : వేసవికాలం 45°C నుంచి 36°C చలికాలం 14°C నుండి 0°C

హర్యానా : వేసవికాలం 46° C నుంచి 35° C చలికాలం 14° C నుంచి 2° C వరకు.

చండీఘర్ : వేసవికాలం 43 డిగ్రీల C నుంచి 43 డిగ్రీల C, చలికాలం 14 డిగ్రీల C నుంచి 7 డిగ్రీల C వరకూ.

ఎయిర్‌పోర్ట్స్ :

పంజాబు ; అమృతసర్, చండీఘర్, లూధియానా, భటిండా.
హర్యానా : చండీఘర్, హిస్సార్, జింద్, కర్నాల్- పింజోరి.
చండీఘర్ : చండీఘర్

యాత్రా పర్యాటక స్థలాలు :

పంజాబు : రోంపార్, స్వర్ణ దేవాలయం, భటిండా, పాటియా, కపుర్త మొ॥నవి.
హర్యానా : రాజ్‌హోన్స్, సూరజ్ కుండ్, బడ్కాల్ సరస్సు
చండీఘర్ : రాక్ గార్డెన్, శాంతా కుంజ్ సరస్సు, క్యాపిటల్ కాంప్లెక్స్, మ్యూజియం అండ్ ఆర్ట్స్ గ్యాలరీ, జాకార్ గార్డెన్స్ మొ॥నవి.

విశ్వవిద్యాలయాలు :

పంజాబు : పంజాబు అగ్రికల్చరల్ విశ్వవిద్యాలయం (లూధియానా), గురునానక్ దేవ్ విశ్వవిద్యాలయం (అమృతసర్) పంజాబు విశ్వవిద్యాలయం మరియు థాపరు ఇనిస్టిట్యూట్ ఆఫ్ ఇంజనీరింగ్ అండ్ టెక్నాలజీ (పాటియాలా). హర్యానాలో, జాతీయ పాడి పరిశోధనా సంస్థ కర్నాల్‌లోనూ, కురుక్షేత్ర విశ్వవిద్యాలయం కురుక్షేత్రలోనూ, మహర్షి దయానంద్ విశ్వవిద్యాలయం రోహతక్‌లోనూ వున్నాయి.

టూరిజం ఇన్ఫర్మేషన్ కేంద్రాలు :

పంజాబు టూరిజం డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్ SCO 18-184 సెక్టార్ 8-C చండీఘర్ - ఫోను : 40859

హర్యానా టూరిజం డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్ 17-19, సెక్టార్ 17-13 చండీఘర్ ఫోను : 542955

చండీఘర్ టూరిజం ఇండస్ట్రియల్ డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్ S. CO 121-121 సెక్టారు 17-13, చండీఘరు, ఫోను : 544761.

బెస్ట్ సీజన్స్ :

పంజాబు, హర్యానా, చండీఘరు మూడు అక్టోబరు నుండి మార్చిలోపు దర్శించండి.

హర్యానా

సూరజ్ కుండ్ సరస్సు : శ్రీకృష్ణ భగవానుడు తర్పణాలు వదిలిన పవిత్రమైన సరస్సు.

బాద్‌ఖాల్ సరస్సు : చేపలు పడుతూనే నౌకా విహారం చేయవచ్చు. ఈ సరస్సు ఢిల్లి నుండి 35 కి.మీ. దూరం. వసతికి టూరిస్ట్ బంగ్లా వుంది.

సోహేనా : గంధపు చలువ నీటి ఊటలున్నాయి.

బర్డ్ శాంక్చ్యురీ : అద్భుతమైన పరిసరం. వేల రకాల పక్షులు కిలకిలా రావాలతో ఆహ్లాదంగా వుంటుంది. ఢిల్లికి 46 కి.మీ. దూరంలో వుంది ఈ బర్డు శాంక్చ్యురి.

కురుక్షేత్ర : కురుపాండవుల భీకరపోరు యిక్కడే జరిగింది. 18 అక్షౌహిణుల సైన్యం రక్తంలో తడిసిన ఈ యుద్ధరంగం ఇప్పటికీ ఎరుపుగానే వుంటుంది. ఇక్కడే భగవద్గీతోపదేశం అర్జునుడికి చేసింది శ్రీకృష్ణభగవానుడు. ఉత్తరాది పుణ్య కాలంలో భీష్ముడు మరణించింది ఈ ప్రదేశంలోనే. 300 పైగా పవిత్ర ప్రదేశాలు వున్న ఇక్కడే మనువు ధర్మప్రవచనాలు చెప్పింది. ఇక్కడ సరస్సులో చేపలు పట్టడంలాంటి హింసా పద్ధతులకు పాల్పడవద్దు.

అక్షయ వటవృక్షం : గీతోపదేశానికి సాక్షిగా వున్న ఈ వటవృక్షం వయస్సు చెప్పాలంటే యుగయుగాల నుంచి లెక్కించవల్సిందే.

గీతాభవన్ : భక్తి—జ్ఞాన, కర్మ, వైరాగ్యములని బోధించిన దివ్యజ్ఞానోపదేశం భగవద్గీత. అట్టి ఆ గీతను 300పైగా భాషల్లో ముద్రించి భద్రపరిచిన భవనం.

మోర్ని హిల్స్ : సముద్రమట్టానికి 4000 అడుగుల ఎత్తున వున్న పర్వత విశ్రాంతి కేంద్రం.

కర్నల్ : కర్ణుడి జ్ఞాపకార్థంగా వెలిసిన పట్టణం ఇక్కడికి 5 కి. మీ. దూరంలో కర్ణ సరస్సు వుంది.

యాదవేంద్రోద్యానం : చండీఘర్‌కి 22 కి.మీ దూరములో వున్న యీ ప్రదేశములో అద్భుత వనాలున్నాయి. జూ కూడా వుంది. అనేక పురాతన దేవాలయాలు వున్న ఈ ప్రదేశములో చక్కటి ప్రశాంతమైన ప్రదేశాలు వున్నాయి.

హత్నకుండ్ సరస్సు : మంచి పిక్నిక్ స్పాట్. ఇక్కడికి దగ్గరిలోనే మరో పిక్నిక్ స్పాట్ కజ్‌వారా వుంది.

రోహతక్ : 8—9 శతాబ్దాలనాటి శిల్పవిశేషాలు కనుగొనబడిన ఇక్కడ విష్ణువు—హనుమాన్ దేవాలయాలున్నవి.

చండీఘర్

జాకిర్ రోజ్ గార్డెన్ : ఆసియాలోనే అతి పెద్దదయిన గులాబితోట ఇక్కడుంది. దీని విస్తీర్ణం ముప్ఫయి ఎకరాలు. ఈ తోటలో వెయ్యి రకాల గులాబీలు కనిపిస్తాయి.

సుఖ్నా లేక్ : 3 చ. కి పరిధిలో తయారు చేయబడిన సరస్సు. ఇక్కడ పర్మిషన్ వుంటే చేపలు పట్టచ్చు. ఇక్కడే జూ వుంది.

షాపింగ్ సెంటర్ : చండీఘర్‌లోని ప్రతి ఐటమ్ ఈ సూపరుబజారులో దొరుకుతుంది.

క్యాపిటల్ కాంప్లెక్స్ : లీ-కార్‌బ్యూసర్సు ఆర్కిటెక్చురల్ మాస్టర్ పీసెస్ ది సెక్రటేరియట్, అసెంబ్లి, హైకోర్టు బిల్డింగ్స్ వున్నాయి.

మ్యూజియంలో : పురాతన కాలంనాటి నుండి నేటి మోడరన్ హాండీవర్క్స్ ఇక్కడ 2,500 రకాల వరకూ కనిపిస్తాయి.

పంజాబు యూనివర్సిటీ : ఈ యూనివర్శిటీ హిల్ సరౌండింగ్స్‌లో వుంది. దీనిచుట్టూ పార్కులు, సరస్సులతో ఇండియాలోకెల్లా అతి సుందరమైన యూనివర్శిటీ క్యాంపస్‌గా ఆకర్షించబడుతోంది గాంధీ మెమోరియల్ స్టూడెంట్ సెంటర్ ఇక్కడ వుంది.

పంజాబు

అమృతసర్ : శిఖ్కు గురువు రామదాసుచే అభివృద్ధి పరచిన ఆలయం. పాకిస్తాన్‌కు సరిహద్దు వున్న ఈ ప్రదేశం శిక్కులకు అతి పవిత్ర ప్రదేశము శిఖ్కుల 'గ్రంథసాహేబ్' వున్న ఈ ఆలయానికి నాలుగువైపులా ద్వారా లున్నాయి. పై భాగము 400 కేజీల బంగారంతో చేయించటంతో స్వర్ణదేవాలయంగా ప్రసిద్ధి కెక్కింది. దర్బారుసాహిబ్, హరి మందిర్ అని కూడా అంటారు

బాబా అకల్ గోపురం ; స్వర్ణదేవాలయానికి 300 గజాల దూరంలో వున్న ఇక్కడ శిక్కుల గ్రంథాలు అనేకం.

జలియన్‌వాలాబాగ్ : జనరల్ డయ్యర్ కాల్పులు జరిపించిన ఈ చోటు దేవాలయానికి రెండు ఫర్లాంగుల దూరములో వుంది.

సెంట్రల్ శిక్కు మ్యూజియం : శిక్కుల పురాతన వస్తువులు అనేకం వున్నాయి.

దుర్గయానా మందిరం : 16వ శతాబ్దములో నిర్మించబడిన దుర్గాదేవి ఆలయముతోపాటు లక్ష్మీనారాయణ మందిరము కూడా వుంది.

గురుకాబాగ్ : చక్కటి ఉద్యానవనము....

పబ్లిక్ గార్డెన్స్ : రాజా రంజిత్‌సింగ్ నివాసమున్న భవనము, ఇక్కడ మ్యూజియము, పార్కు కూడా వున్నాయి.

రాక్ గార్డెన్ : కాంక్రీట్‌తో తయారుచేసిన అద్భుతం. ఈ తమాషా కట్టడం తప్పనిసరిగా చూడండి దగ్గరలో వున్న కృత్రిమ సరస్సులో బోటుషైర్ చేయవచ్చు

ఆర్టు గాలరీ : చక్కటి చిత్రాలు మానవుని అస్థిపంజరాలు వున్నాయి.

పాటియాలా : కిలాముబారక్ కోట వుంది. అనేక భవనాలు, ఉద్యాన వనాలు వున్న ఈ పాటియాలా అమృత్‌సర్‌కి దక్షిణాన వుంది

పింజోరి : మొగల్‌గార్డెన్ రాజస్థానీ రీతిలోవున్న అద్దాల మందిరము, రంగమహల్, జీత్‌మహల్‌వున్న ఈ పింజోరి చండీఘర్‌కి 20 కి.మీ. దూరంలో వుంది.

మోతిబాగ్ భవనం ; నరేందర్‌సింగ్‌చే నిర్మించిన భవనము, భవనాంతర గృహాల్లో అనేక చిత్రాలు, విశేషాలు వున్నాయి.

గురుద్వారా: బాబా ఆలాసింగ్ సమాధి వుంది.

రూప్‌నగరు : హరప్పాశిథిలాలు, పాతకోటవున్న ఈ రూప్‌నగర్ చండీ ఘర్‌కి 40 కి.మీ. దూరములో వుంది.

నాభా : పురాతనమైన కోటతోపాటు, చక్కటి అందాలరాణి మహల్ వుంది.

లూధియానా : మొదటి శిక్కు యుద్ధం జరిగిన ఇక్కడ బ్రహ్మాండమైన వస్త్రాలు దొరుకుతాయి.

సిర్ హింద్ ; పీర్ బందినక్షవాలా సమాధులు సలాబత్‌బేగ్‌హవేలీ భవనం చూడదగ్గవి.

జలంధర్ : హిమాలయాల్లో పుట్టిన బియాస్‌నది వుంది. ఈ నదీస్నానం చేస్తే సర్వపాపాలు పోతాయని మంచి నమ్మకం. అమృతసర్‌కి 80 కి.మీ దూరంలో వుంది ఈ జలంధర్.

ఖిర్ : గురుగోవిందసింగ్ సంస్మరణార్థం పాలరాతితో కట్టబడి 6 అంతస్తుల ప్రదేశాన్ని తప్పనిసరిగా చూడండి.

కపుర్తలా : పంచమందిర్ అని పిలవబడే హిందూ దేవాలయం జగజిత్ ప్యాలెస్ 8 కి.మీ. దూరములో వేసవి విడిది విశ్రాంతి కేంద్రం, కంజ్లీసరస్సు చూడ దగ్గవి, వుండదగ్గవి.

హోసియార్ పూర్ :ఇక్కడున్న దేవాలయాల్లో రామాయణ, భాగవతానికి సంబంధించిన అపూర్వమైన చిత్రాలు వున్నాయి.

హరికెపట్టన్ : మంచి పిక్నిక్ స్పాట్.

డేరాబాబానానక్ : 1787లో నిర్మించిన ఆలయం అమృతసర్‌కి 57 కి.మీ. దూరంలో వుంది.

పఠాన్ కోట : హిమాలయ పర్వతాల చెంతవున్న అద్భుతప్రదేశం.

భాక్రానంగల్ : అతిపెద్దదయిన భాక్రానంగల్ ఆనకట్ట సట్లెజ్ నది ఉరుకల పరుగులతో పరుగెడుతుంది. ఈ ప్రాజెక్టుని తప్పకుండా చూడండి.

తల్ వాన్‌డి : శ్రీ గురునానక్‌జీ పరమపదించిన స్థానము. శిఖ్ఖులకు అతి పవిత్ర ప్రదేశం.

గోగా : ఛాపాద్‌కి 3. కి. దూరంలో వుంది. నాగదేవుని ఆలయం వుంది. ఈ ఆలయంలోవున్న రంధ్రంలోంచి వచ్చేగాలి నాగదేవుడు గాలిపీల్చి వదలటంవల్ల వస్తుందని చెబుతారు.

తారన్‌తరన్ : అమృతసర్‌కి 227 కి.మీ. దూరంలోవున్న గురుద్వారా ఇక్కడ ఈ పక్కనుంచి ఆ పక్కకి ఈదితేచాలు భయంకరమయిన కుష్ఠువ్యాధి కూడా పోతుందని నమ్మకం.

హరికేపట్టన్ : బియాజ్ సట్లెజ్ నదిలో కలిసే సంగమస్థానంనుంచి పిక్నిక్ స్పాట్‌కూడా.

ఈ పంజాబు చండీఘర్, హర్యానాలోంచి హిమవన్నగ పర్వత ప్రాంగణంలో వొదిగివున్న హిమాచల్ ప్రదేశ్‌కి వెళదాం దానికి ముందు ఈ మూడుచోట్ల వసతి,

అమృతసర్ :

ఎయిర్‌లైన్సు, కూపర్‌రోడ్, ఫోను - 44545
అమృతసర్ ఇంటర్నేషనల్ (PID), సిటిసెంటరు ఫోను- 31991,52814
బ్లూమూన్, దిమాల్, ఫోను - 20416, 20759
మోహన్ ఇంటర్నేషనల్, ఆల్బర్టురోడ్. ఫోను- 52864, 34146
PTDC టూరిస్టు హోటలు.
రిట్జ్, 45, దిమాల్ ఫోను - 44199, 34141, 34143
ఆస్టోరియా, 1, ఆక్వీన్సురోడ్ ఫోను - 48996, 64246
గ్రేండ్, రైల్వేస్టేషను ఎదురు క్వీన్సురోడ్. ఫోను - 62787; 65269
PTDC యూత్‌హాస్టలు, GT-రోడ్, వియర్‌మల్ మండి,
ఫోను - 48165, 42164

జలంధర్ :

కమల్ ప్యాలెస్, BMC చౌక్ ఫోను - 76315, 876316
రాజ్జిదాస్, మోడల్ టౌన్‌రోడ్: ఫోను - 3252
బొంబాయి ప్యాలెస్, 136 న్యూజలంధరు నగర్, ఫోను - 76215

లుధియానా :

గుల్‌మోర్. ఫిరోజ్‌పూర్ రోడ్, ఫోను - 21742, 21802, 23447, 32700
షేష్ మహల్, నియర్ క్లాక్ టవర్
షిరాజ్, ఫిరోజ్‌పూర్‌రోడ్, ఫోను - 2687, 25252, 26768
PTDC మోటల్, "అమల్తాస్", G.T.రోడ్. ఫోను - 23794, 36500
సిటీ హార్ట్, నియరుక్లాక్ టవరు, ఫోను - 33240

చండీఘర్ :

అలంకుర్, సెక్టరు 224, ఫోను - 21303, 32908
సెంట్రల్ టూరిస్ట్ గెస్టుహౌస్, బంగ్లా నెం. 1579, సెక్టరు 18
దివ్యదీప్ సెక్టరు 22, ఫోను - 43191
HTDC పుఫిన్‌గెస్ట్ హౌస్, కోఠి No. 2 సెక్టరు 2 ఫోను - 27563
గవర్నమెంట్ గెస్ట్‌హౌస (U.7) ఇన్ పంచాయితీ భవన్, సెక్టరు 18
ఫోను - 24084
ప్రెసిడెంటు సెక్టరు 26. మధ్య మార్గ, ఫోను - 40840, 33233
YMCA, సెక్టరు 11, ఫోను - 26532, 43224

హర్యానా :

ఫరీదాబాదు ; HTDC బద్‌ఖల్ లేక్ టూరిస్టు కాంప్లెక్స్, బద్‌ఖల్ విలేజ్
ఫోను - 4677
రాజ్‌హన్స్, సురాజ్ కుండ్: ఫోను - 31022
HTDC మాగ్‌పి టూరిస్ట్‌కాంప్లెక్స్, ఫోను - 3473
పానిపట్:
HTDC స్కైలార్కు హోస్టల్, అమ్బాలా సిటీ: 133001

హిమాచల్ ప్రదేశ్

హిమాచల్ ప్రదేశ్ (ఉత్తరభారత్) విస్తీర్ణం 55,673 చ.కి మీ. ఇందు **జనాభ** 51,11,070

ప్రధాన నగరాలు, పట్టణాలు ; సోలంక్, ఉనా, సిమ్లా, బిలాస్‌పూరు, చంబా, ధర్మశాల, డల్హౌసి, హమీరుపూర్, కల్పా, కులూ, మండీ, మనాలి, నాహాన్, మొదలగునవి.

పర్యాటక స్థలాలు : సిమ్లా, డల్హౌసి, ధర్మశాల, సోలాక్, చైల్, కుఫ్రీ, మనాలి, కులు ఇక్కడ హిల్‌స్టేషన్సు అనేకం, ఇక్కడికి వేసవికాలం వస్తే బావుం టుంది ప్రకృతి తన సమస్త అందాలను ఇక్కడ ప్రదర్శిస్తుంటుంది. అంత చక్కని ప్రదేశం ఈ హిమాచల్‌ప్రదేశ్.

విశ్వవిద్యాలయాలు : హెచ్. ప్రదేశ్ కృష్ణ విశ్వవిద్యాలయాలు పాలంపూర్‌లోనూ, వై.ఎస్. పార్మర్ యూనివర్శిటి ఆఫ్ హార్టి కల్చర్ అండ్ ఫారెస్ట్ సోలన్‌లోనూ వున్నాయి.

సరిహద్దులు : తూర్పున టిబెట్, నైరుతి దిశన పంజాబు, ఉత్తరాన జమ్ము కాశ్మీర్, ఈశాన్యాన ఉత్తరప్రదేశ్ దక్షిణాన హర్యానాలున్నాయి.

వాతావరణం : వేసవి 33°C నుంచి 14°C చలికాలం 15°C నుంచి 0°C వరకూ.

బెస్ట్‌సీజను : ఏప్రియల్ నుంచి అక్టోబరు వరకూ
చలికాలం : డిసెంబరు నుంచి ఫిబ్రవరి వరకూ.
ఎయిరుపోర్ట్సు : కులు, సిమ్లా కంగ్రా
ప్రధానభాషలు : పహారి, హిందీ

టూరిజం ఇన్‌ఫర్మేషన్ కేంద్రాలు

హిమాచల్ ప్రదేశ్ , టూరిజం డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్ సిమ్లా ఫోను : 3294

హిమాచల్‌ప్రదేశ్ టూరిజం, దిమాల్ సిమ్లా ఫోను ; 78311

సిమ్లా : సముద్ర మట్టానికి 700 అడుగుల ఎత్తున వుంది ఈ వేసవి విశ్రాంతి కేంద్రం. జూలై, ఆగస్టులలో వర్షం బాగా కురుస్తుంది. డిసెంబరులో అయితే 5డిగ్రీ సెంటిగ్రేడువరకూ పడిపోయే అతిశీతల ప్రదేశం. హిమపాతం ఎక్కువగా వుండి తట్టుకోలేనంత చలి వుంటుంది. సిమ్లాకి కొద్ది దూరంలో ప్రసిద్ధి చెందిన ఉష్ణధారల "తట్టాపాని" వుంది. హనీమూను దంపతులకి ఇక్కడే నెలలు నెలలు గడపాలనిపిస్తుంది.

ఈ సిమ్లా పరిసరాల్లో :

కుఫ్రి : స్కీయింగ్ కేంద్రం. సిమ్లానుండి 16 కి.మీ. దూరంలో వుంది.

క్రాయిగ్నాన్ : 2279 మీ. ఎత్తున వున్న హిల్‌టాప్ రెస్టుహౌస్.

తారాదేవి ; తారాదేవి ఆలయం, శివాలయం వున్నాయి. 1851 మీటర్ల ఎత్తున వున్న ఈ ప్రదేశానికి చక్కగా కారులో వచ్చెయ్యవచ్చు.

సంకటమోచన్ : 1875 మీటర్ల ఎత్తున వున్న చక్కటి పిక్నిక్ స్పాట్.

ప్రాస్పెక్టు హిల్ : 2,145 మీటర్ల ఎత్తులో కామినీదేవి ఆలయం వుంది.

చద్విక్ జలపాతం : 1585 మీటర్ల ఎత్తునుంచి 67 మీటర్ల దిగువకి పడే జలపాతం వుంది.

గ్లెన్ : సూపర్ పిక్నిక్ స్పాట్.

ఇంకా సిమ్లాలో చక్కటి రాజభవనం వుంది. హిమాచల్ ప్రదేశ్‌లో వివిధ ప్రాంతాల నుంచి సేకరించిన శిలా శిల్పాలు, విగ్రహాలు ప్రదర్శించే మ్యూజియం ఖఖ్కు దేవాలయం (హనుమాన్ ఆలయము కొండ శిఖరం మీద వుంటుంది. కాళిబాది (కాళికాలయం) మొదలగునవి ఉన్నవి.

డల్హౌసి : ఆరోగ్య విశ్రాంతి కేంద్రం. 7,000మీ. ఎత్తున ఉన్న ఇక్కడ్నించి హిమాలయ శిఖరాలను కన్నులారా వీక్షించవచ్చు. ఈ చుట్టుప్రక్కల పిక్నిక్ స్పాట్స్‌లు, జంధారి, ఘాట్, ఖావోలీ, సాత్‌ధార, పూంజాపుల్లా....

ఖజ్జియార్ : అందాల సరస్సు వుంది. డల్హౌసి నుండి 22 కి.మీ.దూరంలో వుంది.

కసోలి : కాల్కా-లోయల కమనీయ సౌందర్యం మనల్ని ఉత్తేజ పరుస్తుంది. సముద్ర మట్టానికి 6000 అడుగుల ఎత్తులో వుంది.

పోంటా సాహిబ్ : శిఖ్కుల పదవ గురువైన గురు గోవింద్ సింగ్ నివశించిన ప్రదేశం.

రేణుక : జమదగ్ని ఆశ్రమంతోపాటు రేణుక జమదగ్నుల విగ్రహాలు గల ఇక్కడ యమునా నది పడమరవైపు ప్రవహిస్తుంది.

నహాస్ : ఇక్కడ్నించే హిమాలయాల్ని ఎక్కటం ప్రారంభించేది. ఇక్కడికి దగ్గరలోనే నకేటి అనే ప్రదేశంలో పార్కు వుంది. ఇక్కడ ఆదిమానవుని ఆకృతిని కనులారా చూడవచ్చు.

ధర్మశాల : ఇక్కడికి 11 కి.మీ దూరములో "డాల్‌లేక్" అనే చక్కటి సరస్సు వుంది.

పంగీలోయ : చాంబాకి 167 కి మీ దూరము. చీనాబ్ నదీ లోయల్లో ప్రవహిస్తుంది.

చాంబాలోయ : 926 మీటర్ల ఎత్తున వున్న లోయ ప్రాంతము. శివాలయాలు, విష్ణు ఆలయాలు వున్నాయి. క్రీ.శ. 920 సంవత్సరములలో నిర్మించిన దేవాలయాలు 15 కి మీ. దూరములోవున్నాయి. ఈ ప్రదేశం మంచి వేసవి విడిది ప్రదేశం కూడా.

కంగ్రా : కళ్ళెం వదలిన గుర్రంలా ప్రవహించే వన గంగాతీరములో వుంది. ఇక్కడ అనేక పురాతన దేవాలయాలు వున్నాయి దేవీ వజ్రేశ్వరి ఆలయం తప్పనిసరిగా చూడండి. ఇక్కడికి 30 కి.మీ దూరములో జ్వాలాముఖి ఆలయము వుంది.

జ్వాలాముఖి : 51 శక్తిపీఠాల్లో ఒకటి. 50 మెట్లు ఎక్కితే విద్యేశ్వరీ దేవి దర్శనమిస్తుంది. 40 అడుగుల ఎత్తుగల సువర్ణత్రిశూలం వుంది.

పాలంపూర్ : సుందర దృశ్యాలకు కొదవలేదు. ధర్మశాల నుంచి 35 కి.మీ. దూరంలో వుంది.

మస్రూర్ : కంగ్రాకు 15 కి.మీ. దూరంలో వున్న ఇక్కడ 15 దేవాలయాలు వున్నాయి. కాకపోతే బాలా శిథిలమయి పోయాయి.

బైజ్యనాథ్ : క్రీ.శ. 804లో నిర్మించిన బైద్యనాథ్ ఆలయం వుంది.

రేవా ళార్ సరస్సు : మంచినీటి సరస్సు. ఈ లంకలో ఆలయం వుంది. అన్ని మతాలవారు ఈ ఆలయానికి వస్తారు.

మండి : ఇక్కడున్న శారదాదేవి ఆలయం ఎక్కిచూస్తే పర్వతశ్రేణి అద్భుతంగా కానవస్తుంది.

కులూ : బియాస్ నదీ తీరంలో 1200 మీటర్ల ఎత్తున వుంది. ఇక్కడ చూడదగినది రఘునాథ్‌జీ ఆలయం, జగన్నాథదేవి ఆలయం ప్రసిద్ధిచెందినవి. పర్వత సానువులు, సెలయేటి గలగలలు, అద్భుతమైన సరోవరాలు, ఒక్కసారిచూస్తే మళ్ళీ మళ్ళీ చూడాలనిపించే అందాలు కోకోల్లలు.

ఖేఖ్లి : కులూమనాల్‌కి 4 కి.మీ. దూరంలో వున్న ఇక్కడ వైష్ణోదేవి ఆలయం వుంది.

బిజిలీ ఆలయం : ఇక్కడ ఆలయం ముందు లింగాకారంలో తెల్లటి స్థంభం వుంది. సముద్రమట్టానికి 2,435 మీటర్ల ఎత్తులో వుంది ఈ ఆలయం.

బజౌరా : శిల్పకళతో, నగీషీల పనితనంతో మనల్ని అబ్బుర పరిచే బాషిష్వర మహాదేవుని ఆలయం వుంది.

పార్వతీ లోయ : కులు అనబడేది కులాంతపీఠ నుండి 45 కి.మీ. దూరం. ఇక్కడే పార్వతీదేవి కర్ణాభరణం పడింది, దాన్ని సర్పరాజు తీసుకెళితే మహాదేవుడు తిరిగి ఇమ్మని అడిగాడు. అప్పుడు పాతాళం నుంచి పైకివచ్చి ఇచ్చాడు అక్కడే జలధార వుంది. ఆ నీటితో స్నానం చెయ్యవచ్చు.

మనాలి : కులు నుంచి కావలిసినన్ని బస్సులున్నాయి. గుత్తులుగా కాసిన

యాపిల్ పళ్లు, దేవదారు పైన్ వృక్షాలు మనల్ని వింత సోయగాలతో పలకరి స్తాయి. ఇక్కడికి దగ్గరలో జలధారల ఊటలున్నాయి.

ధుంగ్రీ ఆలయం : మణాలికి 8 కి మీ. దూరంలో వుంది. అడవి మధ్య దారి. 1553లో ఈ హరింబాదేవి ఆలయాన్ని నిర్మించారు.

రోహిటాంగ్ కనుమ : ఎముకల్ని కొరికే చలి రోహిటాంగ్ దగ్గర జపాన్ అనే శిఖరంపై జపాన్ దేవత ఆలయం వుంది ఈ ఆలయం లేనప్పుడు ఇక్కడ నరమాంస భక్షకులు వుండేవారట.

త్రిలోకనాథ ఆలయం : బౌద్ధగురువు పద్మ సంభవునిచే నిర్మించబడిన ఆలయం వుంది. ఈ ఆలయం కీలాంగ్ నుంచి చంద్రభాగా నది దాటితే వస్తుంది. కీలాంగ్‌లో పురాతనమైన ఖార్జింగ్ ఆరామం వుంది.

కల్పా : మహాదేవుని నివాసమైన కైలాస నగరం ఇదే. కిన్నౌరు జిల్లా ముఖ్యమైన కేంద్రం అయిన ఈ కల్పా సముద్ర మట్టానికి 6050 మీ. ఎత్తులో వుంది.

దేవ్‌దిబ్బ : 6000 మీ. ఎత్తునవున్న ఈ దిబ్బలో మనోహరమైన సుందర దృశ్యాలు అనేకం వున్నాయి. దిబ్బ దిగువన ఉన్న సేరి నుండి చంద్రతార్‌కి వెళ్ళ వచ్చు.

హిమాచల్ ప్రదేశ్‌లోని ప్రతి ప్రదేశం దేవతా ప్రాముఖ్యాన్ని ప్రతిబింబి స్తుంది. విపరీతమైన చలిగల ఈ ప్రదేశాన్ని దర్శించడానికి శక్తి, స్తోమత తప్పని సరి.

హిమాచల్ ప్రదేశ్‌లో చూడవల్సినవి మరికొన్ని. "బియాస్ నది జన్మస్థలం బియాస్ కుండు సోలాంగ్‌లోయ నుండి బైలుదేరే దారిలో చూడవచ్చు. సిర్మౌండ లోని అంబికా ఆలయం. సేరాజ్ లోయ నుండి నార్కండా వెళ్ళేదారిలో సిమూంజి, తార్దక్ నదుల సంగమ స్థానం. తీర్థక్ లోయ దిగువన బంజార్. ఇక్కడ చాలా దేవాలయాలున్నాయి. 4,000 అడుగుల ఎత్తు వున్న గౌరీ శంకర శిఖరం కంటే ఎత్తయిన శిఖరాలు చాలా వున్నాయి హిమాచల్ ప్రదేశ్‌లో. ఇక్కడ వాతావరణం కూడా విభిన్నంగా వుంటుంది. విపరీతమయిన చలి, వెచ్చటి వేడి ఉష్ణతాపం మరో ప్రక్క. ఎన్నో పర్వతాలను, రాళ్ళను చీల్చుకుని ప్రవహించే గంగా, సింధు, యమున, సరస్వతి, అలకనందా, బ్రహ్మపుత్ర, మందాకిని [జీవనదులు జన్మస్థలి అయిన ఈ హిమాచల్ ప్రదేశ్ పుణ్యస్థలి నుండి జమ్ము, కాశ్మీర్ వెళదాం. ముందుగా....

హిమాచల్ ప్రదేశ్‌లో వసతి

డల్హౌసి :

అరోమ-ఎన్-క్లెయిర్, కోర్టు రోడ్డు, ది మాల్ - ఫోను : 99
HPTDC టూరిస్టు బంగ్లా- ఫోను : 55
HPTDC యూత్ హాస్టలు, బస్‌స్టాండు వద్ద - ఫోను : 89
HPTDC ఫారెస్టు రెస్టు హౌస్.

ధర్మశాల :

రేవెల్లి గెస్టుహౌస్, కోటవాలి బజారు
పి డబ్ల్యు. డి సివిల్ రెస్టుహౌస్
సర్క్యూట్ హౌస్
HPTDC భగ్సు, మెక్లాలాయిడ్ గంజ్, అప్పర్ ధర్మశాల-ఫోను : 2290
HPTDC ధౌలాధరు, కోటవాలి బజారు- ఫోను : 2401, 2256, 2536
2363

కులు :

HPTDC సిల్వర్ మూన్
HPTDC ఏపిల్ బ్లాసమ్, కతరైన్- ఫోను- 7
అశోక ట్రావెలర్స్ లాడ్జి (ఐ.టి.డి.సి.)– ఫోను- 76
ఎమ్పైర్ ఫోను- 67
అల్యూమినియమ్ హట్స్
ఒబరాయ్ స్పాన్ కులు వేలి రిసార్టు, PO కత్రైన్ ఫోను- 40

మనాలి :

HPDTC లాగ్ హట్స్, ఫోను- 39
HPTDC చీన్
HPTDC టూరిస్ట్ కాటేజస్
అశోక్ ట్రావెలర్స్ లాడ్జి (ఐ టి డి సి) ఫోను- 31
పికాడిలి, Dt. కులు ఫోను- 113, 114
వుడ్‌లైన్స్, ఫోను- 52
HPDTC యూత్ హాస్టలు
ఎమ్బాసిడర్ రిసార్టు, చద్రైరి ఫోను- 173
హైవే ఇన్, బస్‌స్టాండ్ ఎదురు, దిమాల్ ఫోను- 220
HPDTC హమ్టా&బర్డు వ్యూహట్స్

రేణుక :

హెచ్ పి టి డి సి టూరిస్ట్ బంగ్లా&టూరిస్ట్ ఇన్, ఫోను- 41

సిమ్లా :

ఏషియా ది డాన్, ఫోను- 6464, 5858
హెచ్ పి టి డి సి గోల్ఫ్ క్లబ్
హెచ్ పి డి టి సి హాలిడే హోమ్ (గెస్ట్ హౌస్ వింగ్)
ఒబరాయ్ క్లర్క్స్, ది మాల్, ఫోను- 6091-5
హెచ్ పి డి టి సి వైల్డ్ ఫ్లోరు హాల్ ఛారబ్రా
వుడ్ విల్లి పాలెస్, హిమాచల్ భవన్ రోడ్డు, ఫోను- 2722, 6473
ప్రివ్యూ, మైధి ఎస్టేట్ ఫోను- 77045
చప్పలె, లాక్కర్ బజారు ఫోను- 3242
హెచ్ పి టి డి సి హాలిడే హోమ్, సర్క్యులరు రోడ్డు, హైకోర్టు దగ్గర ఫోను- 6031
అక్లాండ్, లక్కర్ బజారు, ఫోను- 6315.

జమ్ము, కాశ్మీర్

విస్తీర్ణం : 2, 22, 236 చ.కి.మీ. ఇందు జనాభా 77, 18, 700

ప్రధాన నగరాలు, పట్టణాలు : అనంతనాగ్, ఉదయపూరు, శ్రీనగరు, రియసి, రాజౌరి, పూచీ ముజాఫర్‌బాద్, బరాముల్లా, మీర్పుర్, చిలాస్, గిల్గిత్, లెహ్, కథువా, జమ్ము, కార్గిక్, పజారత్ మొదలగునవి.

యాత్రా పర్యాటక స్థలాలు : ఈ భూతల స్వర్గంలో సోనామార్గ్, గుల్మార్గ్, శ్రీనగరు, పహల్గాం మొదలగునవి పర్యాటకులను విశేషంగా ఆకర్షిస్తాయి.

సరిహద్దులు : ఉత్తరాన చైనా, తూర్పున టిబెట్, పశ్చిమాన పాకిస్థాన్, దక్షిణాన హిమాచల్ ప్రదేశ్, పంజాబ్ వున్నాయి.

విశ్వవిద్యాలయాలు : జమ్మూలో ఆ పేరుతో విశ్వవిద్యాలయం, కాశ్మీరు విశ్వవిద్యాలయం శ్రీనగరులోనూ వున్నాయి.

బెస్ట్ సీజను : ఏప్రియల్ నుంచి అక్టోబరులోపు.

వాతావరణం జమ్మూ : వేసవికాలం-సగటున 35 డిగ్రీల సెం చలికాలం సగటున 20 డిగ్రీల సెం

శ్రీనగరు : వేసవికాలం సగటున 30 డిగ్రీల సెం చలికాలం సగటున తక్కువలో 0 డిగ్రీ సెం

ప్రధాన భాషలు : ఉర్దూ, కాశ్మీరు, డోంగ్రి, లడఖి.
ఎయిర్‌పోర్ట్సు : శ్రీనగరు, జమ్ము, లెహ్.

టూరిజం ఇన్‌ఫర్‌మేషన్ కేంద్రాలు

డైరెక్టర్ ఆఫ్ టూరిజం, గవర్నమెంట్ ఆఫ్ జమ్ము అండ్ కాశ్మీరు శ్రీనగరు ఫోను - 72449

జమ్ము అండ్ కాశ్మీరు డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్, షేర్‌వాణి రోడ్, శ్రీనగర్, ఫోను - 72644 (మే నుంచి అక్టోబరు)

47756 (నవంబరు నుంచి ఏప్రియల్)

టూరిజం రిసెప్షన్ సెంటర్ జమ్ము ఫోను - 48172

శ్రీనగర్ : 2,260 సంవత్సరాల క్రితం అశోకచక్రవర్తి ఈ పట్టణ వ్యవస్థాపకులు. స్వచ్ఛమైన నీలిరంగులో వుంటుంది నీరు. నీటిమీద తేలియాడే నగరం అనచ్చుకూడా, సరస్సులలో గృహనావలు వుంటాయి. అందులో సర్వసౌకర్యాలు వుంటాయి. శీతాకాలం విపరీతమైన గడ్డ కట్టించే చలి. ఇక్కడ తప్పనిసరిగా కోట్లు వాడాలి. ఈ శ్రీనగరు చూడాలంటే నాలుగు రోజులు పడుతుంది. నావల్లో వసతి తాహతువిబట్టి దొరుకుతాయి. శ్రీనగరు సరస్సులో నౌకావిహారం ఒక మధురమైన మధురాతి మధురమయిన అనుభూతి జీలం నదీతీరం నాగిన్ సరోవరం ఆకర్షణీయమయినవి.

నిషాద్‌బాగ్ : చక్కటి పచ్చిక బయళ్ళతో అత్యంత సుందరంగా వుంటుంది. పైనుంచి చూస్తే బావుంటుంది. డాల్‌సరోవర తీరానికి 11 కి. మీ. దూరంలో వుంది ఈ నిషాద్ బాగ్.

ఉద్యానవనాలు : చక్కటి కుటీరాలుగల ఈ వనాల్ని జహంగీరు చక్రవర్తి అభివృద్ధి చేశారు. 9 కి మీ దూరంలో వుంది.

నసీమ్‌బాగ్ : అక్బర్ నిర్మించిన ప్రదేశంలో చీనార్ వృక్షచ్ఛాయలు అధికంగా కనిపిస్తాయి.

షాలిమార్ బాగ్ : అందాల చలువరాతి మంటపం వుంది. ఈ మంటపంలో వున్న ఫౌంటెనులు బావుంటాయి. 150 ఫౌంటెన్‌లు వున్న షాలిమార్‌బాగ్ నగరానికి 13 కి.మీ దూరంలో వుంది.

హార్వాన్ : ప్రసిద్ధిచెందిన బౌద్ధవిహారం. చక్కని చేపల పెంపకం కూడా. శంకరాచార్యుల ఆలయం వేయి అడుగుల దిబ్బమీద నిర్మించబడినది. ఇక్కడినుంచి పంజాబ్ పర్వతాలను చూడచ్చు. ఇదో పురాతన కట్టడం.

హరిపర్వతం : దీన్ని చూడటానికి అనుమతి కావాలి. పార్వతీదేవి విసిరిన రాయి ఈ పర్వతంగా మారింది.

అనంతనాగ్ : శ్రీ మహావిష్ణువు శయనాగారం. నీటి వూటలు అనేకం వున్న ఈ అనంతనాగ్ శ్రీనగరు నుండి 55 కి. మీ.

అవంతిపూర్ : పాండవులు నిర్మించిన పట్టణం కాశ్మీరులోనే అతిపురాతన మైనది.

అచ్చాబాల్ : శ్రీనగరుకి ఆరు కి. మీ. దూరంలో వుంది. నీటి ఊటలు వున్నాయి. ఒకప్పుడు ఇది నూర్జహాన్ విశ్రాంతి ప్రదేశం.

వన్యమృగ సంరక్షణ కేంద్రం : ఇక్కడ కాశ్మీరు దుప్పి గోధుమవన్నె ఎలుగుగల ఈ కేంద్రాన్ని చూడాలంటే అనుమతి వుండాలి.

కోకర్నాగ్ : పర్వతాల నుంచి వచ్చే నీరు పిల్లకాలువలుగా మారుతుంది. ఈ నీరు త్రాగితే మంచిది. ఇక్కడ గులాబితోట కూడా వుంది.

జీలంనది జన్మస్థల్ : కేవలం 3 కి.మీ. దూరంలో వుంది.

గుల్మార్గు : సముద్ర మట్టానికి 2,730 మీటర్ల ఎత్తులోవున్న ఆరోగ్య కేంద్రం. చలి గురించి ప్రత్యేకంగా చెప్పక్కర్లేదు. రోడ్లమీద మంచు కుప్పలు కుప్పలుగా వుంటుంది.

అల్ పథేర్ : అఫర్వత్ పర్వతాల వద్దనున్న ఈ సరస్సు గుల్మార్గు నుంచి 13 కి.మీ. దూరం.

ఖిలాన్ మార్గు : వృక్షజాతి అధ్యాపకులకు కావలసినంత మేటర్,చక్కటి పుష్పాలు, పర్వత శిఖరాలుగల సుందర ప్రదేశం.

తోసా మైదానం : ఫిరోజ్‌పూర్‌నల్లామండి 50 కి.మీ. దూరం. కాశ్మీరు లోయలన్నింటిలోనూ బహు సుందరమైన ప్రదేశం. సమస్తం మరిచి ఈప్రకృతి అందాలలో లీనమయిపోతాం.

అమర్‌నాథ్ : పార్వతీదేవి భైరవమూర్తులు హిమరూపంలో వుంటారు. స్వామి వివేకానంద దర్శించిన పవిత్ర ప్రదేశం. సూర్యకిరణాలు సోకే వీలు లేక పోవటంవల్ల వేసవిలోకూడా ఇక్కడి లింగము కరగదు. శ్రీనగర్‌నుండి 153 కి.మీ. దూరం, పహల్గాంనుండి 45 కి.మీ దూరం. ఆగష్టునెలలో యాత్ర చేయండి ఈ అమర్‌నాథ్ యాత్ర శ్రమతో కూడినది అయినా ఆ బడలికను మహోన్నతమయిన సుందర దృశ్యాలు పోగొడతాయి. శ్రీనగర్ నుంచి అమర్‌నాథ్‌యాత్ర మార్గం శ్రీనగర్, పహల్గాం, చందన్‌వారి, శేషనాగ్, పంచతరణి, అమర్‌నాథ్ ....

అమర్‌నాథ్‌కి 19 కి.మీ. దూరంలో శేషనాగ్ సరస్సువుంది. ఆదిశేషు పడగను పోలిన ఈ సరస్సును దాటితే వర్జన్‌లోయలు వస్తాయి. మంచుతో కప్పబడిన శిఖరాలు, సూర్యకాంతి పడి వింతసోయగాలను చూపుతుంది.

ఈ పరిసరాల్లోని యాత్రాప్రదేశాలు :

పంచతరణి ; 5 నదుల సంగమం గల పవిత్ర పంచతరణిలో స్నానం చేయండి.

కుంకుమపూవు క్షేత్రాలు : శ్రీనగరుకు 15 కి.మీ. దూరంలో వున్నాయి.

మార్తాండ ఆలయం : ఈ సూర్యుని ఆలయం అనంతనాగ్‌నుండి 3కి.మీ దూరం. ఇక్కడ శ్రాద్ధవిధులు నిర్వర్తించి పితృదేవతలను సంతృప్తిచేయవచ్చు

జమ్ము

రఘునాథ ఆలయం : చక్కటి పవిత్ర శిలలు వున్నాయి. ఈ ఆలయం నగరం మధ్యలోవుంది. రామాయణగాథకు చెందిన అనేక మందిరాలు వున్నాయి.

రణబీరేశ్వరాలయం : కొన్నివేల స్ఫటిక లింగాలుగల ఈ ఆలయం కట్టి వందసంవత్సరాలపైనే అయింది.

రఘునాథ ఆలయం : ఇక్కడ పురాణగాథలకు సంబంధించిన అనేక పెయింటింగ్సు వున్నాయి.

కాళికాలయం : కాశీనది ఎడమవైపు కొండపగ్గరుంది బహుఫోర్టు బహు లోచనుడు అంకురార్పణచేసిన ఈ కోటలోవున్న ఆలయం తప్పక చూడదగ్గది.

అఖ్‌నూర్ ; జమ్మునుంచి కేవలం 32 కి.మీ. దూరం. చక్కటి పిక్నిక్ స్పాట్ అయిన ప్రదేశంలో పురాతనమైనకోట వుంది.

వైష్ణవీదేవి ఆలయం : మోకాళ్ళమీద వెళ్ళాలి. గుహాలయంలో సరస్వతి, వైష్ణవి, విగ్రహాలున్నాయి. కొండగుహల్లోవున్న ఈ ఆలయం జమ్ము నుంచి 57 కి మీ. కొన్ని లక్షలమంది భక్తులు ఇక్కడికి వచ్చి దేవతామూర్తులను దర్శించుకుంటారు.

బటోడీ : జమ్ము హిల్ స్టేషన్ శ్రీనగరునుండి 138 కి.మీ. దూరం.

రామ్‌నగర్ : జమ్మునుండి 102 కి.మీ. దూరంలో వుంది ఈ ప్యాలెస్. చక్కటి చిత్రాలు ఎన్నో వున్నాయి.

శివఖేరి : పురాతనమైన శివాలయం. జమ్మునుంచి 83 కి. మీ. దూరం శుద్ధ మహాదేవ్, వేసవి విశ్రాంతి ప్రదేశం.

ఈ పరిసరాల్లో చాలా విశ్రాంతి ప్రదేశాలున్నాయి వాటిలో ముఖ్యమైనవి.

మన్సార్‌సరోవరం : జమ్ముకి 40 కి.మీ. దూరంలోవున్న ఈ సరస్సులో బోటింగు చేయవచ్చు.

సన్‌సార్ ; 2079మీ. ఎత్తులో వుంది ఈ విశ్రాంతి కేంద్రం.

పూర్‌మండల్ : హిందువులు తప్పనిసరిగా దర్శించాల్సిన యాత్రా ప్రదేశం. జమ్ముకి 39 కి.మీ దూరంలో వుంది.

లూమమూరు : ప్రాచీనకాలపు సన్యాసుల మఠాలువున్న ఈ ప్రాంతం కార్గిల్‌కి 80 కి మీ. దూరంలో వుంది

లే (LEH)

ఈ లే పరిసరాల్లో :

అల్చిగొంప : 'లే'కి 72 కి.మీ దూరంలోవున్న ఇక్కడ అనేక చిత్ర లేఖనాలు చూడవచ్చు.

హెమిస్‌గోంపా : 50 కి.మీ. దూరంలో (లేక) వున్న ఇక్కడ అతి ఖరీదయిన విశాలమైన బౌద్ధ సన్యాసుల మఠము వుంది.

ఇక "లే" : కాశ్మీరునుంచి 434 కి.మీ దూరం. ఈ ప్రాంతానికి వచ్చిన యాత్రికులు తప్పనిసరిగా గద్గులు వెంట తెంచుకోండి. వాతావరణం చూసి ఎందు కులే అనుకోవద్దు. క్షణాల్లో విపరీతమైన చలి వచ్చేయవచ్చు మరుక్షణంలోనే వేడి వచ్చెయ్యొచ్చుకూడా....

జమ్ము కాశ్మీర్‌లోని యాత్రా ప్రదేశాలలో వసతి

శ్రీనగరు :

బ్రాడ్‌వే, మౌలానా ఆజాద్ రోడ్. ఫోను : 71211
దారు-ఏస్-సాలమ్, నాగీన్ లేక్, ఫోను : 77307
ఇంటర్నేషనల్, నవ్వారు బాఘ్, ఫోను : 78604
J&KTDC ఒల్లారుక్, లాల్ చౌక్, ఫోను : 723178
న్యూషాలిమార్, దాల్ లేక్, ఫోను : 74427, 73339
పేరిస్‌హాల్, దాల్‌లేక్, బేల్‌వార్డు, ఫోను : 78885, 71215
షహన్షా, బేల్‌వార్డు, ఫోను : 75856, 75670, 75679
వెల్కమ్ గ్రూప్ గూర్ఖా హౌస్ బోట్స్, Po. బాక్సు నెం, 57.
ఫోను : 75229
ముబారక్‌వాన్, బేల్వార్డు, ఫోను : 71441
బ్రౌస్ ప్యాలెస్, బేల్వార్డు, ఫోను : 73856
ఆసియా బ్రౌను ప్యాలెస్, బేల్వార్డు, ఫోను : 73903

J & KTDC చస్మషాహి హట్స్, ఫోన్ - 72386
కిబిల్, నెహ్రూ పార్కు, ఫోన్ - 78429
నటీనా, రెసిడెన్సీరోడ్, ఫోన్ - 78046
సూర్యా సామిల్ మార్కెట్, శర్వాణి రోడ్, ఫోను - 78778
యూత్ హాస్టల్, హజారి భాగ్
హౌస్‌బోట్స్, P.O. బాక్స్ నెం. 76, ఫోను - 74044, 76244
గుల్‌మార్గ్, బేల్వార్టు, ఫోను - 71331

గుల్మార్గ్ :

హిల్‌టాప్, ఫోను - 277
J & KTDC టూరిస్టు హట్స్
బిర్నాట్ వుడ్ లాండ్స్, ఫోన్ - 63
పైన్ ప్యాలెస్, ఫోను - 266
జోహల్, ఫోను - 28
గోల్ఫ్ వ్యూ, ఫోన్ - 41
జోహార్, ఫోను - 28
నెదోస్, ఫోను - 28

కోకర్‌నాగ్ :

గవర్నమెంటు టూరిస్టు హట్స్
గవర్నమెంటు టూరిస్టు బంగ్లా

జమ్ము :

జమ్మ అశోక్ (ITDC) P.B. నెం 60, అమర్ మహల్ ఎదురు, రామ్ నగర్, ఫోను - 49430
సర్క్యూట్ హౌస్
ప్రీమియర్, విల్ మార్గు, ఫోను - 43436, 43234
కాస్మోపాలిటన్, విల్ మార్గు, ఫోను - 47561,47743
J & KTDC టూరిస్టు రిసెప్షన్ సెంటరు
ఆసియా జమ్ముటావి, నెహ్రూ మార్కెట్, ఫోను - 49430

అచ్చాబాల్ :

గవర్నమెంట్ టూరిస్టు బంగ్లా

గున్‌సార్ :

గవర్నమెంట్ రెస్టు హౌస్
గవర్నమెంటు టూరిస్టు హట్స్

లే :

K-సార్, ఫోన్ - 148
లింగ్సె-జంగ్, ఫోను – 20
కంగ్లా–చ్చన్, ఫోను - 144
అమ్బాసిడర్
ఒబరాయ్–షమ్బాల, ఫోను - 67, 131
లడక్ సరాయ్, ఫోను - 18
కన్గ్రి, ఫోను - 51

పహల్గాం :

హీవన్, హిల్ వ్యూ, ఫోను - 17
మౌంట్ వ్యూ, ఫోను 21
పహల్గాం, ఫోను - 26, 52, 78
రాజ్ ప్యాలెస్, ఫోను - 38
వుడ్‌స్టాక్, ఫోను - 27
న్యూ పైన్ వ్యూ, బస్టాండ్ దగ్గర, ఫోను - 42
పైన్-ఎన్-పీక్
హిల్‌పార్కు, ఫోను - 79
నటరాజ్, ఫోను - 25
గవర్నమెంట్ టూరిస్టు హట్స్

మన్సర్ సరోవరం :

డాక్ బంగ్లా

శ్రీనగర్ నుంచి మిగతా యాత్రా ప్రదేశాలకి దూరం కి.మీ.లలో పహల్గాం, అనంతనాగ్, మీదుగా 98 కి.మీ.

"లేహ్" ద్రాస్, కార్గిల్ సోన్‌మార్గ్ మీదుగా 435 కి మీ.

అమృతసర్, అనంతనాగ్ బనీహాల్, గురుదాస్ బటాలామీదుగా 548 కి.మీ.

ఢిల్లీ , చండీఘర్ మీదుగా 891 కి.మీ.

గుల్మార్గు : కేవలం 38 కి.మీ. దూరంలో

మనాలి : జోగింధర్ నగర్ నుండి కులూ మీదుగా 733 కి.మీ.

ఆగ్రా 1091 కి.మీ. అహ్మదాబాద్ 1777 కి.మీ. బెంగుళూరు 2910 కి.మీ. భోపాల్ 1632 కి.మీ. బొంబాయి 2299 కి.మీ కలకత్తా 2133 కి.మీ. గౌహతి 2925 కి.మీ. గ్వాలియర్ 1210 కి మీ హైదరాబాద్ 2344 మైసూర్ 3048 కి.మీ మద్రాసు 3048 కి మీ. లక్నో 1390 కి.మీ.

విపరీతమైన చలికి, మంచు శిఖరాలకు నిలయమైన ఈ జమ్ము కాశ్మీర్ నుంచి రాజపుత్రుల స్థానమైన రాజస్థాన్‌కి వెళదామా?

రాజస్థాన్

రాజస్థాన్ (ఉత్తరభారత్) విస్తీర్ణం 3,42239 చ. కి.మీ. ఇందు జనాభా 4,18,80,643. రాజధాని జైపూర్.

సరిహద్దులు : ఉత్తరాన పంజాబు, ఈశాన్యాన హర్యానా, ఉత్తరప్రదేశ్‌లు, దక్షిణాన గుజరాత్ పశ్చిమాన పాకిస్థాన్, తూర్పున మధ్యప్రదేశ్ ఉన్నాయి.

విశ్వవిద్యాలయాలు : ఉదయపూరులో రాజస్థాన్ విద్యాపీఠ్, బిర్లా ఇన్‌స్టిట్యూట్ అఫ్ టెక్నాలజీ అండ్ సైన్స్ పిలానిలోనూ, బికనీర్‌లోనూ, కోటా సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయాలు ఉన్నాయి.

ప్రధాన నగరాలు, పట్టణాలు : ఉదయపూరు, మధ్‌పూర్, మౌంట్ అబు, కోట, జోధ్‌పూర్, జాన్‌జోను, భరత్‌పూర్, భిల్వారా, బికనీర్, చుంది, అజ్మీర్ అల్వార్, బన్‌సవారా, బార్మర్, జైపూర్, గంగానగరు, చిత్తోరు ఘడ్, జైసల్మేరు మొదలగునవి.

యాత్రా పర్యాటక ప్రదేశాలు : భరత్‌పూర్, బికనీర్, జైపూరు, జోధ్‌పూర్, చిత్తోర్‌ఘడ్, జైసల్మేరు, పాలి, ఉదయపూరు, మౌంట్ అబు, అజ్మీర్, అల్వారు మొదలగునవి.

వాతావరణం : వేసవికాలం 45డిగ్రీల C నుంచి 17డిగ్రీల C చలికాలం 32డిగ్రీల C నుంచి 7డిగ్రీల C వరకు.

బెస్ట్‌సీజన్ ; అక్టోబరు నుంచి మార్చి వరకూ....

ఎయిర్ పోర్టులు ; జైపూరు, జోధ్‌పూరు, ఉదయపూరు, బికనీరు, జైసల్మేర్ కోటా....

ప్రధానభాషలు : హిందీ, రాజస్థాన్.

టూరిజం ఇన్‌ఫర్మేషన్ కేంద్రాలు :

రాజస్థాన్ టూరిజం ఇన్ఫర్మేషన్ సెంటర్. బస్టాండ్ ఎదురు మౌంట్అబు,

డిపార్ట్‌మెంట్ ఆఫ్ టూరిజం. గవర్నమెంట్ ఆఫ్ రాజస్థాన్ 100 జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ రోడ్. జైపూర్.

రాజస్థాన్ టూరిజం డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్. రైల్వేస్టేషన్ వద్ద జైపూర్. ఫోన్ : 65848.

జైపూర్ : రాజస్థాన్ ముఖ్యపట్టణం. 16-17 శతాబ్దంలో నిర్మించబడిన ఈ నగరంలో వీధులు విశాలంగా ఉంటాయి. అనేక రకాలైన ఆభరణాలకు కొలువయిన ఈ రాజపుత్రుల నగరానికి ఢిల్లీ 308 కి.మీ. దూరం

సవాయి జైసింగ్‌చే నిర్మించబడిన ఈ నగరంలో యాత్రా పర్యటక ప్రదేశాలు :

ముబారక్ మహల్ : పర్షియన్ సంస్కృత భాషల్లోని అనేక వ్రాత ప్రతులు ఇక్కడ వున్నాయి. పాలరాతితో నిర్మించబడిన గడియార స్తంభం, మహారాజు వాడిన నీటి పాత్ర మొదలైనవి వున్నాయి.

చంద్ర మహల్ : ఏడంతస్తుల మహల్ దీనిపై నుంచి సుందరమయిన పింక్ సిటీ జైపూర్‌ని చూడవచ్చు. దగ్గరలోవున్న అమిర్ కూడా కనిపిస్తుంది. చంద్రమహల్‌కి ఉత్తరంగా కృష్ణాలయం వుంది. ఈ భవన సముదాయంలో అప్పటి రాజపుత్రులు వాడిన ఆయుధాలు వున్నాయి.

రామ్‌నివాస్ గార్డెన్ : అనేక రకాల జంతువులతో 70 ఎకరాల్లో వున్న గార్డెన్.

జంతరు మంతరు : నక్షత్ర గణితశాల. ప్రిన్స్ ఆఫ్ వేల్స్‌గా పేరొందిన ఇక్కడ చూడాలన్న ఉత్సాహం ఉండాలేగాని సమయం తెలీదు.

హవామహల్ : సవాయి ప్రతాప్ సింగ్‌చే నిర్మించబడిన రాజభవనం.

సెంట్రల్ మ్యూజియం : వంద సంవత్సరాలు క్రితం వాడిన పాత్రలు, అప్పటి రాజపుత్రులు వాడిన ఆయుధాలు, దుస్తులు, అనేక కళాఖండాలు, దంతంతో చేసిన నగిషీలుతోపాటు అనేక విశేషాలు గల మ్యూజియం.

అమిరు : చక్కటి చూడాల్సిన కోట ఉంది. దక్షిణంగా ఉన్న జయగర్, మరోవైపు ఉన్న కుంతలఘర్. ఈ రెండు వేల సంవత్సరాల క్రితంవి. భవనానికి ఉన్న ద్వారాలు మూడు. మెట్లమీదుగా వెళితే చక్కటి మండపం వస్తుంది. మూడో ద్వారం అతి పెద్దది, ప్రసిద్ధమైనది. ఈ అమిర్ జైపూర్ నుంచి 11 కి.మీ. దూరంలో వుంది.

జయ మందిరం : పాలరాతితో నిర్మించిన మందిరం. చుట్టుప్రక్కల అనేక శిల్పాలు వున్నాయి. రాజపుత్రుల సాహసాన్ని కళ్ళకు కట్టినట్టు చూపించే ఈ శిల్ప సంపదని తప్పనిసరిగా చూడాలి.

జైపూరు దగ్గరలోవున్న పర్యాటక ప్రదేశాలు :

గాల్టా : చక్కటి పిక్నిక్ స్పాట్. కొండమీద సూర్య దేవాలయం ఉంది. జైపూర్‌కి 10 కి.మీ. దూరంలో ఉందీ పర్వత ప్రాంతం.

సంగనేరు : జైపూర్‌కి 16 కి.మీ దూరములో ప్రసిద్ధమైన జైన దేవాలయం ఉంది. రకరకాల వస్త్రాలకు రంగులు అద్దటంలో ప్రసిద్ధి సంగనేర్ కళంకారి పరిశ్రమ.

నహరగల్ కోట : ఇక్కడికి దగ్గరలో గణేశ్ ఆలయం వుంది.

కి.మీ. దూరంలో వున్న ఈ కోట రెండు అంతస్తులుగా కట్టబడింది. ఇందులో చక్కటి చిత్రాలు వున్నాయి.

ఉద్యానవనం : ఆగ్రా రోడ్‌కి 10 కి.మీ. దూరంలో వుంది. ఇక్కడ శ్రీమహావిష్ణువు, ఆంజనేయుడు, శివుడి దేవాలయాలున్నాయి. అతి చేరువలో వున్న జలాల ఊటలో స్నానం చేయండి.

జమ్వారామ్ ఘరు : 30 కి.మీ. దూరంలో వున్న ఇది లేక్‌సైడ్ పిక్నిక్ స్పాట్. అనేక రకాలయిన పక్షులను ఇక్కడ చూడవచ్చు.

జైపూరులో వసతి :

ది రామ్ బాఘ్ ప్యాలెస్, భవాని సింగ్ రోడ్, జైపూరు, ఫోను- 381041, రు. 2,600- నుంచి 10,000/- వరకు.

హోటల్ జై మహల్ ప్యాలస్, జాకోబ్ రోడ్, సివిల్ లైన్సు, జైపూరు, ఫోను - 370616, 382334, రు. 1650/- నుంచి 7000/-

హోటల్ రాజ్‌మహల్ ప్యాలెస్, సర్దార్ పటేల్ మార్గు, జైపూరు-30200, ఫోను - 380757, 381625 రు. 1100/- నుంచి 3,180/- వరకు.

రాజపుటానా ప్యాలెస్ షెరటాన్ వెల్కమ్ గ్రూప్, ప్యాలెస్ రోడ్, జైపూరు-3020006 ఫోను- 3684431, 368254 రు. 2,100/- నుంచి 10,000 వరకు.

హోటల్ జైపూరు అశోక్, జైసింగ్ సర్కిల్, బానిపార్కు
జైపూరు-302006. ఫోను- 75171, 75421, రు. 1195/- నుంచి 1600 వరకు.

మేరు ప్యాలెస్, రామ్‌సింగ్ రోడ్డు, జైపూరు, ఫోను- 361212 రు. 399/- నుంచి 795/- వరకు.

క్లార్క్స్ ఆమిల్, జవహర్లాల్‌నెహ్రూ మార్గ్, జైపూరు,
ఫోను- 550616.
హోటల్ మన్‌సింగ్ ప్యాలెస్, సన్సారు చంద్రరోడ్డు, జైపూరు-302001
ఫోను- 78771, రు. 1190/- నుంచి 2200/-
హోటల్ నమోద్ హవేలి, గంగపోల్, జైపూరు-302002
ఫోను- 42407, 540370 రు. 1150/- నుంచి 1800/- వరకు
హోటలు జైపూరు ప్యాలెస్, టాంక్ రోడ్డు, జైపూరు-302015
ఫోను- 0141-512961, రు. 1175/- నుంచి 2,350/-
హోటలు సజ్జన్ ప్యాలెస్, 13 కాంతినగర్, పోలివిక్టరి, జైపూరు.
ఫోను- 368858 రు. 150/— నుంచి రు. 400/-

జైపూరు నుంచి ప్రయాణ సాధనాలు :

బస్ : జైపూరు నుంచి సిటీకి బస్ సౌకర్యం బాగా ఉంది. ఢిల్లీ నుంచి డీలక్స్ మరియు ఆర్డినరి బస్సులు ప్రతి అరగంటకి బయలుదేరి ఆరు గంటలలోపే జైపూరు చేరుకుంటాయి. రాజస్థాన్ రోడ్‌వేస్‌వారి డీలక్స్ బస్ సర్వీస్‌లు ముఖ్యమైన టూరిస్టు సెంటర్సు కోట, అజ్‌మీరు, బికనీరు, జోద్‌పూరు, ఉదయపూరు, జైసల్మేరుకు వెళ్ళే సౌకర్యం వుంది. సింధిక్యాంప్ దగ్గరున్న సెంట్రల్ బస్టాండు రైల్వేస్టేషన్‌కి అతి దగ్గరగా వుంది. జైపూరు నుంచి ఢిల్లీకి రానూపోనూ బస్‌లు నారాయణ్‌సింగ్ సర్కిల్ దగ్గర ఆగుతాయి. రాజస్థాన్ రోడ్‌వేస్ ఎంక్వయిరీకి ఫోను–75834 (డీలక్స్ సర్వీసెస్) ఫోను-75834 (సింధి క్యాంప్‌కోచ్‌కి మరియు) ఫోను-665791 (ఎక్స్‌ప్రెస్ మరియు లోకల్ సర్వీసులకి) రిజర్వేషన్ 24 గంటలు వుంటుంది.

రైలు : దేశం నలుమూలల నుంచి జైపూరుకి రైల్వే సౌకర్యం వుంది. ఇది వెస్టర్న్ రైల్వేస్ మీటరు గేజ్ నెట్‌వర్కు. మరియు ఇది రాజస్థాన్‌కి వెళ్ళవలసిన ముఖ్యమయిన టూరిస్టు ప్రదేశాలకి వెళ్ళటానికి సౌకర్యం కలిగిన ముఖ్యమయిన రైల్వే జంక్షన్. పింక్‌సిటి ఎక్స్‌ప్రెస్, ఓల్డ్ ఢిల్లీ స్టేషను నుంచి 5.55 A.M. కి జైపూరు వెళ్ళుటకు బయలుదేరి, జైపూర్లో మళ్ళీ 5 P. M. కి తిరిగి బయలుదేరుతుంది. అదేరోజు జైపూరు నుంచి రెండు ఓవర్‌నైట్ ట్రైన్సు ఢిల్లీకి వున్నాయి.

రైల్వే రిజర్వేషన్స్ ; 72122, 70707, 68372
ఎంక్వయిరీ : 131, 133.

ఎయిర్‌లైన్స్: సిటీ నుండి జైపూరు ఎయిర్‌పోర్టు 13 కి.మీ. దూరములో వుంది. చిన్న ఎయిర్‌పోర్టు అయినా వివిధ సౌకర్యాలు కలిగిన చిన్నభవనం. బయట సిటీకి టాక్సీలు దొరుకుతాయి.

ఎయిర్ లైన్ రిజర్వేషన్ :

ఇండియన్ ఎయిర్‌లైన్స్, ముద్రభవన్, MI రోడ్డు
ఫోను- 74500, 70624, 1000–1700 hrs
ఎయిర్‌పోర్టు, ఫోను 822222, 822519, 822718
వాయుదూత్ : హాండ్లింగ్ మరియు బుకింగ్ ఏజెంట్స్
మయూర్ ట్రావెల్, 10 పార్కు స్ట్రీట్, ఆఫ్ MI రోడ్డు
ఫోను : 61260, 62728, 64058, 0930–1730 hrs.

ఎయిర్‌పోర్ట్ ఫోన్—822603.

ఎంక్వయిరీస్ ; ఇండియన్ ఎయిర్‌లైన్స్ : ఫోను—511758, 511782.

జైపూరునుంచి వివిధ ప్రాంతాలకి దూరం కిలోమీటర్లలో :

జైపూర్ నుంచి నేషనల్‌హైవే నెం. 8 ద్వారా దేశం నలుమూలలకి వెళ్ళుటకు మంచి రోడ్డు వుంది. టూరిస్టుల ఇంటరెస్ట్ మేరకు కొన్ని ముఖ్యమయిన ప్రదేశాలకి దూరం : ఆగ్రా 231 కి.మీ, అజ్మీర్ 130 కి.మీ, ఆల్వార్ 143.2 కి.మీ. భరత్‌పూరు 176 కి.మీ., బికనీర్ 327 కి.మీ., జైసల్మేర్, 655 కి.మీ. జుంజను 182 కి.మీ., జోధ్‌పూరు 335.6 కి.మీ., మాండవ 190 కి.మీ, నథ్‌ద్వారా 356.8 కి.మీ. సరిస్కా 115 కి.మీ., ఉదయపూర్ 374 కి.మీ. మరియు ఢిల్లీ 261 కి.మీ.

రాజస్థాన్ టూరిజం వారు సిటి సైట్‌సీయింగ్ ట్రిప్పు నిర్వహిస్తారు.

టూరిస్టు ఆఫీస్, జైపూరు రైల్వేస్టేషను ఫోను - 69714.

సిటి సైట్ సీయింగ్ ప్రాంతాలు : సెంట్రల్ మ్యూజియం, సిటిప్యాలెస్ అంబర్ ఫోర్ట్ మరియు ప్యాలెస్, గాయిటోర్, నవాబ్-కి-హవేలి, జంతర్ మంతర్ దల్ మహల్, హవామహల్, నహర్ ఘర్ఫోర్ట్, ఇండోలజి మ్యూజియం, డాల్స మ్యూజియం, గల్టా, సిసోడియా రాణి గార్డెన్.

ఇండియా టూరిజం డవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్.

ఖాసకోటి హోటల్ ఫోను-368461 వారు నిర్వహించే సైట్‌సీయింగ్‌టూర్సు సిటి సైట్ సీయింగ్, నవాబ్-కి-హవేలి, అమ్బరు ఫోర్టు & ప్యాలెస్, హవామహల్ సిటిపాలెస్, జంతర్‌మంతర్ జైమహల్, గాయిటోరు, సెంట్రల్ మ్యూజియం.

ఇంటర్నేషనల్ ఎయిరులైన్సు రిప్రెజెంటేషన్ :

ఎయిర్ ఇండియా, జనతా ట్రావెల్స-M.I. రోడ్డు, ఫోను - 65589

బ్రిటిష్ ఎయిర్‌వేస్, విషూహన్ ట్రావెల్ సర్వీస్, పార్కు స్ట్రీట్.

అలితలియా, బమిని మార్గ ట్రావెల్స M. I. రోడ్.

కాథేపసిఫిక్, ఒయాసా ట్రావెల్స, మోతీలాల్ అతల్ మార్గ ఫోను-75625

గల్ఫ్ఎయిర్, సింగపూర్ ఎయిర్‌లైన్,TWA, సుభాష్‌మార్గ ఫోను-77202. పాకిస్తాన్ ఇంటర్నేషనల్ ఎయిర్‌లైన్సు, రాజన్స ట్రావెల్స కార్పొరేషన్, సంజయ్ మార్గ పానమ్, అంబర్ టూర్ (P) లి. స్టేషన్ రోడ్.

ట్రావెల్ ఏజెంట్స్ :

J. K. ట్రావెల్స్ పాలో విక్టరి సినిమా ఎదురు, స్టేషన్ రోడ్‌ జైపూరు ఫోను - 766108.

జెట్ ఎయిరు ట్రాన్స్‌పోర్టేషన్ ప్రై లి. M. I. రోడ్, జైపూరు.
ఫోను - 77202.
టూరిస్ట్ గైడ్ సర్వీస్, M.I.D. రోడ్, జైపూరు ఫోను - 61269, 64058
సిరియార్, హవా సరక్, జైపూరు.
రాజస్థాన్ ట్రావెల్స్, మోతీలాలు ప్యాలెస్ హోటల్, జైపూరు.
ఫోను - 381041.
దయానా ట్రావెల్స్, మోతీలాలు అతల్ రోడ్, జైపూరు, ఫోను-75625
సీతా వరల్డ్ ట్రావెల్స్ (I) ప్రై. లి. D విల్ల స్టేషన్‌రోడ్, నియర్
పాలో విక్టరి ఫోను - 68886, 66809.
ట్రావెల్ హౌస్, వెల్కమ్ గ్రూప్, రాజ్‌పుతానా ప్యాలెస్ షెరటాన్ :
ఫోను - 368431, 363211.

హాస్పిటల్స్ :

సోని హాస్పటల్
జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ మార్గు, ఫోను - 562028
S M.S. హాస్పిటల్, ఫోను - 560291
ఎంక్వయిరి, ఫోను - 564222, 560291.
అంబులెన్సు, ఫోను - 102.
సన్‌తోకబఉరలాబ్జి హాస్పటలు, ఫోను - 567251.

ఉదయపూర్ : మహారాజా ఉదయసింగ్‌చే నిర్మించబడిన ప్రదేశం సుందరమైన పట్టణాలలో ఒకటి. ఢిల్లీనుండి 786 కి.మీ దూరం 1500 అడుగులపొడవు 800 అడుగుల వెడల్పుగల రాజభవనం ఉంది. ఉద్యానవనాలు, దేవాలయాలు, కోటలు అనేకం. చక్కటి ప్రశాంతత కలిగిన పిఛోలా సరస్సువుంది. చితోరు ఘర్ 115 కి మీ. దూరంలో ఉదయపూరులో లేక్ ప్యాలెస్ ప్రత్యేక ఆకర్షణ.

బడేమహలు : అనేక పురాతన వస్తువులున్నాయి. దీన్నే గార్డెన్ ప్యాలెసు అని కూడా పిలుస్తారు.

జగదీశ్ ఆలయం : 32 మెట్లు ఎక్కితే నీలమేఘశ్యాముని చూడవచ్చు. ఇత్తడితో చేసిన గరుడ వాహనంకూడా వుంది. ఇక్కడ అనేక శిల్పాలు, చిత్రాలున్నాయి.

రాణక్‌పూర్ : ఉదయపూరునుంచి 98 కి.మీ. దూరంలోగల ఇక్కడే ఆదినాధ్ దేవాలయం వుంది. 1439లో నిర్మించిన ఈ ఆలయంలో తొమ్మిది వరండా లున్నాయి. ఇవన్నీ 1444 స్తంభాలపై ఆధారపడివుండడం మాత్రమేకాదు విశేషం. ఏ రెండు స్తంభాలు ఒకేలా వుండకపోవటం విశేషం.

ఫతే సాగరు సరోవరం : సరస్సు మధ్యలో దీవిలోఉంది చక్కటిపార్కు.

రాణా ప్రతాప్ స్మారకం : తూర్పుతీరంలో ఉన్న కన్యావనం చూర దగ్గవి. ఉదయపూర్ పరిసరాల్లో

అహర్ : ఉదయపూర్‌కి 3 కి.మీ. దూరంలోవున్న అహర్ వంశీయుల స్మారకాలున్న ప్రదేశం. ఇది అతిపురాతనమయిన నగరం.

ఏక్ లింగ్‌జీ ఆలయం : ఉదయపూర్‌నుంచి 22 కి.మీ. దూరంలో నాలుగు ముఖాలున్న శివుడిని చూడవచ్చు. నందీశ్వరుడి పరిసరాల్లో అనేక దేవతా విగ్రహాలున్నాయి.

నాథ్ ద్వారా : ఉదయపూరుకి 48 కి.మీ. దూరం. 600 సంవత్సరాల క్రితం నాటి శ్రీకృష్ణుని విగ్రహం ఉంది.

హాల్దిఘటి : చరిత్ర ప్రాముఖ్యంగల ఇది నాథ్‌ద్వారా నుండి 22 కి.మీ. దూరం.

కుంభాలుగర్ : నీలకంఠ, కుంభస్వామి ఆలయాలున్నాయి. 1080 మీ. ఎత్తున ఉన్న ఇక్కడ్నించి ఆరావళి పర్వత శ్రేణులబారులు కనబడతాయి.

జయ సమండ్ : అతి పెద్ద మంచినీటి సరస్సు.

జగత్ ఆలయం : వేయి సంవత్సరాలనాటి పార్వతీదేవి ఆలయం ఉంది.

ఉదయపూరులో వసతి :

లక్ష్మి విలాస్ ప్యాలెస్ (ITDC), ఫోను: 24411
RTDC KAJRI టూరిస్ట్ బంగ్లా, శాస్త్రసర్కిల్, ఫోను : 23509, 25122
తాజ్‌లేక్ ప్యాలెస్, P.B. No. 5, పిచోలా లేక్ – ఫోను : 23241
దామినీస్ OPP : టెలిగ్రాఫ్ ఆఫీసు, ఫోను : 25675
చంద్రలోక్, 123, సహేలి మార్గు. ఫోను : 29011, 29012
హిల్‌టాప్, 3, అమృవపుర్, ఫతేసాగర్, ఫోన్ : 28708
RTDC ఆనంద భవన్ సర్క్యూట్ హౌస్, ఫతేసాగర్‌రోడ్,
ఫోను : 23256
శివవిలాస్ ప్యాలెసు ఫోను : 23239
ఫౌంటెన్ 2, కుంభమార్గ, సుఖాడియా సర్కిల్, ఫోను : 26646
సర్క్యూట్ హౌస్.

చిత్తోర్‌ఘడ్ : ఉదయపూర్‌కి 112కి.మీ. దూరంలోవున్న బ్రహ్మాండమైన కోట....700 ఎకరాల వైశాల్యం గల ఈ కోటను కుంతీ పుత్రుడు భీముడు ప్రారంభించారని అంటారు. ఈ కోటకి నప్తద్వారాలున్నాయి. సాత్‌బీస్ దవేరా, కుంభశ్యాముని ఆలయం, మీరాబాయి ఆలయం, జటశంకర దేవుని ఆలయం, విజయ స్తంభం కళామందిరం కీర్తి స్తంభం... మొదలగునవి దర్శనీయమైనవి. అతిలోక సుందరి చిత్తోర్‌రాణి పద్మిని నివసించిన అంతఃపుర భవనంతోపాటు సూర్యదేవాలయంగానూ తర్వాత కాళీమాత ఆలయంగానూ మార్చబడిన ఆలయాన్ని చూడండి.

కాంక్రోలి : శ్రీ మహావిష్ణువు అవతారానికి సంబంధించిన ఆలయం వుంది ఉదయ్‌పూర్ నుండి 65 కి.మీ దూరం.

నగరి : ప్రాచీన మౌర్య, గుప్త బౌద్ధకాలంనాటి అనేక శిధిలావశేషాలు ఈ నగరిలో బైటపడ్డాయి. ఈ నగరి చిత్తోర్‌ఘర్‌కి 14కి.మీ. దూరం.

అబూపర్వతం : జైనుల పవిత్ర తీర్థస్థలం. 13కి.మీ. పొడవున సుందర లోయ వుంది. 1000 సంవత్సరాల పూర్వచరిత్ర కలిగిన ఈ జైన ఆలయం లోపల రాతి శిల్పాలు వున్నాయి.

తేజ్‌పాల్ ఆలయం : 23 జైన తీర్థంకరులకు అంకితం చేసిన ఈ ఆలయం డోము మధ్య భాగంలో స్పటిక సమచ్ఛయం వేలాడదీసినట్టు వుంటుంది.

విమల్‌వాసి ; 11 వలయాలతో జంతువుల బొమ్మలు ఏనుగుల ఊరేగింపు మొదలగు శిల్పాలతో కన్నుల పండగగా వుంటుంది.

దిల్వారా : అబూ శిఖరం మీద వున్న దిల్వారా వద్ద 5 జైన ఆలయాలున్నాయి.

అచలేశ్వరీ మహాదేవ్ : లోతు తెలియని బ్రహ్మకుండు వుంది. పార్వతి పరమేశ్వరుల విగ్రహాలు ఆలయం ముందే వుంటాయి.

గోముఖం : గోముఖం నుండి స్వచ్ఛమైన జలాలు కిందవున్న సరస్సులోకి వస్తాయి. ఇక్కడ వాల్మీకి ఆశ్రమం ఉంది.

అచర్‌గర్ : 15వ శతాబ్దానికి చెందిన కోట. క్వింటాళ్ళ తూగే మిశ్రమ లోహ విగ్రహాలున్నాయి.

అంబికాజీ : అబూ నుంచి 20కి.మీ. దూరం. గుజరాతీయుల ఆరాధ్య దేవత అంబికాజీ ఆలయం ఉంది. ఈ ప్రాంతంలోనే సరస్వతీ నది జన్మస్థలం.

ఆల్వార్ : జైపూర్ నుండి 143 కి.మీ. దూరం. ఇక్కడ మ్యూజియంలో అక్బరు, జహంగీర్, ఔరంగజేబు మొదలగువారు ఉపయోగించిన వస్తువులున్నాయి.

సిలిరేష్ : ఈ పిక్నిక్ స్పాట్ అల్వారుకు 13కి.మీ. దూరంలో వుంది

సరిస్కా : వన్య మృగ సంరక్షణ కేంద్రం. అనేక క్రూర జంతువులను చూడచ్చు. అల్వార్‌కు 37 కి.మీ. దూరంలో వుంది.

రాణక్‌పూర్ : ఉదయపూరునుంచి 98 కి.మీ. దూరంలోగల ఇక్కడే ఆదినాథ్ దేవాలయం వుంది. 1439లో నిర్మించిన ఈ ఆలయంలో తొమ్మిది వరండా లున్నాయి. ఇవన్నీ 1444 స్తంభాలపై ఆధారపడివుండడం మాత్రమేకాదు విశేషం. ఏ రెండు స్తంభాలు ఒకేలా వుండకపోవటం విశేషం.

ఫతే సాగరు సరోవరం : సరస్సు మధ్యలో దీవిలోఉంది చక్కటిపార్కు.

రాణా ప్రతాప్ స్మారకం : తూర్పుతీరంలో ఉన్న కన్యావనం చూడ దగ్గవి. ఉదయపూర్ పరిసరాల్లో

అహర్ : ఉదయపూర్‌కి 3 కి.మీ. దూరంలోవున్న అహర్ వంశీయుల స్మారకాలున్న ప్రదేశం. ఇది అతిపురాతనమయిన నగరం.

ఏక్ లింగ్‌జీ ఆలయం : ఉదయపూర్‌నుంచి 22 కి.మీ. దూరంలో నాలుగు ముఖాలున్న శివుడిని చూడవచ్చు. నందీశ్వరుడి పరిసరాల్లో అనేక దేవతా విగ్రహాలున్నాయి.

నాథ్ ద్వారా : ఉదయపూరుకి 48 కి.మీ. దూరం. 600 సంవత్సరాల క్రితం నాటి శ్రీకృష్ణుని విగ్రహం ఉంది.

హాల్దిఘటి : చరిత్ర ప్రాముఖ్యంగల ఇది నాథ్‌ద్వారా నుండి 22 కి.మీ. దూరం.

కుంభాలుగర్ : నీలకంఠ, కుంభస్వామి ఆలయాలున్నాయి. 1080 మీ. ఎత్తున ఉన్న ఇక్కడ్నించి ఆరావళి పర్వత శ్రేణులబారులు కనబడతాయి.

జయ సమండ్ : అతి పెద్ద మంచినీటి సరస్సు.

జగత్ ఆలయం : వేయి సంవత్సరాలనాటి పార్వతీదేవి ఆలయం ఉంది.

ఉదయపూరులో వసతి :

లక్ష్మీ విలాస్ ప్యాలెస్ (ITDC), ఫోను: 24411
RTDC KAJRI టూరిస్టు బంగ్లా, శాస్త్రసర్కిల్, ఫోను : 23509, 25122
తాజ్‌లేక్ ప్యాలెస్, P.B. No. 5, పిచోలా లేక్ - ఫోను : 23241
దామినీస్ OPP : టెలిగ్రాఫ్ ఆఫీసు, ఫోను : 25675
చంద్రలోక్, 123, సహేలి మార్గు. ఫోను : 29011, 29012
హిల్‌టాప్, 3, అమ్బవఘర్, ఫతేసాగర్, ఫోన్ : 28708
RTDC ఆనంద భవన్ సర్క్యూట్ హౌస్, ఫతేసాగర్‌రోడ్,
ఫోను : 23256
శివనివాస్ ప్యాలెసు ఫోను : 23239
ఫౌంటెన్ 2, కుంభమార్గ్, సుఖాడియా సర్కిల్, ఫోను : 26646
సర్క్యూట్ హౌస్.

అజ్మీర్

పుష్కర్ : అజ్మీర్‌కి 11 కి. మీ దూరంలో వున్న లోయ పుణ్యజలాశయం కూడా. బ్రహ్మదేవునికి గాయత్రి అమ్మవారికి ఆలయాలున్నాయి పుష్కర్ చుట్టూ అనేక స్నాన ఘట్టాలున్నాయి. బద్రీనాధ్ పూరీ రామేశ్వరం ద్వారక యాత్రలు చేసే వాళ్ళు ఇక్కడ స్నానంచేసి పునీతులయితేనే ఆ యాత్రలకు సాఫల్యం లభిస్తుందని కొంతమంది నమ్మకం.

ఫోయ్ సాగర్: సైడ్ పిక్నిక్‌స్పాట్ అజ్మీర్‌కి 8 కి మీ దూరంలోవున్న ఇక్కడ చేపలు పట్టచ్చు సరదాగా....

అజ్మీర్‌లో వసతి :

సర్క్యూట్ హౌస్, ఫోను : 20795

కింగ్ ఎడ్వర్డు మెమోరియల్ రెస్టుహౌస్

రైల్వే రిటైరింగ్ రూములు

RTDC ఖాదిమ్ టూరిస్టుబంగ్లా, సావిత్రి గర్ల్స్ కాలేజి రోడ్, ఫోయ్ సాగర్ ఫోన్ : 20490

అజయమేరు-అన్నాసాగర్ సర్క్యూలర్ రోడ్, ఫోను : 20080

రాజు, ప్రీతివిరాజ్ మార్గ్, ఫోను : 23646

వెల్కమ్ గ్రూప్ మాన్‌సింగ్ ప్యాలెస్, వైశాలి నగర్ ఫోను : 24702

అజ్మీర్ నుంచి యాత్రా కేంద్రాలకు దూరం కి మీలలో

ఆగ్రా 370 కి.మీ. ఢిల్లీ 444 కి.మీ జైపూరు 138 కి మీ అబూ 371 కి.మీ ఉదయపూరు 269 కి మీ భరత్‌పూర్ 312 కి.మీ

జోధ్‌పూర్

ఉమ్మయిధ్ భవనం : 1948లో ప్రారంభించబడిన ఈ భవనంలో జోధ్‌పూరుకు చెందిన రాజ వంశీయుల చిత్రాలున్నాయి. రోజాల తోట కూడా వుంది.

మండోర్‌వనం : జోధ్‌పూర్‌కు 8 కి. మీ దూరం 4 వశతాబ్దానికి చెందిన అవశేషాలు వున్నాయి. ఇక్కడున్న ఉద్యానవనంలో రాజ వంశీకుల స్మారకములు న్నాయి. చక్కటి ఆహ్లాద వాతావరణం వుంటుదిక్కడ.

రాల్ పూర్ : ఎడారిలో కట్టబడిన ఆదినాధుని ఆలయంవుంది ఈ ఆలయం జోధ్‌పూరుకు ఆగ్నేయంగా వుంది.

ఓసియా : 16 జైనాలయాలువున్న ప్రాంతం ఇవన్నీ కీ.పూ. 5వ శతాబ్దానికి చెందినవని ఇక్కడి వారు చెబుతారు. జోధ్‌పూరులో వసతి సర్క్యూట్‌హౌస్ ఫోను:20199: కాన్సిభవన్: డిఫెన్స్ లాబ్‌రోడ్, ఫోను 20157, 22210;RTDC ఘూమర్ టూరిస్టు బంగ్లా, హైకోర్టురోడ్, ఫోను : 21900: అజిత్ భవన్ వియర్ సర్క్యూట్ హౌస్, ఫోను : 20409, 26409.

ఖేడ్ : రణచోరాలయం వుంది. పాపపుణ్యముల కిటికీవున్న ఇక్కడ చిత్రమైన రాయివుంది. అద్దంలా పాలిష్ చేసిన ఈ రాయి రహస్యం ఇంత వరకూ అంతుపట్టని రహస్యం.

జైసల్మీర్ : పాకిస్తాన్ సరిహద్దు పట్నం రైలుమీద బార్మర్ నుండి వెళ్ళచ్చు. జోధ్‌పూర్ నుండి 187 కి.మీ. ఇక్కడున్న కోటలో శ్రీకృష్ణభగవానుడు త్రవ్విన బావి వుంది. దీనితోపాటు శివునికి, గణేశునికి ఆలయాలున్నాయి. ఇంకా అనేక తీర్థంకరుల ఆలయాలు కళాత్మకంగా వున్నాయి. జైసల్మీర్‌లో వున్న గ్రంథాలయంలో పురాతన తాళపత్ర గ్రంథాలు నాగర లిపిలో రాసినవి వున్నాయి. తొంభై తొమ్మిది బురుజులు గల ఇసుకరాతితో నిర్మించిన జైసల్మీర్ కోట ప్రత్యేక ఆకర్షణ.

ఈ జైసల్ మీర్ నుండి వివిధ ప్రాంతాల దూరం కి.మీ. లలో ఢిల్లీ 897 కి.మీ. జైపూర్ 638 కి.మీ, ఉదయపూరు 663 కి.మీ, అజ్మీర్ 500 కి.మీ.

జైసల్మీర్‌లో వసతి :

జవహర్ నివాస్ ప్యాలెస్, ఫోన్ : 9

నారైన్ నివాస్ ప్యాలెస్, నయర్ మలార్ ప్రోల్, ఫోన్ : 108

RTDC 'మూమల్' టూరిస్టు బంగ్లా, ఫోన్ : 92, 192

డాక్ బంగ్లా

హోటల్ జైసల్ కాస్టి

నీరజ్, శివ రోడ్, ఫోన్ : 142

బికనీరు : జోధ్‌సింగ్ కుమారుడు నిర్మించిన నగరం. ఈ ఎడారి పట్టణం జైపూర్ నుండి 450 కి.మీ. దూరం సరస్వతి నది తీరంలో వున్న ఈ నగరంలో కోట వుంది. ఈ కోటలో అప్పటి రాజులు పెండ్లిళ్లు చేసుకున్న మండపం. అద్దాలతో శోభిల్లే ఫూల్‌మహల్, చంద్ర మహల్ వున్నాయి.

శ్రీకరణిదేవి : శ్రీ కరణీదేవి ఆలయం వుంది. బంగారు సింహాసనం మీద శ్రీ కరణిదేవి ప్రసన్న వదనంతో దర్శన మిస్తుంది. మండపం విశాలంగా వుంటుంది. అనేక వేల ఎలుకలు కనిపిస్తాయి. వాటికి భక్తులు ఆహారం వేస్తారు.

ఇక ఈ రాష్ట్రానికి దక్షిణాన వున్న గుజరాత్‌కు వెళదాం. మహా పురుషులు అవతరించిన ఆ పుణ్యభూమిలో అనేక జైనాలయాలు వున్నాయి. ఈ ప్రాంతంలోనే గాంధీ మహాత్ముడు ఉద్భవించింది. సబర్మతి ఆశ్రమం, కృష్ణభగవానుడి ద్వారకను చూడాలంటే వెళ్ళవల్సిందే.

గుజరాత్

గుజరాత్ (పశ్చిమ భారత్) వి స్తీర్ణం 1,96,204 చ. కి. మీ. ఇందు జనాభా 1991 లెక్కల ప్రకారం 4,11,74,060. ఈ రాష్ట్రపు రాజధాని గాంధీనగర్.

సరిహద్దులు : తూర్పున మధ్యప్రదేశ్, ఉత్తరాన పాకిస్తాన్, ఆగ్నేయ దిశలో మహారాష్ట్ర వున్నాయి.

విశ్వవిద్యాలయాలు : సూరత్‌లో దక్షిణ గుజరాత్ విశ్వవిద్యాలయం బరోడాలో ఎం. ఎస్. విశ్వవిద్యాలయం, భావనగర్ విశ్వవిద్యాలయం భావనగరు లోనూ, గుజరాత్ విశ్వవిద్యాలయం, అహ్మదాబాద్‌లోనూ, పటేల్ విశ్వవిద్యాలయం, వల్లభ విద్యానగర్‌లోనూ సౌరాష్ట్ర విశ్వవిద్యాలయం రాజ్‌కోట్‌లోనూ గుజరాత్ వ్యవసాయ విశ్వవిద్యాలయం దంతివాడలోనూ వున్నాయి.

ప్రధాన నగరాలు, పట్టణాలు : అహ్మదాబాద్, బారుచ్, భూజ్, గోద్రా హిమీత్ నగర్ - పాలన్ పూర్, సూరత్, వాల్సర, వదోదర, రాజ్‌కోట్, జునాఘడ్, జామ్‌నగర్, గాంధీనగర్, భావనగర్, అమ్రేలి మొదలగునవి.

యాత్రా పర్యాటక ప్రదేశాలు : ద్వారక, సోమనాథ్, ఉద్వాడ, అహ్మదాబాద్ సబర్మతి ఆశ్రమం సపూతరా పర్వతాలు మొదలగునవి.

వాతావరణం : వేసవికాలం : 41°C నుంచి 27°C వరకూ **చలికాలం** 29°C నుంచి 14°C వరకూ

ప్రధాన భాషలు : గుజరాత్, మరాఠి, హిందీ.

ఎయిర్‌పోర్ట్సు : అహ్మదాబాద్, భావనగర్, వదోదర, భూజ్, జామ్ నగరు, రాజ్‌కోట్, పోరు బందర్, సూరత్.

బెస్టు సీజన్ : అక్టోబరు నుంచి మార్చి వరకూ.

టూరిస్టు ఇన్‌ఫర్మేషన్ కేంద్రాలు

టూరిస్టు ఆఫీసు, అహ్మదాబాద్ మునిసిపల్ కార్పొరేషన్ అహ్మదాబాద్, రాజస్థాన్ టూరిస్టు ఆఫీసు.

టూరిజం కార్పొరేషన్ ఆఫ్ గుజరాత్ లిమిటెడ్ H.K. హౌస్, ఆశ్రమ్ రోడ్, అహ్మదాబాద్, ఫోను : 449171, 449683

యు పి. టూరిజం స్మృతికుంజ్ సొసైటీ, అహ్మదాబాద్, ఫోను : 464318

రాజస్థాన్ టూరిస్టు ఆఫీసు, 4 కర్ణావటి సొసైటీ, ఆశ్రమ్ రోడ్, అహ్మదాబాద్ ఫోను : 405289

టూరిజం కార్పొరేషన్ ఆఫ్ గుజరాత్ లి. విగమ్ భవన్, సెక్టర్ 16, గాంధీనగర్, ఫోను - 22523, 22645.

అహ్మదాబాద్ : రాష్ట్రంలో ఓ ప్రధాన నగరం. 1411లో అహమ్మద్‌షా స్థాపించిన ఈ నగరంలోనే ఇంగ్లీషువారు మొదటిసారిగా వ్యాపారాంగీకారం కుదుర్చుకున్నది. అందమైన నగరాల్లో ఒకటైన ఇక్కడ సబర్మతీ తీరాన వున్న మహాత్మాగాంధీ సబర్మతీ ఆశ్రమం ముఖ్యమైన దర్శనీయ స్థలం.

భద్రకాళి : భద్రకోటలో భద్రకాళి ఆలయంతోపాటు గడియార స్థంభం వుంది.

కంకరియా సరస్సు : జహంగీరు, నూర్జహాన్‌లు ఎన్నో మధురమైన సమయాలు గడిపింది ఇక్కడే. చక్కటి పిక్నిక్ స్పాట్.

హాథీసింగ్ దేవాలయము : పాలరాతి దేవాలయం. సేట్ హాథీసింగ్ నిర్మించిన ఈ (1848) దేవాలయంలో 12 మంది తీర్థంకరుల పాలరాతి విగ్రహాలు న్నాయి. ఈ ప్రశాంత ప్రదేశం మనసుకు ఊరటని కలిగించి, ప్రయాణ బడలికను పోగొడుతుంది.

కదిలే స్థంభాలు : రెండు గోపురాల్లో ఒకదాన్ని కదిలిస్తే రెండోది అదే కదులుతుంది. 1450 లో నిర్మించిన ఈ గోపురాల్లో ఒకదానిలో అరిస్తేచాలు రెండో దానిలో వినపడే విచిత్ర కట్టడం.

సబర్మతి ఆశ్రమం : సబర్మతీనది తీరంలో వుంది. 1918 నుండి 1930 గాంధీజీ, కస్తూరిబాయిలు వుపయోగించిన అనేక వస్తువులు వున్నాయి, ఇక్కడికి దగ్గరిలోనే విక్టోరియా గార్డెన్సు....

గాంధీనగర్ : అహ్మదాబాదుకు 25 కి.మీ. దూరం. ఇదే రాష్ట్ర రాజధాని. సుందరమైన పార్కులు, వుద్యానవనాలు ఆహ్లాద పరుస్తుంటాయి.

నాల్ సరోవరం : అహ్మదాబాద్ నుండి 64 కి.మీ. దూరంలో వున్న ఇక్కడ చిత్ర విచిత్రమైన పక్షులను వందల కొద్ది చూడవచ్చు.

అదాలజ్ వాల్ : 1466లో రాణి రుడాబాయి నిర్మించిన ఎయిర్‌కండిషన్. ఎండాకాలం నేలమాళిగ పక్కనున్న గదుల్లోకి వెళితే చల్లగా వుంటుంది. అన్ని వందల సంవత్సరాల క్రితమే అప్పటివారు ఏ సి. చేయించుకున్నారంటే ఆశ్చర్యం ఏమీలేదు. మన ఊహలకి, ఆలోచనలకి ఇంకా ఇప్పుడు కూడా అందనివి ఎన్నో వారు చేశారు.

లోథార్ : అహ్మదాబాదుకి 80 కి.మీ. దూరంలో వున్న ఇక్కడ 4000 వ॥ నాటి పురాతన వైభవం కనిపిస్తుంది. ఇక్కడున్న వస్తు ప్రదర్శన శాలలో ముద్రికలు, ఆభరణాలు, మృణ్మయ పాత్రలు వున్నాయి.

అహ్మదాబాదు నుంచి వివిధ ప్రాంతాలకి దూరం కి.మీ.లలో

విశాఖపట్టణం 1858 కి మీ. విజయవాడ 1491 కి.మీ, వారణాసి 1329 కి.మీ తిరుపతి 1772 కి.మీ సూరత్ 273 కి మీ. శ్రీనగర్ 1777 కి.మీ; సిమ్లా 1254 కి.మీ; అమృతసర్ 1332 కి.మీ; బెంగుళూరు 1514 కి.మీ; భోపాల్ 571 కి.మీ; బొంబాయి 551 కి.మీ; కలకత్తా 2006 కి.మీ; ఢిల్లీ 886 కి.మీ; హైదరాబాదు 1220 కి.మీ; కన్యాకుమారి 2136 కి.మీ: లక్నో 1133 కి.మీ; మద్రాసు 1848 కి.మీ; మైసూర్ 1649 కి.మీ.

అహ్మదాబాదులో వసతి :

రైల్వేస్టేషన్‌కి ఎదురుగా ధర్మశాలలున్నాయి

గాంధీ ఆశ్రమం, యూత్‌హాస్టల్ ఇంకా కొద్దిగా దగ్గరిలో....

అమ్బాసిడర్, ఖాన్‌పూర్ రోడ్, ఫోను - 453244

కాపిటల్, గుజ్‌వెనుకా, సమాచార్ బిల్డింగ్, ఖాన్‌పూర్, ఫోను - 24633

గవర్నమెంటు సర్క్యూట్ హౌస్, షాహిబగ్, రాజభవన్ ఎదురు, ఫోను-65033, 65720

కర్నవటి, శ్రీసినిమా ప్రిమిసెస్, ఆశ్రమ్‌రోడ్, ఫోను - 402161

మేఘదూత్, గుప్తఛాంబర్స్. డ్యూక్లాత్ మార్కెటు దగ్గర, ఫోను-364614

రిట్జ్, లాల్‌దర్వాజ, ఫోను - 353637

రూపల్లే, లాల్‌దర్వాజ, ఫోను - 350814, 650112

సిద్దార్థ ప్యాలెస్, దఫ్నాల షాహిబార్గ్, ఫోను — 55794, 66505

టూరిస్టు, పంచకుద, ఫోను - 33295

వెల్కమ్ గ్రూప్, ఫోను - 468603, 468552

వియా రెస్ట్ హౌస్, ఖాన్‌పూర్ రోడ్, ఫోను 393542

అహ్మదాబాద్ ఇంటర్నేషనల్, కాన్ప్రిలి హైవే క్రాసింగ్, నారోల్ రోడ్, ఫోను - 39.219

తమా, ఖాన్‌పూర్ రోడ్, ఫోను - 25281

అలంకార్ OPP రైల్వేస్టేషను, కాలుపూర్ ఫోను - 383815

పంషికుర టౌనుహాల్ వెనుక, అందర్‌బ్రిడ్జి ఇల్స్ బ్రిడ్జి దగ్గర, ఫోను - 402971

TCGL టోరన్ గాంధి ఆశ్రమ్ గెస్టుహౌస్, ఫోను - 407742

మొథేరా : నది తీరంలోవున్న సూర్యదేవాలయం. చక్కటి శిల్పకళగల ఈ ఆలయం 1027లో నిర్మించారని అంటారు. ఆలయం ఎదురుగా లామికుంజ్‌మనే సరస్సు వుంది. సూర్యుని పన్నెండు ప్రతిమలు ఇక్కడ చూడచ్చు.

పట్టన్ : పుష్పావతి నదీతీరానవున్న సూర్యదేవాలయం (మొథేరా) నుంచి 30 కి.మీ. దూరంలో క్రీ శ. 8వ శతాబ్దంలో నిర్మించిన ప్రాంతం. ఇక్కడే పెద్ద సరోవరం జైనాలయాలు వున్నాయి.

వడోదర (బరోడా) :

లక్ష్మివిలాస భవనం : గైక్వాడ్ వంశీయుల చిత్రపటాలున్నాయి. రోమన్ శిల్పకళతోవున్న మకర్‌పూర్ దీనితోపాటు ప్రతాప్‌విలాస భవనం చూడదగ్గవి.

కీర్తి మందిరం ; నందలాల్‌బోస్ చిత్రించిన చిత్రాలతోపాటు గైక్వాడ్ రాజులు వాడిన గదివుంది. ఇక్కడికి దగ్గరిలోనే శ్రీఅరవిందఘోష్‌గారు లెక్చరర్‌గా పనిచేసిన M.S. విశ్వవిద్యాలయం వుంది.

మ్యూజియం : రోమన్, చైనా, జపాన్, భారతీయ కళాఖండాలు ఎన్నో వున్నాయి రాజాఫతేసింగు మ్యూజియంలో.

వడోదర పరిసరాల్లో :

పావ్‌గడ్ : రావణ యుద్ధకాలంలో మూర్ఛిల్లిన లక్ష్మణుడి కోసం సంజీవిని పర్వతం హనుమంతులవారు తీసుకు వస్తుంటే కొంత భాగం ఇక్కడ పడింది. కొండమీద కాళికాదేవి ఆలయంవుంది.

చంపానీర్ : వడోదరాకి 60 కి.మీ. దూరం. శిథిలమైపోయిన కోటవుంది. శక్తి ఆలయం వున్న ఇక్కడే విశ్వానది పుట్టినది....ఈ ప్రదేశంలో గాధినంద నుడు తపస్సు చేసింది.

ఉభయ్‌కోట : 13వ శతాబ్దంలో నిర్మించిన ఈ కోట వడోదరికి 25 కి.మీ. దూరంలోవుంది. ఈ కోటలో కాళికామాత ఆలయంవుంది. 20 కి.మీ. దూరంలో (డభయ్‌కోట) చందాద్‌వుంది. ఇక్కడ రాధికామాత, విశ్వనాధాలయాలున్నాయి.

వడోదరలో వసతి : సర్క్యూట్ హౌస్, అలకాపురి, రోడ్, ఫోను - 67111

ఎక్స్‌ప్రెస్, అలకాపురి, 18, అలకాపురిరోడ్, ఫోను - 323744
ఎక్స్‌ప్రెస్, R.C. దత్‌రోడ్, ఫోను - 323131
గ్రీన్, రేస్‌కోర్సు రోడ్, ఫోను - 63111
సూర్య, సవాజిగుంజ్, ఫోను - 63330, 66592, 66514

సూరత్ ; మహంమ్మద్ బిన్ తుగ్లక్ కట్టించిన కోటవుంది. దగ్గరిలో బీచ్‌లు న్నాయి. ఇక్కడ జరీచీరలతో చేసిన వస్త్రాలకు ప్రసిద్ధి, బట్టలషాపులువాళ్ళు ఈ సూరత్‌నుంచే బట్టలు తెచ్చేది.ఇక్కడికి అనేక నగరాలను కలుపుతూ రోడ్డు, రైలు మార్గాలున్నాయి. దగ్గరితో 10కి.మీ. దూరం హజీరా బీచ్, చక్కటిహాలిడే సెంటర్.

వసతికి : డ్రీమ్‌లాండ్, సుఫీభాఘ్, రైల్వేస్టేషన్ ఎదురు.
సవేరా. రైల్వేస్టేషన్ ఎదురు, సుఫీ భాగ్, ఫోను - 29430
విశ్రామ్‌గ్రహ్ : వెల్కమ్ గ్రూప్, ఫోను - 53027
అప్సర, లాల్ దర్వాజ, నియర్ రైల్వేస్టేషను.
ఒయాసిస్ సూరత్, వైశాలి సినిమా దగ్గర, ఫోను - 41124, 41091.
టెక్స్‌ప్లాజా, రింగ్‌రోడ్, ఫోను - 43002, 43008.

డాకోరు : 10కి.మీ. దూరంలో (వడోదరకి) వుంది. రణచోడరాయ (కృష్ణుడు) ఆలయంవున్న ఇక్కడ సాధువుల మఠాలు ఎక్కువ, నిత్య సంకీర్తన జరుగుతుంది. 100కి.మీ దూరంలో లక్ష్మి ఆలయం, బోడానాథ మందిరాలున్నాయి.

కపధన్వజీ : వడోదరనుండి 32కి.మీ దూరంలో వుంది. మధ్యదారిలో వేడినీటి వూటలున్నాయి. ఇక్కడ స్నానం చేస్తే చాలా మంచిది. దీర్ఘ చర్మవ్యాధులు పోతాయని నమ్మకం.

జామనగరం : సూర్‌సాగర్ సరోవరం వుంది. ఇక్కడే ఆయుధాగారం కూడా వుంది, ఈ నగరంలో సోలోరియాం అంటే సూర్య చికిత్సాలయం వుంది. గదులలో అమర్చబడిన అద్దాలద్వార సూర్యకిరణాలు రోగుల మీదపడి వ్యాధి నివారణ అవుతుంది. ఇంకా లకోటకోట, జాల్లిగార్డెన్స్ జూ మొదలయినవి దర్శనీయ స్థలాలు.

జాంబనగర్‌లో వసతి :
అతిధిగ్రహ(లాల్ బంగ్లా) కలక్టరేట్
ఆశియానా, సూపర్ మార్కెట్, 3rd ఫ్లోర్ ఫోను - 2725

జునాగఢ్ : అంటే అర్థం పురాతనకోటని 259 సంవత్సరాలనాటి శిలా శాసనాలు వున్నాయి. ఇక్కడున్న దామోదర కుండంలో స్నానంచేస్తే పవిత్రత చేకూరుతుంది. గిర్నార్‌కి వెళ్ళేదారిలో గండశిల వస్తుంది. దీనిమీద అశోకుని శాస నాలు వున్నాయి.

గిర్నారు కొండలు : (గిర్) జునాగఢ్‌కి 8కి మీ దూరం జైనతీర్థం. అయిదు ఆలయాలుగల ఇక్కడ 12వ శతాబ్దంలో నిర్మించిన నిమినాధుని దేవాలయం వుంది. పర్వతం పైకి ఎక్కిపోతే అంబాలయం వుంది.

ఊపర్‌కోట్ : జనాగఢ్ నుంచి 5 కి మీ రాజపుత్రరాజు నిర్మించిన ఈ కోటలో 1500 సంవత్సరాలనాటి తీర్థగుహలున్నాయి. అక్కడ చెల్లెళ్ళ బావులతో పాటు ఆంజనేయస్వామి, దుర్గ దేవాలయాలు వున్నాయి.

మక్బారా : జనాగఢ్‌ను పాలించిన ప్రభువుల స్మారక చిహ్నాలున్నాయి. నరసింహ మెహతా ఆలయం గుజరాత్‌లో గొప్ప కవిశిఖామణి స్మారకచిహ్నం గల ప్రదేశం.

గిర్ : 1295 చ.కి.మీ. గల అడవులు. అద్భుత ఈ విశ్రాంతి కేంద్రంలో అనేకరకాలైన జంతువులను చూస్తూగడపవచ్చు. జునాగఢ్‌నుంచి 128 కి.మీ దూరం.

పాలిటానా : ఇక్కడే శత్రుంజయునది వుంది. ఈ నది నీరు ప్రశస్తమైనది. కొండమీద ఆరుదాటితే ఎవరూ వుండరు. ఈ శత్రుంజయ పర్వతాలు దేవతా నివాసాలు. పరమ పవిత్ర దేవభూమి అహ్మదాబాదు నుంచి 216 కి. మీ దూరం.

జునాగఢ్‌లో వసతి :

రైల్వే రిటైరింగ్ రూమ్స్.

TCGL గిర్‌నార్, హథిఖానా మైదాన్

వైవవ్. 31, స్టేట్ హైవే, నియర్ S.T. రైల్వే క్రాసింగ్, ఫోను-21070

రెస్ట్ హౌస్ దైలారం

మనోరంజన్ గెస్ట్‌హోస్ (సర్క్యూట్ హౌస్) ఫోను - 101

సోమనాథ్ :

ప్రఖ్యాతి చెందిన పురాతనమైన శైవక్షేత్రం. ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలలో ఒకటి అయిన ఈ సోమనాథ ఆలయం ప్రభాసపట్టణంలో వుంది. ఇక్కడ పురాతనమైన కోట కూడా వుంది. 9వ శతాబ్దంలో నరికొత్తరూపుని సంతరించుకున్న ఈ ఆలయంపై ఘజనీ మహమ్మద్ 1026 లో దండయాత్ర చేశాడు. సంపదతోపాటు చాలా నష్టం జరిగింది. ఆ తర్వాత మహారాజు రాజామహీపాల్ మరల మరమ్మత్తులు చేయించాడు. ఆ తర్వాత ఔరంగజేబుకూడా ఈ ఆలయం మీదకు వచ్చాడు. ఫలితంగా మారిన శకలాలమీద మహారాణి అహల్యాబాయి తిరిగి ఆలయం కట్టించింది. సరస్వతినది ఇక్కడ సాగరసంగమం చేస్తుంది. వెళ్ళేదారిలో తపోభూమి వస్తుంది. ఇక్కడే పరశురాముడు తపస్సు చేసింది. ఈ సాగరసంగమంలోనే చంద్రభగవానుడు స్నానం చేసి శివారాధనచేసి శాపవిముక్తుడయ్యింది. అప్పుడు ప్రత్యక్షమైన భోళాశంకరుడే ఈ సోమనాధుడు.

సోమనాథ్ పరిసరాల్లో :

భాలకతీర్థము : శ్రీకృష్ణభగవానుడు ద్వాపరయుగాంతమున అడవిలో వున్నప్పుడు కిరాతకుడు బాణం వేశాడు. అది సరిగ్గా కృష్ణుడి కాలి బొటనవేలికి తగిలింది. ఆ సన్నివేశం కళ్ళకు కట్టేలా చూపించే విగ్రహం వుంది. ఇక్కడికి దగ్గరిలోనే త్రివేణీ సంగమం వుంది.

దేవోస్వర్గ : శ్రీ కృష్ణభగవానుడు అవతారం చాలించిన చోటు ఎదురుగా గుబురు గుహలున్నాయి. అందులోకి వెళ్ళి బలరాముడు అదృశ్యమైపోయింది.

ప్రాచిపిప్ల : అనేక దేవాలయాలతోపాటు పాలరాతి జైనాలయం వుంది. సోమనాథ్ నుంచి 25కి.మీ. దూరంవున్న ఈ ప్రదేశం సముద్రస్నానానికి ప్రసిద్ధి ఇక్కడ పిండప్రదానం చేస్తారు.

సోమనాథ్‌లో వసతి :

పథిక్ ఆశ్రమ్, సోమనాథ్ టెంపుల్.

ద్వారక : గుజరాత్ రాష్ట్రంలో పశ్చిమకోస్తా తీర ప్రదేశంలో వున్న ద్వారక పేరు వినని వారు భారతీయులు కారంటే అతిశయోక్తిలేదు. అన్ని కర్మ సిద్ధాంతాలను బోధించిన శ్రీకృష్ణభగవానుడు సింహాసనాన్ని అధిష్ఠించి పరిపాలించింది ఈ ప్రదేశాన్నే.

అత్యంత పురాణ ప్రసిద్ధిగల ఈ ద్వారకను ఒకప్పుడు "ద్వారవతి" అని సంబోధించేవారు. అదే ద్వారక అయింది.

కొంతమంది వాదన ప్రకారం అసలు ద్వారక ఎప్పుడో సముద్రంలోకి వెళ్ళిపోయిందని అంటారు.

జగత్ మందిరం : శ్రీకృష్ణభగవానుడి ఆలయం వుంది. ఈ ఆలయాన్ని కృష్ణుడి వంశానికి చెందిన వజ్రనాభుడు స్వర్గద్వారం అని పిలవబడే ప్రధాన ద్వారంలో ఆలయాన్ని ప్రారంభించాడు. పరిసరాల్లోనే బలరాముడికి, వేణుమాధవుడికి ఆలయాలున్నాయి.

లక్ష్మీనారాయణాలయం : గోమతి అవతల వుందీ ఆలయం. దేవాలయంలో రాయి నీటిలో తేలుతుంది. బయటికితీస్తే బరువుగానే వుంటుంది. మరి నీటిలో ఎలా తేలుతుందో అంతా కృష్ణమహిమ.

రుక్మిణి ఆలయం : శ్రీమహాలక్ష్మి అమ్మవారి ఆలయం. అష్టాదశపీఠాల్లో ఒకటి అయిన ఈ ఆలయం 3 కి.మీ. దూరంలో వుంది.

మఠం : ఆది శంకరాచార్యులు స్థాపించిన శారదా పీఠము ద్వారకాధీశుని ఆలయానికి దగ్గరిలో వెనుకవైపుగా వుంది. మఠం దగ్గరిలో మందిరాలు వున్నాయి. పక్కనే గోమతీనదిలో స్నానం సరికొత్త శక్తినిస్తుంది.

బేట్ ద్వారకా : ద్వారక నుంచి 5 కి.మీ. దూరం. శంకరాసురుని సంహరించిన ప్రదేశం. అరేబియా సముద్రంలోకి పడవలో వెళితే పరమాత్ముడి పసిడి విగ్రహము కానవస్తుంది. గోమతికి 30 కి మీ. దూరంలో వున్న ఇక్కడికి వెళ్ళటం పిల్లా, పెద్దలు అని తేడా లేకుండా ఉత్సాహంగా వుంటుంది.

ద్వారకలో వసతి :

జిల్లా పంచాయితి రెస్టుహౌస్

TCGL తోరన్ టూరిస్ట్ బంగ్లా&డార్మిటరి, ఫోను–113

సర్క్యూట్ హౌస్

పోరుబందరు :

మనకి స్వాతంత్ర్యాన్ని తెచ్చి స్వేచ్ఛావాయువులను ప్రసాదించిన మన జాతిపిత మహాత్మాగాంధి జన్మస్థలం మహనీయుడి కీర్తిమందిరం. ఆయన జీవించిన కాలాన్ని తెలియచేస్తున్నట్టు 79 అడుగుల ఎత్తుగా కట్టించబడింది. మహాత్ముని జీవిత కాలాన్ని చూపిస్తూ 79 దీపాలు కూడా వెలుగుతుంటాయి. గాంధీగారు నూలు వడికిన చరకా, గోడలమీద ఆయన చరిత్రకి సంబంధించిన అనేక చిత్రాలు చూడవచ్చు. ఇక్కడ సాయంత్రాలు గడపటానికి బీచ్ కూడా వుంది.

ఈ పరిసరాల్లో సుధామాలయం, మాధవజీ ఆలయం, బీచ్, కమలానెహ్రూ పార్కుతోపాటు హిందూ ఆలయాలు కూడా వున్నాయి.

భావనగరు : అనేక హిందూ దేవాలయాలతోపాటు మ్యూజియం వుంది. ఈ జిల్లాలోని అహ్వా, బీచ్‌తీర ప్రదేశంలో అనేక రకాలయిన పక్షులను చూడవచ్చు. మ్యూజియంలో పురాతన కాలంనాటి అనేక ఆయుధాలని చూడవచ్చు. పోరుబందరు నుండి అన్ని ప్రయాణ సౌకర్యాలు కలిగిన ఈ భావనగర్లో గౌరీశంకర్ సరస్సు లాక్ గేటు, సెంట్రల్ బెట్‌లాంటి యాత్రాపర్యాటక స్థలాలువున్నాయి.

భావనగర్‌లో వసతి :

అతిథి గృహ, సర్క్యూట్ హౌస్, మోరిహెడ్, ఫోను-4673

వెల్‌కమ్ గ్రూప్ నిలంబాగ్ ప్యాలెస్ ఫోను- 24340, 24422, 29323

''అపోలో'' Opp. సెంట్రల్ బస్‌స్టేషన్, ఫోను-25249, 29551

"పథిక్ ఆశ్రమ్'' ఫోను- 3944

రాజకోట్ : జాంనగర్ నుండి వెళ్ళవచ్చు. సుందరమయిన ఈ నగరంలో మ్యూజియం వుంది. చక్కటి గార్డెన్సుగల సుందర నగరం. గాంధీగారు ఇక్కడే విద్యాభ్యాసం చేసింది. విశాలమయిన భవనాలెన్నో వున్న ఇక్కడ గాంధిగారి ఇల్లు కూడా వుంది.

భూజ్ : గేట్ ఆఫ్ కచ్. వెండి వస్తువులకు, అద్దకాలకు పేరు ఈ భుజ్. గుజరాత్ నుండి, అన్ని నగరాలనుంచి రవాణాసౌకర్యం వుంది. 1817 లో నిర్మిం

చిన మ్యూజియంలో అనేక పురాతన వస్తువులు వున్నాయి. ఊరిలో దేవాలయాలు దర్శించ దగ్గవి.

నతీపురా : ఇదే పర్వత విశ్రాంతి కేంద్రం. చిక్కని అడవులలో అనేక వన్యప్రాణులను చూస్తూ గడపటం మధురాతిమధురమైన అనుభూతి.

కోటీశ్వర్ : హిందూ దేవాలయాలు గల ఇక్కడ బీచ్ వుంది. దగ్గరలో నారాయణ సరోవర్ లేక్ వుంది.

వెరవల్ : సుందరమైన బీచ్ వుంది.

వెలవదార్ : అద్భుతమైన జాతీయ పార్కు వుంది. ఈ సుందరమైన పార్కు చూడాలంటే బెస్ట్ సీజను అక్టోబరు నుంచి మే లోపు.

కాంబే (అంకులేశ్వర్) : నూనె విక్షేపాలు ఇక్కడే కనుక్కొన్నది. ఇక్కడికి వెళ్ళి దర్శించవచ్చు.

ఘూర్జరులు స్థిరనివాసం ఏర్పర్చుకోవటం వల్ల గుజరాత్ అని పేరు వచ్చిన ఈ రాష్ట్రం నుంచి 'గోమింత'అని పూర్వకాలంలో పిలవ బడిన అత్యంత ప్రసిద్ధి పొందిన సుందర సముద్రతీరం, ముంబాయికి 320 కి.మీ. దూరంలో వున్న గోవాకి వెళదాం.

గోవా

గోవా (పశ్చిమ భారత్) విస్తీర్ణం 36,597 చ.కి.మీ. ఇందు జనాభా 11,68, 622. ఈ గోవా రాజధాని పనాజి.

ప్రధాన నగరాలు, పట్టణాలు : పనాజి, వాస్కోడిగామా, మార్మగోవా, పాండా.

సరిహద్దులు : తూర్పున,దక్షిణాన కర్నాటక; పశ్చిమాన అరేబియా మహా సముద్రం; ఉత్తరాన మహారాష్ట్ర వున్నాయి.

వాతావరణం : వేసవికాలం 24°C-32.7°C చలికాలం 21.3°C-32.2°C

ప్రధాన భాషలు : కొంకిణి, మరాఠి,హిందీ,ఇంగ్లీషు మరియు పోర్చుగీసు.

ఎయిర్‌పోర్ట్ : పనాజికి 30 కి.మీ. దూరంలో వుంది. ఇక్కడ నుంచి బొంబాయి, హైదరాబాద్, మద్రాసు, కొచ్చిన్, అహ్మదాబాద్ వెళ్ళుటకు ఫ్లయిట్ సర్వీసులున్నాయి.

రైల్వే సౌకర్యం : పనాజికి 350 కిలోమీటర్ల దూరంలో వున్న రైల్వే

జంక్షన్ వాస్కోడిగామ. ఇదేగాక 40 కిలోమీటర్ల దూరంలో మార్మగోవా రైల్వే స్టేషన్ వుంది. బొంబాయి, త్రివేంద్రం లాంటి ఓడ రేవుప్రదేశాలనుంచినౌకలోకూడా రావచ్చు ఇక్కడికి.

యాత్రా పర్యాటక ప్రదేశాలు : పాండా (హిందూ దేవాలయాలు), మిండోలినది, ఆరలోకం జలపాతం, మార్మగోవా, పనాజి, వాస్కోడిగామా, బోండ్ల వన్యమృగ సంరక్షణ కేంద్రం, కోల్వా, వగాటత్, బీచ్‌లు....మొదలగునవి.

టూరిస్ట్ ఇన్‌ఫర్మేషన్ కేంద్రాలు

డైరక్టర్ ఆఫ్ టూరిజం, గవర్నమెంట్ ఆఫ్ గోవా టూరిస్టు హోమ్ పనాజి, గోవా ఫోను : 5583, 4757

తమిళనాడు టూరిస్టు ఆఫీస్. షాప్ నెం 7, రోము ఛాంబర్స్, గ్రౌండ్‌ఫ్లోర్, పానాజి, గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇండియా టూరిస్టు ఆఫీస్ కమ్యూనిడేడ్ బిల్డింగ్స్, చర్చి స్క్వేర్, పానాజి, ఫోను : 3412

గోవా టూరిజం డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్, ట్రినోర అపార్ట్‌మెంట్స్. పానాజి ఫోను : 43459

గోవా ; అతిచిన్న రాష్ట్రాల్లో ఒకటి. అనేక ప్రకృతి అందాలకి పుట్టినిల్లు ఎన్నో సుందరమైన బీచ్‌లు, మరెన్నో విలాస ప్రాంతాలు జీవితాన్ని బ్రహ్మాండంగా అనుభవించవచ్చు. మునిసిపల్ గార్డెన్సు దగ్గర మహాలక్ష్మి ఆలయం వుంది. ఈ చిన్న రాష్ట్రానికి చిన్న రాజధాని పానాజి (పాంజిమ్)

పానాజి : చాలా ఆహ్లాదకరమైన వాతావరణం, పట్టణంలో ఎటు చూసినా తాటిచెట్లు, ఈతచెట్లు కనిపిస్తాయి. మాండోలి నదీ ప్రవాహం సముద్రంలో కలిసే చోట గస్పార్‌డియాస్, డోనా పావులో బీచ్‌లున్నాయి.

అగ్వాడా : పానాజికి పది కిలోమీటర్ల దూరంలో వుంది అగ్వాడా కోట. 459 సంవత్సరాల క్రితం కట్టబడిన ఈ పోర్చుగీసు కోట పరిసరాల్లో అనేక ఫల, పుష్పజాతులు కనిపించే ఉద్యానవనాలున్నాయి. పాతగోవాలో ఉన్న ఈ కోటలో విశ్రాంతి కేంద్రం కూడా వుంది. ఇక్కడ ఆర్కిలాజికల్ మ్యూజియం, గాలరీలు వున్నాయి.

కాలంగూట్ : పనాజికి 15 కి. మీ దూరములో వున్న సుందరమైన బీచ్. అద్భుత సాయంత్రాలుగా మిగిలిపోతాయి ఇక్కడ గడిపినసాయం సమయాలు.

డన్‌పౌల్ : ఏడు కి. మీటర్ల దూరంలో వున్న మంచి పిక్నిక్ స్పాట్. బీచ్ కూడా వుంది.

వేళ : గోవానుంచి 10 కి మీ పోర్చుగీసువారి కోటలున్నాయి. రోమన్ కేథలిక్ పిల్‌గ్రిమ్ సెంటర్.

వెగటార్ : పానాజికి 25 కి. మీ దూరంలో వున్న బీచ్. ఇక్కడ పురాతన కోట వుంది.

మపుకా : అనేక ఉద్యానవనాలున్న ఇక్కడ ఫ్రైడే ఫెయిర్ జరుగుతుంది.

బోయ్‌జీసస్ : ఒకానొకప్పుడు అనేక దేవాలయాలున్నాయి పోర్చుగీసువారు నాశనం చేశారు.

శ్రీమంగేష్ ఆలయం : పర్వతాలు మధ్యనున్న శివాలయం. పవిత్ర సరోవరం వుంది. పాండాకి 5 కి. మీ దూరంలో వుంది.

సప్తకోటేశ్వర ఆలయం : అతి ప్రాచీనమయిన దేవాలయం. శివాజీరాజు మరమ్మత్తులు చేయించారు. ఇంకా మహాల్సా దేవాలయం మార్డోవాకి దగ్గరిలో వుంది. శాంతి దుర్గాలయం వుంది. ఈ దేవాలయం 1713లో నిర్మించారు. ఇక్కడి దేవత పార్వతీదేవి అవతారం. శివ కేశవులు వున్న ఈ ప్రదేశం పానాజి నుంచి 32 కి మీ దూరం.

గోవాకార్నివాల్ : ఈ కార్నివాల్ ఫిబ్రవరిలో మూడురోజులు జరిగే పండగ. ఈ ఉత్సవంలో ఆసక్తిదాయకమయిన ఆటలు నిర్వహిస్తారు డాన్సులతో గోలగోలగా వుంటుంది హోలిమాదిర్సు ముఖానికి మాస్కులు తగిలించుకుని ఎంజాయ్ చేస్తారు. చాలా సరదాగా వుండే ఈ ఉత్సవం మంచి రిలీఫ్,

పాండా : చూడాల్సిన దేవాలయాలున్నాయి. ఇక్కడికి పది కిలోమీటర్ల దూరంలో కవెలలలో దర్శించాల్సిన ఆలయాలున్నాయి.

తెర్‌కోల్ : పురాతనమయిన కోటవుంది.

హారవాలి ; పురాతన కాలపు దేవాలయాలు, చరిత్రకెక్కిన గుహలున్నాయి ఈ అడవి ప్రాంతం మంచి పిక్నిక్‌స్పాట్.సుందరమయిన జలపాతాలున్నాయికూడా.

కోటిగోవా : క్రూర మృగాల సంరక్షణ కేంద్రం వుంది

దూద్‌సాగర్ : దుమికే జలపాతాలున్న ఈ ప్రదేశం మంచి పిక్నిక్ స్పాట్.

బెరల్ : అద్భుతమయిన బీచ్ వుంది.

మోవెక్ : లేక్ రిసార్టు వున్న ఇక్కడ హాయిగా ఉల్లాసంగా కాలక్షేపం చేయచ్చు.

వాస్కోడిగామా : పోర్చుగీసునుండి సముద్ర మార్గాన్ని కనిపెట్టిన ఆయన పేర్న పిలవబడుతున్న పట్టణంలో బీచ్, చక్కటి పార్కులున్నాయి.

బోయినా బీచ్ : సముద్రంలోకి వెళ్ళి ఈతకొట్టి, తిరిగి పానాజీకి స్టీమ్ బోటులో రావచ్చు.

వాస్కోడిగామాకు : 10 కి.మీ. దూరంలో బీచ్‌రిసార్ట్ బోగ్‌యలో వుంది. 3 కి.మీ. దూరంలో మార్మగోవా వుంది. ఇక్కడ చూడాల్సిన కోట వుంది, దీనితోపాటు ఓడరేవు తప్పనిసరిగా దర్శించండి.

మడగాం : కమర్షియల్ సెంటర్ వున్న ఇక్కడ అనేక ఉద్యానవనా లున్నాయి. శుక్రవారం సంత జరుగుతుంది.

చంద్రేశ్వర్‌భూతనాథ్ : పురాతన కాలంనాటి ఆలయాలున్న ఈ ప్రదేశం మడగాంకు 16 కి.మీ. దూరంలో వుంది.

బానావలి : ది లాండ్ ఆఫ్ ఫన్ అని పిలవబడే గోవాలో వున్న అనేక బీచ్‌లలో ఇదొక బీచ్ సెంటర్.

ఈ గోవా అంటే అందమయిన బీచ్‌లు, ఫ్రీగా వుండే ఫారనర్స్ లాంటివని చాలామంది అనుకుంటారు. అది నిజమే. వారికి తెలియనిది చాలా వుంది. ఇక్కడ బ్రహ్మాండమైన ఫుడ్, అంతకు మించిన వైన్‌లతోపాటు చరిత్ర ప్రసిద్ధి పొందిన దేవాలయాలు, సుందర జలపాతాలు వున్నాయి. ఆర్కియాలజీ, హిస్టరీని గురించి చెప్పుకోవాలంటే మనకి ఇక్కడ కొదవలేనన్ని వున్నాయి. ఏడు నదులున్న పర్వతాల ప్రాంతం కూడా గోవా. హనీమూనర్స్‌కి గోవా సుందరమయిన కూడలి. ఫోక్ డాన్సెస్ ఆర్పోరాలో జరుగుతాయి. అక్కడికి అనేకమంది లోకల్ పీపుల్స్ టూరిస్టులతో కలిసి సరదాగా ఎంజాయ్ చేస్తారు.

ఇంత సుందరమైన ఈ ప్రాంతాన్ని చూడాలంటే, గడపాలంటే కొద్దిగా ఎక్కువ రోజులే వుండేటట్టు ప్లాన్ చేసుకోండి. మండోలినది అరవేతం జలపాతం, మాయెం సరస్సు ఇలాంటివెన్నో సుందరమైన ప్రదేశాలున్న ప్రదేశం ఈ గోవా.

గోవా పరిసరాల్లో, బీచ్‌లవద్ద వున్న వసతి

ది తాజ్ హాలిడే విలేజి, సింగ్‌క్వెరిమ్, బర్డేజ్ ఫోను- 7314

ది లీలా బీచ్, గోవా, మాబొర్, కేవ్‌లాసిమ్, సాల్‌సిట్, ఫోను- 6363

ది ఫోర్ట్ అక్వడ బీచ్ రెసార్ట్, సింక్వెరిమ్, బరద్వాజ్, ఫోను- 750109

ఒబరాయ్ బొగమలో బీచ్, బొగమలో, ఫోను- 2191

గోల్డెన్ గోవా, Dr. ఆత్మారామ్ బొర్కార్ రోడ్డు, పానాజి, ఫోను- 462312

డెల్మన్ సిటానొడి అల్ఫుఖర్క్య రోడ్డు, పానాజి, ఫోను- 45616, 46846
డోనా సిల్వియా, కావెలోసిం బీచ్, ఫోను- 245321
ఫిడాల్గో, 18th జూన్‌రోడ్డు, పానాజి, ఫోను- 46291
టూరిస్టు హోటల్, ఫోను- 0832-47103
యాత్రినివాస్, మిరామర్, ఫోను- 0832-47734
గవర్న్‌మెంట్ టూరిస్టు కాటేజెస్, పాండా, ఫోను- 177
లాంపాజ్, స్వతంత్రపథ్, వాస్కోడిగామా, ఫోను- 2121
జౌరి, వాస్కో-డ-గామా, ఫోను- 2127, 2086
అరోమా, కన్వరివెరారోడ్డు, పానాజి, ఫోను- 3519, 4249
ఫిడాల్గో, స్వామి వివేకానంద రోడ్డు, పానాజి, ఫోను- 6291, 6299, 6267
గోల్డెన్ గోవా, Dr. ఆత్మారామ్ బొర్కార్ రోడ్డు, పానాజి, ఫోను-6321
గవర్న్‌మెంట్ యూత్ హాస్టల్, కమ్పాల్, మిరామర్ బీచ్, పానాజి, ఫోను- 5433

కేపిస్, 18th జూన్ రోడ్డు, పానాజి, ఫోను- 4581
నోవా గోవా, Dr. ఆత్మారామ్ బోర్కర్ రోడ్డు, పానాజి, ఫోను- 6231
సోల్‌మర్, ఆవెనిడా గాస్‌పార్ డియాస్, పానాజి, ఫోను- 4555, 4556
యూత్ హాస్టల్, కంపాల్, మిరామర్ బీచ్, పానాజి, ఫోను-2433
ఆంబికా, చర్చి స్క్వేరు, పానాజి, ఫోను- 4987
వర్మ్యాట్ హౌస్, అల్టిన్‌హో, పానాజి, ఫోను- 2985
గోవా ఇంటర్నేషనల్, మిరామరు బీచ్, పానాజి, ఫోను- 5804, 5716
మందోవి, P.O. బాక్స్ 164, బాందొడ్‌కరుమార్గు, పానాజి, ఫోను- 6270
నంరత్, దాదా వైద్య రోడ్, పానాజి, ఫోను- 3318
కొంచ బీచ్ రిసార్టు, వుమ్మవాడో, కాలంగూట్ బీచ్, బరద్వేజ్, కలంగట్, ఫోను- 56, 78, 83

గవర్న్‌మెంట్ టూరిస్టు డార్మిటరి, కాలంగూట్
బయాడొసోల్, బాగా బీచ్, బరదేజ్, కాలంగూట్, ఫోను- 84, 85, 86
గవర్న్‌మెంట్ టూరిస్టు రిసార్టు, కలంగట్ బీచ్, కాలంగూట్, ఫోను- 24
తాజ్‌పోర్టు అగేడా బీచ్ రిసార్టు, సింక్వెరిం, బరదేజ్, ఫోర్టు అగాడా, ఫోను- 4401

ది తాజ్ హాలిడే విలేజ్, కండోలిం, భరదేజ్, ఫోర్ట్ అగేడా ఫోన్ : 7514
తాజ్ అగేడా హెర్మిటేజ్, సింక్వేరియం, భరదేజ్, ఫోర్ట్ అగేడా ఫోన్ : 87501.

మండోలి, బరాయి, చపోరా, బేటుల్, తిరాకోల్...లాంటి నదులతో సుందరమైన బీచ్ రిసార్టులతో మనల్ని ఉల్లాస పరిచిన ఈ గోవానుంచి ఉత్తరాన వున్న హాలివుడ్ ఆఫ్ ఇండియాగా పేరు పొందిన మహారాష్ట్ర వెళదాం...

మ హా రా ష్ట్ర

మహారాష్ట్ర (పశ్చిమ భారత) విస్తీర్ణం 3,07,690 చ.కి.మీ, ఇందు **జనాభా 7,87,06,719** ఈ రాష్ట్ర రాజధాని బొంబాయి (ముంబాయి).

ప్రధాన నగరాలు, పట్టణాలు : అకోలా, ఔరంగాబాద్, అమరావతి, అహ్మద్‌నగర్, చందాపూర్, జలగాం, జాల్నా, నాగపూర్, కొల్హాపూర్, నాందేడ్, నాసిక్, పర్భణి, పూణే, రాయఘర్, సంగ్లి, షోలాపూర్, థాణే, యవత్మాక్, వార్ధా, రత్నగిరి, ముంబాయి.

యాత్రా పర్యాటక ప్రదేశాలు : ఎల్లోరా, అజంతా, ఎలిఫెంటా, కన్హేరి, కరాలాగుహలు, మాధరాక్, మహాబలేశ్వర్, పంచగని, నాసిక్, నాందేడ్, షిర్డి మొదలగునవి.

విశ్వవిద్యాలయాలు—ముఖ్యమైనవి : డియోనార్‌లోని అంతర్జాతీయ జనాభా శాస్త్రాల సంస్థ, టాటా ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఆఫ్ సోషల్ సైన్సెస్, ఇంకా అమరావతి మరట్వాడ్, నాగపూరు విశ్వవిద్యాలయాలు మొదలగునవి.

సరిహద్దులు : దక్షిణాన ఆంధ్ర, కర్నాటక, ఉత్తరాన తూర్పున మధ్యప్రదేశ్; పశ్చిమాన అరేబియా సముద్రం; వాయవ్యాన డయ్యూ డామన్, గుజరాత్ వున్నాయి.

వాతావరణం : వేసవికాలం 39°C నుంచి 22°C, చలికాలం 34°C నుంచి 12°C వరకూ.

బెస్టుసీజన్ : సెప్టెంబర్ నుంచి మార్చిలోపు.

ప్రధాన భాషలు : మరాఠి, గుజరాతీ, హిందీ

ఎయిర్‌పోర్ట్సు : ఔరంగాబాద్, బొంబాయి, నాగపూర్, పూణా, నాందేడ్, అకోలా.

రత్నగిరి, షోలాపూర్, బొంబాయి ఎయిర్ ఇండియా ఫోన్సు - 2024142 / 6328874/6322768 ఇక్కడే ఇండియన్ ఎయిర్‌లైన్స్ నంబర్సు : 202-3031/6144433

టూరిస్టు ఇన్‌ఫర్మేషన్ కేంద్రాలు

గవర్నమెంట్ ఆఫ్ ఇండియా టూరిస్ట్ ఆఫీస్, క్రిష్ణవిలాస్, స్టేషన్‌రోడ్, ఔరంగాబాద్ ఫోను - 24817

హిమాచల్ ప్రదేశ్ టూరిజం, 36, వరల్డ్‌ట్రేడ్ సెంటర్, కఫిపిరోడ్, బొంబాయి ఫోన్ - 2181123

మహారాష్ట్ర టూరిజం డెవలప్‌మెంట్ కార్పొరేషన్. ఎక్స్‌ప్రెస్ టవర్స్, 9th Floor, నారిమన్ పాయింట్, ఫో - 2023472

హర్యానా గవర్నమెంట్ టూరిస్టు బ్యూరో, ఎయిర్ ఇండియా బిల్డింగ్, నెయిర్‌మన్ పాయింట్, బొంబాయి ఫోను - 2024239

రాజస్థాన్ టూరిస్టు ఆఫీస్, 230 Dr. D. N. రోడ్, బొంబాయి ఫోను - 2044162

డైరెక్టర్ ఆఫ్ టూరిజం, గవర్నమెంట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర, L.I.C బిల్డింగ్ (యోగక్షేమ) ఎదురు, మేడం కామరోడ్డు, బొంబాయి ఫోను - 2026713, 2027762.

ముంబాయి

పడమటి కోస్తా తీర ప్రాంతములోవున్న అంతర్జాతీయ ప్రఖ్యాతి పొందిన మహానగరం. ముంబాయి మహారాష్ట్ర రాజధాని కూడా. అతి పురాతన కాలములో సప్తద్వీప పురంగా, ప్రాచీన కాలములో ముంబాయిగా పిలవబడి కాలక్రమేణా బొంబాయిగా మారి, మరల ముంబాయిగా మార్చబడినది.

స్వాతంత్ర పోరాటం నడిపిన జాతీయ కాంగ్రెస్ ఇక్కడనే ఏర్పడింది. ఈగేట్ వే ఆఫ్ ఇండియాలో చూడదగ్గ ప్రదేశము ఇ కోకొల్లలు.... ముంబాయికి 26 కి.మీ. దూరములోవుంది శాంత్‌క్రజ్ విమానాశ్రయం. విదేశీయులు కూడా వచ్చిపోయే ఈ నగరంలోని విశేషాలు, యాత్రా పర్యాటక ప్రదేశాలను చూద్దాం.....

గేట్ వే ఆఫ్ ఇండియా : మహారాష్ట్ర రాజు ఛత్రపతి శివాజీ, మహా జిజ్ఞాసువు అయిన వివేకానందస్వామి విగ్రహాలున్నాయి. ఇండియా మహాద్వారాన్ని తప్పనిసరిగా ముంబాయి వెళ్ళినవాళ్ళు చూసి వస్తారు. అప్పట్లో గేట్ వే ప్రాంతాన్ని అపోలో బందర్ అని వెల్లింగ్టన్ పయర్ అని వ్యవహరించేవారు. ఈ కట్టడం 1913లో శంఖుస్థాపన జరిగింది. 1917లో నిర్మాణం పూర్తి అయింది. పక్కనే తాజ్‌మహల్ హోటల్ మరోవైపు సుందర సముద్ర తీరం. గేట్ వే ఎదురుగా

ఆకర్షణీయమయిన ఉద్యానవనం. ఉరన్, ఆలీబాగ్ వంటి ప్రాంతాలకి ఇక్కడ్నించి పడవులు, లాంచీలు వుంటాయి.

ప్రిన్స్ ఆఫ్ మ్యూజియం : అర్థ శిల్పరీతుల ప్రస్ఫుటించే విధంగా వుంటుంది. చాలా విభాగాలున్నాయి. మినియేచర్స్ పెయింటింగ్, నేచురల్ హిస్టరీ, బుద్ధుని విగ్రహాలు, ఎలిఫెంటా గుహాలు, ఇంకా అనేక పురాతన వస్తు శిల్పకళ కావలసినంత చూడగలిగినంత వుంది. వీటితోపాటు అనేక కంచు విగ్రహాలు, టిబెట్ల మినియేచర్ పెయింటింగ్‌లు, కాశ్మీర్ అల్లికల రగ్గులు, తివాచీలు మొదలగునవి వున్నాయి.

కొలాబాకాజ్‌వ్ : పురాతన కాలానికి చెందిన లైట్ హౌస్ వుంది. గుట్టలుగా పోసిన చేపలు చూడచ్చు.

హైకోర్టు యూనివర్శిటీ : రాజాబాయి గడియార స్తంభం. దయ, ధర్మం విగ్రహాలున్నాయి. ఆధునిక కళాఖండాలు చిత్రపటాలున్నాయి.

ఆర్ట్ గ్యాలరీ : అనేక కళాఖండాలు, చిత్రపటాలున్నాయి.

టౌన్ హాలు : ముంబాయి అభివృద్ధికి విశేష కృషిచేసిన అనేక అధికారుల విగ్రహాలున్నాయి. చిన్న గ్రంథాలయం కూడా వుంది.

ఎక్వేరియం : కొన్ని వేల రకాల చేపలున్నాయి. మంచినీటి ఉప్పునీటి చేపలు గల ఈ తారా పోర్ ఎక్వేరియాన్ని 1951లో నిర్మించారు. ఉదయం 12 నుంచి రాత్రి 8వరకూ ప్రవేశం.

చౌపాటి బీచ్ : సాయంకాలం సరదాగా పిల్లలను పిల్లలను పీలుస్తూగడపొచ్చు.

మణిభవన్ : మహాత్మాగాంధీ చిత్రపటాలప్రదర్శన వుంది. ఆయన బొంబాయి వచ్చినప్పుడల్లా ఇక్కడే విశ్రాంతి తీసుకునేవారని అంటారు.

జైనాలయం : పాలరాతి ఆలయం అద్దాల మందిరాలువున్న ఇక్కడ నలువైపులా తీర్థంకరుల విశేషాలు చిత్రించి వుంటాయి.

మహాలక్ష్మి దేవాలయం : పురాతనమైన శ్రీమహాలక్ష్మి అమ్మవారి ఆలయం చాలా ప్రశస్తమైన ఆలయంగా ప్రసిద్ధి. భూలాభాయిదేశాయిరోడ్డులో వుంది.

మల్ బార్ హిల్స్ : అత్యంత సంపన్నమైన భవనాలున్నాయి. ఇక్కడ్నించి చౌపాటి బీచ్ కనపడుతుంటుంది. చక్కటి ఉద్యానవనాలున్న ఈ పరిసరాల్లో వాకేశ్వర ఆలయం వుంది శ్రీరామ చంద్రులవారు విక్రమించిన ప్రదేశం కూడా అయిన ఇక్కడ సాక్షాత్తు ఆయన ప్రతిష్టించిన లింగంవుంది. దగ్గరిలో హాంగింగ్‌గార్డెన్స్ చక్కటి విశ్రాంతి ప్రదేశం.

విక్టోరియా గార్డెన్స్ : ఈ గార్డెన్స్‌లో విక్టోరియా-ఆల్బర్ట్ మ్యూజియాలున్నాయి. ఉదయం నుంచి సాయంత్రం వరకూ ఎంజాయ్ చెయ్యటానికి ఇక్కడ బోటు, ఒంటెంమీద సవారీలాంటి సౌకర్యాలున్నాయి. ఇంకా ఈ ముంబాయి నగరంలో శ్రీ వెంకటేశ్వరాలయం, గౌరీమఠం, ముంబాదేవి ఆలయం, నెహ్రూ

ప్లానెటోరియం వున్నాయి. ఈ నగరంలో పగలకి రాత్రికి తేడాలేదు. పాక్‌లాండ్ దీవుల జలసంధి దగ్గరున్న ఏరియాకి, ఉక్లాస్ట్రీట్, కాంగ్రెస్ ఆఫీసురోడ్డులవైపు వెళ్ళద్దు.... ఏదో రాచరిక కథలో చెప్పినట్టు ఫలానాగదిలోకి వెళ్ళద్దు అంటే ఏదో వుందని ఉత్సుకతగా ఆ రాజకుమారుడు అటువెళ్ళి చిక్కుల్లోపడతాడు. అలాగే అనవసర ఇంట్రెస్ట్‌వలన అటు వెళ్ళకండి.

S.L. వరల్డ్ : బ్రహ్మాండమైన వాటర్ వరల్డ్. చూడటానికి ఒకరోజు కూడా చాలదు. అనేక వాటర్‌గేమ్‌లున్న ఈ అద్భుతమైన ప్రదేశానికి.ముంబాయిలోని అన్ని సైట్‌సీయింగ్ ట్రావెల్స్ నుంచి వెళ్ళచ్చు. ప్రవేశం 200 Rs. కొన్నిగేమ్స్ ఉచితం.

ముంబాయి పరిసరా ప్రాంతల్లో యాత్రా పర్యాటక ప్రదేశాలు :

ఎలిఫెంటాదీవి : ముంబాయినుంచి 10 కి.మీ దూరం. ఆయిదుగుహలున్న ఈ ప్రదేశం ఎల్లోరాను మరిపిస్తుంది. వెళ్ళేదారిలో పెద్ద ఏనుగు విగ్రహం వుంది. బహుశ ఈ ప్రాంతానికి అందుకే ఆ పేరు పెట్టివుంటారు. ప్రస్తుతం మాత్రం ఆ విగ్రహం లేదు....విక్టోరియా గార్డెన్‌లో చూసి వుంటారుకదా ఆదే ఆ ఏనుగు 8వ శతాబ్దంలో నిర్మించబడినట్టు చెబుతున్న ఇక్కడికి స్టీమ్‌బోటులో వెళ్ళచ్చు. ప్రాచీన శిల్పకళవున్న ఇక్కడ శివుని, మహాదేవుడు, మాత విగ్రహాలున్నాయి,

జుహూబీచ్ : ప్రసిద్ది చెందిన సుందరమైన బీచ్‌నగరానికి 21 కి.మీ దూరంలో విమానాశ్రయం దగ్గరిలోవుంది. కావలిసినన్ని హోటళ్ళతో, సందడిగా కళకళలాడుతుంటుంది.

నేషనల్ పార్క్ : ఇక్కడే కన్హెరి గుహలున్నాయి. చక్కటి పిక్నిక్ స్పాట్ ఆయిన ఇక్కడ 100 బౌద్దగుహలున్నాయి. బొంబాయికి 40కి.మీ దూరంలో వున్న ఈ ప్రదేశంలోని బౌద్దగుహలను 9వశతాబ్దం వరకూ నిర్మించారు.

జోగేశ్వరి గుహలు : అంధేరిస్టేషను దగ్గరిలోవున్న గుహలు.

కర్లాగుహలు : 2వ శతాబ్దానికి చెందిన రాతిలో తొలిచిన గుహలు. నాల్లా స్టేషన్‌నుండి 8 కి.మీ దూరం.

మథ్ (MADH) ముంబాయికి 45 కి.మీ దూరంలోవున్న బీచ్.

మార్వే : 38కి.మీ దూరంలోవున్న బీచ్ సెంటర్.

మనోరి (MANORI) : నలభై కిలోమీటర్లదూరంలో సుందరమైన బీచ్

పోవాయి (POWAI) : అత్యంతసుందరమైన లేక్ సైడ్ పిక్నిక్‌స్పాట్ ముంబాయికి 27 కి.మీ దూరంలో వుంది.

తుల్సి (TULSI) : 41 కి.మీ దూరంలో వున్న లేక్‌సైడ్ పిక్నిక్‌స్పాట్ బొంబాయి V.T. స్టేషన్ నుండి (చత్రపతి శివాజి టెర్మినల్‌గా మార్చారు) లోకల్

ట్రైన్స్‌లో ప్రయాణించవచ్చు. బస్సులు చాలా రద్దీగా వుంటాయి. జేబులో వస్తువులు జాగ్రత్త. M.T.D.C. వారి నిర్వహణలో నగరంలో సైట్‌సీయింగ్ ట్రిప్స్ వుంటాయి. ఆతి తక్కువలో వసతికి ధర్మ సత్రాలు వున్నాయి. సేఠ్ M.M ధర్మశాల C.P. టాంకురోడ్డులో వుంది. కుమ్మోజాఫర్ ధర్మసత్రం వాడి బందర్ లోను వున్నాయి.

ముంబాయి నుండి వివిధ ప్రదేశాలకి దూరం కి.మీలలో

విశాఖపట్టణం 1376 కి.మీ. విజయవాడ 1010 కి.మీ తిరుపతి 1230 కి.మీ వారణాసి 1590 కి.మీ కలకత్తా 2081 కి.మీ గ్వాలియర్ 1089 కి.మీ ఢిల్లీ 1408 కి.మీ హైదరాబాద్ 739 కి.మీ లక్నో 1370 కి.మీ జైపూర్ 1176 కి.మీ మద్రాసు 1367 కి.మీ మైసూరు 1168 కి మీ పనాజి 582 కి.మీ సిమ్లా 1776 కి మీ పాండిచ్చేరి 1336 కి.మీ సూరత్ 297 కి.మీ శ్రీనగర్ 2299 కి.మీ నాగపూర్ 861 కి.మీ

ముంబాయిలో కాస్త ఖరీదైన వసతి

ఎయిర్‌పోర్టు ఇంటర్నేషనల్, 516 నెహ్రూ రోడ్, విలెపార్లె (E) ఫోన్ 6122883, 891962, 6422907

ఎయిర్ క్రాఫ్ట్ ఇంటర్నేషనల్, 179, దయాదర్ రోడ్, ఫోను - 6123667 6121419, 6120899

ఎయిర్ వేస్. 333, L.B.S. మార్గ్, ఘట్కపుర్ (పశ్చిమ) ఫోను - 5149 855, 5150917, 5151061.

అమ్బాసిడర్ వీర్ నెయిర్‌మన్ రోడ్, చర్చిగేట్ ఎక్స్‌టెన్షన్, ఫోను—2041131

అనుకూల్, శ్రీరామ శ్రీమతి బిల్డింగ్స్, 291298, మౌలానా షౌకత్ ఆలి రోడ్, ఫోను - 391401

అపోలో లాంచ్పడోన్ రోడ్, అపోలో బంజర్, కొలబ, ఫోను - 2020 233, 2874996

అప్సర ఇంటర్నేషనల్, 7 S.V. రోడ్, శాంత కుంజ్ (పశ్చిమం) ఫోను - 6491241, 5493214

ఆశ్వివి ప్రై. లి. మరోల్ మరోష రోడ్, అంధేరి (ఈస్ట్) ఫోను-6367217 19, 6125185

అవియన్, బొంబాయి ఎయిర్ పోర్టు, నెహ్రూ రోడ్, ఫోను - 6123902,61 21348/467, 6113220

బెంట్లీస్ 17, ఒలివర్ స్ట్రీట్, (ఆఫ్ గార్డెన్ రోడ్) కొలబ, ఫోను -241733, 241474, 223245

బీచ్‌వ్యూ, జుహూ తారా రోడ్, జుహూ, ఫోను - 6148824/28/363
బల్వాస్, 333, మౌలానా షౌకత్ ఆలి రోడ్, ఫోను - 316361
సిటాడెల్- 757 S.V. రోడ్, ఖర్ ఫోను - 6485421

క్లారిడ్జ్, టార్డియో ఎయిర్ కండిషన్డ్ మార్కెట్, 8th ఫ్లోర్, ఫోను - 494 4000 (I) 2

కంఫర్టు, 36, సిమోన్ రోడ్, వెస్టు సిమోన్, ఫోను - 4091645

పూనా

పూనా : ఒకప్పుడు ఛత్రపతిశివాజి రాజధాని. ఈ ప్రదేశమే బాలగంగాధర్ తిలక్ జన్మస్థానము. పబ్లిక్ గార్డెన్స్, బోట్ క్లబ్బుగల ఇక్కడ బాబా రజనీష్ ఆశ్రమం వుంది.

పూనా పరిసరాల్లో :

రాజాకేల్కర్ మ్యూజియం : ఇందు పీష్వాలు వాడిన వస్తువులు, చేపల ఎముకలతో తయారుచేసిన వస్తువులున్నాయి.

పార్వతి అమ్మవారి ఆలయం : చిరు పర్వతం మీద పూనా నుంచి 5 కి మీ. దూరంలో వుంది. సుందరమయిన జలపాతం కూడా వున్న ఇక్కడ రాయగడ్, పురందర్ కోటలు చూడదగినవి.

అళంది : పూనా నుండి 25 కి.మీ. జ్ఞానేశ్వర్ మహరాజ్ సమాధి వుంది. గణపతి ఆలయం, దేవి ఆలయం వున్నాయి. పవిత్ర వృక్షరాజములుగల ఇక్కడే పవననాధుని జన్మస్థలం.

దేహూ : పూనా నుండి 30 కి.మీ. దూరంగల ఈ ప్రదేశమే భక్తతుకారం జన్మస్థలం. విఠల్ ఆలయం వుంది.

ప్రతాప్ ఘర్ కోట : పూనానుండి 25 కి మీ దూరం. 1656లో నిర్మించిన కోట వుంది. భవానీ ఆలయం వుందిక్కడ.

మహాబలేశ్వరం : వేసవికాలం విడిది ప్రదేశం. చినమన్ జలపాతం, లింగమల జలపాతాలు అత్యంత సుందరంగా వుంటాయి ఇక్కడ.

సజ్జన్‌గడ్ : శివాజి ఉపయోగించిన ఆయుధాలు వస్తువులు వున్నాయి. అఫ్జల్‌ఖానును చంపడానికి వాడిన పులిగోళ్ళు ఇక్కడవున్నాయి. శివాజీప్యాలెస్,కోట సమర్థరామదాసు సమాధి, అంగలేదేవి ఆలయం వున్నాయి.

పంచగని : మహాబలేశ్వరం నుండి 19 కి మీ. చక్కటి ప్రశాంత పర్వత విశ్రాంతి కేంద్రం.

పూనాలో వసతి:

అలంకార్, 14, మోతిలాల్ తలేవారోడ్, ఫోను : 60484
అమర్, 15, కాన్నాట్ రోడ్, ఫోన్ : 661840
ఆశీర్వాద్, 16, కాన్నాట్ రోడ్, ఫోను ; 66142
బ్లూడైమండ్, 1, కొరెగోన్ రోడ్ ఫోను : 663775
ఫార్మర్స్ ఇన్ పురలి-ఇంచన్, పూనె-సోలాపూరు రోడ్ ఫోను : 256
మౌర్యరెసిడెన్సీ, 1195/6A, F.C. రోడ్, తుకారం పదుక చౌక్ ఫోను : 54034
సాగర్‌ప్లాజా, 1, బండ్ గార్డెన్ రోడ్, ఫోను : 61880
వెల్కమ్ గ్రూప్, ఫోను- 651680
సప్లైజ్, 917/A&D, శివాజీనగరు, ఫర్‌గుస్సెన్ కాలేజీరోడ్, ఫోను : 59065
పూనె గెస్టుహౌస్, 190, బుథవల్‌పేథ్, లక్ష్మిరోడ్, గుణపధి చౌక్ ఫోను- 445679
రాజ్‌దూత్, పూనె–సతారా రోడ్, స్వర్గేట్, ఫోను; 434611
నందన్‌వన్, డెక్కన్‌గెమ్‌ఖాన, ఫోను-55251
షాలిమార్, 12-A, కాన్నాట్ రోడ్ ఫోను ; 69191
MTDC సరాస్, నెహ్రూ స్టేడియం, వియర్ సరాస్‌బాగ్, బాగ్ ఫోను ; 30499
వుడ్‌లాండ్స్, 5, బైరాంజి జీజిబాయ్‌రోడ్ ఫోను : 61111

కొల్హాపూర్ : సముద్రమట్టానికి 50 మీ. ఎత్తులోవున్న ఇక్కడ శ్రీమహాలక్ష్మి ఆలయం వుంది. ఈ ఆలయంలోనే సరస్వతి, కాళీ మందిరాలున్నాయి మహాలక్ష్మి అమ్మవారి బంగారు పాదుకలను ఇక్కడ చూడవచ్చు.

గణపతిపూలె : సుందర విశ్రాంతి ప్రదేశం....ఇక్కడికి 30 కి.మీ. దూరంలో గణపతి దేవాలయం దర్శించదగ్గ ప్రసిద్ధమైనది

పన్హాలా : కొల్హాపూరు నుంచి 18 కి. మీ దూరం. బుద్ధగుహాలయాలున్న ఈ ప్రదేశం చక్కటి విశ్రాంతి కేంద్రం. పురాతన కోటవుంది ఈ హిల్‌స్టేషనులో.

అహ్మద్‌నగర్ : జవహరులాల్‌నెహ్రూని స్వాతంత్ర్యపోరాటసమయంలో కొన్నాళ్ళు నిర్బంధించినచోటు ఈ అహ్మద్‌నగరు, 1550లో కట్టబడినకోటవుంది.

కొల్హాపూర్‌లో వసతి :

గవర్నమెంట్ రెస్ట్‌హౌస్, శివాజిపార్కు ఫోను: 25156
పెర్ల, న్యూషహేరి, తారాబాయి ఫోను ; 20451
షాలిని ప్యాలెస్ అశోక్ రంకల, A వార్డు ఫోను : 20401

సదర్లాండ్స్, 204-B, ఈస్ట్‌వార్డు తారాబాయిపార్క్-ఫోను ;24889,29642
ఆనంద్, 1557-C, లక్ష్మీపురి ఫోను : 26066
సంరత్, OPP. S T స్టాండ్ ఫోను; 27101

నాసిక్ : బొంబాయి నుండి 185 కి. మీ. దూరం. పశ్చిమ కాశిగా ప్రసిద్ధి పొందినది ఈ నాసిక్ గోదావరి తీరంలోవున్న ఈ పట్టణంలో 12 సంవత్సరాలకి ఒకసారి పుష్కరం జరుగుతుంది. ఇక్కడ శ్రాద్ధవిధులు నిర్వర్తించవచ్చు. ఇక్కడ రామాలయం, పాతేశ్వరాలయం దర్శించదగ్గవి ముఖ్యంగా చూడదగ్గవి పంచవటి తపోవనం; సీతగుహ శ్రీరామచంద్రుని, ఆలయం; పాండవ గుహలు; చంభార్ గుహలతోపాటు పంచవటి దగ్గరిలో రావణాసురుడు సీతమ్మవారిని ఎత్తుకు పోయిన ప్రదేశం దగ్గరిలో 13 కి.మీ దూరంలో జటాయువు మోక్షస్థానం దర్శించదగ్గవి.

నాసిక్‌లో వసతి :

గ్రీన్‌వ్యూ, 136-M-1, సువర్ణరేఖ; త్రింబక్ రోడ్, ఫోను : 72231
గేట్ వే హోటల్, P-17 అంబద్ ఏరియా MIDC; బొంబాయిఆగ్రారోడ్
సిద్ధార్థ; నాసిక్-పూనె రోడ్; ఫోను 73288
MTDC టూరిస్టు బంగ్లా గోల్ఫ్ క్లబ్
VIP—ఓల్డు ఆగ్రా రోడ్, ఫోను-4121

త్ర్యంబకం ; నాసిక్‌నుండి 30 కి.మీ దూరం గోదావరి పుట్టిన ప్రదేశం ఇక్కడే త్ర్యంబకేశ్వరాలయంవుంది; బాలాజీ బాజీరావు నిర్మించిన ఈ దేవాలయం ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాలలో మూడవది. గౌతముడు అహల్యాదేవిని పూజలందుకున్న ప్రదేశం. మత్స్యేంద్రనాధుని పాదుకలు 108 మహాదేవుని లింగములస్థానం, గోదావరి అమ్మవారి ఆలయం దర్శించదగ్గ ప్రసిద్ధమైనవి; ఈ త్ర్యంబకం ఆలయంలోనికి ప్రవేశం పురుషులకే....వసతికి కావలసినన్ని ధర్మశాలలు హోటళ్ళు వుంటాయి. ఈ పరిసరాల్లో చూడదగినవి గంగాద్వార్, నీలగిరి, కుశావర్తము మొదలగునవి.

షిర్డి : షిరిడిసాయిబాబా సిద్ధిపొందినచోటు, విశాలమయిన చలువరాతి కట్టడం బాబాగారి చలువరాతి విగ్రహం మానసికమైన ప్రశాంతతని ఇస్తుంది. ఇక్కడ ఆయన పవిత్రభస్మాన్ని ప్రసాదంగా ఇస్తారు. ఇక్కడే జ్యోతిర్లింగముగా ప్రసిద్ధి పొందిన శివాలయం వుంది.

ఇంకా చూడవల్సిన ప్రదేశాలు. ఖండోబా మందిరం, మారుతీ ఆలయం టాకియా, గురుస్థానం, ద్వారకామాయి, చావడి వెండికోట బాబాగారి సమాధి-బూటీ వాడ, శివగణపతి శని దేవాలయాలు, లక్ష్మి మందిరం, లక్ష్మీభాయి షిండేగృహం భక్త మహల్సాపతి గృహం, దేశపాండే గృహం, నకోరి, నిమ్‌గామ్ గ్రామం, రాహత్ గ్రామం పైలుగ్రామం, ఇవన్ని సాయినాధుని పవిత్ర పాదస్పర్శను అనుభవించిన ప్రదేశాలే.

షిర్డికి : నదరన్ ట్రావెల్స్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్‌వారు విజయవాడ, విశాఖపట్టణం, హైదరాబాదు, న్యూఢిల్లీ, మద్రాసు, బెంగుళూరు నుండి షిర్డి, ఎల్లోరా, ఔరంగాబాదు, గృష్ణేశ్వర జ్యోతిర్లింగంనకు యాత్రాబస్సులు వారానికి రెండు సర్వీసులు నిర్వహిస్తున్నారు.

వివరాలకు హైదరాబాదు: 223658, 227233 విజయవాడ: 62227, 66624 విశాఖపట్టణం: 545565, 541099, న్యూఢిల్లీ: 5722210, 5739508, మద్రాసు 583253, 564864, బెంగుళూర్ 2262633, 2267040.

శింగణాపురం : ఇంటికి తలుపులే వుండని వింతగ్రామం. ఇక్కడికి షిరిడినుంచి బస్సులున్నాయి. ఈ గ్రామంలోనే శనీశ్వర ఆలయం వుంది.

ఔరంగాబాద్ : అజంతా, ఎల్లోరా గుహలకు వెళ్ళేటప్పుడు వచ్చే ముఖ్యమయిన మజిలి. ఈ పట్టణములో యాత్రాపర్యాటక విశేషాలు.

బీబీకా మక్బారా : ఔరంగజేబు కొడుకు తల్లి అడింషా జ్ఞాపకార్థం నిర్మించిన కట్టడం అత్యంత సుందరంగా వుంటుంది; చక్కటి ఉద్యానవనాలతో చూడ ముచ్చటగా వుంటుంది.

ఔరంగాబాదు గుహలు : బీబీకా మక్బారా నుండి 2 కి.మీ. దూరంలో వున్నాయి. 7,8 శతాబ్దాలలో నిర్మించిన బౌద్ధగుహలున్నాయి. ఈ పరిసరాల్లో అనేక గుహల సముదాయాలున్నాయి. పడమటి గుహల్లో శిధిలావస్థలో స్థూపం, అనేక దృశ్యాలను శిల్పాలుగా మలిచారిక్కడ. తూర్పు గుహల్లో బోధిసత్త్వుని విగ్రహం వుంది. ఈ గుహల్లో స్త్రీల శిల్పాలుమనోరంజికంగా వుంటాయి. ఈ స్త్రీల శిలా శరీరాలపై బట్టలకంటే నగలే ఎక్కువగా వుంటాయి.

దౌలతాబాద్ : ఔరంగాబాద్ నుండి 13 కి. మీ. దూరం పూర్వనామం దేవగిరి. అనేక భూగర్భ సొరంగపు త్రోవలున్నాయి. 6 కి.మీటర్ల ఎత్తులో చాంద్ మీనార్ ప్రత్యేక ఆకర్షణ.

ఎల్లోరా గుహలు : ఔరంగబాద్ నుండి 297 కి.మీ. దూరం. హిందూ జైన దేవాలయాల సముదాయం యీ ఎల్లోరా గుహలు. మొత్తం 34 వున్నాయి. 12 బౌద్ధమతానికి, 17 హిందూ మతానికి, 5 జైన మతానికి చెందినవి. 2 గుహల్లో బుద్ధుని విగ్రహం 6వ గుహలో ఆసీనముద్రలో వున్న బుద్ధవిగ్రహం, 11వగుహ రెండంతస్థులది, 12వ గుహ మూడంతస్థులది. ఈ గుహలో అనేక కుడ్య చిత్రాలున్నాయి, 16వ గుహలో హిందూ ఆలయాలున్నాయి. బౌద్ధ గుహలు క్రీ.శ. 600

నుండి 800 వరకూ, హైందవ గుహాలయాలు క్రీ.శ. 900 సంవత్సరంలో జైన గుహలు క్రీ శ 1000 సంవత్సరంలో నిర్మించారు. ఈ గుహల్లో హిరణ్య కశపుణ్ణి వధించిన ఉదంతం ఆది దంపతులు కళ్యాణ ఘట్టాలు, పాచికలాడే రసవత్తర ఘట్టాలు, అనేక శిల్పాలు అత్యంత రమణీయం. ఇక్కడున్న కైలాస గుహ నిర్మాణ సమయంలో కొండ తొలిచిన రాయి బరువు 2 లక్షల టన్నులు వుంటుంది. ఎల్లోరాలో అత్యంత ముఖ్య ఆకర్షణ కైలాస గుహ....జీవకళ ఉట్టిపడుతూ, మన పాత తరం వారి అభిరుచిని, వారి మేధస్సుని కళ్ళకు కట్టినట్టు చూపించే ఈ ఎల్లోరా గుహలు ఒక్కసారయినా జీవితంలో చూడదగ్గవి ...

ఘృశ్నేశ్వరం : 18వ శతాబ్దపు శివాలయం వుంది. ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగాల్లో ఒకటి ఘృశ్నకేశ్వర్, ఘృశ్నేశ్వరాలయం, ధృష్ణేశ్వరాలయం అని కూడా అంటారు. మన్మాడ్ నుండి 121 కి మీ. ఔరంగాబాద్‌లో దిగవలెను. "బేరుల్లా" గ్రామమున ఈ ఘృశ్నేశ్వరాలయం వుంది.

అజంతా : ఔరంగాబాదు నుండి 187 కి.మీ. దూరంలో వుంది. ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ప్రసిద్ధిపొందిన సుందరశిల్పకళ గుహలు ఈ అజంతా గుహలు. మొత్తం 29 గుహలు. 29 గుహల్లో 1, 2, 9, 10, 16, 18 గుహలు తప్పనిసరిగా చూడదగ్గవి. 16వ నెంబరు గుహలో 29 అడుగుల బౌద్ధ విగ్రహం కలదు ప్రపంచ పర్యాటకులను కూడా విశేషంగా ఆకర్షిస్తున్న ఈ గుహల్లో చిత్రీకరించిన చిత్రాలకు ఏ రంగులువాడారో ఏ రసాయనాలను వాడారోగాని ఇప్పటికి చెక్కు చెదరకుండా వున్నాయి. ఇక్కడున్న గుహల్లో అనేక పెయింటింగులు, వాటిలో అత్యద్భుత మైనవి బోధిసత్వుని పద్మపాణిగానూ, వజ్రపాణిగానూ చిత్రీకరించిన చిత్రాలు. 2వ గుహలో నృత్య చిత్రాలున్నాయి. రెండు అంతస్తులది ఆరవ గుహ 16వ గుహలో అద్దకం చేస్తున్న రాజకుమారి, బుద్ధుని భార్య మిగతా కుటుంబసభ్యుల చిత్రాలు, 17, 18 గుహల్లో సామాన్య జీవితానికి సంబంధించినవి. నాగరాజు దంపతులు, ఏడు తలలనాగు పడగశిరస్సు, ఒకచేమిటి అణువణువు కమనీయమే. అత్యంత సుందరమే. గోడలకి, స్తంభాలకి వేసిన రంగులు పళ్ళరసాలతో వేశారని చెబు తారు. ఏది ఏమైన ఆ శిల్పకళ, చిత్రకళ నేటితరానికి అప్పటి తరాలవారు ఇచ్చిన అపురూప కానుక, అవితరసాధ్యమైన కమనీయ కళాదీపిక.

ఇక్కడి వసతి :

పారెస్టు రెస్టుహౌస్, 20.3 కి. మీ. (కేవ్స్ దగ్గర మంచి.)
ITDC అశోక్ ట్రావెలర్స్ లాడ్జి.

నాగపూర్ : ఈ పట్టణం కమలాలకు ప్రసిద్ధి. సరోవరాలున్నాయి. పూర్వకాలంలో గోండురాజులకు ప్రధాన స్థావరమైన కొండమీద సీతాబర్డీన్ కోట వుంది

రామ్‌టెక్ : నాగపూర్ నుండి 40 కి.మీ. దూరంలో 600 సంవత్సరాల క్రితంనాటి దేవాలయాల సమూహం పర్వతం చుట్టూ అమరి వుంది. కాళిదాసు మేఘ సందేశం రచించింది ఇక్కడే. ఈ పవిత్రప్రదేశంలోనే శ్రీరామ చంద్రుడు కొంత కాలం నివశించారు.

సేవాగ్రామ్ : నాగపూర్ నుండి 151 కి.మీ దూరం. మహాత్ముని కుటీరం కిస్తూరిబాయి కుటీరం, గాంధీ స్థంభం, ప్రార్థనా మందిరం, ఫోటో ఎగ్జిబిషన్ దర్శనీయ స్థలాలు, దగ్గరిలో వినోబాభావే కుటీరం కూడా వుంది.

పండరీపురం : పూనా షోలాపూరు లైన్‌లో వుంది. ఇక్కడి పాండురంగ స్వామిని విఠోబా అని పిలుస్తారు. నదీ గర్భంలో పుండరీక భగవాన్ లోహదండ తీర్థం, పుండరీకుని తల్లిదండ్రుల సమాధులున్నాయి. నది అవతల వొడ్డున వల్లాభాచార్య సమాధి, రామమందిరం, కాళికామందిరం, హనుమాన్ మందిరం, వెంకట స్వామి మందిరం, జ్ఞానేశ్వరీ మహరాజ మఠం వున్నాయి.

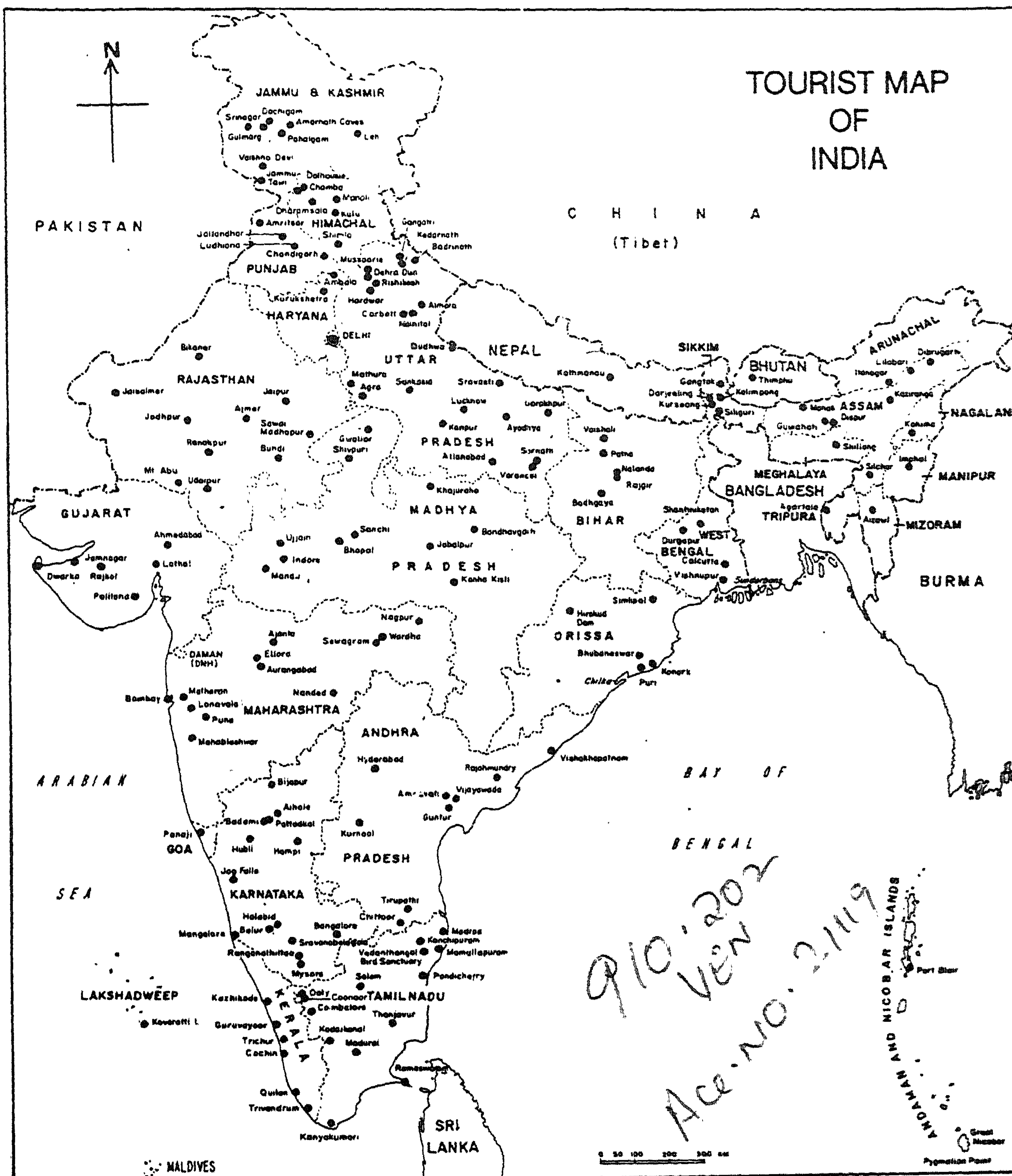
శ్రీ విఠోబా ఆలయం : చలువరాతితో నిర్మించిన ఆలయం. ఇక్కడ స్వామిని తాకవచ్చు. ఆలింగనము కూడా చేసుకొనవచ్చును. హాలులో ఆంజనేయ స్వామి, గణేషుని దర్శించి, దగ్గరిలోనే గోపాలపురంలో జనాబాయి, సక్కుబాయి వాడిన బిందెలు, తిరుగలి, కుండలను చూడచ్చు. గర్భాలయం దగ్గరిలో రుక్మాబాయి దేవాలయం కూడా వుంది.

అంబర్‌నాథ్ : 1060లో నిర్మించిన గొప్ప శివాలయం చుట్టూ మంచి కమనీయ రమణీయ ప్రదేశాలు, ఈ ప్రదేశం మంచి పిక్నిక్ స్పాట్ కూడా.

కొల్హాపూర్ : మహిమగల శక్తిపీఠం. శివాజీకి భవాని వరప్రసాదంగా ఖడ్గాన్ని సమర్పించింది ఇక్కడే.

భీమశంకర్ : నేపాల్ వద్ద వుంది. భీమనది పుట్టిన సహ్యాద్రిపై వెలసిన స్వామి శంకర మహాదేవుని ఆలయం వుంది.

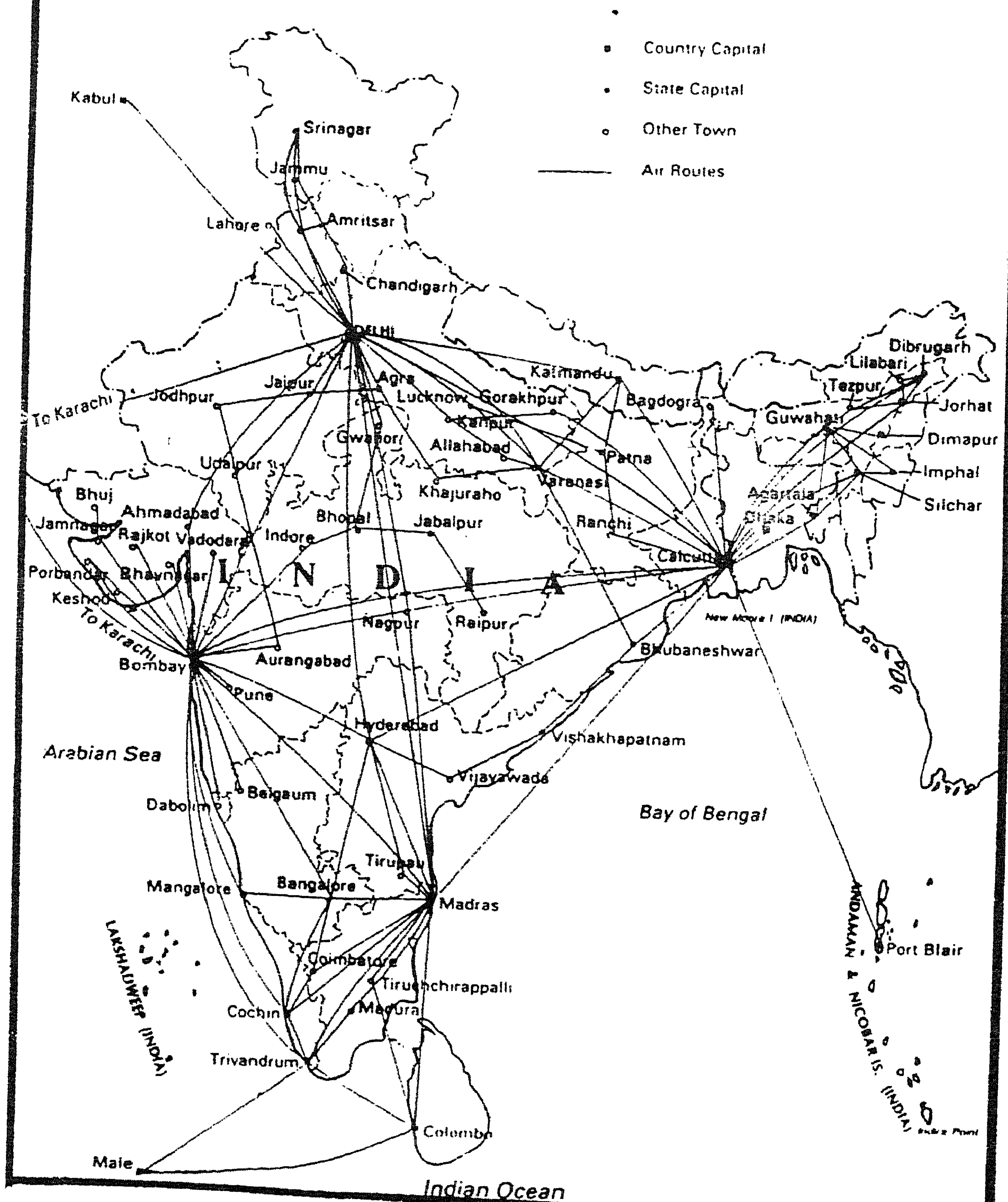
—o—

Note: International Boundaries are only stylised and not to be taken as authentic.

INDIA - Air Routes

1:25,000,000

INDIA
Major Tourist Centres

1 25,000,000

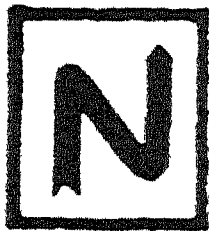
- ◦ Monuments & Pilgrimage Centres
- • Wildlife Sanctuaries & National Parks
- ▪ Beaches
- ▪ Hill Resorts
- • Other Places

INDIA

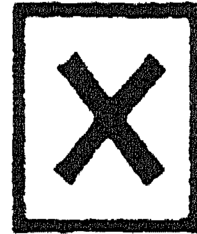
Amarnath
Dachigam
Sonamarg
Srinagar
Leh
Gulmarg
Pahalgam
Dalhousie
Manali
Amritsar
Kullu
Shimla
Yamnotri
Gangotri
Chandigarh
Badrinath
Mussoorie
Haridwar
Rishikesh
Naini Tal
Almora
Delhi
Corbett National Park
Bikaner
Alwar
Mathura
Jaisalmer
Sariska
Agra
Jaipur
Fatehpur
Sikri
Ayodhya
Jodhpur
Bharatpur
Ajmer
Lucknow
Gwalior
Allahabad
Mount Abu
Chittaurgarh
Shivpuri
Varanasi
Udaipur
Khajuraho
Ahmadabad
Sanchi
Rewa
Dwarka
Ujjain
Jabalpur
Palitana
Vadodara
Bagh
Indore
Pachmarhi
Porbandar
Gir
Mandu
Kanha
Somnath
Nagpur
Bhilai
Ajanta
Ellora
Wardha
Nashik
Aurangabad
Bombay
Ahmednagar
Pune
Mahabaleshwar
Golconda
Hyderabad
Bijapur
Nagarjuna Sagar
Aivalli
Amravati
Panaji
Goa Velha
Hampi
Anantapur
Halebid
Tirupati
Belur
Hassan
Bangalore
Madras
Kanchipuram
Mamallapuram
Mysore
Pondicherry
Bandipur
Udagamandalam (Ooty)
Thanjavur
Tiruchchirappalli
Thekkadi
Cochin
Madurai
Kodaikanal
Rameswaram
Trivandrum
Kovalam
Kanniyakumari
Gangtok
Darjiling
Barpeta
Kaziranga
Guwahati
Kohima
Patna
Nalanda
Gaya
Rajgir
Shillong
Imphal
Bodh Gaya
Shanti Niketan
Hazaribag
Jamshedpur
Calcutta
Digha
Hirakud
Bhubaneshwar
Puri
Konarak
Chilika Lake
Gopalpur
Vishakhapatnam
Arabian Sea
Bay of Bengal
LAKSHADWEEP (INDIA)
ANDAMAN & NICOBAR IS. (INDIA)
Port Blair

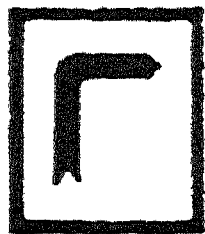

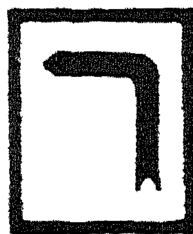
INDIAN ROAD SIGNS

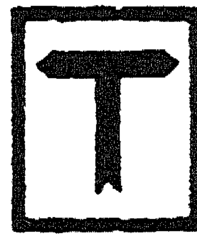

Road ahead zigzags towards right

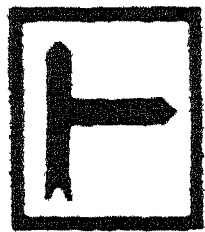

Road ahead zigzags towards left

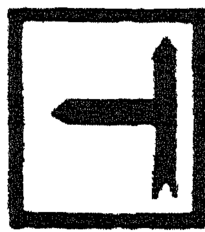

Cross-roads ahead

Sharp bend ahead towards right

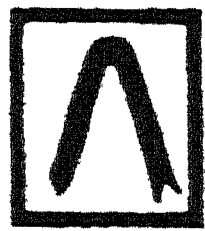

Sharp bend ahead towards left

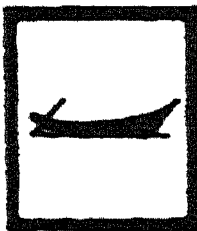

Dead-end ahead

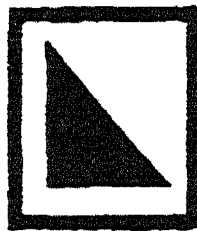

Side road ahead to right

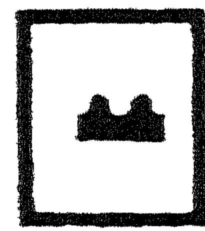

Side road ahead to left

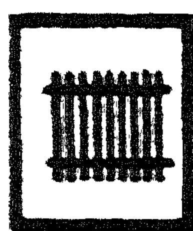

Hair-pin bend ahead towards right

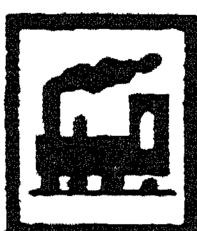

Hair-pin bend ahead towards left

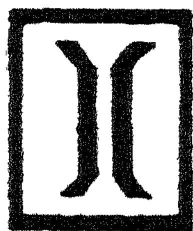

Ferry crossing ahead

Steep hill ahead

Rough road ahead

Guarded level-crossing ahead

Unguarded level-crossing ahead

Narrow bridge ahead

School ahead

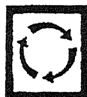
LOCAL MANADATORY SIGNS

'U' turn prohibited

No vehicle
to enter the road

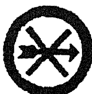
Drive around island

Dead slow

No-Parking zone

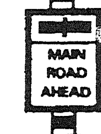
No entry towards
direction of arrow

AL INDIA MANDATORY SINGS

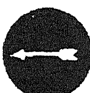

Road closed

Junction with
main road

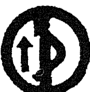
One-way street

No-Parking zone

Use of sound signals
prohibited

Overtaking prohibited

Speed limit

ALL INDIA INFORMATORY SIGNS

End of speed limit

Parking place

LOCAL INFORMATORY SIGN

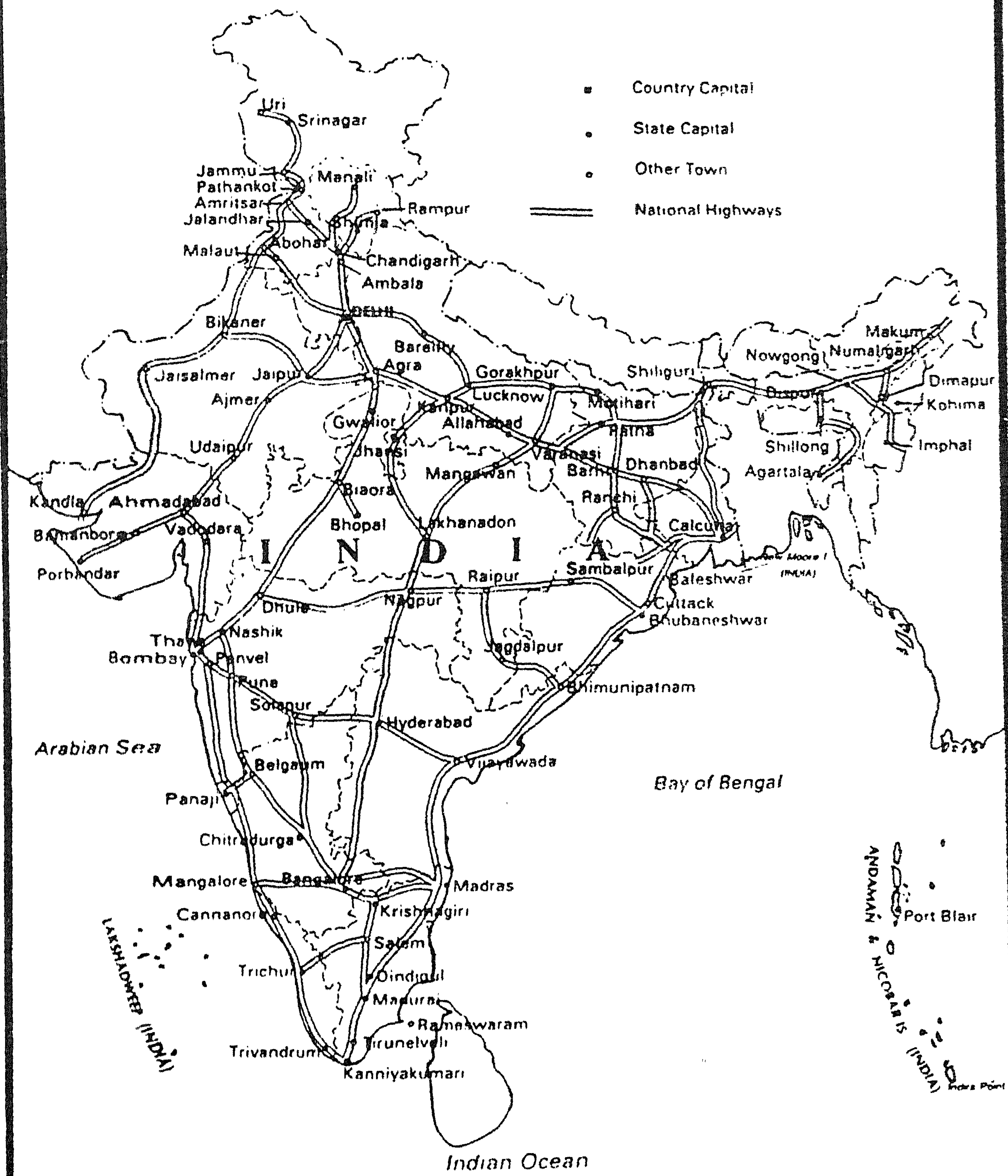

Public bus stop

INDIA - Railways

1 25,000,000

INDIA
National Highways
1:25,000,000
Country Capital
State Capital
Other Town
National Highways
Uri
Srinagar
Jammu
Pathankot
Amritsar
Jalandhar
Malaut
Abohar
Manali
Rampur
Shimla
Chandigarh
Ambala
DELHI
Bikaner
Bareilly
Agra
Jaisalmer
Jaipur
Ajmer
Gorakhpur
Lucknow
Kanpur
Allahabad
Gwalior
Jhansi
Udaipur
Varanasi
Motihari
Patna
Shiliguri
Nowgong
Numaligarh
Makum
Dimapur
Kohima
Imphal
Shillong
Agartala
Dhanbad
Barhi
Ranchi
Calcutta
Mangawan
Biaora
Bhopal
Lakhanadon
Kandla
Ahmadabad
Vadodara
Porbandar
INDIA
Raipur
Sambalpur
Baleshwar
Cuttack
Bhubaneshwar
Dhule
Nagpur
Nashik
Thane
Bombay
Panvel
Pune
Jagdalpur
Bhimunipatnam
Solapur
Hyderabad
Arabian Sea
Vijayawada
Bay of Bengal
Belgaum
Panaji
Chitradurga
Mangalore
Bangalore
Madras
Cannanore
Krishnagiri
Salem
Trichur
Dindigul
Madurai
Rameswaram
Tirunelveli
Trivandrum
Kanniyakumari
LAKSHADWEEP (INDIA)
ANDAMAN & NICOBAR IS (INDIA)
Port Blair
Indian Ocean

అశోకుని నాటి బ్రాహ్మీ లిపి క్రీ. పూ. 3వ శతాబ్దం	[illegible]
గుప్త-వాకాటకుల నాటి బ్రాహ్మీ లిపి-క్రీ. శ. 4-5 శతాబ్దులు	[illegible]
మధ్య ఆసియా లిపి క్రీ. శ. 5-6 శతాబ్దులు	[illegible]
శారదా లిపి	[illegible]
వత్తెలుత్తు క్రీ. శ. 8వ శతాబ్దం	[illegible]
తమిళ గ్రంథం క్రీ. శ. 8వ శతాబ్దం	[illegible]
తమిళం	பாரதம் ஒரு பெரிய தேசம்
ఒరియా	ଭାରତ ଏକ ମହାନ୍ ଦେଶ ଅଟେ
బెంగాలీ	ভারত এক মহান দেশ
గుజరాతీ	ભારત એક મહાન દેશ છે
దేవనాగరి	भारत एक महान देश है
టిబెటన్ లిపి	མཁརས་པ་ཡལས་རིག་པ་འཕྲུང་པོ་རེད།

కొన్ని రకాల భారతీయ లిపులు